17 1860
ก-70

ԲԱՐՈՒԹԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

17
Ակ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

ՆՈՐԱՀԱՍ ԱՆՀԱՅՑ

ԵՒ ՃՇՄԱՐԻՑ ՀԱՄԱՐ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏՔ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՔ

ԳՐԵՑ

Հ· ՀԱՄԱՅԱՍՊ Վ· ՉԱՄՉԵԱՆ

ՄԽԻԹ· ՈՒԽՏԵՆ

H. KEDJIAN COMS/PLE

Վ ԻՆԵՆԵ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1878.

9085-Ин

406-Ин

6955-57

ՁԱՌԱՉԱԲԱՆ

Մարդկան ազգին ամօղ սերունդը ու ապագային գեղեցիկ ակնկալութիւնը, այսինքն Երիտասարդութիւնը, շատ հարկաւորութիւն ունի իր հոգին լուսաւորող, սիրտը, միտքն ու կամքն ազնուացընող զանազան օգտակար գրոց, որոնցմէ տրվի իր ժամանակաւոր ու յաւիտենական երջանկութեան միջոցները:

Ա՛ս միջոցներուն մէջ առաջին տեղին ունի Առաքինութիւնը, որ Երիտասարդութիւնն իր անմեղութեան մէջ անխախտ պահելով՝ փառօք ու պատուով կը պսակէ: Ինչ որ է արեւն իր լուսովն ու ջերմութեամբը բովանդակ տիեզերաց, աղբիւրներն երկրին պտղաբերութեան ու գեղեցկութեան եւ հոգին ալ մարդուն մարմնոյն համար, ճիշդ նոյնն է Առաքինութիւնն ալ երիտասարդաց համար: Առանց արեւու՝ բնութիւնը կը յամքի,

առանց ալբիւրներու՝ դաշտերը կը տոչորին, առանց հոգւոյ՝ մարդկային մարմինը կը լուծուի, նոյնպէս առանց առաքինութեան՝ երիտասարդութիւնը մոլութեան գերի կ'ըլլայ եւ ապագային ակնկալութիւնն ի դերեւ կ'ելլէ: Առանց առաքինութեան մարդկային ընկերութիւնն իր հիմէն կը խախտի ու վերջին վախճանէն կը խոտորի, վասնզի առանց առաքինութեան՝ երկրի վրայ ոչ բարոյական կեանք եւ ոչ ճշմարիտ բարիք կրնայ ըլլալ:

Երդ առաքինութիւնը վաստակելու համար բարոյական ընտիր գրոց ընթերցումը խիստ կարեւոր միջոցներէն մէկն ըլլալուն համոզուած ըլլալով՝ յորդորամիտ եղանք աս փոքր գիրքը գրելու, որ իր համառօտ զանազան նիւթերովն ու շինիչ պատմութիւններովն Երիտասարդաց մեծապէս շահաւոր ու պատկառելի կրնայ ըլլալ, ինչու որ առկէ կրնան ստանալ երիտասարդք առաքինութեան ազնուութիւնն ու յարգը, մոլութեան չարութիւնն ու ողբալի հետեւութիւնները:

Բայց ասկէ՝ ծնողաց իրենց որդիքը լաւ դաստիարակելու օգնիչ դասագիրք մըն է, զոր եթէ անդադար անոնց առջեւը կարդան՝ անոնց փափուկ մտացը մէջ Աստուծոյ խօսքերը դրոշմուելով՝ մոլութենէ կը պահպանուին եւ առաքինի, բարեկիրթ ու պատուաւոր մարդիկ կ'ըլլան:

Կը յուսանք որ այն փոքրիկ աշխատասիրութիւնն ազէկ ընդունելութիւն կը գտնէ Երիտասարդներէն, պատանիներէն եւ Ծնողացմէ, որոնք սիրով ու մտադիւր կարդալով՝ առաքինութեան մէջ կը յառաջանան ու կը հաստատուին, եւ աշխարհքի նենգաւոր վայելչութիւններէն ու ապականութիւններէն պատսպարուելով, թէ երկրի վրայ ու թէ երկինքը զԱստուած կը փառաւորեն, որ է մեր միակ միայն փափաքն ու այս փոքր աշխատութեան վարձքը:

Ի տօնի Ս. Սարգսի Զօրավարի.
Վիէննա 1878.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

---

1. Աստուածաբանութիւն է՝ իր յատկութիւնը:

Ա. Ամէն մարդ առաքինութիւնը կը յարգէ ու կը սիրէ, եւ շատ իրաւամբ: Անիկայ է մարդուն ստոյգ ու միակ ազնուութիւնը, իր ժամանակաւոր ու յաւիտենական երջանկութեան հիմնադիրը, իրեն համար՝ օրհնութեան եւ ուրախութեան անսպառ աղբիւր մը: Բայց միայն քիչերն ատոր կը հետեւին եւ ատ պատուական բարիքն իբրեւ ստացուածք իրենց շահելու կ՚աշխատին, որ միայն կը մնայ՝ աշխարհքիս բոլոր բարութիւնները կորսուելէն ետեւ: Ամէն բանէ յառաջ պէտք է՝ մարդ առաքինութիւնը ճանչնայ, եւ ատոնն ալ ստոյգ առաքինութենէ որոշել կարենայ: Շատ մարդիկ առաքինութիւնն իրենց յօժարութեան համաձայն կը կազմեն: Ոմանք կը կարծեն թէ արդէն առաքինութիւն է, եթէ մէկը յայտնի մեղքերէ, ծանր յանցանքներէ հեռու կենայ. բայց չեն ուզեր իրենց վրայ տիրած յանցանքներն ու պակասութիւնները ճանչնալ: Ոմանք ալ կը կարծեն որ առաքինութիւնն ստացած են,

որովհետեւ ամենայն ճշդութեամբ քանի մը ջերմեռանդ կրթութիւններ կ'ընեն՝ սակայն անդին իրենց օրտին ներքին որպիսութիւնն եւ վիճակին պարտքերը թող կու տան: Ա՛ս սխալման մէջն են ան ողբալի մարդիկ՝ որոնք կը կարծեն թէ երկինքը տանող նեղ ճամբուն վրայէն կը քալեն, եւ սակայն դժոխոց լայն ճամբուն վրայ կը գտնուին: Ի՞նչպէս որ ըսէ Տէրտէրն որ ըսէ՝ ես ուղիղ եմ, բայց խոտորած ոտքս երբեմն դժոխոց: (Առակ. ԺԴ. 12:)

Առաքինութիւնն, ծրդեակ, մարդէն կախում չունի, որն որ չի կրնար որոշել թէ ինչպէս Աստուծոյ պիտի ծառայէ. միայն Աստուած կրնայ որոշել թէ ինչպէս մենք պէտք ենք իրեն ծառայել: Սուրբ Գրոց մէջ Աստուած անձամբ մեզի կը սորվեցընէ, որ առաքինութիւնն ու իմաստութիւնն իրմէ եւ իրեն անհաճոյ եղած բանէն վանելուն վրայ կը կայանայ: Աստուած Յովբին բերնովը մարդկան կ'ըսէ. Ահա երկիւղ Տէրոջն է իմաստութիւն, եւ չարէն խոյս տալ՝ հանճար: (Յոբ. ԻԸ. 28:) Ս. Հոգին ալ իմաստնոյն ձեռքով մեզի կը սորվեցընէ. Ցնորից երկիր է՝ ղորոնէրան ոտք պահէ. չէ այս է մարդն ամենէն: (Ժող. ԺԲ. 13:) Ասոր վրայ հաստատուած է մարդուն բովանդակ առաքինութիւնը, պարտքը, կատարելութիւնն ու երջանկութիւնը: Մարդն ասոր համար ծնած է, ա՛ս է իր պանդխտութեան վախճանը եւ ասով կը հասնի

ճշմարիտ երջանկութեան: Անոր համար Աստուծոյ Երկիւղը՝ Ս. Գրոց մէջ երբեմն Սկիզբն իմաստութեան, երբեմն նոյն իսկ Իմաստութիւն, երբեմն ալ Լրումն եւ պսակ իմաստութեան կը կոչուի:

Բ. Աստուծոյ Երկիւղը՝ որն որնոյն իսկ առաքինութիւնն ու իմաստութիւնն է, ան ծառայական վախը չէ, որն որ պատժէն կը վախնայ, առանց մեղքէն խորշելու. հապա ան որդիական վախն է, որ Ս. Հոգիէն կու գայ եւ զմեզ զօրաւոր կերպով մեղքէն կը հեռացրնէ եւ կը սարսափեցրնէ, աչուընեընուս առջեւը դնելով Աստուծոյ պատժող արդարութիւնն եւ անոնց խեղճ վիճակն, որոնք մեղքով Աստուծմէ բաժնուած են:

Պէտք ենք Աստուծմէ վախնալ, որովհետեւ մեր Տէրն է եւ ամէն դառաւորներէն աւելի զարհուրելին, որ կրնայ մարմինն ու հոգին դժոխքն իջեցրնել: Վախնանք իր բարկութիւնը գրգռելէն եւ իր սրբութիւնը վշտացրնելէն: Վախնանք մեր ստեղծողին, մեր ամենասիրելի Հօրն անհաճոյ ըլլալէն եւ զինքը տրտմեցրնելէն: Որովհետեւ անիկայ մեր ծայրագոյն Բարին է, պէտք է հոգ տանինք, որ իրմէ չբաժնուինք եւ զինքը չկորսընցրնենք: Մինակ մեղքն է, որ իրեն անհաճոյ է, զինքը կը տրտմեցրնէ, իր բարկութիւնը կը գրգռէ, զմեզ իրմէ կը բաժնէ եւ զինքը կորսընցրնելնուս պատճառ կ'ըլլայ: Մեղքէ վախնալ, Աստուծմէ վախնալ է, եւ ճիշդ աս երկիւղին վրայ

կը կայանայ ճշմարիտ առաքինութիւնը։ Ուրիշ ամէն առաքինութիւն, որ աս երկիւղէն կը հեռանայ, սուտ առաքինութիւն է։ Ով որ զԱստուած վշտացընելէն չի վախնար՝ առաքինութիւն չունի, կամ իր առաքինութիւնը միայն արտաքին երեւոյթ մըն է — մինակ կեղծաւորութիւն։

Ո՛րքեակ, ջանա որ աս սուրբ երկիւղը սրտիդ մէջ տպաւորես, որ ատանաս առաքինութիւնը, վայելես Աստուծոյ շնորհքն, օրհնութիւնն ու ճշմարիտ երջանկութիւնը։ Մարդկան եւ նոյն իսկ դժոխական թշնամւոյն չարութիւնը քեզի չի վնասեր։ Աստուծմէ վախցողն երբեք բանէ մը չի վախնար, կ՛ըսէ Ս. Հոգին։ Հետագայ օրինակներն աս ճշմարտութիւնները կը հաստատեն։

Օրինակներ։

1. Բաբելոնական գերութեան առեներ Շուշան անունով բարեպաշտ կին մը կար, որ շատ անգամ իր պարտէզը հովանաւոր ծառերուն տակ մինակ կը պտրտէր։ Անգամ մը ժողովրդեան դատաւորներէն երկու ծեր ծածուկ պարտէզը մտնելով՝ անոր իրենց չար դիտաւորութիւնը յայտնեցին։ Բայց Աստուծոյ սուրբ երկիւղովը անած Շուշանը ծերոց ամօթալի առաջարկութիւնը մերժելով մահուան դատապարտուեցաւ։ Իսկ Աստուած՝ որ անմեղութեան պաշտպանն է, զՇուշան Դանիէլ

մարգարէին ձեռքով մահուանէ ազատեց՝ անոր անմեղութիւնը յայտնելով, եւ ծերերը պատժեց իրենց չարութիւնը խայտառակելով։

2. Աստուածաշունչ գերութեան ժամանակ՝ Իսրայելի ժողովրդեան մէջ Տոբիթ անունով բարեպաշտ մարդ մը, զԱստուած մեղքով վշտացընելէ եւ ամէն անիրաւութենէ աւաւտիկ կը վախնար, ժողովրդեան անօրէնութեան վրայ արտաքոյ կարգի կը ցաւէր. երբ ուրիշները պղծալից հեշտութեանց եւ ամօթական կռապաշտութեանց կը հետեւէին, ինքն Աստուծոյ տաճարը կ'երթար իր աղօթքն ու զոհը նուիրելու։ Աստուած իրեն զաւակ մը տուաւ, որուն անունը Տուբիա դրաւ, եւ սրտին մէջ տպաւորեց առաքինութիւնն եւ Աստուծոյ երկիւղը։ Տոբիթ նէինուէ գնաց գերիներուն հետ եւ հոն սկսաւ իւր առաքինի գործքերը։ Մեռելները կը թաղէր, աղքատները կը կերակրէր եւ ամէնուն բարիք կ'ընէր. աս պատճառաւ ալ կոյրցաւ։

Սակայն Տոբիթ Աստուծոյ աս թոյլտուութեան դէմ ամենեւին չտրտնջեց։ Թէպէտ կոյր, իր բարեկամներէն երեսէ ձգուած, օտար երկիր քշուած եւ իր հարստութիւններէն կողոպտուած էր, բայց ոչ երբեք աստր համար յուսահատեցաւ, այլ զուարթութեամբ զԱստուած կ'օրհնէր։ Բան մը չէր կրնար խախտել իր

Աստուծոյ վրայ ունեցած վստահութիւնը, հաստըտնել իր համբերութիւնն եւ վրդովել իր սրտին խաղաղութիւնը: Իր աղքատութիւնն երբեք իրեն անիրաւութիւն մ՚ընել չտուաւ: Իրիկուն մը երբ ախուրին մէջ ուլի մը ձայնը լսեց, սրտի ցաւով եւ տագնապով կնոջն բաւ. Ո՛հ, նայէ, չըլլայ թէ գողունի բան մ՚ըլլայ, վասնզի երբեք օրինաւոր չէ գողցուած բան մը ուտել եւ կամ նոյն իսկ պահել: Մահուան մօտ ծերունի հայրն իր որդին կանչեց ու բաւ. որդեակս, կենացդ բոլոր օրերը յիշէ զԱստուած եւ իր պատուիրանները պահէ եւ մեղք գործելէն զգուշացիր: Սիրէ, պատուէ մայրդ, որչափ որ կ՚ապրի, եւ ի մտնար ատոր քեզի համար քաշած վշտերն ու խնամքը: Ունեցածէդ ողորմութիւն տուր- երեսդ աղքատէն մի դարձներ: Շատ ունիս, շատ տուր. քիչ ունիս, քչէն ալ սիրով տուր: Ողորմութիւնը մեղքէ ու յաւիտենական մահուանէ կը փրկէ: Մեծ փութով զգուշացիր ամէն անարդութենէ: Հպարտութիւնը սրտիդ եւ խօսքերուդ մէջ չտիրէ: Ընտես ուրիշին, ինչ որ չես ուզեր որ ուրիշը քեզի ընէ: Քու վրադ մի վստահիր, սիրով խորհուրդ հարցուր իմաստնոյն: Միշտ Աստուծոյ հաւատարիմ եղիր եւ փառք տուր իրեն ամէն դէպքերու մէջ, եւ բոլոր գործքերուդ մէջ իր խորհուրդն ու օգնութիւնը խնդրէ: Բանէ մը չվախնաս: Աստուգիւ մենք խեղճ ենք. բայց ամէն բարիք կ՚ունենանք, եթէ Ա-

տուծմէ վախնանք ու մեղքէն ետ կենանք: Տօբիթ երկար ապրեցաւ եւ Աստուծմէ ի փոխարէն իր կրած վշտերուն, շատ մխիթարութիւններ ընդունեցաւ: Աստուած օրհնեց զինքն ու իրեններըը. զարմանալի կերպով իր աչքին լոյսն նորէն ետ տուաւ, եւ իր զաւկին առաքինութեանց գեղեցիկ պտուղները տեսնելով՝ խորհերութեան մէջ մեռաւ: Ակնարկինք, որպեսզի, թէ ինչպէս Աստուծմէ պէտք ենք վախնալ տղայութեան տեսնենք, որ մեր բովանդակ կենաց երջանկութեան ու յաջողութեան հիմն ըլլայ: Աստուած կ'օրհնէ ու կը պաշտպանէ ամէնքն, որոնք իրեն հաւատարմութեամբ կը ծառայեն ու իրմէ կը վախնան: Երանելի է այր, որ երկնչի ի Տեառնէ: (Սաղմ. ՃԻԱ. 1:)

3. Ս. Վինկենտիոս Յիսուսի Քրիստոսի նահատակն՝ առաքինութեան ու կրօնից ունեցած անյաղթ սիրովը շատ նշանաւոր է: Ինք համարձակ խոստովանեցաւ իր քրիստոնեայ ըլլալը. սպառնալիք, տանջանք, խոստմունք եւ շողոքորթութիւնք չկրցան զինքը խախտել եւ իր հաւատքն ու աստուածսիրութիւնը փոխել: Աստիկ տանջանաց տակը միշտ մնաց Քրիստոսի անուան հաստատուն խոստովանող: Դակիանոս դատաւորին հնարած խոշտանգանքը չկրցան հաւատարիմ վկան ուրացութեան շարժել: Դակիանոս հրամայեց որ մարմինն երկաթով քերեն, անկէ ետքը

հրաշէկ կասկարայի վրայ պառկեցընել ու վէրքերն աղով շփել տուաւ։ Բայց ամէն բան պարապ էր. Ս. Վ ինկենտիոս միշտ իր Փըրկչին հաւատարիմ մնաց։ Ան առեն անգութ դատաւորը զինքը մութ բանտ մը դնել տուաւ, որուն յատակը կարծր կեղեւներով ու ապակւոյ կտորներով ծածկուած էր, որպէս զի Սուրբն հոն անօթի եւ ցաւերէն մեռնի։ Սակայն պէտք է միտ դնել որ առաքինութիւնը միշտ իր վարձքը կ'ընդունի, իսկ մոլութիւնն ալ իր պատիժը։ Աստուծոյ հաւատարիմ վկան իր ցաւոց անկողնոյն վրայ իբրեւ փափուկ մահճաց վրայ հանգչած փուռեցաւ եւ անոյշ քուն մը քնացաւ. արթըննալէն ետեւ ան կարծր կեղեւներուն տեղ գտաւ սիրուն եւ անուշահոտ ծաղիկներ, եւ պայծառ լուսով շրջապատած՝ իրեն երեւցան աստուածային Փրկիչն ու հրեշտակները, որոնք Աստուծոյ գովութեան երգեր կ'երգէին, ինքն ալ հետերնին սկսաւ երգել։ Ա՛ս հրաշքին լուրը շուտ մը ամէնտեղ տարածուելով, ամէնքը հոն վազեցին սուրբը վկան տեսնելու եւ վրան զարմանալու։ Աստուած իր հաւատարիմ ծառան երկրի վրայ հրաշալի կերպով փառաւորելէն ետքը, անմիջապէս յաւիտենական փառաց օթեւանը կանչեց, կենաց պսակը գլուխը դնելու եւ զինքն իր առաքինութեան համար վարձատրելու։

Իսկ իր անգութ դահիճը Դակիանոս՝ հեթանոս եւ Աստուծոյ անուանն հայ-

հոյիչ մեռաւ, յամառելով ճշմարտութեան դէմ, որն որ մեծապայծառ իր աչացն առջեւ կը շողար։ Իր յիշատակն անէծքով ու անունն ալ նախատանօք ծածկուած է։ Առաքինութիւնն ու բարեպաշտութիւնը, ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնն Աստուած երկայն ժամանակ անյայտ կը թողու՝ իրենները արհամարհանօք եւ հալածանօք փորձելու համար. բայց եռքէն անոնց կը յաջորդեն յաւիտենական եւ անանց հանգիստ ու մշտատեւ երանութիւն։ Ուրեմն, սիրելի որդեակ, պէտք չե՞ս դուն ամէն բանէ վեր յարգել Առաքինութիւնն ու Աստուածպաշտութիւնը։

2. Աստուծոյ սէրն վրայ։

Ա. Ցիւէս զարմանն ի յաստուծ հանիրեան ։ (Ժող. ԺԲ. 1։) Աստուծոյ ընծայէ կենացդ առաջին պտուղը, հոգւոյդ առաջին շարժումներն ու յօժարութիւնները։ Ի՜նչ, միթէ մէկն իր կենաց ամենագեղեցիկ օրերն որ բոլորովին Աստուծոյ կը վերաբերին, աշխարհքի զուարճութեանց եւ ունայնութեա՞նց պիտի նուիրէ։ Աստուած միայն կրնայ սիրտը գոհ ընել։ Անիկայ մինակ բովանդակ սիրոյ արժանի է։ Անիկայ է ծայրագոյն բարին, կատարելագոյն սէր եւ սիրելի քան բոլոր արարածները միասին։ Ամենակատարեալ հոգւոց բոլոր գեղեցկութիւնք եւ սիրելութիւնք իր գեղեցկութեանց ու սիրելութեանց քով խաւար

ու սուրբ են: Անոր համար սրբոց բովանդակ երանութիւնն եւ ուրախութիւնն իր դէմյանդիման տեսութեան ու սիրոյն վրայ կը կայանայ: Եթէ դատապարտեալք բիւրաւեայ չարչարանքներէն եաեւ կարենային մինակ վայրկեան մը ղինքը տեսնել ու սիրել, ո՛հ, որչափ պիտի միխիթարուէին եւ ուրախանային. ղինքը պիտի սիրէին եւ սոսկալու պիտի ցանկային. բայց երբեք չեն կրնար՝ եւ ահա սա է իրենց բուն դժոխքն ու տանջանքը: Դուն, սիրելի որդեակ, կրնաս ղինքը սիրել. փափուկ եւ անմեղ սիրտ մը ունիս, եթէ ղինքը չսիրես, դատապարտեալ հրեշտակներէն աւելի անզգայ եւ խիստ կ'ըլլաս:

Բ. Սաուսած Երեմիա մարգարէին բերնով կ'ըսէ. Զէեղ յոէբենոէն սէրով սէրեցի: Այո, նախ Սաուսած զքեզ սիրեց. դուն դեռ ծնած չէիր, երբ Անիկայ զքեզ սիրեց: Ուրիշ այնչափ կարելի արարածներուն մէջէն զքեզ սաեղծեց, որոնք գուցէ քեզմէ աւելի փութով իրեն կը ծառայէին: Զքեզ մեղքէ եւ յաւիտենական մահուանէ փրկելու համար իր միածին Որդւոյն չխնայեց, որ որ իր կեանքը քեզի համար խաչին վրայ զոհեց. ամէն օր սուրբ պատարագին զոհին մէջ սա անսահման սէրը կը նորոգէ, որպէս զի շնորհք ու յաւիտենական կեանք սոսկալս: Հոգւոյդ ու կենացդ բոլոր բարիքներն իր պարգեւներն են եւ իր՝ վրադ ունեցած անբաւ սիրոյն ցոյցերը: Իր սէրը զքեզ կատարեալապէս երջանիկ

կ՚ընէ։ Աշխարհքիս երեսն երբեք մայր մը իր զաւկին համար այնչափ բան ըրած չէ, որչափ որ անիկայ քեզի համար ըրած է. երբեք մօրդ սիրտը դքեզ այնչափ սիրել չի կրնար, որչափ Աստուած զքեզ կը սիրէ։ Անիկայ իր սիրոյն փոխարէն քեզմէ միայն սիրտդ կ՚ուզէ, ըսելով. Որդեակ, տէրդ քու ես եւ ան-ես քու (օրէնդնէրս) պահպանէն. ինչ- ամէն հա-ապարիմ եղէր. ևնոց պատիը տէղ ի-պահ։ Իւր փառաւորութիւնը քեզի կը խոստանայ, եթէ զինքը սիրես եւ հաւատարմութեամբ իրեն ծառայես։

Գ. Որդեակ, պէտք ես դուն զԱստուած սիրել, չէ թէ քեզի տուած շնորհացն ու բարերարութեանց եւ քեզի խոստացած ուրախութեանց ու փառաւորութեանց համար, հապա պարզապէս իր անսահմանն կատարելութեան ու սիրելութեան համար։ Անիկայ է նոյն իսկ աէրն ու բարիքը, անոր համար մեր սիրոյն յանսահման արժանի։ Իրմէ աւելի սիրոյ գեղեցիկ եւ արժանաւոր առարկայ մը կայ։ Կ՚ուզէ որ մենք զինքը սիրենք։ Բայց, որդեակս, Աստուծոյ աէրը պէտք է որ ըլլայ սրտանց ու գերազանց։ Եթէ այս անկեղծ ճշմարիտ աէրը չունենաս, եթէ զինքն ուրիշ ամէն բանէ աւելի չսիրես, եթէ իր բարեկամութիւնը պահելու համար ամէն հաճոյքներէ չհրաժարիս, եթէ ծանր մեղքով զինքը չվշտացընելու համար մահն յանձն չառնուս, աէրդ ճշմարիտ ու գերազանց աէր

չէ: Պէտք է որ դուն ալ Ս. Պօղոս առաքելոյն հետ գոչես. Ո՞վ պիտի ջատէ զիս Քրիստոսի սիրէն. նեղո՞ւթիւն, անձկո՞ւթիւն, սո՞վ, մերկո՞ւթիւն, վի՞շտ, հալածա՞նք, սո՞ւր: Որովհետեւ՝ պատահի՛ր որ ան մահ, ան կեանք, եւ՝ ան իսկ սուրբ սրտով մը կրնայ զիս Աստուծոյ սիրէն հեռու պահել Տէրոջ Յիսուսի Քրիստոսի: (Հռոմ. Ը. 35:) Նոյն Առաքելոյն սորվեցուցածին համեմատ առանց սիրոյ երբեք օգուտ չունի ոչ հաւատք, ոչ գիտութիւն, ոչ լեզուի պարգեւ եւ ոչ ալ մարդու որ եւ իցէ բարի գործք: Առանց սիրոյ ամենեւին արդիւնաւոր գործք չկայ. միայն զԱստուած սիրողներուն ամէն բան կը յաջողի եւ կենաց պսակը կը տրուի: Եթէ Աստուծոյ սիրոյն մէջ մեռնիս, ընտրեալ մըն ես: Երջանիկ մահուան շնորհքն ընդունելու համար պէտք է որ ատեպ սիրոյ շնորհքը խնդրես եւ աս սիրոյս մէջ զքեզ կրթես: Եռանդով ասիկայ խնդրէ եւ քեզի կը տրուի: Ցաճախ Աստուծոյ սէրը մտածէ, որ սիրտդ նոյնով բորբոքի:

Օրինակ:

Երկու ճգնաւոր սաստիկ եռանդով Աստուծմէ շնորհք կը խնդրէին իրեն կատարեալ ծառայելու: Անգամ մը ձայն մը իրենց ըսաւ. Աղեքսանդրիա քաղաքը գացէք, ուր կը գտնէք Եւքարիպ անունով մարդ մը եւ իր Մարիամ ամուսինը, որոնք Աստուծոյ կատարեալ կը ծառայեն. ա-

նոնցմէ կը սորվինք զԱստուած սիրել ու իրեն ծառայել։ Ճգնաւորք քաղաք հասնելէն եւ զնուքարիսպ գտնելէն ետեւ՝ աղաչեցին որ իր ապրելու կերպն իրենց պատմէ։ Ես խեղճ հովիւ մըն եմ, ըսաւ անոնց։ Ա մեզի մի պատմեր, կրկնեցին ճգնաւորք. հապա ըսէ թէ դուք երկուքնիդ ինչպէս Աստուծոյ կը ծառայէք։ Ասիկայ դուք պիտի սորվեցընէք մեզի, հարք իմ։ Ես տգէտ մարդ մըն եմ, եւ չեմ գիտեր թէ ինչպէս պէտք է զԱստուած սիրել ու իրեն ծառայել։ Մենք Աստուծոյ հրամանաւն եկանք քեզմէ սորվելու թէ ինչպէս դուք Աստուծոյ կը ծառայէք, կրկնեցին ճգնաւորք։ Որովհետեւ դուք կը բաղձաք գիտնալ թէ ես ինչպէս Աստուծոյ կը ծառայեմ, լսեցէք։ Աստուածավախ մայր մը ունէի, որն որ իմ տղայութեանս փափուկ հասակին սրտիս մէջ անջինջ տպաւորեց ամէն բան Աստուծոյ սիրոյն համար ընել եւ կրել։ Տղայութենէս մինչեւ ցայսօր իր տուած պատուէրը կատարեցի։ Աստուծոյ սիրոյն համար համբերութեամբ ընդունեցայ յանդիմանութիւններ ու պատիժներ, հրաժարեցայ ամէն կերուխումներէ եւ մեղանչական հաճութիւններէ ու զուարճութիւններէ։ Ա կրթութիւնները բոլոր կեանցս մէջ շարունակեցի։ Ամենայն ինչ Աստուծոյ սիրոյն համար ըրի եւ կ'ընեմ։

Աստուծոյ սիրոյն համար առտու կ'ելլեմ, առաւօտեան աղօթքս կը մատուցանեմ եւ գործքիս կ'երթամ։ Անոր սիրոյն

համար կը քնանամ եւ կ'ուտեմ, կը զուարճանամ, շունչ կ'առնում, կը համբերեմ անօթութեան, ցրտութեան, տաքութեան, աղքատութեան ու հիւանդութեան։ Ժամանակաւոր բարիք միայն աս քանի մը ոչխարներս ունիմ, զորոնք ինծի ժառանգութիւն թողուցին իմ հանգուցեալ ծնողքս։ Աստուած օրհնեց իմ ինչքս, եւ հարուստ եմ։ Ունեցածս երեք մաս կը բաժնեմ. մէկ մասն եկեղեցւոյ կու տամ, մէկ մասն ալ աղքատներու, իսկ երրորդ մասէն ես ու կինս կ'ապրինք։ Կերակուրս քիչ ու խեղճ է, բայց ես Աստուծոյ սիրոյն համար անով ալ գոհ եմ վասնզի ինք այսպէս կ'ուզէ։ Երբ որ ճգնաւորը հարցուցին թէ արդեօք թշնամի ալ ունի. եւ քարիւղ պատասխան տուաւ. Ո՛վ թշնամի չունի։ Ես սաստիկ կը զգուշանամ մէկուն չարիք ընելէն, մէկը վշտացընելէն ու մէկուն վրայ գէշ խօսելէն։ Այսու ամենայնիւ թշնամի ալ ունիմ եւ նախանձող ալ։ Բայց ես իրենց չար չեմ բաղձար, զիրենք կը սիրեմ եւ կը ջանամ իրենց բարիք ընել։ Ա՛ս է մեր ապրելու կերպը, այսպէս կը ծառայենք Աստուծոյ։ Երկու ճգնաւորք ասոր վրայ սաստիկ ապշած ու զարմացած՝ սրտի մեծ ուրախութեամբ ու գոհութեամբ տեղերնին դարձան՝ կատարելութեան հասնելու շատ դիւրին միջոց մը գտնելնուն համար։

3. Երիտասարդութեան ապին ուր բոլոր կեանքն ընդ Յիսուսի նմանելոն վրայ։

Արքունեան հասնելու համար պէտք է Յիսուսի քրիստոսի նմանիլ ու հետեւիլ։ Անիկայ է սուրբերուն սուրբն եւ արքունեան կատարելագոյն օրինակը։ Ամենքը արքացընելու համար ուզեց զանազան հասակներէ անցնիլ. որպէս զի կարենայ ամենքն իրեն նմանելու քաջալերել, ուզեց ամենուն հաւասար ըլլալ, բաց ի մեղաց։ "Ան պատճառաւ, կ'ըսէ Իրենէոս, տղայ եղաւ՝ տղաքը արքացընելու համար։ Մինչեւ պզտիկներուն խոնարհեցաւ, պզտիկներն իրեն բարձրացընելու համար։ Երիտասարդ եղաւ՝ երիտասարդաց իմաստութիւն սորվեցընելու համար, միեւնոյն միջոցին զանոնք իրեն նմանելու հրաւիրեց։,, Արդ երիտասարդը պէտք է որ իրենց գգածմանց ու գործոց կերպն աս աստուածային պատկերին համեմատ ուղղեն։ Աստուծոյ Որդին՝ իր երիտասարդութեան ժամանակն երկրի վրայ չորս բանի գլխաւորաբար օրինակ տուաւ։

Առաջինն է իր խոնարհ հնազանդութիւնը։ Յիսուս երեսուն տարի անծանօթ կեանք անցուցնազարեթի մէջ։ Ան կեանքը պիտէին մինակ իր մայրն ու անուշիկ հայրը։ Ասով երիտասարդաց սորվեցընել ուզեց, որ փախչին ընդունայն պատուէ, աշխարհքի փառաց ու գովութեանց եռեւէ չըլլան, հապա միայն ջանան ծածուկ Աստու-

ծոյ հաճելի ըլլալ, ծնողք եւ առաջնորդք ուրախացընել խոնարհութեամբ, պարկեշտ ու բարի խօսքերով ու գործքերով։

Երէցը պէտք է իր ապրուշխապահութիւնը։ Իր հասակին տասուերկուերորդ տարին Իսրայելի ուրիշ ամէն աստուածապաշտներուն պէս Երուսաղէմ գնաց տաճարն Աստուծոյ իր Հօրն երկիր պագանելու, Աստուծոյ խօսքն — արդէն ամենագէտ ուսուցիչ — քահանայից ու գիտուններուն բերնէն լսելու եւ ժողովրդեան գոհին ներկայ գտնուելու։ Յիսուսի օրինակին համաձայն պէտք է որ երիտասարդք Աստուծոյ տունն երթան, որպէս զի հոն նոր ուխտին սուրբ գոհին — պատարագին — ներկայ գտնուին, Աստուծոյ խօսքը լսեն քարոզի եւ քրիստոնէական վարդապետութեան մեկնութեան ձեռքով, փրկուելու հարկաւոր գիտութիւնները սորվին քահանայից, եւ տօնի օրերը սրբութեամբ, առաքինութեամբ եւ արդարութեամբ անցընեն։

Երէցը է իր ընտանեկան հնոցանոցը։ Անոնց հետ իրը — — նոցերն փնոց է — անոնց հնոցանոց էր, կ'ըսէ Ղուկաս աւետարանիչը։ Ի՜նչ գեղեցիկ օրինակ կու տայ Յիսուս այնչափ որդւոց եւ օրիորդաց, որ իրենց ծնողաց՝ որոնց պարտական են Աստուծմէ ետքը կեանքերնին եւ ամէն ունեցածնին ու եղածնին, անհնազանդ չըլլան ու զիրենք յարգեն։ Ի՜նչպէս այնչափ անհնազանդ որդիք իրենք զիրենք

պիտի արդարացընեն Քրիստոսի՝ իրենց ապագայ դատաւորին առջին՝ որ իրենց Հնազանդութեան օրինակ տուաւ։ Ո՛վ քրիստոնեայ զաւակք, Աստուծոյ Որդիէն սորվեցէք ձեր ծնողաց Հնազանդ ու հպատակ ըլլալ։ Հնազանդութիւնը գոհէն շատ աւելի պատուական ու Աստուծոյ հաճելի է։

Ձորբորդն է իր Աստուծոյ — մարդկան առջեւն խոստովանեամբ — ընդհօտ ըրբռնուելը։ Ցնոսա զրբռնայր խոստովանեամբ եհաւաս, ե՛ ընդհօտ յԱստուծոյ ե՛ ի մարդկանէ (Ղուկ. Բ. 52։) Ասիկայ չի նշանակեր որ իրօք Աստուծոյ Որդին կատարելութեան մէջ կ'աճէր, որ ամենակատարեալ էր, հապա միայն մարդկան առջին օրըստօրէ միշտ աւելի կը յայտներ ու կը ցուցընէր իր աստուածային կատարելութիւնը, ինչպէս արեւը միշտնոյն լոյսն ունի, սակայն միշտ աւելի լուսաւոր կ'երեւայ որչափ որ կէսօրւան կը մօտենայ։ Ինք ուզեց երիտասարդաց գեղեցիկ դաս մը տալ, որ տարիքնին մեծնալուն համեմատութեամբ, բովանդակ ճգներնին ի գործ դնեն իմաստութեամբ եւ առաքինութեամբ զարգանալու, եւ կենաց գարունն օգտիւ սերմանելու, որպէս զի աշնան հունձքն առատապէս ժողվեն։ Ո՛վ երիտասարդք եւ օրիորդք, կեանքերնիդ մի նուիրէք մեղաց ու անառակութեանց, այլ ընծայեցէք անմեղութեան ու սրբութեան։ Ձեր պատիւն է սուրբ ու անմեղ կեանքը, որով Աստուծոյ ու մարդկան հաճոյ եւ սիրելի կ'երեւաք։

Բայց ո՜հ քանի քանի երիտասարդներ այնչափ տարիներու մէջ իմաստութեամբ եւ առաքինութեամբ զարդանալու տեղ, մեղքով ու չարութեամբ կը մեծնան, արդարութեան պատմուճանը՝ զոր մկրտութեան ժամանակն Աստուծմէ ընդունեցան, մեղքերով կը կոտրընցընեն։ Ո՛վ քրիստոնեայ երիտասարդ, նայէ, քու փրկիչդ, Աստուծոյ Որդին, տղայ եղաւ, որպէս զի քեզի օրինակ տայ թէ դուն ալ ինչպէս պէտք ես տղայութենէդ զքեզ նուիրել Աստուծոյ, առաքինութեան եւ անմեղութեան։ Որչափ քիչ կը նմանիս քու Փրկչիդ, եթէ կենացդ գեղեցիկ տարիները մեղքերով եւ գէշութիւններով անցընես, առաքինութեան տեղ ամպարշտութիւն սորվիս, որով քու ապագայ դժբախտութեանդ — յաւիտենական դատապարտութեանդ — հիմը կը դնես։ Դարձուր աչքդ ադ աստուածային պատկերին վրայ, սորվէ իրմէ հնազանդութիւն, պարկեշտութիւն, բարեպաշտութիւն ու իմաստութիւն։ Իրեն նմանէ, որ երանութեան հասնիս, զոր քեզի խոստացեր է։ Նոյնպէս վերջի տարիներուդ մէջ ալ անիկայ ըլլայ քեզի օրինակ ու պատկեր։ Մինչեւ մահդ հետեւէ իր խոնարհութեան, արբութեան, հնազանդութեան, առ Աստուած եւ առ ամէն մարդիկ ունեցած սիրոյն, եւ նեղութեանդ մէջ ունեցած համբերութեան։ Եթէ երկրի վրայ Յիսուսի պէս ապրիս, Աստուծոյ եւ մարդկան առջին քեզի փառք, պարծանք ու

պատիւ կ'ըլլայ: Ի՞նչպէս պիտի մտնենք իր արքայութիւնը, եթէ մեր չար կիրքերուն հետեւինք, աս աշխարհքիս ուրախութիւններն ու հաճոյքները խնդրենք, անիրաւութեամբ եւ մեղքով ապրինք, եւ չհամբերենք այս կենաց անցաւոր վշտերուն: Պէտք է որ մեր վարքը Քրիստոսի վարուց համեմատ ըլլայ: Անոր համար մեզի կը գոչէ. Ով որ ի՛ւրէ իմ աշակերտ ըլլալ, ինքզինքն ուրանայ, իր խաչն առնու իմ ետեւէս գայ: Ուր որ իմ է, կ'ըսէ Քրիստոս, հոն պիտի ըլլայ իմ ծառան ալ: Մենք քրիստոնեայ կ'անուանուինք, որպէս զի Քրիստոսի վարուց հետեւինք. աս անունը պարապ տեղ վրանիս չկրենք:

Օրինակ:

Թէ որչափ օգտակար եւ ազդու է Յիսուսի սէրը տղոց սիրտը տպաւորել եւ իր օրինակին նմանելու յորդորել, հետեւեալ պատմութիւնը կը ցուցընէ: Որբեւարի աղքատ կին մը իր խեղճութեան չնայելով՝ մեծ հոգ ունեցաւ իր Դորոթէա աղջկանը վրայ որն որ տասը տարեկան հասակին մէջ սաստիկ կայտառ ու ցրուած էր: Մայրը վախնալով որ իր աղջիկն ընկերացը հետ շարունակ խաղալով կրնայ ապականիլ, անոր կրթութիւնն յանձնեց դաստիարակուհւոյ մը, որովհետեւ ինքը ժամանակ չուներ: Պզտի Դորոթէան երկու տարուան մէջ իր կրթիչին քով ոչ միայն ամէն կերպ գիտութիւն սորվեցաւ, այլ նաեւ գլխաւ-

որաբար առաքինութեան մէջ շատ յառաջ գնաց: Իր սիրելի դաստիարակուհւոյն բոլոր խրատները սրտին մէջ տպաւորեց, եւ մանաւոր կերպով փոյթ տարաւ իր բոլոր գործքերուն մէջ Յիսուսի Քրիստոսի նմանելու: Իր մօրը տունը դառնալէն ետեւ բոլոր ընտանեաց մեծ ուրախութիւնն եղաւ: Իր անմեղ սրտին ամենագեղեցիկ առաքինութիւններն էին հեզութիւն, հնազանդութիւն, ամօթխած պարկեշտութիւն, աշխատութեանց մէջ զուարթութիւն ու յարատեւութիւն, խոնարհութիւն աղօթասիրութիւն, եւ Աստուծոյ հետ մշտնջենաւոր միութիւն: Ասիկայ գրգռեց իրեն դէմ շատ թշնամիներ ու նախանձորդներ: Իր նախանձորդ ընկերներէն ոմանք կինքն իրրեւ կեղծաւոր ու դրսէն սուտ սուրբ ձեւացող բամբասեցին: Բայց Դորոթէա իր փրկչին սիրովն ասոնց համբերեց: Իր անմեղութիւնն ամէնքը ճանչնալով թշնամեաց չարախօսութիւնն ու բամբասանքն իրենց անպատուութիւն ու խայտառակութիւն եղաւ:

Յարգելի քահանայմ՝ որոր Աստուծոյ շնորհօք անոր օրինակին ուրիշներուն վրայ յառաջ բերած ազդեցութիւնն ու պտուղն ուրախութեամբ կը տեսնէր, հարցուց տեղեկացաւ անոր վարուց ընթացքը: Դորոթէա իրեն այսպէս պատասխան տուաւ: Իմ դաստիարակուհիս, ըսաւ, ինծի միշտ կը պատուիրէր որ ամէն բանի մէջ զՅիսուս Քրիստոս ինծի օրինակ առնում: Ես անոր

խրատին հետեւելով՝ արթընցած առեն մը-
տացս առջին կը բերեմ աստուածային մա-
նուկ Յիսուսն, որ արթննալուն պես ինք
զինքն Աստուծոյ կը նուիրէր։ Իր
օրինակին համաձայն օրական բոլոր գործ-
քերս Աստուծոյ կ'ընծայեմ։ Աղօթած
առենս կը մտածեմ զՅիսուս, որ իր երկ-
նաւոր Հօր կ'աղաչէ, եւ սիրտս իր եռանդ-
նալից սրտին հետ կը միացընեմ։ Գործքիս
ժամանակ կը մտածեմ որ Յիսուս իմ
փրկութեանս համար գործեց, եւ իմ գործ-
քերս ու աշխատութիւններս իրենին հետ
կը միացընեմ եւ ամէնն ալ առ ոչէր իւր
կը կատարեմ, զիս իր սուրբ կամացը
նուիրելով։ Եթէ ինձի բան մը
հրամայէ, ինկէն միտքս կը բերեմ թէ
ինչպէս Յիսուս երկրի վրայ իր մօրը
Մարիամայ եւ իր անուշչին Յովսեփայ
հրամաններըը կը կատարէր եւ իմ հնազան-
դութիւնս ալ իրենին հետ կը միացընեմ։
Եթէ ստիպուիմ ծանր ու դժուարին բան
մ'ընել, կը մտածեմ որ իմ Տէրս առ իմ
սիրոյս մինչեւ ի մահ հաչի հնազանդեցաւ, եւ
այսպէսով այն խիստ պատուէրը կը կա-
տարեմ։ Զրպարտութեանց ու վշտացուցիչ
խօսքերու երբեք պատասխան չեմ տար,
իմ Յիսուսիս նայելով որ չարախօսու-
թեանց ու նախատանաց ամենեւին բերան
չբացաւ։

Յիսուսի օրինակին համեմատ կերակրոյ
մէջ ալ չափաւոր եմ, անոր համար կ'ու-
տեմ միայն որպէսզի զօրութիւն առնում՝

Աստուծոյ փառաց համար աշխատելու, անոր սիրոյն համար զգայական ախորժակս կը մահացընեմ եւ անհամ ու գէշ կերակուրներուատեն միտքս կը բերեմ լեզուին ու քաղցրին, որոնցմով իր թշնամիները խաչին վրայ իր պապակիչ ծարաւն անցուցին։ Երբ անօթենամ եւ ուտելու բան մը չունենամ, կը մտածեմ որ Յիսուս առ սէր իմ քառասուն օր ու քառասուն գիշեր ծոմ ու պահք պահեց շատակերութեան մեղքերը քաւելու համար։ Եթէ զուարթ ընկերութեան մէջ գտնուիմ, Յիսուսի իր աշակերտաց հետ ունեցած ուրախ եւ սուրբ վարմունքը միտքս կը բերեմ։ Եթէ լսեմ անվայել խօսակցութիւններ, թողութիւն կը խնդրեմ եւ կը մտածեմ Յիսուսին սրտին զգացած ցաւն, որ կը վշտանայ իր երկնաւոր Հօրը դէմ եղած արհամարհանաց պատճառաւ։ Ապաշխարութեան սուրբ խորհուրդն ընդունելու գացած ժամանակս կը մտածեմ Յիսուսի խոր տրտմութիւնը Գեթսեմանի պարտէզն ու խաչին վրայ։ Սուրբ պատարագի ատեն՝ սիրտս Յիսուսի հոգւոյն հետ կը միացընեմ եւ կը փափագիմ ասոր ներկայ գտնուիլ ան դիտաւորութեամբ, որով Յիսուս Քրիստոս քահանային ձեռքով ինք զինքը հացի ու գինւոյ կերպարանաց տակ մեր խորաններուն վրայ իր Հօրն երկրպագութեան, մեր մեղաց թողութեան ու մարդկան փրկութեան համար կը նուիրէ։ Իրիկունը հանգչելու գացած ատենս կը մըտ-

մտամ թէ ո՛րչափ տարբեր է անկողինս իմ անկողնէն, որուն վրայ առաւօտուընդհանուր Գառնուկն իր հոգին ու կեանքը զոհեց, եւ կը քնանամ իմ հոգեվար Փրկչիս խօսքերն ըսելով. Հայր, ձեռքերո՛վդ յանձնեմ: — Ա՛ս կերպով ապրիլս սրտիս անպատում ուրախութիւն ու միխիթարութիւն կըպատճառէ: Սիրով կը համբերեմ ամէն նախատանաց, կը յաղթեմ գէշ բաղձանքներուս եւ փորձութեանց, որոնք ինծի սաստիկ տագնապ ու աշխատութիւն կու տան եւ շատ անգամ տրտմութիւն, ցամաքութիւն ու զարհուրանք կը պատճառեն. ան ատենն ալ անմիջապէս հոգւոյս առջին կը բերեմ զՅիսուս որ Գէթսեմանի պարտէզը մահուան հետ կը կռուէր, եւ իրեն հետ կ'ըսեմ. Հայր, ոչ իմ կամք, այլ քո՛ւդ ըլլայ: Երբ ընկերութեանց, այցելութեան եւ անպատշաճ զբօսանաց երթալու սաստիկ բաղձանք ունենամ, միկէն կը մտածեմ որ իմ սիրելի Փրկիչս ինծի կը գոչէ. Աղջի՛կս, ի՞նչպէս կրնաս ըղձալ ուրիշ բանի մը համար քու անմահական հոգիդ վտանգել: Ի՞նչպէս ինծի ընծայած սիրոյդ հանդէպ ինծմէ առնելով անոնց, ետքը ոչ ապաքէն կը նայիս: Ես ալ իմ սրտիս խօսքէն իրեն կը պատասխանեմ. ո՛չ, Աստուած իմ, երբեք զքեզ պիտի չմոռնամ, մինչեւ մահ կ'ուզեմ քեզի հաւատարմութեամբ ծառայել: Ո՛ւր պիտի երթամ, եթէ քեզմէ հեռանամ, դուն ունիս միայն կենաց խօսքերը: Ա՛ս մտածութիւն-

ներով խրախոյս եւ ոյժ կը զգամ իմ Յիսուսիս հաւատարիմ մնալու։ Ո՜հ Յիսուսի նմանելէն բարձրագոյն, գեղեցկագոյն եւ իրեն ծառայելէն քաղցրագոյն բան չկայ։ ո՛րչափ երջանիկ է հոգիս, որ աս կերպով կենարարին կը հետեւի։

Երանի թէ մեր ժամանակին աղջիկները ալ ասոր հետեւէին, ո՛րչափ մեղքեր կը խափանուէին։

4. Ծնողաց պարտականութիւնը։

Ով երկնէ է Տէրոնէ՝ դեռքէ գնողը է՞ր է՞ր Տէրոն ծառայէնոց, կ՛ըսէ Սիրաք։ Որդեակ, եթէ կը վախնաս Աստուծմէ, կը պատուես հայրդ, մայրդ ու ամէն մեծերդ։ Բայց Աստուծմէ կը վախնա՞ս, եթէ իր պատուիրաններն ու սպառնալիքները բանի տեղ չես դներ։ Մխադիր, ինչպիսի պատիժներ անհնազանդ որդւոց սպառնացուած են. Որդե՝ ո՞ր անարգէ հայր է՞ր դրժէ մայր, ամօթ կրէ է՞ր նախատ լիցի։ (Առ ԺԹ. 26։) Անի՝ ո՞ր ծաղրուէ հայր է՞ր անարգէ գնո՞ղ մօր է՞րդ։ խլեսցեն զնա ագռաւք յորոց է՞ր կերկեսցեն յոտք արծուեաց (— Լ. 17։) Վատնո՞ն է, ո՞ր նողի՞ հայր, է՞ր անիծեալ է է Տէրոնէ, ո՞ր յանդիմանէ հայր է՞ր։ (Սիր. Գ, 18։) Թող խորունկ մտմտան աս զարհուրելի սպառնալիքներն ամէն իրենց պարտքը մոռցող զաւակները։ Լսենք նաեւ Աստուծոյ խիստ օրէնքը. Եթէ էք ո՞րդւոք որդի նէ՞ր է՞ր անպի՞տ է՞ր ու լսէք իւրոց հօր

[illegible]

(Երկ. օր. ԻԱ. 18։) Ա՛ս խստագոյն օրէնքն որ դրուած է անհնազանդ զաւակներու համար, պէտք է զմեզ զարհուրեցընէ Աստուծոյ արդարութենէն, որն որ ամպարիշտ որդւոց մեղաց համար սպառնացած պատիժները ճշդիւ պիտի կատարէ։ Երանի՛ թէ աս սոսկալի պատժոյն վախն անառակութեան մեղաց մէջ խստացած զաւկրներուն կամքն ու միտքը փոխէր եւ զիրենք շարժէր իրենց ծնողքը սիրելու, եթէ հնազանդութեան յորդորող խրատներն անպտուղ մնան։ — Որդեակք իմ, լսեցէք ձեր ծնողաց, որոնք անդադար ձեզի կը կրկնեն եթէ մեզի հնազանդիք, Աստուծոյ հնազանդած եւ իր սուրբ կամքը կատարած կ'ըլլաք, իր հաճութիւնն ու սէրն անոր վրայ կը հանգչի, որ իր պատուիրանները ճշդիւ կը պահէ։ Ա՛ս ազդարարութիւնն ոչափներ առաքինի եւ սուրբ ըրած է։

[illegible]

Ա· Յարքեցէ՛ ե՛ ՝ի Յարուցեա՛ զանո՛նդ, ո՛ր-
պէս Աստո՛ծդ ե՛ր ՝ պարտական ե՛մ կեան-
ա՛րնիդ, քոյո՛ւկ-ննիդ ե՛ ան՛կ՛ բարե՛նդ:
Ծնողք՝ Աստուծոյ տեսանելի փոխանորդ-
ներն են. զանոնք չնախատէք չցաւցընէք
ո՛չ արտերնուդ մէջ, ո՛չ խօսքով եւ ան-
պատշաճ վարմունքով: Սիրով լսեցէք իրենց
խրատներն ու յանդիմանութիւնները, ո-
րովհետեւ կ՛ըսէ Աստ. Հոգին. Լո՛ւր,
որդեա՛կ, խրատո՛ հօր քո՛յ ե՛ ՝ի չերքնո-
ցո՛ր քո՛յ: (Առ. Ա. 18:)

Բ· Ա՛նձին ա՛ւրով ջերնո՛ւ ա՛ւրեցէ՛ք:
Ուրախացէք անոնց վրայ եւ իրենց ուրա-
խութիւն պատճառեցէք: Մտածէ՛, որ ա-
նոնք ջե՛ր ձնան. կ՛ըսէ խմաստունը, ե՛-
ա՛ ՝ի ձեռքոյն բարեաց համարե՛ւթափեա՛ եղեր:
Սիրով կը ցուցուի երախտագիտութիւնը:
Բայց զանոնք միայն բնական սիրով՝ ձեր
ծնողքն ըլլալուն, մի սիրէք, հապա սի-
րեցէք Աստուծոյ համար, որուն տուրը
կամքը կ՛ուզէ որ զիրենք սիրէք: Ա՛ս սէրը
կը յայտնուի ծնողաց անոնց բաղձանքները
զուարթութեամբ եւ հաւատարմութեամբ
կատարելովը զիրենք տրտմեցընող եւ վըշ-
տացընող ամէն բաներէն փութով խորշե-
լով, իրենց նկատմամբ քաղցր, եւ մարդասէր
ըլլալով, հեզութեամբ եւ հնազանդու-
թեամբ իրենց պակասութեանց համբերելով
եւ իրենց համար աղօթելով թէ ողջ եղած
ատեննին եւ թէ մահուանէ ետեւ:

Գ· Ո՛րդի՛, հնազանդէ՛ ջե՛ր ծնողաց
քո՛ց ՝ի Տէր, կ՛ըսէ Պօղոս առաքեալը,

ըէ այն է ապթանն: (Եփես. Զ: 1:) Ուրիշ տեղ մըն ալ. Որդիք, հնազանդ լերուք ձնողաց ձեր յերկոյս յամենայնի, ըէ այն է հաճոյ առաջըէ Տեառն: (Կող. Գ. 20:) Ճիշդ իրենց հրամաններուն համաձայն վարուեցէք, իրենց կամքն ուրախութեամբ կատարեցէք, որովհետեւ Աստուած այնպէս կ'ուզէ: Եթէ դուք ծնողաց հնազանդիք, Աստուծոյ կը հնազանդիք. եթէ անոնց դէմ դնէք, Աստուծոյ կը հակառակիք: Միայն եթէ ծնողք Աստուծոյ օրինաց կամ խղճի հակառակ բան մը հրամայեն կամ ուզեն, ամենեւին մի հնազանդիք: Բայց այսպիսի դէպքերու մէջ պետք է խոհեմութեամբ վարուիլ, եւ եթէ կը տարակուսիք, խելացի ու արդարատատ անձի մը խորհուրդ հարցէք: Սիրով եւ ուրախութեամբ եղած հնազանդութիւն մը ծնողաց հաճոյական է եւ զձեզ Աստուծոյ առջին կը պատուէ, իսկ ակամայ եւ դիմադարձ հնազանդութիւնն Աստուծոյ ալ ծնողաց ալ հաճելի չէ:

Դ. Ձեր ծնողաց օգնեցէք: Երբեք չմոռնաք բարիքները, զորոնք ծնած օրերնէդ ծնողացմէ ընդունեցաք, եւ երբ որ կրնաք բարիք ատանալ, անոնց փոխարէնը հատուցէք: Երեսի վրայ մի թողուք ծնողքնիդ. հապա իրենց օգնեցէք հիւանդութեան, աղքատութեան, ծերութեան եւ ամէն հոգեւոր ու ժամանակաւոր նեղութեանց մէջ: Ծնողաց չօգնելը ամենամեծ մեղք է: Աստուծոյ բարկութիւնն

այսպիսի զաւակներու վրայ կը հասնի ու արդար պատիժն ալ գլուխնին կու գայ: Վատ ապերախտութիւն մըն է, եթէ մէկն իւր ծնողքը կարօտութեան մէջ տանջուած տեսնէ եւ անոնց չօգնէ: Այո, որդեակ, կեանքդ զսխելով՝ անոնց պէտք ես օգնել:

Սրբազան պարտքերնիդ սիրով կատարելու յորդորամիտ ըլլալու համար, կարդացէք Ս. Գրոց մէջ յիշատակուած չար ու բարի տղոց օրինակները: Նոյ իր քամ որդին անիծեց զինքը ծաղրելուն համար: Աբիսողոմ իր հօրը՝ Դաւթին դէմ ապստամբելուն համար սոսկալի վերջ ունեցաւ. նոյնպէս Հեղիին որդիքն ալ իրենց անհնազանդութեան եւ անառակութեանց չարաչար պատիժը գտան: Միշտ մտաց առջին ունեցէք Յիսուսի աքանչելի օրինակն, որն որ Աստուած էր ու բոլոր աշխարհքի տէր, սակայն հնազանդեցաւ իր մօրն ու անուցիչ հօրը: Յիսուս Քրիստոս ուզեց ամէն տղոց օրինակ ըլլալ իր ծնողաց ցուցած յարգութեամբն ու հնազանդութեամբը եւ զիրենք համոզել թէ որչափ պատժոյ արժանի է անհնազանդութիւնն ու անպատուութիւնը: Եթէ Յիսուս իր մօրը կամքը պատուեց, անկէ միայն իր ժամանակաւոր ծնունդն ընդունելուն համար, իսկ պէտք չէ՞ որ մենք ծնողքնիս յարգենք, որոնց պարտական ենք Աստուծմէ ետքը կեանքերնիս եւ ամէն բան, ինչ որ ենք եւ ունինք:

5. Շարունակութիւն։

Ա. Ձեր ծնողաց ու մեծերուն մի հակառակիք ան բանին մէջ, զոր ձեզի կը հրամայեն կամ կ'արգելեն։ Իրենք պարտական են ձեր հոգւոյն ու մարմնոյն բարիքը հոգալու, վրանիդ հսկելու. Աստուծոյ հաշիւ պիտի տան ձեզի համար, եթէ դուք իրենց անհոգութեան պատճառաւ մեղանչէք։ Ձեր ծնողքն ու մեծերը խղճիւ կը պարտաւորին զձեզ արգելելու մեղաց առիթներէ, վտանգաւոր ակումբներէ, եւ գէշ ճանչութիւններէ։ Եթէ անոնք զձեզ աս ամենէն չզգուշացընեն, ծանր մեղք կը գործեն Աստուծոյ առջին, որ ղանոնք ձեզի պահապան դրած է։ Ո՛վ քրիստոնեայ զաւակներ, ձեր մայրերն ու դաստիարակները պարտաւոր են ձեր կենակցութեան, ընտանութեան ու վարմունքին վրայ հսկել, զգեստուց եւ բոլոր ընթացից մէջ ձեր ունենալու պարկեշտութեան հոգ տանիլ, ունայնասիրութեան բաղձանքնիդ պսպել եւ զձեզ արհուն եւ մտադիր ընել անմեղութիւններդ կորսընցընելու ամէն վտանգներուն մէջ։ Եթէ ասիկայ ի գործ չդնեն, ծանր կը մեղանչեն։ Եթէ դուք ալ իրենց խրատներն ու արգելքներն ոտքի տակ առնելով արհամարհէք, ան աստեն մեղքը ձերն է եւ աւելի ծանր ու պատժոյ արժանի։ Ձեր կրթիչներուն ալ պարտական էք նոյն հնազանդութիւնը, մեծարանքն ու սէրը նուիրել՝ ինչպէս որ

ծնողաց. խղճի մտօք պէտք է որ հնազանդիք եւ ընէք ան ամէն բան, զոր ձեզի կը հրամայեն եւ չընէք՝ ինչ որ ձեզի կ'արգելեն, թէ զձեզ տեսանեն եւ թէ չտեսնեն: Ծնողաց եւ կրթիչներուն պատուէրներն ու արգելքներն Աստուծոյ պատուէրներն ու արգելքներն են, որն որ զձեզ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ կը տեսնէ. եթէ դուք ձեզի հրամայուածը չընէք ու արգելուածն ընէք, Աստուծոյ կամացը հակառակ կը գործէք:

Բ. Եթէ ծնողք խօսքով կամ իրենց գործելու կերպերով, հպարտութեամբ, անառակութեամբ, անիրաւութեամբ, անէծքներով, եւ ուրիշ սոսկ նման անկարգութիւններով իրենց զաւկներուն գայթակղութիւնատան, զաւկներն երբեք անոնց գէշ օրինակին պիտի չհետեւին բայց երբեք ալ այնպիսի ծնողք պիտի չնախատեն ու չանարգեն: Այսպիսի ծնողք՝ Աստուած կը պատժէ: Քրիստոս ալ վայ կու տայ այնպիսիներուն ըսելով. Վա՛յ այնմի՝ որով գայ գայթակղութիւն: Լաւ երնեկ՝ ան վէմ երկնաւոր խիթը ղարսանոցէ նուա ի անկանէր ի ծով: Նոյնպէս չարաչար կը պատժուին ան տղաքն ալ, որոնք իրենց ծնողաց ու մեծերուն մեղաց ու մոլութեանց կը հետեւին ու կը նմանին: Անոնք դժոխոց ճամբէն կը քալեն, բայց պէտք չէ որ հպատակներն ալ անոնց հետեւէն յաւիտենական դատապարտութիւնն երթան: Զաւկներն իրենց չար ծնողաց համար անդադար Աստուծոյ

ջերմ աղօթքներով պիտի աղաչեն՝ որ անոնց դարձի շնորհք տայ, որ յաւիտենական կորստենէ ազատին: Զաւկրները պէտք չէ որ իրենց մեղանչող ծնողաց նկատմամբ պարտուպատշաճ յարգութիւննին ու համարումնին կորսընցընեն. վասն զի անոնց անէծքը գլուխնին կը բերեն, ինչպէս որ յայտնի է Քամին օրինակէն, որն որ իր հայրը գինովութենէն մերկ պառկած տեսնելով՝ ծաղրելուն համար, իր հօրմէն անիծուեցաւ: Ամէն մարդ պարտական է ընկերին պակասութիւնները սիրոյ վերարկուաւ ծածկել, իսկ առանձին կերպով որդիք պէտք է որ իրենց ծնողաց պակասութիւնները ծածկեն ու գաղտնի պահեն: Բայց վայ ան զաւկրներուն, որոնք իրենց անառակ ընթացքովը ծնողաց բարկութիւնը կը գրգռեն եւ անոնց դատապարտութեան գործակից կ'ըլլան:

Գ. Ծնողք իրենց որդիները պատժելու իրաւունք ունին, ի խղճէ ասոր պարտաւորուած են. եթէ անպարկեշտ, անհնազանդ եւ անառակ զաւկրները պատժեն յանդիմանեն, շատ բարի ու գովելի են: Հեղի քահանայապետը մեղանչեց իր ժանտ որդիներուն մեղութիւնները չպատժելուն համար: Ծնողական սէրը որդւոց լաւութեան համար կը պահանջէ, որ երբեք յանդիմանութեան, պատժոյ եւ յարմար առթին ձեծի ալ չխնայեն: Որդեակք, երբ զձեզ ծնողքնիդ կը պատժեն որեւիցէ կերպով, զիրենք սրտանց սիրեցէք. ան

խիստ վարմունքը ձեր ուղղութեան ու օգտին համար է: Իսկ եթէ երբեմն անիրաւ պատիժ ընդունիք՝ համբերութեամբ կրեցէք, մտածելով որ Յիսուս աշխարհքիս վրայ ամենէն անմեղն՝ անտրտունջ եւ անդիմադարձ խաչին դառն մահուան համբերեց:

Զաւակներն իրենց ծնողքէն երբեք բան մը պիտի չգողնան. Ով որ էր հօրեն — մօրեն ձաձաւոյ բան մը կ'առնու — կ'ըսէ Ընծայող Աղէ չէ, մարդասպանի նման է, կ'ըսէ Ս. Հոգին: (Ա՛ռ. ԻԸ. 24.) Պէտք են միշտ մտքերնին պահել թէ ծնողք որչափ աշխատութեամբ ու դառն քրտինքով հազիւ քիչ մը բան ձեռք կը ձգեն: Ի՞նչ ատոհմանի անիրաւութիւն է առ տաժանելի նեղութեամբ ատացուած ինչքը թեթեւամտութեամբ մեղանչական վարքով մսխել: — Նմանապէս զաւակներն երբեք իրենց ծնողաց վրայ դէշ պիտի չխօսին եւ անոնց տրտունջ չընեն: Ատոնց սիրոյն համար անոնց պակասութեանց պէտք է որ համբերեն եւ ոչ թէ անոնց յանցանքներն ուրիշներուն պատմեն: Նոյն իսկ պէտք է որ ծնողաց խիստ վարմանց սիրով եւ համբերութեամբ տանին: Յիսուս Քրիստոս ինչպէս սիրով տարաւ ապերախտ Յուդային: Մի՛թէ գէշ բա՞ն մըն է ի սէր Յիսուսի՝ հակառակ բան մը կրել ու լսել:

Երդեակք, երբեք չմոռնաք որեւիցէ վիճակի, կոչման ու հասակի մէջ Ա-

տուծոյ պատուէրը. պոռոնեա վճայր ի ե-
ղմայր: Սիրեցէք զիրենք, հնազանդեցէք
իրենց: Ձեր ամէն գործողութեանց մէջ
իրենց խորհուրդ հարցուցէք. իրենք ձեր
պատուական խորհրդատուներն են: Ա-
տուած բարի զաւակները կ'օրհնէ ու
կը վարձատրէ թէ երկրի վրայ եւ թէ
երկինքը, որովհետեւ պատուիրանին քովը
կը դնէ անմիջապէս իր խոստումն ալ.
Եբէյնոպէոց լէնեցէ ե վէրայ երկրէ ե- բարէ
լէնեցէ ռեղ: Ատուած իր խոստումներուն
մէջ հաւատարիմ է: Բայց թէ որ ա-
պատուիրանը չպահէք, ձեր ծնողաց հետ
խստութեամբ ու ապերախտութեամբ վա-
րուիք, իրենց հոգ ու բարկութիւն պատ-
ճառէք, զիրենք խեղճութեան ու կարօտու-
թեան մէջ ձգէք եւ ծերութեան առեն-
նին ալ երեսէ թողլով արհամարհէք,
գիտցած ըլլաք՝ որ երբեք գործքերնիդ չի
յաջողիր եւ սպառնացուած պատիժները
կ'ընդունիք:

Օրինակներ:

1. Փերպինանդ Բ. որն որ տասներկու-
երորդ դարուն Սպանիայի վրայ կը թա-
գաւորէր, իր Ալփոնսոս որդին այնպէս
սաստիկ կը սիրէր, որ իր կենդանութեան՝
արքայական թագն ու գահն անոր շնոր-
հած էր: Սակայն Ալփոնսոս ալ իր թա-
գաւոր հօրը սիրոյն կատարեալ արժանի
էր, վասն զի միշտ կ'ըսէր թէ մինակ հօրս
համար կ'ապրիմ: Ամէն անգամ որ գործքի

համար պալատէն պիտի հեռանար, հօրն առջին ծունը դրած եւ օրհնութիւնը չխնդրած չէր երթար, եւ տուն դառնալուն պէս՝ իր սիրելի հօրը կը ներկայանար։ Շատ անգամ ալ գիշերները կ'ելլէր աեւնելու համար թէ իր հայրն աղէկ կը քնանայ։ Իր հօրն առջեւն երբեք չէր նստեր, մինչեւ որ հայրն իրեն նստելու չհրամայէր։ Անգամ մը Ալփոնսոս Պաւրիտանացւոց վրայ փառաւոր յաղթութիւն մը կանգնած ետ կը դառնար, ծերունի հայրն ասիկայ լսելուն պէս փութաց պատգարակով մը (որով հետեւ շատ տկար ու հիւանդոտ էր) իր դիւցազն որդին դիմաւորելու եւ ողջագուրելու։ — Բժիշկն ու մանկաւարիկներն ամենայն յարգութեամբ զինքն արգելելու ջանացին, բայց որդեսէր ծերունին անոնց պատասխան տուաւ. Իմ առ Ալփոնսոս սէրս եւ ըրած յաղթութեանց վրայ ունեցած ուրախութիւնս զիս կը զօրացընեն։ — Ալփոնսոս հազիւ թէ հեռուէն իւր ազնիւ հայրը նշմարեց, ուրախութենէն ինք իրմէ ելած՝ ձիէն ցատքելն ու հօրը գիրկն իյնալը մէկ ըրաւ։ Ո՜հ զոչեց երիտասարդ դիւցազնը ոտքով հօրը պատգարակին քովէն երթալով՝ հօրս սէրն ու գթութիւնը, կ'ըսէր, կանգնած յաղթութենէս շատ աւելի զիս ուրախութեամբ կը լեցընէ։ Հայրն ի զուր կ'աշխատէր որդին համոզելու, որ ձի հեծնէ՝ պնդելով թէ անվայել է թագաւորին ոտքով քալել՝ մինչդեռ իր ծառաները կը ձիավարեն։ Այո, կրկնեց Ալփոնսոս,

ատնք քու զաւկրներդ չեն, ինչպէս որ կուզեն՝ այնպէս կ'ընեն։ Երբ որ արքունիքը հասան, Ալփոնսոս հայրը պատգարակէն իր բազկաց մէջն առնելով սենեակը տարաւ, եւ երբ առանձին ձնացին բսաւ Ալփոնսոս. Ամենասիրելի հայր իմ, դուն քաջ գիտես թէ որչափ սաստիկ է քու առ իս սէրդ, բայց չես գիտեր իմ առ քեզ սէրս։ Իմ սէրս գոհ չէր ոտքով քովէդ քալելուս վրայ, այլ սաստիկ կը նախանձէր պատգարակը կրող ծառաներուն։ Սաստիկ փորձութեան մէջ էի որ զանոնք արգելեմ եւ զքեզ, ազնիւ հայրս, ուսս առած տանիմ։ Իսկ ծերունի հայրն ուրախութենէն կը դողար ու արցունքով հազիւ կրնար պատասխան տալ։

2. Ճաբոնի կայսրը հրատարակած էր թէ ով որ այս ինչ գողը կը բռնէ ու տէրութեան կը յանձնէ սահկի մեծ գումար մը կ'ընդունի։ Երեք եղբարք՝ որոնք սաստիկ աղքատ էին, եւ ծերունի մայրերնին ալ շատ կը սիրէին, կայսեր հրամանը լսելնուն պէս՝ մէջերնին որոշեցին որ իրենց մէկը գող ձեւանայ, իսկ միւս երկուքը գինքը բռնեն կապեն եւ դատաւորին յանձնեն, որպէս զի որոշեալ գումարն առնելով կարենան մօրերնուն վշտերը թեթեւցընել։ Որդիական սիրոյ գոհ ըլլալու վիճակը՝ պզտիկին ելաւ, զոր անմիջապէս կապելով դատաւորին առջեւն հանեցին։

Ասիկայ խոստովանելով իւր գող ըլլալը, բանտ դրուեցաւ։ Իսկ միւս երկու եղբարքն որոշեալ գումարն ընդունեցան։ Բայց դեռ ճամբայ չելած՝ դատաւորէն հրաման խնդրեցին, որ բանտարկեալ գողը տեսնեն։ Ազաչանքնին ընդունելով՝ իրենց եղբօրը գացին, եւ կարծելով որ զիրենք մէկը չի տեսներ, երեքն ալ ջերմ սիրով մէկմէկու փաթթուեցան եւ իրարմէ դառն ցաւով բաժնուեցան։ Դատաւորը գաղտնի ծակէ մը ան տխուր տեսարանը դիտելով, չէր կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս չարագործի մը եւ զինքը մատնողներու մէջ այնչափ սէր ու բարեկամութիւն կրնայ ըլլալ, անոր համար մահուան վճիռն ուշացընելով, ծառային ապսպրեց որ ծածուկ ան եղբարց եառէն երթայ եւ իրենց բնակութիւնն ու ներքին յարաբերութիւնները լրտեսէ։ — Եղբարք իրենց տունն հասնելէն ետեւ, եղածը մօրերնուն պատմելով՝ առած ստակնին ցուցին եւ ըսին որ ալ անկէ ետքը չի նեղուիր աղքատութենէն։ Բայց մայրն որդւոյն դատապարտութիւնը լսելով՝ սկսաւ աղէկտուր ձայնով աղաղակել թէ Շատ սիրով անօթութենէն մեռնիլ կ'ուզեմ, քան թէ իմ սիրուն զաւկիս արեան գնովը կեանքս երկրնցընել։ Գացէք, ըսաւ անոնց, առ իս սէրերնիդ զձեզ եղբօրնուդ դէմ՝ անգութ ըրաւ, դրամն ետ տարէք, սուտ ամբաստանութիւններիդ խոստովանեցէք եւ զաւակս ինծի բերէք, եթէ տակաւին ողջ է.

իսկ եթէ մեռած է, իմ դագաղս ալ պատրաստեցէք։ Աղբարքը սկսան վախնալ որ երկու պատուական կեանք մէկէն պիտի կորսընցրնեն, վասնզի կը կարծէին թէ արդէն եղբայրնին դլխատուած է եւ մայրերնին ալ անմիջապէս անոր ետեւէն պիտի մեռնի։ Սակայն դատաւորին ծառան՝ որն որ դրսէն ամէն բան լսած էր, փութով իր տիրոջը վազելով եղածը ճշդիւ անոր կը պատմէ։ Դատաւորին սիրտը սաստիկ շարժելով՝ յանցաւորն առջեւը բերել կու տայ, ատոյգը կը հարցընէ։ Ասիկայ առջի բերան ճշմարտութիւնը կը կեղծէ. բայց երբ դատաւորին ամէն բանի տեղեակ ըլլալը կը տեսնէ, ամէն բան կը պատմէ։ Դատաւորն ասոր որդիական սիրոյ աքանչելիքն ու զոհը մէկէն կայսեր կը ծանուցանէ, որն որ երեք եղբարքն ալ կանչելով կը գովէ իրենց առ ծերունի մայրերնին ունեցած սէրը, եւ շատ մը ընծաներ տալէն զատ՝ 2,000 դահեկան տարեկան եկամուտ կը կապէ իրենց։

3. Աղէքսանդրինա անունով այրի մը երկու զաւակ ունէր։ Առջինեկը՝ թէպէտ տասը տարեկան, շարունակ բերնէն աղտեղի խօսքեր դուրս կու տար։ Մայրը զինքն ասոր համար յանդիմանեց, պատժեց եւ պատուիրեց, որ մէյ մըն ալ իր առջեւն այսպիսի խօսքեր բերնէն չհանէ։ Տղան անկէ ետեւ մօրը առջեւն ան տգեղ խօսքերը բերնէն չէր հաներ, սակայն իր ընկերներուն հետ խաղացած

աւտնը միշտ միեւնոյն խօսքերը կը կրկնէր։ Մայրը ասիկայ լսելով խստու արգելեց եւ ծանրութեամբ բսաւ. Զաւակս, չես գիտեր որ Աստուած ամէն տեղ է եւ զքեզ կը տեսնէ։ Իմ առջեւս գէշ խօսքեր չես խօսիր. ուրեմն ալ աւելի զարհուրէ Աստուծոյ առջեւ այդպիսի գէշ բառեր բերնէդ հանելու։ Վախցիր իրմէ, վասնզի մարմինդ ալ հոգիդ ալ դժոխքը կ'իջեցընէ, անիկայ քու դատաւորդ է։ Մինակ մեղանչական խօսք մը զքեզ երկնքէն կը զրկէ, որդեակս, ուղղէ զքեզ, աւելի կ'ուզեմ մեռնիլդ քան թէ սա գէշ սովորութեամբ ապրիլդ տեսնել, մէյ մըն ալ չխաղաս ու չխօսիս ան տղոց հետ, որոնցմէ այսպիսի գարշելի խօսքեր կը լսես։ Ա խօսքերը տղուն սրտին վրայ խորունկ աղդեցութիւն ըրին, որ անկէ վերջը մօրը հնազանդեցաւ։ Աստուած ալ անոր հնազանդութիւնը վարձատրեց զինքը վանք մը կանչելով։ Այրի կնիկը շատ կը սիրէր միւս որդին ալ, թէպէտ չարաճիրտ էր։ Մայրն ատէպ զինքը կը յորդորէր որ բարի ըլլայ երբեմն ալ խստու կը պատժէր։ Սակայն անիկայ իր մօրը խրատները մտիկ չէր ըներ։ Ա ընթացքն իր սիրտն օրէ օր ապականեց։ Ա՛լ անկէ վերջը մինակ գուարճութեանց վրայ կը խօսէր եւ ամէն աշխատութիւնէ վար կը զարնէր։ Իր մօրն ունեցած ամէն յարգութիւն մէկդի դրաւ, եւ ինք զինքը խաղի եւ անառակ կեանց տուաւ։ Մօրը խրատ-

ներն ու յորդորները եւ նոյն իսկ առաջարկութիւնները վրան ազդեցութիւն չկրցան ընել: Աննոր հրամանին հակառակ՝ անուն աւրուած անձի մը հետ՝ կարգուեցաւ, եւ մօրը հետ սկսաւ իրաւունքի կռիւ մը: Ամուսնութենէն քանի մը օր վերջը կնկանը հետ զբօսանքի ելլելով եւ քաղքին դրան առջեւն ատքը սահելով՝ գետինը կը փուռի եւ կառք մը վրայէն սուրալով կ'անցնի: Մայրն որդուոյն ցաւալի դժբախտութեան լուրն առածին պէս, երեսի վրայ ինկած արտանց կը գոչէ. Ո՛վ Աստուած իմ, այսպէս կը պատժես որդուդ մը իր մօրը դէմ ըրած անհնազանդութիւնն ու արհամարհանքը: Կ'աղաչեմ, տուր խեղճին շնորհքու ապաշխարութեան ժամանակ: Իրեն ճանչցուր մեղքերն ու ներէ: Եւ շատպով որդուոյն կ'աճապարէ զինքը մխիթարելու եւ օգնելու համար: Բայց ողորմելին քիչ մը ետքը մօրը գիրկը կը փչէ հոգին առանց խօսք մը խօսելու, առանց սուրբ կրօնից մխիթարութիւնն ու սուրբ խորհուրդները ընդունելու: Ով որ իր հայրը կը ծաղրէ, անէծք կ'ստանայ: (Սիր. Գ. 18:).

6. Հնազանդութեան վրայ.

Հնազանդութիւնն է խոնարհաբար ինք զինքն եւ իր անձնական կամքը բոլորովին անոր կամաց տակը ձգել, որն որ իր վրայ օրինաւոր իշխանութիւն ունի: Որչափ հազուագիւտ է աս առաքինութիւնը, եւ սակայն ինչչափ ալ կարեւոր է: Ա-

ուանց հնազանդութեան եւ անձնական կամքն ուրանալու՝ երբեք մարդ չի կրնար արքունեան հասնիլ: Անհնազանդ որդին բիրտ մարդ մըն է բազմադիմի մոլութեանց պատճառաւ, որոնց մէջ գինքը կը կործանեն անհնազանդութիւնն ու դիմադարձութիւնը: Ս. Պօղոս առաքեալն որդւոց անհնազանդութիւնը ծանր մեղաց թուոյն մէջ կը դնէ: Ուրեմն, զաւկրներ, սիրեցէք հնազանդութիւնը, սիրով հպատակեցէք ձեր ծնողաց եւ ամէն մեծերու: Սոսկ վախէ եղած հնազանդութիւնը ծառայի հնազանդութիւն է, ոչ առաքինութիւն է եւ ոչալ արդիւնք ունի: Հնազանդեցէք Աստուծոյ հաճելի ըլլալու եւ պարտքերնիդ կատարելու համար: Անձնական կամքը կատարելն ամէն նեղութեանց աղբիւր է եւ ապականութիւն ու կործանում: Ասիկայ գէշ առաջնորդ մըն է, որ վտանգաւոր անդունդներ կը տանի: Հնոլանդ մարդն յաղթութեան կ՚ելլէ, կ՚ըսէ Ս. Հոգին, այս ինքն՝ եթէ հնազանդութիւն ընես՝ յաղթութեան պտուղները վտանգաւոր թշնամեացդ ու անկարգ բաղձանացդ եւ նոյն իսկ անձինդ վրայ կը վայելես: Սիրտդ քաղցրխաղաղութեամբ ու երկնաւոր միխիթարութեամբ կը լեցուի: Հնազանդութիւնն Աստուծոյ շնորհքն եւ օրհնութիւնը վրադ կ՚իջեցրնէ եւ աստուգիւ կը նմանիս Անոր որ մինչեւ խաչին մահը հնազանդ էր: Եթէ հնազանդութեան մէջ

Իրեն նմանիս, յաւիտենական կենաց ուրախութեան եւ երանութեան մէջ ալ իրեն կը նմանիս:

Օրինակ.

Որպէսզի իրենց ծնողաց ցուցած հնազանդութիւնն Աստուծոյ առջեւ միշտ բարի եւ արդիւնաւոր է. սակայն շատ աւելի արդիւնաւոր եւ հաճոյ կ'ըլլայ՝ երբ նոյնը խիստ չարաչար ծնողաց կը ցուցուի: Յովակիմ աղքատ բայց նաեւ անգութ եւ գէշ ծնողք ունէր, որոնց բերնէն միշտ անէծք, կծու եւ նախատական խօսքեր կը լսուէր: Յովակիմ բարեբախտաբար եռանդուն խոստովանահօր մը ձեռք ինկաւ, որ զինքը խրատեց ազդու կերպով որ միշտ իր ծնողաց սէրու յարգութիւն ցուցընէ եւ իր որդիական պարտքերը կատարէ անոնց հնազանդ ըլլալով: Հաղիւ տասնուհինգ տարեկան՝ հօրը հրամանաւ ծառայութեան մը մտաւ, որ ալ անոնց բեռ չըլլայ: Խախտով ալ հարուստ եւ բարեպաշտ անձի մը ձեռքն ինկաւ: Ա՛լ այնուհետեւ ինք զինքը բոլորովին իր ծառայութեանը նուիրեց, այսու ամենայնիւ իր ծնողքն ալ ջերմ սիրով կը սիրէր: Ինչ որ կը վաստկէր, անմիջապէս տունը կը խաւրէր իր ծնողաց աղքատութիւնը թեթեւցընելու համար: Երբ որ ութ տարի եռքը քոյրն ամուսնացաւ, ծնողքն՝ որոնք ալ ծերացեր գացեր էին եւ օգնութեան ալ կարօտ, իրեն աղաչեցին որ նորէն տուն դառնայ: Յո-

վակիմ մէկէն իր ծառայութիւնը թողուց խեղճ ծնողացը կամքը կատարելու համար: Տէրն առատ վարձք խոստացաւ՝ եթէ քովը մնայ: Բայց անիկայ հօրն ու մօրն հնազանդիլը վարձքէն վեր համարելով ըսաւ. Ես կրնամ առանց վարձուց մնալ, բայց ծնողքըս առանց ինծի չեն կրնար մնալ: Երբ որ տէրն անոնց յառաջուան վարմունքը յիշատակելով՝ ըսաւ, որ ալ չեն արժանի սիրոյդ եւ օգնութեանդ. Յովակիմ պատասխան տուաւ. Թէեւ ծնողքս արժանի չըլլան, սակայն Յիսուս Քրիստոս արժանի է, որուն սիրոյն համար կ'ուզեմ ես անոնց հնազանդիլ եւ իրենց ծերութեան առեն ալ քովերնին ըլլալ: Ուրեմն գնա, գնա, սիրելի Յովակիմ, ըսաւ տէրը, ալ պքեզ չեմ ատիպեր՝ որ քովս մնաս, Առատած վարձատրէ սէրդ ու հնազանդութիւնդ: Յովակիմ իր ծնողաց քովը դառնալով անդադար կ'աշխատէր զանոնք հոգալու եւ ամէն նեղութեանց մէջ իրենց օգնելու: Իսկ ծնողքն իրեն շնորհակալ ըլլալու տեղ՝ ապերախտութեամբ ու վշտացուցմամբ իր սիրոյն փոխարէն կ'ընէին, բայց ինք աս ամէն բաներուն հեզութեամբ կը համբերէր: Ան իր անօրինակ հնազանդութիւնը, յարատեւ սէրը, հեզութիւնն ու համբերութիւնն անվարձ չմնացին: Իր գեղեցիկ առաքինութեանց համար ամէնքը զինք կը սիրէին ու կը յարգէին. Առատած ալ զինք օրհնեց՝ իրեն առատ ժամանակաւոր բարիքներ տալով: Վերջապէս խոր

ծերութեան հասակի մէջ հիւանդացաւ, եւ մահուան դուռը հասած՝ կանչեց զաւակները քովն եւ ըսաւ անոնց. Սիրելի որդեակք, բովանդակ կենացս մէջ եւ հիմակ ալ մահուանս կէտին, ամենամեծ մխիթարութիւնս՝ խղճիս վկայութիւնն է, որ հօրս մօրս միշտ հնազանդ եղած եւ իմ սէրս իրենց ցուցած եմ. եւ որովհետեւ Աստուծոյ սիրոյն համար այս ամէն բանը րի, յուսամ որ Աստուած ալ ձիս երկինքը կը վարձատրէ: Որդեակք, ձեր հոգեվար հօր այս խօսքերը սրտերնուդ մէջ տպաւորեցէք. մօրերնուդ հնազանդ եղէք, զինքը պատուեցէք ու սիրեցէք, ինչու որ աս է Աստուծոյ կամքը:

7. Ծնողաց իրաւունքէն ընդհանրապէս եւ է փորձ պնդելոյ վրայ:

Ա. Անհրաժեշտ է, կ'ըսէ Ս. Հոգին, որդւոյն որքին մէջ հաստատուած է, բայց իրաւքին փաստը պնդելոյ անկէ կը հալածէ: (Առ. Իբ. 15.) Իմաստութիւնը հազուագիւտ է երիտասարդաց քով. բայց ինչ որ բանաւորութիւնը չ'ըներ, վախը կընայ ընել: Աղէկ չեն ան ծնողք, որ իրենց զաւակաց ամէն բան կը շնորհեն եւ անոնց համաց եռեւէն կ'երթան, զանոնք չեն խրատեր, չեն պատժեր եւ չեն ատեր: Ով որ փաստին կը խնայէ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, իր որդին կ'ատէ, իսկ ով որ զինքը կը սիրէ, շուտ կը խրատէ զինքը: (Առ. ԻԳ. 24.) Զաւակաց պակասութիւնները պզտիկուց

պէտք է ուղղել ինչու որ ծուռ մեծցած ծառը կարելի չէ եռքէն շտկել: Պարապ աշխատութիւն է լաւութեան ճամբան թողուցած երիտասարդն առաքինութեան ճամբան բերելու աշխատիլ: Խորունկ արմատ ձգած մոլութիւնները դիւրաւ չեն փրցուիր: Չ-ե-ղ-ծ-ո-ւ-թ-ի-ւ-ն-ը, կ'ըսէ Իմաստունը, պ-ա-տ-ճ-ա-ռ-ը դ-ժ-ո-ւ-ա-ր-ի կը նմանէ, ի-ւ-ր ա-հ-ե-ղ ա-պ-ա-ր-ա-ն-ն -- պ-ա-տ-կ-ը դ-ի-ր-ե-ն-ի-ւ-ր-ո-վ-ն կը ջրէ:

Բ. Սիրելի որդեակ, երբ ծնողքդ կամ վարպետներդ գքեզ պատժեն կամ յանդիմանեն, համբերութեամբ եւ սիրով ընդունէ ան խրատները, պատիժներն ու յանդիմանութիւնները: Ս. Հոգին ծնողաց խրատներն Օրէնի կ'անուանէ, զորոնք դուն երբեք պէտք չես արհամարհել: Եթէ իրենց յանդիմանութիւններէն պտուղ չքաղես եւ չուղղուիս ի հարկէ անոնց՝ պատիժն ու սաստը կը յաջորդեն: Եթէ քեզի կ'երեւայ որ աս կամ ան պակասութեան համար պատժոյ արժանի չես, մտածէ որ արժանի ես ուրիշ անգամ գործած յանցանքներուդ համար, եւ գիտցիր որ միշտ լաւագոյն է Ս. Պետրոս առաքելոյն ըսածին համեմատ, անպարտ վիշտ կրել՝ քան թէ մեղաւոր կամ յանցաւոր պատժուիլ: Քրիստոսի օրինակին նայելով՝ վարժելու է համբերութեամբ տանիլ ամէն նախատանաց ու հակառակութեանց:

Ո՛րդեակ, եթէ ծնողքդ կամ վերակացուներդ գքեզ պատժեն կամ յանդի-

մանեն պակասութեանցդ ու յանցանացդ համար, գիտցիր որ ասով միայն իրենց՝ծանր պարտքը կը կատարեն: Պատիժ ու կշտամբանք ընդունելուդ համար մի տրտնջեր, մի մրմռար, մանաւանդ ուրիշներուն առջեւը. Հապա Աստուծոյ շնորհակալ եղիր որ քեզի աղէկ, հսկող ու հոգւոյդ փրկութեան մտադիր ծնողք տուած է, որոնք պատժով ու կշտամբանքով զքեզ մեղքէ եւ յաւիտենական դատապարտութենէ պահել կ'ուզեն: Բարի տղաքն երբ յանցանք գործեն, ծնողացմէ պատիժ կը խնդրեն: Եթէ յանդիմանութեան ու պատժոյ յարգը ճանչնայիր, աւելի անոնց վրայ կ'ուրախանայիր՝ քան թէ ներողամտութեան ու աչք գոցելուն վրայ: Թերեւս օր մը դառն արտասուքներ թափես՝ տղայութեանդ ատեն հետդ խստիւ չվարուելնուն համար: Քանի քանի յանցաւորներ կախաղանին վրայ ըսած են. Եթէ մանկութեանս ատեն պատժուած ըլլայի, հիմակ ասս նախատանաց տեղը չէի ըլլար: Հարք, մարք զաւակիդ պատժեցէք:

Օրինակ:

Ս. Օգոստինոս մինակ աստուածային շնորհաց զօրութեամբը դատապարտութենէ ազատեցաւ: Իր հայրը Պատրիկիոս իրեն ամէն ազատութիւն տուաւ տղայութեան ժամանակ: Անոր պակասութիւնները չէր պատժեր, հապա անոնց վրայ կը ծիծաղէր, երբեք հոգ չէր տաներ անոր տղայական յանցանքներուն, արտաքին

կրակոտութեան եւ ցրուածութեան ունեցած բերմանն, ինչպէս այսօրուան օրս ալ շատ ծնողք իրենց որդւոց վրայ ունեցած կոյր ու մեղանչական սիրոյն պատճառաւ կ'լնեն: Թէպէտ մայրը Ս. Մոնիկա անդադար ղինքը կը խրատէր, ու կը պատժէր, բայց իր խօսքերն ու խրատներն անպտուղ կը մնային, որովհետեւ հօրն ազդեցութիւնն անոնց չէր օգներ: Պատրիկիոս մեռաւ. ազատութիւնն ու սանձարձակութիւնն՝ որոնց մէջ Օգոստինոս զարգացած էր, ղինքն ամէն տեսակ անառակութեանց մէջ ընկղմեցին, նոյն իսկ Մանիքեցւոց պիղծ մոլորութիւնը կործանեցին: Բայց Աստուած անտես չըրաւ մօրն արտասուախառն աղօթքը, զոր անընդհատ որդւոյն դարձին համար կը մատուցանէր, եւ իր շնորհաց ճառագայթները Օգոստինոսին միտքը լուսաւորելով ցուցին իրեն գացած մոլար ճամբան եւ անոր զարհուրելի վախճանը: Ս. Ամբրոսիոս ազդու խօսքերով աչքին առջեւը բացաւ անդունդն, ուր ղինքը կործանած էին իր մոլութիւնները, եւ փրկութեան ճամբան անոր սորվեցուց: Օգոստինոս սուրբ եպիսկոպոսին խօսքերուն անսալով՝ խելքը գլուխը ժողովեց: Իր դարձէն ետեւ շարունակ կ'ողբար իր տղայութեան մեղքերը: Ո՜հ, Աստուած իմ, կը գոչէր, որչափ անմիտ ու կոյր էի տղայութեանս առեն: Ո՛ Տէր, քեզմէ հեռացայ եւ իմ կրնցս հետեւեցայ. հայրս դիս իմ

յանցանքներուս համար պատժելու տեղ, մեղքերուս եւ պակասութեանցս վրայ կը ծիծաղէր։ Բոլոր մոլութիւնները սրտիս մէջ արմատ ձգեցին, ինչպէս խոտն անմշակ գետնի վրայ, եւ ցաւակցող ձեռք մը զանոնք չմաքրեց չփրցուց։

Սիրելի որդեակ, եթէ ծնողքդ կամ վերակացուքդ վրադ հսկեն, պակասութիւններդ երեսդ զարնեն եւ զանոնք ուղղելու ջանան, Աստուծոյ առանձին շնորհք մը համարէ։ Այո՛, որչափ գքեզ պատժեն, այնչափ աւելի պէտք ես զիրենք սիրել։

8. Խոնարհութիւն եւ Հպարտութիւն վրայ։

Ա. Խոնարհութիւնն ամէն առաքինութեանց հիմն է, զանոնք հաստատուն կը բռնէ եւ կ՚աճեցընէ։ Երբեք առաքինութիւն մը մարդուն սրտին մէջ չի կրնար արմատ ձգել, եթէ հպարտութիւնն անոր վրայ տիրած ու բռնացած է։ — Հպարտութիւնն է՝ իր անձին անկարգ յարգութիւն մը տալ, իր վրայ մեծ համարում ունենալ, իր առաւելութեանց ընդունայն հաճութիւն մ՚ընծայել եւ սաստիկ բաղձանք մը ուրիշներէն գովուելու ու պատուելու։ Ա՛ս դիւական մոլութիւնն անզգալապէս պատանեկի մը սիրտը կը գրաւէ, որն որ իր առաւելութեանց ու ձրիցը վրայ մտածելով՝ ինք զինքն ուրիշէն խելացի, հարուստ, ազնուական ու կատարեալ կը կարծէ։ Հպարտութիւնը

բարի կրթութիւնը կը խափանէ, ամէն խրատներն անպտուղ կ'ընէ, շնորհաց գործունէութիւնը կ'ոչնչացընէ եւ Աստուծմէ կը հեռացընէ: Աստուած հպարտին հակառակ է եւ անոր սրտէն հեռու: Հպարտութիւնը կը կոյրցընէ եւ կորստեան կ'առաջնորդէ: Երբեք հպարտութիւնը մի՛ խօսիր ձեզ չտիրէ, քանզի Տօքթէթ իր որդւոյն, երբեք ամէն չսիրէ հպարտութիւնը կ'ըսէ: Ամբարտաւանութեան դէմ դնելու համար պէտք է ինք զինքը խոնարհութեան մէջ կրթել: Սակայն ամենեւին խոնարհութիւն չէ ինք իր վրայ արհամարհանօք ու անարգանօք խօսիլ: Այսպիսի խօսքեր զուտ կեղծաւորեալ խոնարհութիւն են. ինչու որ այսպէս վարուող մարդիկ արտաքուստ մինակ խոնարհ երեւալ կ'ուզեն, բայց ներսէն հպարտութեամբ ու բարձրամտութեամբ լի են: Խոնարհութիւնը պէտք է որ անկեղծ ըլլայ, սրտին մէջ բնակի եւ Աստուծոյ ու ընկերին հետ վարուելու մէջ յայտնուի:

Խորհուրդներուդ մէջ բաւական մ'ըլլայ, կ'ըսէ Իմաստունը: Այո, գքեզ բարձր մի համարիր: Հարստութեանդ, վիճակիդ, գիտութեանդ, կարողութեանդ, գեղեցկութեանդ եւ պարկեշտութեանդ վրայ մի հպարտանար մի պարծիր: Պատիւը զոր մէկն աս բաներուն մէջ կը փնտռէ, ոչինչ է: Երբեք չպարծիս ձրիցդ, իմաստուն խորհուրդներուդ ու սրամտութեանդ վրայ: Առնք ամէն ալ Աստուծոյ

պարգեւներն են. իրեն կ'անիրաւիս եւ ապերախտ կ'ըլլաս, եթէ իր պարգեւներուն մէջ պատիւդ խնդրես: Նոյնպէս իրեն մեծապէս կ'անիրաւիս, եթէ առաքինութեամբդ հպարտանաս, որ քեզմէ չէ: Առաքինութեան վրայ պարծիլն, ինք զինք վտանգի մէջ դնել է զանիկայ կորսընցընելու: Եթէ մէկը կարծէ որ առաքինութիւն ստացեր է, գլխաւոր առաքինութեան մէջ կը պակսի, որ է խոնարհութիւն: Ով որ կը համարի թէ առաքինութիւն մը շահեր է, ստուգիւ բան մը չէ ստացեր: Դուն զքեզ կը մխիթարես քանի մը երեւակայեալ բարի յատկութիւններով, մինչդեռ իրաւամբ պէտք ես զարհուրիլ որ առաքինութենէ զուրկ ես: Մխիթ ծածկեալ պակասութիւն մը չի կրնար երեւակայեալ ամէն առաքինութիւններդ աղօտացընել, բովանդակ արդարութիւններդ ու բարեգործութիւններդ Աստուծոյ առջեւ Եսայի մարգարէին ըսածին համաձայն ոչ-նո-ւո-թիւն մը հաւասարցընել: Ընդեակ, վրադ բարի բան մը կը գտնես նէ փառքն ու պատիւն Աստուծոյ ընծայէ, որովհետեւ անոր պատճառն ինքն է, իսկ քու բաժինդ են՝ տգիտութիւն, մեղք ու խեղճութիւն:

Բ. Խոնարհ եղիր Աստուծոյ առջին, որուն մեծութեան ու մեծվայելչութեան առջեւ մենք փոշի եւ ոչինչ ենք: Խոնարհինք Աստուծոյ մեծամեծ կատարելութեանց առջին, ճանչնանք մեր անկարողութիւնն եւ

իր մեզի տուած շնորհքներն՝ առանց որոյ երկնից համար բան մը չենք կրնար գործել. խոնարհինք Աստուծոյ առջին, որուն աչքը մեր խորքը կը դիտէ եւ խեղճութիւննիս կատարեալ կը ճանչնայ:

Գ. Խոնարհ եղիր ընկերիդ առջեւ: Բնութեան օրէնքն է, որ Աստուծոյ առջին խոնարհինք: Պէտք չէ որ անպիտան արարած մը՝ իր արարչին ու դատաւորին առջին հող եւ փոշի ըլլայ: Սակայն մեզի խիստ ծանր կու գայ մեր ընկերին առջեւ խոնարհիլը: Ընկերներնէս ոմանք մեզմէ վեր են, ինչպէս են վերակացուները կամ ուրիշ առաւելութիւններով մեզմէ վեր եղողները. ոմանք ալ մեզի հաւասար են վիճակով, կոչմամբ եւ ուրիշ ձիրքերով. ոմանք ալ մեզմէ վար են, ինչպէս են մեր հպատակները:

Առաջիններուն պէտք ենք ունենալ յարգութիւն ու մեծարանք, եւ վրանիս իշխանութիւն ունեցողներուն հնազանդութիւն ալ: Մտադիր ընդունինք, եթէ պակասութիւննիս առջեւնիս դնեն, զմեզ յանդիմանեն ու խրատեն, որովհետեւ մեզի հրամայելու իրաւունք ունին: Ձամինքն ալ պատուենք, որոնք հասակաւ, գիտութեամբ եւ ուրիշ առաւելութիւններով մեզմէ վեր են: Ընդհանուր կանոն մը առնել պէտք է որ չըլլայ, կ'ըսէ Ս. Գիրքը: Ուրեմն, սիրելի որդեակ, ծերունւոյ մը առջին ակնածութեամբ ու շնորհօք կեցիր, զինքը չնախատես եւ չծաղրես իր տկարութեան ու պակասութեանց համար:

Նոյնպէս մեզի հաւասար եղողները, պէտք ենք յարգել ու սիրել: Պ-ո-ւ-վ ֆելշեն-ն-ցե-, կը գրէ Ս. Պօղոս առաքեալը: Ասուած չընէ որ մեր աստիճանին ու վիճակին վրայ պարծինք, գոռոզանանք, ականայ ընենք ուրիշին պարտուպատշաճ պատիւն ու մեծարանքը: Մարդ իր պատիւն՝ եթէ անիրաւ կերպով ոտքի տակ առնուի, պէտք է պաշտպանէ, բայց առանց կռուոյ ու դառնութեան:

Ծնողք, զաւակք, ընտանիք ու ազգականք, որոնք մէկ գերդաստան կը կազմեն, գլխաւորաբար իրարու նկատմամբ պիտի ըլլան զիջանող, մէկզմէկ պիտի պատուեն, մէկմէկու պակասութեանց պիտի համբերեն, երբեք իրարու դէմ պիտի չտրտնջեն: Մեծերն ու ծնողք պզտիկներուն հետ սիրով պիտի վարուին. պզտիկներն ալ պէտք է որ մեծերն ու ծնողքը յարգեն ու սիրեն: Հեռու ըլլայ իրենցմէ նախանձ ու ատելութիւն, որոնցմով ընտանեաց մէջ անմիաբանութիւն կը ծնանի եւ զիրենք կը կործանէ: Ընտանեաց մէջ երիտասարդները մանաւանդ պիտի ըլլան հաճոյակատար ու կամարար, գործքի առեն՝ ուրախ զուարթ, տնական գործողութեանց մէջ՝ ժիր ու փութաջան, երբեք չնային թէ ուրիշներն ինչ կ'ընեն եւ ուրիշներուն անհոգութեան դէմ չտրտնջեն:

Անոնց նկատմամբ ալ՝ որոնք մեր իշխանութեան տակ ու մեր հպատակներն են, մարդասէր եւ արդար ըլլալու ենք:

Չիրենք իրրեւ մեր եղբայրներն ու քոյրերը մոռածելով՝ հետերնին անուշութեամբ ու բարեկամութեամբ վարուելու ենք։ Դո՛ւ, ով թեսր, կ'ըսէ Ս. Պօղոս առաքեալ, չեր ոգուն ու պոչը ձեղի դրէ, քանզի որ ըլլ անոնց (հպարտներուն) ըլ չեղի երկիւղը Տեր մը կայ, ե՛ւ անոր առջեւ անօգուտ չկայ։ (Եփ. Զ. 9։) Ձեզմէ պզտիկներուն սիրալիր, մեծանձն ու մարդասէր եղէք, գլխաւորաբար աղքատներուն։ Անոնք թերեւս ձեզմէ աւելի մեծ են Անոր առջեւ, որն որ սիրոն ու երիկամունքը կը քննէ։

Դ. Ո՛րդեակ, հպարտութիւնն ու գոռոզութիւնը քեզմէ հալածելու համար՝ մոռածէ թէ ինչ ես ու ինչ պիտի ըլլաս մահուանէդ ետքը։ Զի՞ հպարտանայ հող ե՛ւ մոխիր. նախատա՛ր ոյսօր կ՚ե՛ւ վաղը՝ վախճանելոյն։ Զի է դեռանալ մարդոյ՝ ծառանգելոյ գազա՛ն ե՛ւ գիճի՛ ե՛ւ գրդռա՛ն. (Սիր. ժ. 10—13։) Մի նայիր արտաքին բարեաց՝ ունեցած հարստութիւններդ, հագած փառաւոր զգեստներդ, քեզի պարծանաց նիւթ ըրած գեղեցկութիւնդ, վարած պաշտօնդ քեզմէ չեն, զքեզ ազնուագոյն ու առաքինի չեն ըներ, եւ թերեւս օր մը դժբախտութեանդ ու դատապարտութեանդ պատճառ ըլլան։ Դիտէ քու ներքին բարիքներդ, քննէ ներքին յարդդ ու արդիւնքդ։ Լսէ Ս. Բեռնարդոսի խորհրդածութիւնը. "Եթէ մարդ, կ'ըսէ, ինք զինքը մոռդիր եւ ճիշդ հայեցուածքով

քննել ուզէ, իր վրայ խոնարհութեան անթիւ պատճառները կը գտնէ։ Մեղաց մէջ կը յղանայ ու թշուառութեան մէջ կը ծնանի. իր կեանքը ձախողանաց շղթայ մըն է, մահն անխուսելի է, մահուանէ վերջն ալ իր բաժինն է ապականութիւն ու փոշի։ Ահա աս կենաց մէջ մարմնոյն վիճակը։ Իսկ հոգին ալ խիստ դատաստանի պիտի ելլէ, որուն մէջ բովանդակ յաւիտենականութեան համար իրեն տխուր վիճակը պիտի որոշուի, եւ աս դատաստանը նոյն իսկ ատեքը հոգւոյ ալ սոսկալի պիտի ըլլայ,,։

9. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԱՅ։

Քրիստոնէութեան գլխաւոր առաքինութիւնն ընկերասիրութիւնն է։ Քրիստոսի բովանդակ բարոյական վարդապետութիւնն երկու պատուիրանի վրայ կ'ամփոփուի, այս է. Սիրէ ՂԱՓՈՒՆ ՔՈՆԴ ՎԷՐ, ընկերդ ալ՝ ՔՈՒ ԱՆՁԴ պէս։ Եւ սակայն աս առաքինութիւնը շատ ցանցառի գործ կը դրուի, եւ յաճախ ալ աղէկ չի հասկցուիր ու կատարուիր։ Շատերը կը կարծեն որ ընկերասիրութեան պատուիրանը կատարած կ'ըլլան՝ եթէ ծնողք, ազգականք, բարեկամք եւ բարերարք սիրեն, իսկ մնացած մարդկան նկատմամբ անտարբեր կենան։ Ասիկայ կը նշանակէ սիրել ինք զինքը սիրել՝ քան թէ ընկերը։ Ոմանք՝ տղաք ալ աս մոլորութեան մէջ կը կրթեն եւ կը սորվեցընեն անոնց՝ միայն զանոնք սիրել, որոնք իրենց բարիք կ'ընեն,

իսկ իրենց դէմ չարիք ընողներուն նկատմամբ հակառակութիւն կը թելադրեն: Ծնողք շատ անգամ իրենց զաւկրներուն ու ծառաներուն առջեւ իրենց դրացիներուն կամ այնպիսի մարդկան մասին, պակասութեանց վրայ կը խօսին, որոնց կը նախանձին եւ հակակրութիւն ունին: Ա՛ս խօսակցութիւններով իրենց տղոց սրտին մէջ ընկերսիրութիւնը կը խղդեն. եւ ա՛ս սիրոյ պակասութեան ողբալի հետեւութեան վրայ չեն մտածեր: Ընկերսիրութեան պակասութենէն յառաջ կու գայ իրարու դէմ հակառակութիւն ու ատելութիւն, նոյն իսկ դերդաստանաց մէջ՝ տրտունջ ու անմիաբանութիւն, ազգականաց ու բարեկամաց մէջ՝ կռիւ ու նենգութիւններ, աղքատաց ու կարօտելոց դէմ՝ խստասրտութիւն ու անգթութիւն:

Ա՛ս սիրոյ պակասութենէն այնպիսի անկարգութիւններ կը ծնանին, որոնք քրիստոնէութիւնը կ՛անպատուեն ու քրիստոնեաները մոխրոյ վրայ կը նստեցընեն: Արդ շատ կարեւոր է՝ ամէն բանէ յառաջ ճշմարիտ ընկերսիրութիւնը տղոց սիրտը տնկել՝ զիրենք սուտ ու մոլար ընկերսիրութենէ պահելու համար, որ երեք տեսակ ազիտութենէ յառաջ կու գայ, այս ինքն՝ նախ չգիտնալ թէ ո՛վ է ընկերը, երկրորդ՝ թէ ինչ շարժառիթ պիտի՛ որ յառաջ գայ ընկերսիրութիւնը, եւ երրորդ՝ թէ ինչ է ա՛ս սիրոյն էութիւնը: Արդ ճշմարիտ ընկերսիրութեան

կրթութիւնը կը սորվեցընէ թէ ով է ընկերը, զով պէտք է սիրել, ինչու համար պէտք է սիրել եւ ինչ բանի վրայ կը կայանայ աս սէրը:

Ա. Ընկերը՝ զոր պիտի սիրենք, է ամէն մարդ, աղքատ ու հարուստ, բարի ու չար, բարեկամ ու թշնամի, նոյն իսկ մեզի անիրաւութիւն ընողը: Այսպէս մեզի կը սորվեցընէ Աստուծոյ Որդին խօսքով ու օրինակաւ: Ամէն ընկերնիս սիրելու պարտքն այնպէս խիստ է, որ առանց նոյնն ի գործ դնելու՝ մէկը չի կրնար փրկութեան հասնիլ: Եթէ երկրի վրայ միայն մէկ հոգի գտնուէր, զոր չսիրէինք եւ կամատէինք, ասիկայ բաւական էր զմեզ յաւիտենական դատապարտութեան մատնելու:

Բ. Ընկերը պէտք է որ սիրենք, որովհետեւ Աստուծոյ որդի է, ըստ պատկերի նորա ստեղծուած, Յիսուսի Քրիստոսի անգին արեամբը գնուած եւ Ս. Հոգիէն սրբուած: Եթէ կ'ուզենք զԱստուած հայր ունենալ, պէտք է որ մեկդմէկ իբրեւ եղբայր ու քոյր սիրենք: Ա՛ն՛ի՛ն՛ ՝է՛ր՛ե՛յ՛ե՛, բսաւ Փրկիչը, ե՛ն՛լ՛ե՛ ՝ը՛ ե՛ ը՛յ՛ե՛ը ՝է՛ր՛ե՛յ՛: Ա՛ո՛վ ՝ո՛ն՛ե՛ը պ՛ե՛ի՛ ֆ՛ե՛ի՛ն՛ե՛ ի՛ե՛ ի՛ո՛ե՛ ի՛՛ ՝լ՛ե՛ի՛ր՛ի՛ն՛ե՛ր՛ ե՛ե՛: Զե՛լ՛ ն՛ո՛ր պ՛ո՛ի՛ր՛ե՛ն՛ ֆ՛ո՛ի՛ ի՛ո՛ ի՛՛ ի՛ո՛ ը՛ր ի՛լ՛ի՛ի՛ ՝է՛ր՛ե՛յ՛, ե՛ն՛լ՛ե՛ ը՛ր ե՛ ը՛յ՛ե՛ը ՝է՛ր՛ե՛յ՛: (Յովհ. ԺԳ. 34.): Ո՛չ՛ափ յիմար ենք, եթէ չսիրենք զանոնք, զորոնք Աստուած իր կեանքէն աւելի սիրեց, որոնց համար մեռաւ:

Գ. Ա՛ս սէրը յայնմ կը կայանայ որ մենք մեր ամէն ընկերին բարիք բաղձանք, երջանիկներուն՝ ուրախակից, դժբախտներուն՝ ցաւակից ըլլանք, ամէնուն բարիք ընենք, անոնց պակասութիւններն արդարացընենք ու ծածուկ պահենք։ Ա՛ս է ճշմարիտ ընկերասիրութիւնը, առանց որոյ ամենեւին չենք կրնար Աստուծոյ հաճոյ ըլլալ։

Ընկերնիս կը սիրենք, եթէ իրեն հետ մարդասիրութեամբ, հեզութեամբ ու ներողամտութեամբ վարուինք. աղքատներուն ու վշտացեալներուն ողորմած ըլլանք, հարուստներուն դէմ սրտերնուս մէջ նախանձ չարծարծենք. բարիներն առաքինութեան պատճառաւ սիրենք, չարերն ալ իրենց մեղաց պատճառաւ չատենք. եթէ ուզենք որ առաջիններն առաքինութեան մէջ յարատեւեն, իսկ վերջիններն իրենց մեղքերէն դառնան։ Մինակ մեղքն ու մոլութիւնը պիտի ատենք, որ մարդուն գործքն է, բայց ոչ թէ անձը՝ որ Աստուծոյ գործքն է։ Ընկերնիս կը սիրենք, եթէ մեր սէրը գործքով ալ ցուցընենք, մեր կարողութեան համեմատ իրեն բարիք ընենք։

Երեք տեսակ բարիք կայ. բարիք մարմնոյ, բարիք պատուոյ եւ բարիք հոգւոյ, որոնց մէջ պէտք է որ մեր սէրը ցուցընենք։ Մարմնոյ բարեաց նկատմամբ երբեք մէկու մը վնաս պիտի չընենք, անիրաւութիւն պիտի չընենք։ Ա՛ս տեսակ մեղաց թողու-

թիւն չի տրուիր, մինչեւ որ միասը չհասուցուի եւ անիրաւութեան փոխարէն չըլլայ: Պատանիք աւելի հակեալ են գողութեան: Ով որ փոքր եւ չնչին բան մը ծածուկ առնելու կը յանդգնի, այնպիսին շուտով մեծ բաներու ալ ձեռքը կ'երկընցընէ: Եթէ մարմնոյ բարեաց կողմանէ ունեւոր ենք, պէտք է որ ուրախութեամբ ընկերներնուս օգնենք իր կարօտութեան մէջ: Ողորմածութիւնն ու բարերարութիւնը՝ պատանեաց գեղեցիկ զարդն է: Երջանիկ են, եթէ կարենան ըսել Յոբայ հետ. Ողորմած-ութիւնը ինձ հետ ընթացաւ: Ընկերներնուս պատուոյն նկատմամբ երբեք պիտի չընենք բան մը, որ անոր նուազութիւն կը պատճառէ: Երբեք առանց հարկաւորութեան իրեն վրայ գէշ պիտի չխօսինք, թէեւ մեծ մեղաւոր եւ մեզի ալ սաստիկ անիրաւութիւն ըրած ըլլայ: Զգուշանանք ընկերին անունը կոտրելէն. կարելի եղածին չափ ջանանք խափանել իրեն պատուոյն վնասակար ամէն տեսակ խօսակցութիւնները:

Առանձին կերպով գործակից ըլլալու ենք ընկերներնուս յաւիտենական երջանկութեան: Եթէ ընկերներնուս հոգւոյն փրկութիւնը կը խնդրենք, ճշմարտապէս ինքը կը սիրենք. եւ ասիկայ կ'ըլլայ, եթէ զինքն ի բարին յորդորենք, մեղաց ու մոլութեանց գէշ ճամբաներէն ետ կեցընենք, առաքինութեան եւ իր պարտուց կատարման խրախուսենք, տգիտութեան

մէջ եղողը ուսուցանենք, տարակուսի առեն խորհուրդ տանք: Բայց գլխաւորապար եթէ առաքինութեան բարի օրինակ տանք: Ա՛ս սէրը մանաւանդ պիտի ցուցընենք մեր բարեկամներուն, ընտանեացը, հպատակներուն եւ ամէն մերձաւորներուն: Լակ ասոր ներհակ ընկերին ամենամեծ անիրաւութիւն ըրած կ՚ըլլանք՝ եթէ մեր խօսքերովը կամ գործքերովը զինքն ի չարն խոտորեցընենք, կամ՝ իրեն գայթակղութեան առիթ ըլլանք: Ծնողք որչափ յաճախ կը մեղանչեն եւ ինչչափ անգթութեամբ կը վարուին իրենց որդւոց հետ, եթէ անոնց գէշութեան ճամբայ բանան, եթէ անոնց պակասութեանց աչք գոցեն: որովհետեւ ծնողաց էական պարտքն է՝ զաւակնին խրատել ու ապականութենէ զերծ պահել: Եւ զարհուրելի չարիք է՝ եթէ տղաք մեղաց գաղտնիքները միմիկու սորվեցընեն, իրարու մեղաց առիթ տան, միմիկու հետ անվայել կերպով վարուին: Իրարու դէմ ամենամեծ անիրաւութիւն կը գործեն, իրարմէ շնորհաց բարիքները կը կողոպտեն եւ միմիկ հոգեւոր կերպով կը սպաննեն. հոգւոյ սպանութիւնը մարմնոյ մահէն շատ աւելի մեծ մեղք է:

Դարձեալ ընկերին սէրը կը պահանջէ որ իւր թերութեանց հեղութեամբ համբերենք, իր վրայ միայն բարի խօսինք եւ զինքն իր սխալմանց մէջ արդարացընենք: Զգուշանանք յանդուգն դատողութենէ ու արհամարհանքէ, մանաւանդ երբ

յանցանքը ատոյգ չի գիտցուիր: Շատ անգամ մեր դատողութեանց մէջ կը սխալինք, ճշմարտութիւնը ճիշդ չլսած կամ չքննած լլլալնուս, շատ հեղ ալ մանաւանդ անձի մը դէմ հակառակութիւն ունենալնուս պատճառաւ: Ընկերին նկատմամբ՝ հակակրութիւնն ու համակրութիւնը հաւասարապէս վտանգաւոր են: Ս. Պօղոսի վարդապետութեան համաձայն ընկերնիս պիտի խրատենք ու յանդիմանենք համբերութեամբ, խոհեմութեամբ ու առանց ցաւցընելու: Եթէ յանդիմանութիւնը չուղղէ զինքը, անատեն թողունք, բայց ցուցընելով որ չարիքը կ'ատենք: Ընկերին հետ մեր անձին պէս վարուինք, ինչպէս Քրիստոս մեզի կը պատուիրէ՝ ըսելով. Ո-ՒԼՆ Տ'ԸՆԷ՝ ԻՆՉ ՈՐ ՆԵ- ՈՒՂՐ ՈՐ ՅԵՂԷ ԸՆԻՆ: Սիրով համբերենք իրենց պակասութեանց, ինչպէս կ'ուզենք որ անոնք ալ մերիններուն համբերեն: Ատուած հետերնիս ներողամտութեամբ կը վարուի եւ երկայնամիտ կ'ըլլայ, թէեւ մեր մեղքերն ամենամեծ ու սաստիկ պատժոց արժանի ըլլան. մենք ալ մեր ընկերին ներողամիտ պէտք չե՞նք մի ըլլալ: Մէկ Հօր որդիք ենք, որ իր արեւը թէ բարեաց եւ թէ չարաց վրայ կը ծագէ, եւ իր շնորհաց անձրեւը թէ արդարոց եւ թէ անիրաւաց սրտերուն վրայ կ'իջեցընէ:

Օրինակ.

Ճգնաւոր մը ճամբան խեղճ աղքատի մը պատահեցաւ, որ խեղանդամ ու խոցոտ

ըլլալով, ալ չէր կրնար քալել ու իր կերակուրը գտնել։ Ճգնաւորը վրան գթաւով՝ զինքն իր խրճիթը տարաւ եւ հոն սկսաւ դարմանել։ Ա՛ս սիրալիր հոգացողութեամբ աղքատը քիչ մը ետքն առողջացաւ։ Կ՚ուզե՞ս քովս մնալ, հարցուց իրեն ճգնաւորը, ես ուտելիքդ կը հոգամ, մէկտեղ Աստուծոյ կը ծառայենք։ Ամենայն սիրով, պատասխանեց աղքատը, խիստ երջանիկ եմ՝ որ այս աղքատութեան մէջ քու օգնութիւնդ ու մխիթարութիւնդ կրնամ վայելել։

Սակայն շատ չանցաւ՝ աղքատն անոր հոգացողութեան վրայ սկսաւ ժխտոհալ եւ իր բարերարը նախատել։ Վերջապէս ճգնաւորին դէմ ունեցած հակառակութիւնն ան աստիճանի հասաւ, որ չէր ուզեր ալ զինքը տեսնել ու քովը մնալ. ուստի ճգնաւորին բսաւ որ զինքն իւր առաջին տեղը տանի։ Ճգնաւորն իրմէ թողութիւն խնդրելով՝ խոստացաւ որ զինքն աւելի աղէկ կը հոգայ. եւ հարուստ քաղաքացւոյ մը դիմեց, որ իր սեղանէն ամէն օր իրեն կերակուր կը խաւրէր։ Աղքատն առջի բերան գոհ եղաւ. բայց քանի մը շաբաթ վերջ նորէն սկսաւ իր յանդիմանութիւնները։ Ճգնաւորին երեան ի վեր՝ Դուն կեղծաւոր մըն ես, կ՚բսէր. ինծի համար ոլորմութիւն կը ժողվես ու յաւ պատառը դուն կը կլլես, մնացածն ինծի կու տաս։ Ճգնաւորը պատասխանեց. Բարեկամ, դուն ինծի անիրաւութիւն

կ'ընես, ես անձինս համար բան մը չեմ ուզեր, եւ ինչ որ քեզի համար կու տան՝ պատառիկ մըն ալ անկէ չեմ առնուր։ Նէթէ իմ ծառայութեանս վրայ գոհ չես, քանի մը օր ալ սպասէ, աւելի կ'աշխատիմ ալ աղէկ քեզի ծառայելու։ Ես քու խրատիդ կարօտ չեմ, պուտաց աղքատը, եւ բարերարին վրայ քար մը նետեց. եւ սաստիկ բարկութեամբ գաւազանովը զինքն աղէկ մը ծեծեց։ Ասուած քեզի ներէ, գոչեց ճգնաւորը, ինչպէս որ ես ալ սրտանց կը ներեմ։ Դուն թողութիւն տալ կը ձեւացընես, պուտաց աղքատը, բայց իրօք մահս կ'ուզես։ Ա՛խ, եղբայր, կրկնեց ճգնաւորը, սրտանց քեզի կը ներեմ։ Եւ երբ ի նշան հաշտութեան զինքը գրկել ուզեց, աղքատն անոր վզէն բռնելով խեղդել կը ջանար։ Ճգնաւորը ձեռքէն պրծելով՝ փախաւ. իսկ աղքատն ետեւէն կ'աղաղակէր. Ձեռքէս չես պրծիր, պէտք է որ զքեզ մեռցընեմ։ Երեք չորս տարի ճգնաւորն ապերախտ աղքատին այս ամէն կոպտութեանց համբերեց, որ անդադար իր բարերարին կը կրկնէր թէ զինքը գտած տեղը տանի. Աւելի կ'ուզեմ, կ'ըսէր, անօթութենէ ու ցրտէ մեռնիլ, քան թէ քովդ բնակիլ։

Ողորմած ճգնաւորն ալ ընելիքը չէր գիտեր. մէկ կողմանէ կը վախնար որ եթէ աղքատը քովէն հեռացընէ, խեղճութեամբ կը կորսուի, իսկ միւս կողմանէ կը մտածէր որ ալ իր համբերութեան վերջն

հասեր է: Արդ ասոր վրայ Ս. Անտոնին խորհուրդ հարցընելու գնաց: Ա՛ս Աստուծմէ լուսաւորեալ սուրբն անոր բաւ. Ո՛րդեակ, լաւ միտ դիր, աղքատը թողուտալու մտածմունքը սատանային փորձութիւնն է, որ քեզմէ պատկառ յափշտակել կը ճգնի: Եթէ դուն թողուս, Աստուած չի թողուր: Երբ ճգնաւորը կրկնեց որ համբերութիւնը կորանցընելէն կը վախնայ, սուրբը պատասխանեց. Ինչո՞ւ պիտի կորանցընես. չե՞ս դիտեր որ վեզ վշտացընողներուն ալ աւելի սէր պէտք ենք ցուցընել: Այդ ծերունին քովդ պահէ, որչափ չար է, այնչափ ալ ողորմութեան արժանի: Ինչ որ Աստուծոյ սիրոյն համար անոր կ՛ընես, փրկիչդ՝ իրեն եղած կ՛ընդունի: Համբերութեամբդ ցուցուր որ Յիսուսի աշակերտ ես եւ գիտցիր որ սէրն ու համբերութիւնը քրիստոնէի նշաններն են: Ճգնաւորը Ս. Անտոնին խորհրդոյն հետեւելով, աղքատին յառաջուընէ աւելի մեծ սէր սկսաւ ցուցընել, եւ անոր համար Աստուծմէ դարձ, իսկ իրեն համար ալ համբերութեան շնորհք խնդրեց: Աստուած ալ իր աղօթքը լսեց: Աղքատը փոխուելով՝ մինչեւ կենաց վերջը ապաշխարողական կեանք անցուց:

19. ՈՂՋԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ ՎՐԱՅ:

Խոնարհութիւնն ու հնազանդութիւնը մտաց ու սրտին մեղքերը կը խափանեն. ողջախոհութիւնն ալ մարմնոյ

ախտերը կը սանձէ: Ողջախոհութիւնն առաքինութիւն մըն է, որ մարմնոյ անվայել հաճոյքները, պիղծ ցանկութեան մտածմունքները, բաղձանքներն ու զգացումները կը ճնշէ, որովհետեւ Աստուծոյ անհաճոյ են եւ հոգին կ'արատեն ու կը պղծեն: Ողջախոհութիւնն ամէն հասակի կարեւոր է, բայց գլխաւորաբար երիտասարդաց: Ասիկայ զմարգիկ Ս. Հարց բանէն պէս՝ մահկանացու մարմնոց մէջ հրեշտակաց հաւասար կ'ընէ: Իսկ սանձին երիտասարդները, որոնք տակաւին մեղքէ ազատ են, բոլորովին հրեշտակաց կը հաւասարեցընէ:

Ի՜նչ երջանիկ ու ցանկալի վիճակ: Ս. Յերոնիմոսի բանէն համեմատ՝ ողջախոհութիւնը մարտիրոսաց փառաւոր պսակները ձեռք բերած է, վասն զի միայն սաստիկ պատերազմներով կը ստացուի: Ա՛ս մարտիրոսութեան մըցանակը դարձեալ մանաւանդ պսակ երիտասարդաց կ'ընծայուի, որոնք մոլեգին փորձութեանց մէջ բուռն պատերազմներ պիտի մղեն: Ս. Բեռնարդոս բուն մարտիրոսութենէն զատ՝ երեք կերպ մարտիրոսութիւն ալ կը դնէ, այսինքն Ձափաւորութիւն՝ առաւութեան մէջ, զոր Դաւիթ եւ Յոբ ի գործ դրին. Խմաստութիւն՝ աղքատութեան մէջ, զոր Տովբիթ ցուցուց. Ողջախոհութիւն՝ երիտասարդութեան մէջ, զոր Յովսէփ Եգիպտոս պահեց: Սուրբ Հարք ողջախոհութիւնը կ'անուանեն Զարդ բարուց, Պատիւ

մարմնոյ եւ հիմն սրբութեան: Աստուծոյ հոգին ապահով սրտին մէջ բնակիլ չի կրնար, բայց սուրբ հոգիներու մէջ իր ուրախութիւնը կը գտնէ եւ իր պարգեւաց առատութիւնն անոնց կը հաղորդէ:

Արդ պահէ, որդեակ, սրտիդ մաքրութիւնը. մեծապէս յարգէ ողջախոհութիւնն ու խնդրէ ասիկայ Աստուծմէ: Ասիկայ առաքինութեան պսակին չքնաղ մարգարիտն է, հոգւոյդ գեղեցիկ զարդը, կենացդ ամենաքաղցր երջանկութիւնը: Առանց սորա ոչ սէր, ոչ Աստուծոյ երկիւղ եւ ոչ խղճի հանդարտութիւն կրնաս ստանալ: Բայց աղէկ միտդիր. շատ փափուկ է եւ շուտով կը կորսուի: Կրնայ խորհրդով ու բաղձանքով՝ ինչպէս նաեւ խօսքով ու գործողութեամբ կորսուիլ: Բաւական չէ մինակ լսած մարմնոյ ողջախոհ ըլլալ, հապա լսածոյ ալ ըլլալու է: Լաւ խորհէ որ մահուան անկողնոյն մէջ՝ ամենամեծ մխիթարութիւն պիտի ըզգաս, եթէ ատոյգ գիտնաս որ բովանդակ կենացդ օրերը սրբութեամբ անցուցած ես: Իսկ արտասուք, ցաւ ու խղճի դառն յանդիմանութիւն հոգեվարքի մը բաժինն են, որն որ անառակութեամբ մարմինն ու հոգին կորսուսած է:

Օրէնք:

Թէ ինչպիսի խնամով սրտի սրբութիւնը փորձութեանց ու վտանգաւոր առթից մէջ պիտի պահուի, երկիւղած Յովսեփայ պատ-

մութիւնը մեզի կը ցուցընէ: Այս սրբասէր պատանին իր եղբայրներն Իսմայելացի վաճառականաց, իսկ անոնք ալ Եգիպտոսի Փարաւոն թագաւորին դահճապետին ծախեցին, որուն կինը սրտին մէջ Յովսեփայ նկատմամբ չար ցանկութիւն մը անուցանելով, ուզեց մաքրասէր պատանին մեղաց մէջ ձգել: Սուրբ պատանին Աստուծոյ ներկայութիւնն ու երկիւղը մտածելով, հաստատութեամբ դէմ կեցաւ: Եւ երբ կինը զանիկայ բռնութեամբ մեղաց հրապուրելու կ'աշխատէր եւ արդէն վերարկուէն բռնած էր, պատանին զգեստը թողլով անէն փախաւ: Կինը բարկացած ու կատղած գոչեց թէ Յովսէփ զինքը բռնաբարել ուզեց, եւ չարագործութիւնը հաստատելու համար՝ անոր վերարկուն ցուցուց. պետափրէս դահճապետը կնոջը հաւատալով՝ անմեղ պատանին բանտ դրաւ, ուր քանի մը տարի մնաց: Բայց Աստուած զանմեղն երեսէ չձգեց: Փարաւոն թագաւորն անոր համբաւը լսելով՝ բանտէն հանեց եւ իր երկրորդն ընելով՝ բովանդակ երկրին կառավարութիւնն անոր յանձնեց:

2. Սրբութեան գեղեցիկ օրինակ է Ս. Ագնէս՝ տասներեք տարեկան օրիորդը, որն որ իր կուսութիւնը պահելու համար՝ ամէն խոստումի ու սպառնալիք արհամարհեց, եւ հասակէն վեր զարմանալի քաջասրտութեամբ մահն ալ սիրով յանձն առաւ, մինակ իր սրտին անարատու-

թիւնն ու ճշմարիտ հաւատքը պահելու համար: Ագնէս մահուան դատապարտուեցաւ եւ գլխատութեան տեղը դահիճը տեսնելուն պէս՝ գոչեց. Աստուած իմ, ուրախութեամբ կը տեսնեմ որ մարմինս հող եւ մոխիր պիտի դառնայ, վասն զի ասիկայ, Տէր, քու աչացդ հաճոյ ըլլալէն վատ, ուրիշներուն աչքն ալ իրեն ձգեր է:

Ո՛րդեակ, աս օրինակները պէտք են զքեզ յորդորել որ ամէն չարիք կրես անմեղութիւնդ պահելու համար: Աշխարհքիս բովանդակ խոստմունքը, բարիքն եւ ուրախութիւնը պիտի ոտքի տակ առնուս, եթէ սիրադ՝ որ Աստուծոյ տաճարն է, արատեն: Ամէն արտաքին զարդ, փառք ու ճոխութիւն մերժէ քեզմէ, որոնք աշխարհքի աչուընները կրնան վրադ դարձընել եւ իրենց սիրոյն զքեզ կապել: Ինչափ սրբասէր ու զգաստ օրիորդաց քով, որոնք ծաղիկ հասակի մէջ Աստուծոյ ու առաքինութեան սիրոյն համար՝ դառն տանջանաց համբերեցին, որչափ պիտի ամչնան մարմնոյ հաճոյից ծառայողները, աշխարհք եւ իւր փառքն անմեղութենէ աւելի սիրողները, որով իրենց հոգւոյն դեղեցկութիւնը կը պղծեն: — Օր մը մարմնասէր հոգիք ամօթոյ զգեստով պիտի ծածկուին, Աստուծոյ քաղցր տեսութենէն պիտի զրկուին եւ խաւարի ու յաւիտենական տանջանաց գուբը պիտի թափին. իսկ անմեղ հոգիք շքեղ պատմուճանօք զարդարուած՝ Քրիստոսի ան-

սպառ փառաց բնակարանը պիտի ընդունուին: Ի՞նչ տարբեր վիճակ. աղէկ մտմտա, որդեակ:

11. Ողջախոհութիւնը պահելու ձեւերուն վրայ:

Ողջախոհութիւնը պահպանելու առաջին միջոցն է՝ անմիջապէս փորձութիւններն ու պիղծ խորհուրդները մերժել, որպէսզի անոնց ձեռքով սատանան մեր սրտին չտիրէ: Ով որ անմաքուր մտածմունքները թուլութեամբ կը մերժէ, կամաց կամաց անմաքրութեան գարշելի սխտոր կ'ևյնայ, եւ շատ անգամ այնպէս խորունկ, որ ալ անկից չ'ազատիր, կամ սատիկ դժուարութիւն կը կրէ ազատելու: Ինչպէս՝ եթէ մարմնոյ հիւանդութեան առջեւ շուտ չառնուի, աւելի յառաջ կ'երթայ, այսպէս ալ անմաքրութեան մեղքը՝ եթէ անմիջապէս առջեւը չառնուի, մեծագոյն չարեաց աղբիւր մը կ'ըլլայ: Սոսկա սա ամօթալի սխտէն. մահուանէ աւելի՝ ասկէ դողա: Անձինդ վրայ հսկէ. զգոյշ կեցիր անպարկեշտ նկարներէ, որոնցմով սատանան եւ սա սխտին ունեցած միտութիւնդ զքեզ որոգայթի մէջ կը ձգեն, կամ երեւակայութիւնդ գրգռելով զքեզ կը տանջեն: Այսպիսի փորձութեանց ժամանակ՝ զԱստուած օգնութեան կանչելով՝ միտքդ ուրիշ բաներու զբաղեցուր: "Գէշ խորհուրդը ծննելուն եւ հոգւոյդ առջեւը գալուն պէս՝ մեռցուր, կ'ըսէ Ս.

Բեռնարդոս։ Նոյնը մերժէ, եւ մէկէն գքեզ կը թողու. բայց եթէ գքեզ չձգէ, գոնէ գքեզ չի պղծեր, ցորչափ իրմէ կը խորշիս։ Մտածութիւնն՝ եթէ չմերժուի, հաճութիւն կը ծնանի, հաճութենէն՝ հաւանութիւն յառաջ կու գայ, հաւանութեան կը յաջորդէ գործք, որն որ սովորութիւն կ'ըլլայ. սովորութենէ ալ հարկաւորութեան տեսակը կը ծնանի, որ գՀոգին յամառութեան ու յուսահատութեան կը տանի։ Ինչպէս իժն իր փորին մէջի ձագերէն կը սպաննուի, այսպէս ալ պիղծ խորհուրդք զմեզ կը սպաննեն, եթէ զանոնք մեր սրտին մէջ անուցանենք։,, — Ս. Յերոնիմոս ալ կ'ըսէ. Ննջաքրութիւնն օձի կը նմանի, որուն գլուխը տեսնելուն պէս՝ պէտք է ջախջախել. կը ճգնի սիրտը մտնել, ուր բարակ՝ բայց մահացու թոյն մը կը տարածէ։ Ա՛ս գղուելի ախտը ցրուած սրտի մէջ այնպէս կը բռնկի, ինչպէս կրակը չոր խոտի մէջ. եթէ մէկէն չմարի, րոպէի մը մէջ ահագին հրդեհ կը պատճառէ, որուն առջեւն ալ չ'առնուիր։ Ա՛ս կրակը վառելու համար շատ անգամ լոկ կամաւոր մտածմունք մը, համարձակ նայուածք մը, խօսք մը, երգ մը, ազատութիւն մը, ճանչուորութիւն մը բաւական է։ Ով որ պիղծ փորձութեանց առեն ծանր կը շարժի, արդէն կէս մը յաղթուած է։ Եթէ մէկն անհոգ կենայ ու հաճութեամբ չարութեան վրայ մտածէ, հոն չի կենար. Հոգին ու սիրտը կարծածէն աւելի արագ

կ'ընթանան: Առջի բերան տկար յօժարութիւն եղածը՝ մէկէն զօրաւոր կերբ կ'ըլլայ. նուազ չար կարծուածն ալ՝ մեծագոյն վնաս յառաջ կը բերէ: — Աս ախտին միակ զօրաւոր դեղն անմիջապէս Աստուծոյ դիմելն ու քաջութեամբ մերժելն է:

Երկրորդ միջոցն է Դատարկութենէ փախչիլ: Դատարկութիւնն ամէն մեղաց բայց առանձինն անմաքրութեան աղբիւրն է: Ասիկայ սրտին մէջ գէշ խորհրդոց ճամբայ կը բանայ, որոնք պարապ մտաց մէջ շուտով կ'աճին: Ս. Բեռնարդոս ասիկայ Գուբ պիղծ փորձութեանց կ'անուանէ: Ո՛հ, որչափներ դատարկութեան պատճառաւ անմաքրութեան մեղքը կործանելով կորսուած են: Մինակ մէկ դատարկ ժամը չէր, որ զԴաւիթ այր բատ սրտին Աստուծոյ՝ աս մեղաց մէջ ձգեց:

Երրորդ միջոցն է՝ կերուխումի մէջ չափաւորութիւն: Առանց ասոր՝ ողջախոհութիւնն եւ ոչ հասակի մը մէջ կրնայ անարատ պահուիլ. իսկ երիտասարդական հասակին մէջ՝ գրեթէ անկարելի է: Աս հասակին՝ արդէն ջերմ արիւնը բորբոքած է, եթէ ըմպելեօք եւ ուտելեօք ալ անդադար արծարծի, անշէջ կրակ մը կը բռնկի: Մասիս, Եսնա, Վեսուվ եւ Ողիմպոս լեռները, կ'ըսէ Ս. Յերոնիմոս, որոնք միշտ կրակ կը շնչեն, այնչափ սաստիկ չեն կասղիր, ինչպէս երիտասարդաց արիւնը՝ եթէ առատ աննդեամբ գրգռի: Կ'աղաչեմ, կը գոչէ նոյն Վարդապետը,

ալ երիտասարդք, հաւատացէք իմ անձնական փորձիս. եթէ կ՚ուզէք սուրբ ու Քրիստոսի շնորհաց մէջ ապրիլ, գինիէն իբրեւ մահացու թունէ փախէք: Սատանային զձեզ կործաններու առաջին զէնքն աս է. գինին ձեր սրտին մէջ զգայական հեշտութեանց լուցկին կը բորբոքէ: Ինչո՞ւ աս վառած մարմնոյն վրայ իւղ կը թափէք: Սոդոմ անբարեխառնութեան պատճառաւ մոխիր դարձաւ. Իսրայելի ժողովուրդը կերուխումով ոսկեղէն հորթին երկիր պագանելով չարաչար պատժուեցաւ. ամպարիշտ Հերովդէս կոչունքի ու պարահանդիսի առեն հարբած զՅովհաննէս Մկրտիչ գլխատել տուաւ:

Չորրորդ միջոցն է փախչիլ չարընկերութիւններէ, գիշերային ակումբներէ ու լիրբ խօսակցութիւններէ: Յաճախաս որոգայթներէն կը բռնուին բազմաթիւ երիտասարդք եւ աղջկունք: Շատերը միայն մէկ պատճառաւ ծանր մեղանչած են. որչափներ գիշերային հանդիսի մը, անառակ անձի մը տեսութեան, համարձակ ու անպարկեշտ խօսքերու պատճառաւ մեղք սորված են: Ինչպէս որ բոցը յարդի մէջ կը բռնկի, այսպէս ալ անվայել խօսակցութիւնք երիտասարդաց սրտին մէջ պիղծ կրակ մը կը բորբոքեն: Մէ՛ խօսիր, կ՚ըսէ Ս. Պօղոս, գէշ խօսքերը բերէ վրէն ուրիշները կ՚ապականեն:

Հինգերորդ միջոցն է՝ խորշիլ այլասեռ անձի մտերիմ յարաբերութենէ: Ասոր մէջ

ատեպ կը խորտակի ողջախոհութիւնը, թէ եւ ուրիշ վտանգներէ պրծի։ Զգայական ցանկութիւնն՝ այլասեռի ներկայութեամբը շուտով սիրտը կը տպրդի։ Անոր համար Ս. Հոգին կ'ըսէ. Մէ՛ հայէր ի գեղեցկութեան ածնոյն մտիցդ, եւ ի վեր նառանց զ'նոցին, զի ի հանգերձիցդ ձառնիցի ցեց, եւ ի նմանէ՝ լուծնիս։ (Սիր. Խբ. 12։) — Եթէ այլասեռից տեսութիւնն այնչափ վտանգաւոր է, որչափ եւս կ'աւելնայ վտանգը, երբ մեծ ընտանութիւն, երկդիմի խօսքեր ու բարեկամական ցոյցեր ալ վրայ գան, որոնք միշտ մեղանչական են, վտանգի գէշ ցանկութենէ չատաջ կու գան։ Երեւելի վարդապետ մը ճանչնալու թիւնները՝ Դժխեմական օյն խաչուած ու ձայն գեղցի, կ'անուանէ։ Ուրիշ մըն ալ կ'ըսէ. Հոգեւոր ողջախոհութեան մահուան ճգնաժամն են։

Անմաքրութեան մեղաց զօրաւոր գրգիռ են անպարկեշտ ու հեռաքրքիր նայուածք. սիրտը մաքուր պահել ուզողն Աչաց օրէնք դնել հարկ է, որոնցմով զգայական ցանկութիւնը սիրտը կը մտնէ. լոկ հեռաքրքիր՝ առանց չարամտութեան այլասեռի մը վրայ ուղղուած հայեցուածք մը որչափներ կորուսած է. Զնոյն դ'ընէր. կ'ըսէ Ս. Հոգին, գոյնդ գոյնիդ եղիցի ի գեղ նորա։ Դարձը ցնորք է նոցին գեղեցիկ եւ դ'ընէր ղեկ օգուտ։ Ի գեղեցկութենէ նոցին բազմահարկեան է ասպէ սէր (ցանկութիւն) էրբեցնուր բազբասէ։ (Սիր. Թ. 5—9։) Ա՛յսպիսեռնական ճշմարտութիւնները մը-

տացդ մէջ դրոշմելով՝ աչացդ հակէ եւ երբեք վտանգաւոր առարկայից վրայ չբեւեռես։

Աղջիկ մը՝ եթէ չ'ուզեր տեսնել, երբեք պիտի չտեսնուի ալ, ոչ տան դուռն եւ ոչ ալ պատուհանին առջեւ կամ անկէ գլուխը դուրս տնկած։ Յակովը նահապետին Դինա աղջիկն, իր լոկ հետաքրքրութեան եւ տեսնուելու բաղձանքէն, իր մաքրութիւնը կորնչցնելէն ետք՝ քաղքի մը կործանման ալ պատճառ եղաւ։

Զգուշացիր ֆէյ — անպուճեղ էրէր կոչեն, որոնք զգայասիրութիւնը կը գրգռեն, ամօթխածութիւնն ու հաւատքը կը յափշտակեն, եւ հոգին կոյրցնելով՝ զմարդը մեղաց խոր անդունդները կ'ընկղմեն։ — Հեռու կեցիր անվայել ըսուրճուլիաններէ, որոնց տակը մահաբեր թոյն ծածկուած է։ Ասոնք որչափ որ քեզի սիրելի, քաղցր ու համոյական երեւան, այնչափ ալ դառն ցաւերով լի վերջ ունին։ Զուարճութիւնդ չխնդրես այնպիսի խաղերու մէջ, որոնց հետ անպատշաճ ծիծաղներ, լիրբ գործողութիւններ եւ ցոփ կատակներ խառն են։ Ջերթաս բնաւ այնպիսի անձանց քով, որոնցմէ մեղք կը սորվիս։ այնպիսի տեղեր ու հանդէսներ, ուր հոգւոյ վտանգ կայ, վտանգի հոն միայն մեղաւորք ու ամպարիշտք կը ժողովին. Եկեք հրապարակեն ջրեղ ջեղարտ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, ի երկար ցնծասցուք... ի որ ոչ նոցա է լուծ ընդհանուր ընդ որոշեալս են հեղեալ ջրեղ։ (Ա. 5. 15։)

Ա՛րդեակ, եթէ կրօնք ու պարկեշտութիւն կը մեծարես, ընդ միշտ խորշէ դպրէ թատերական տեսարաններէ ու կաքաւներէ։ Եթէ մէկը՝ սուրբ հոն երթայ, ապտեղած ետ կը դառնայ, կ՚ըսէ Ս. Կիպրիանոս։ Սոնք հեթանոսութեան ծնացորդներն են. Յիսուսի կրօնին ու վարդապետութեան դէմ են, բովանդակ առաքինութիւնները կը տկարացընեն։ Դուն ուրիշին օրինակին մի հետեւիր, Սատուած հոգիդ քեզմէ միայն կը պահանջէ։ Ա՛ս տեսակ հանդիսից ժամանակ սատանան լաւ որսեր կ՚ընէ. անոր համար Ս. Հարք ասոնց ժողովները իրաւամբ կ՚անուանեն՝ ժանտախտ բարուց, ծուղակ սատանայի, հրապարակական պատահարութիւն անմտութեան, ամպարշտութիւն եւ ժայռ կորստեան երիտասարդաց։

Եթէ Դաւիթ՝ այր ըստ սրտին Սատուծոյ, միայն զգայական առարկայի մը նայելով՝ չարաչար ինկաւ, տկար մարդ մը կրնայ սիրտն ու միտքը մաքուր պահել, ուր աչաց կը ներկայանան լկտի առարկաներ՝ անպարկեշտ գործողութեամբ ու հեշտական երաժշտութեամբ. ուր կը սիրեն լրբութիւն, հպարտութիւն ու տեսակ տեսակ անվայել գործքեր. ուր հոգին իր խաղաղութիւնը կը կորսընցընէ, սիրտը բոլորովին կը ցամքի, միտքը կը տկարանայ, զգայարանքները կը ցրուին, ամէն առաքինութեանց կը յաջորդեն բիւրաւոր մոլութիւնք։ Սիթէ ասոնք զու-

արձութիւն են. ոչ երբէք, այլ միակ աղբիւր այնչափ պատուական հոգւոց կորըստեան: Առնք եկեղեցին կ'արգելէ, Աստուած ալ կը դատապարտէ. ան տեղերը գացողն, արդէն դժոխոց մէջ է: Կը պատմէ Տերտուղիանոս թէ կին մը պարահանդէս երթալով՝ ուր նոյն միջոցին եւ ոչ մէկ քրիստոնեայ մը կը գտնուէր, սատանան վրան յարձակելով սաստիկ կը տանջէ զինքը: Քահանայ մը կը կանչեն, որ դիւին կը հարցընէ թէ ինչու՞ քրիստոնէի վրայ յարձակեր ես, որուն պատասխան կուտայ. "Անիկայ իմն է, վասնզի զինքն իմ հողիս, երկրիս ու իշխանութեանս սահմանին մէջ գտայ:,, Ան պէղերքն հետեւեցաւ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, որ տպաւորէ իր խղճուն մէջ, անոնց խնդրութեան տառապեց մ'ընելու, որ անոնց հետ չխօսիս, որվհետեւ նիք անոնք, նիք անոնց հետեւողք ես նիք անոնց գործողութեանց համառողք տառապանքին:

12. Ողջախոհութիւնը պահպանելու միջոցները:

Ողջախոհութիւնը՝ մեր հոգւոյն շքեղ զարդն անվկանգ պահելու գլխաւոր միջոցն է Աղօթք: Ժուժկալութիւնն Աստուծոյ մանաւոր պարգեւն է, զոր շատ սրբոց տուաւ Աստուած իրենց անպատճառ եռանդուն աղօթից համար. նոյնն ան ամենուն ալ կը պարգեւէ, որոնք ջերմ պաղատանօք իրմէ կը խնդրեն: Ուրեմն, որպեսզի, արտասուախառն աղօթքով դիմէ Աստուծոյ,

Ս. Կուսին, պահապան Հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ. հայցէ իրենց զօրաւոր պաշտպանութիւնն. եւ երբեք չես յաղթուիր փորձութեանէ:

Երկրորդ ազդու միջոցն է ցաճախաւոփուվնունքն, որով անկեղծութեամբ սիրտդ պիտի բանաս խելացի ու երկիւղած քահանայի մը, բոլորովին անոր հոգեւոր առաջնորդութեանն յանձնուելով: Ազբալի վախճան կ'ունենաս, եթէ մեղքերդ ծածկես ու գքեզ կեղծես: Ս. Յերոնիմոս կը պատմէ թէ երիտասարդ մը սաստիկ փորձութեան ժամուն քահանային դիմելուն պէս՝ ազատեր է այն պիղծ խորհուրդներէն:

Երրորդ միջոցն է Սուրբ Ճշմարտունքն ընդունիլ — հաճախել, որոնք զհոգին՝ սուրբ խորհրդովք կը լեցընեն, մեղաց հակումները կը ջնջեն ու փորձութեանց կէտին դիմաց կու տան: Խորունկ մտածէ մեղաց ծանրութիւնն ու գարշութիւնը. վայրկենական ամօթալից հեշտութիւնն ու յաւիտենական ահագին պատիժը: Եթէ անդադար յիշես վերջինքդ, այսինքն մահ, դատաստան, արքայութիւն ու դժոխք, երբեք չես մեղանչեր:

Վերջապէս սա հրեշտակային առաքինութիւնը պահպանելու համար պէտք է անընդհատ աշխատութիւն ու գործունէութիւն. ասիկայ հոգին գէշ մտածմունքներէ կը պատսպարէ եւ մարմնոյն ապստամբելու ժամանակ չի տար: Ս. Յերոնիմոս մարմնոյ

փորձութեանց յաղթելու համար՝ խըստակեցութենէ, ծոմապահութենէ ու անդադար աղօթքէ զատ, սաստիկ ծանր ու ժուռ արիւնդործոց ձեռք կը զարնէր, որոնցմով անոնց կը յաղթէր: Ասոնց շատ շնորհակալ եմ, կ՚ըսէր, որ իմ դժընդակ աշխատութեանցս ու ճգնութեանցս վարձքը տուաւ: Սիրելի երիտասարդ, կ՚ըսէ նոյն Ս. Վարդապետը, նայէ որ սատանան երբեք գքեզ պարապ չգտնէ: Վիճակիդ համաձայն միշտ զբաղէ, կարդա, գրէ, սորվէ, աշխատէ, կար կարէ, աղօթէ, օգտակար նիւթերու վրայ խօսէ՝ մտածէ: Ի՛նչպէս ցանկութեան վրայ մտածելու ժամանակ պիտի ունենամ, կ՚ըսէր բարեպաշտ անձ մը, որ հազիւ ապրուստ գտնելու ատեն կը գտնեմ:

Օրինակներ:

1. Հերովդէս թագաւորը սաստիկ անմաքրութեան մեղքն ընկղմած ըլլալուն՝ ապօրինաւորապէս իր եղբօր ամուսինն իրեն կին առաւ, եւ Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ՝ ասանկ անօրէնութեան համար զինքը յանդիմանելուն՝ բանտ դրաւ: Փառաւոր սեղանի մը ատեն՝ նոյն ապօրինաւոր կնոջ աղջիկը բազմականաց առջեւը կաքաւեց, որն որ թագաւորին սաստիկ հաճոյ ըլլալով՝ աղջկան որեւիցէ բաղձանքը կատարելու երդում ըրաւ: Աղջիկն մտերմատեսան ու հեշտասէր մօրը խորհրդովը Յովհաննու գլխատումը խնդրեց, որ անմիջապէս կա-

տարուեցաւ։ Նկատեցէք հոս լրբը պարի մը հետեւութիւնը։ "Ի՞նչ կը մտածէք դուք քրիստոնեայ կանայք աս տեսարանաց առեներ, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, աղէկ նայեցէք թէ ինչ կը տպաւորէք ձեր աղջկանց սրտին մէջ, որմէ զերծենք պիտի զգուշացընէք։ Հոս կը տեսնէք աղջիկ մը, որ պարի սէրէն բռնկած է եւ անօրէն մօր մը աղջիկն է, վասնզի պարի զբօսանքը միայն այսպիսեաց կը վայելէ. վասնզի սատանայի կապիկներն են։ Երկիւղած մայրերն իրենց աղջկանց՝ Աստուծոյ երկիւղն ու քաշուածութիւն կը սորվեցընեն։ Պօղոս Խաղցող կոչուց զի չճաչէր, կ'ըսէ Ս. Հոգին, ընդոց զի լսէր, որ ընդոց անտանելի ընծայէր։ (Սիր. Թ. 4։) — Սակայն Հերովդէսին աղջիկը պատիժն Աստուծմէ առաւ։ Պատմութիւնք մեզի կ'ըսէ թէ երբ օր մը իր ընկերաց հետ սատոյցի վրայէն կ'երթար, սատոյցը կոտրելով՝ աղջիկը մինչեւ վիզը ջուրն ընկղմեցաւ, գլուխը սատոյցը կտրեց, իսկ ոտուքները ջրին՝ իբր պարի մէջ կը շարժէին։

2. Հռովմայեցի տիկին մը Ս. Յերոնիմոսի գրեց թէ ոմանք իր բարոյական վարդապետութեան չեն հաւնիր, վասնզի ինքը կը հաստատէր թէ աղջկունք այլասեռից յարաբերութիւններէն պէտք է որ ընդվիշտ խորշին. արդ իր հակառակորդաց ինչ պատասխան տալը չի գիտեր։ Սուրբն անոր գրեց. Այսպէս խօսող ու այդպիսի

ճանչուորութեանց հաւանող անձինք, զՅիսուս Երուսաղէմ տանող իշուն կը նմանին եւ անոր հետ մնուր կապուելու արժանի են: — Ձեմ գիտեր թէ Ս. Յերոնիմոս ինչ պիտի ըսէր մեր գարուն մարդիկներուն, որոնք այս տեսարանաց ներկայ չգտնուելնին ու յաճախ յարաբերութիւն չընելնին անվայել գործք կը դատեն:

13. Սալեզեան Ս. Փրանչիսկոսէ պոըն վրայ ըռճ խորհրդոճոնիննէրը:

Ա՛ Սուրբն իր Ա՛ՂՈՒԹ ԲՈՒՔՂԱՐ կնոջ գլխին մէջ գեղեցիկ ու բացայայտ կը ցուցնէ պարերու վտանգներն եւ աս տեսակ զուարճութեանց մէջ երիտասարդաց ու աղջկանց նկատմամբ ծածկուած թոյնը. հաւատացեալքն աստղմէ խորշեցընելու համար զօրաւոր պատճառներ կը բերէ. "Պարն ըստ ինքեան անտարբեր գործք մըն է, սակայն յարակից պարագաներ. բովը գէշ է ու հոգւոց շատ վնասակար: Պարը գիշերը կ'ըլլայ, որ լուսաւոր չէ. ասիկայ ինչչափ վտանգաւոր է երիտասարդաց: Այս զուարճութիւնք մինչեւ կէս գիշեր կը տեւեն, բայց շատ անգամ գրեթէ մինչեւ առաւտ կը շարունակուին, որով Աստուծոյ երկրպագութեան նուիրուած ժամերը սատանային կը նուիրուին: Ի՛նչ մեծ անմտութիւն է գիշերն օր ընել, օրն ալ գիշեր, եւ առ Աստուած պարտքերն անգաւոր զբօսանաց համար զանց ընել: Պարահանդիսից մէջ իւրաքանչիւր

պէ իր ունայնութիւնը կը ցուցընէ, որոնք մանաւոր առիթ են անթիւ չարութեանց. ուր վնասակար բարեկամութիւնք կ'ըլլուին, որոնց հիմը միայն զգայական ցանկութիւնն է: Պարի նկատմամբ ես ան կ'ըսեմ, ինչ որ բժիշկք սուննկին (մանրոբ) համար կ'ըսեն: Լաւ սուննկերը բանի մը չեն գար. նոյնպէս անմեղ պարերն ալ բանի մը չեն գար: Սուննկերն իրենց մօտեցող օձերուն թոյնը կը ծծեն. ասա գիշերային հանդէսներն ալ հազարաւոր մեղք կը շնչեն, նախանձ, զգայական կատակներ, անվայել խօսակցութիւնք, կռիւներ ու յիմար սէրեր: Ասակումբներուն յատաջաբանքն՝ աղաղակք, զուարճասիրութիւնք, փառք ու ազատութիւն, երեւակայութիւնը կը գրգռեն եւ սիրտը հեշտութեան կը հրապուրեն: Հոգին որ այսպիսի առիթներու մէջ կը գտնուի, շատ անգամ մինակ լոկ խօսքէ մը, շողոքորթութենէ ու նայուածքէ մը կ'արատի: Ասոնք երկիւղած հոգին կը ցրուեն, բարի յատաջադրութիւնները կը ջնջեն, Աստուծոյ սէրը կը պաղեցընեն ու սրտին մէջ բիւր մեղանչական բերմունք կը զարթուցանեն: Արդ այսպիսի զբօսանաց պէտք չէ երթալ եւ ոչ ի հարկին, կամ ամենամեծ զգուշութեամբ: Դուն միշտ պիտի հրաժարիս ասոնցմէ. եթէ չհաւրշիս եւ անոնց ներկայ գտնուիլ ուզես, Աստուծոյ առջեւը չես արդարանար. Ու ուրէք վճռէ, է նէն ուրէյէ. կ'ըսէ Ս. Հոգին: Իսկ եթէ առ քաղաքավարութեան՝ ինչեւիցէ հան-

պէտներէ բոլորովին հրաժարիլն անկարելի է, աս կանոնները միաք առ ու գործածէ։ Եթէ մէկը սունկ պիտի ուտէ, պէտք է որ աղէկ պատրաստէ ու քիչ ուտէ, ապա թէ ոչ՝ անոր գէշ հիւթին իրեն թոյն կ'ըլլայ. դուն ալ ան զուարճութեանց մէջ երկար մի կենար. մտածէ թէ որչափները այդպիսի տեսարանաց առեն գործած մեղքերնուն համար հիմայ դժոխքը կ'այրին. որչափները Աստուծոյ առջեւը գետին ինկած կուլան, կ'ապաշխարեն յանցանքնին. որչափները ծանր հիւանդութեամբք կը չարչարին ու դառն ցաւերով կը մեռնին. դուն ալ նոյն կերպով պիտի մեռնիս օր մը. որչափ անհաճոյ կ'ըլլաս Յիսուսի, Ս. Կուսին, պահապան Հրեշտակիդ ու պաշտպան սրբոցդ։ Ս. Եղիսաբէթ Թագուհին՝ երբ այսպիսի հանդէսներու ներկայ գտնուելու հարկադրէր, ահիւ ու դողութեամբ եւ երկիւղած հոգւով կ'երթար։ Եսթեր Թագուհին՝ հանդիսաւոր առիթներու մէջ Թագաւորին առջեւն ելած առեն՝ ամիսներ էր շատ շքեղ զարդարուիլ, բայց աս ամէն բան իբրեւ գործիք ինք զինքն առնելն ու Աստուծոյ հետ կապելու համար կը գործածէր,,։

14. Խօսքերու պիտանութեան վրայ։

Ոչ ոք երբեք գործածելու է անպատշաճ ու գէշ բառեր։ Պօղոս առաքեալ

յանուն Յիսուսի կ'արգելէ գէշ բառ բերանն առնուլն անգամ: Ով որ գէշ խօսքեր բերնէն կը հանէ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, չի կրնար իր յանցանքը ծածկել — Աստուծոյ պատուհանէն պրծիլ: Գէշ խօսքեր, երգեր ու բառեր՝ անմեղութեան ու պարկեշտութեան շատ վնասակար են, խօսողներուն ու լսողներուն հոգին աղտեղելէն զատ՝ սրտերուն մէջ անօրէն սէր կը զարթուցանեն: Ա պղծախօսութեանց վարժողներն անոնց մէջ վնաս չեն տեսներ, բայց գիտնան որ աստնք ապականած սրտի նշան են: Երկդիմի ու պլլաբանական խօսքերէ պզուշանալու է, որոնք ուրիշներուն չար մտածելու առիթ կ'ըլլան. աստնք որչափ որ մէթին ըլլան, այնչափ աւելի վնասակար են. ծպդկի տակ պահուըտած օձէն աւելի վախնալու է՝ քան թէ բաց տեղ գտնուողէն: Կոպիտ խօսքեր, անճոռնի ու նախատական բառերն ալ երբեք բերան առնելու չէ, աստնք միայն անկիրթ ու բիրտ մարդիկ կը գործածեն: Խելացին միայն իր խօսքերէն կը ճանչցուի:

Մարդ՝ միայն բարի, պատշաճ ու հարկաւոր եղածը պիտի խօսի. սակայն աստնց մէջ ալ արագ ու անխոհեմ ըլլալու չէ: Մանկ միշտ կ'ուզեն խօսքի մէջ առաջին, լուռթեան մէջ վերջինն ըլլալ, գլուխնին ամէն բանի մէջ կը խոթեն, ամէն բանի վրայ կը շաղփաղփեն, այնպիսի նիւթերու վրայ ալ անանկ մեծ մեծ կը ձեւեն, զորոնք երբեք չեն հասկընար: Ա

ալ գոռոզ ու թեթեւամիտ հոգւոյ նշան է: Ո՛րդեակ, սա կանոնները միտք առ:

Ա. Քիչ խօսէ ու շատ լսէ: Խոհեմ ու խելացի ես, եթէ խօսքերդ չափել գիտես: Իոլորովին մունջ լռութիւնն ալ վախկոտութենէ ու սաստիկ տրտմութենէ յառաջ կու գայ. պարկեշտ ու վայելուչ լռութիւնը խոհեմութիւն է, որով նոյն իսկ յիմարն ալ իմաստնոյ տեղ կը դրուի:

Բ. Խօսակցութեանց առեն՝ մի խօսիր, մինչեւ որ բառածը լաւ չհասկրնաս: Կարծիքդ ըսելու չյանդգնիս, եթէ նիւթը չես գիտեր կամ իրը չես հասկրնար: Խօսողը չընդմիջես: Ով որ խօսին մէջը կը նեղուի — ըսած պատասխան կու գայ, անդր է — արձանիխոյսատուն, կ'ըսէ Իմաստունը:

Ս. Հոգին խորհուրդ կու տայ, որ նախ՝ մէկը քիչ խօսի ու միայն ան առեն, երբ կը հարցուի, բայց կարճ պատասխան տայ: Երկրորդ՝ իմաստուն չձեւանայ, հապա ցուցընէ, որ քիչ բան գիտէ, ոչ կեղծաւորութեամբ, այլ պարզութեամբ ու վայելչութեամբ: Երրորդ՝ ուրիշները լսէ եւ անոնց կարծիքը հարցընէ, որ բան սորվի: Չորրորդ՝ երբեք հաճութիւն եւ ուրախութիւն չցուցընէ, եթէ Աստուած վշտացուի:

Օրինակ:

Աղնուական բարեկիրթ երիտասարդ ապայ մը՝ ուրիշ զօրականաց հետ սեղանի կը նստի, որոնք կը սկսին կրօնի վրայ

նախատանօք խօսիլ ու ծաղրել: Երիտասարդն երկար համբերելէն ետեւ՝ մեծ պարկեշտութեամբ անոնց կ'ըսէ. "Տեարք իմ, եթէ առջեւնիդ թագաւորին կամ տէրութեան դէմ մէկն անվայել խօսք խօսէր, ատուդիս շուտ մը ան յանդուգնին բերանը կը գոցեիք: Թէպէտ ես ձեղի լուութիւն հրամայելու իշխանութիւն չունիմ, բայց կը համարձակիմ ըսել թէ մենք թագաւորէն աւելի Աստուծոյ պարտական ենք: Եթէ մէկը թագաւորին հակառակ խօսելուն համար մեծ յանցաւոր ու պատժապարտ է, հապա որչափ աւելի Աստուծոյ ու իր սուրբ կրօնին դէմ ամպարշտութեամբ խօսողը": Ասոր վրայ խօսակցութիւննին փոխելով՝ կը սկսին ուրիշ անվայել բաներու վրայ խօսիլ, տգեղ բառեր գործածել ու անհամ կատակները ընել: Ազնիւ ապան ատ գարշախօսութիւններէն ամչնալով՝ սեղանէն կ'ելլէ: Այսչափ շուտ ուր կ'երթաս, կը կանչեն ետեւէն. Տեարք իմ, կը պատասխանէ, ես բան գործ չունիմ այնպիսեաց հետ, որոնք միայն սիրտ խառնող խօսքեր կը խօսին: Բայց ճիշդ այնպէս առնելու չէ, կը կրկնեն մէկալները, միայն զուարճանալու համար են: Պատուաւոր անձինք ոչ երբեք գարշաբանութեամբ կը զուարճանան, կը կրկնէ ապան. դուք փոխանակ հպատակաց բարի օրինակ ըլլալու, իրենց չարութեան ճամբայ կը բանաք: Եւ ատ ըսելով՝ անոնցմէ հեռացաւ գնաց:

15. Անուն աւրել կամ վատահամբաւել

Ա. Անուն աւրել կամ վատահամբաւել կը նշանակէ մէկուն յանցանքներն՝ որոնք իրեն պատուոյն կը դպչին, հրատարակել: Մէկու մը վրայ ըսուած անպատկառ ու սուտ չարութիւնը՝ զրպարտութիւն է, իսկ եթէ պատկառ ըլլայ, այլ դեռ անծանօթ, եւ մէկն յայտնելու ալ ամենեւին պատճառ չունենայ՝ եթէ յայտնէ, վատահամբաւութիւն ըրած կ'ըլլայ: Անիրաւութիւն է ընկերին ծածուկ յանցանքները չգիտցողներուն յայտնել. իսկ արդէն ծանօթ յանցանքն աւելի տարածել՝ սիրոյ դէմ է: Ա՛ս մոլութիւնը մեր օրերն այնպէս ընդհանուր եղած է, որ բարեպաշտ իսկ ասոր վրայ բնաւ խիղճ չեն ըներ: Ասոր մէջ զանազան կերպով կը մեղանչէ մարդ.

Ա. Եթէ ընկերին յանցանքները ճշդիւ յայտնէ ու առանց հարկի տարածէ: Բ. Եթէ ծանօթ յանցանք յաւելուածներով ընդարձակէ ու մանրամասն պատմէ չգիտցողներուն: Գ. Եթէ վարմունքը, կենաց կերպն ու գերդաստանին ուրիշներուն ծաղրելի ընէ, անոնց բովանդակ գործողութիւնները չար մեկնէ, որ ուրիշներուն քով անոնց համարումը կորսուի: Շատերն ասիկայ նախանձէ կ'ընեն: Դ. Կրնայ մէկն ուրիշին անունը լուռ թեամբ ալ աւրել կամ չարախօսել. օրինակի համար, մէկը մեր աղէկ ճանչցած անձն առջեւնիս կ'անարգէ, իսկ մենք կը լռենք կամ ցուրտ

ու բոնի պատասխան կու տանք. աս մեր անտարբեր գործողութիւնն ընկերին վատահամբաւութեան պատճառ կ'ըլլայ: Ե. Ոմանք ալ յաճախ առ ցաւակցութեան ընկերին վրայ գէշ կը խօսին. զոր օրինակ. Արդէն գիտես տխուր դէպքը. ո՜հ ինչ ֆնաս, ո՞վ կրնար կարծել, երեւելի ու պատուաւոր մարդիկ ալ, բարեպաշտ աղջիկ մը, հաւատարիմ ծառայ մը այսչափ պակասած ու ախալած են: Բարի անձանց բերնէն այսպիսի չարախօսութիւնք կը թափին, որոնք Սալէզեան Ս. Փրանկիսկոսի բսածին պէս՝ կը նմանին թունաւոր նետի մը, զոր մէկը դիտմամբ եղի մէջ կը թաթխէ, որ աւելի խորունկ ներս երթայ: Զ. Դիմաց ծռմբռկել մը, ծիծաղ մը, ֆայց մը, գլխոյ շարժուամ մը, կամ քանի մը բառ օրչափ ֆնաններ յառաջ են բերած ուրիշին համբաւին նկատմամբ:

Բ. Վատահամբաւութեան ու չարախօսութեան հիմը մարդկան քով գանգատն է: Ոմանք կը չարախօսեն ատելութենէ, չար դիտաւորութենէ, նախանձէ ու վրէժխնդրութենէ, ընկերին ֆնաս տալու համար: Ոմանք ալ անմտութենէ ու սովորութենէ, գիտցածնին չգիտցածնին առանց մտածելու դուրս կու տան: Առաջինները պատժոյ արժանի են, վերջիններն ալ պատուհասէ ազատ չեն, վասն զի ուրիշին պատուոյն կը դպչին: Ուրիշներուն յանցանքը յայտնելը մինակ ան ատեն մեղք չէ, երբ ընդհանուր բարիքը, կրօնի պատիւը, ուրիշներուն չի-

նութիւնը, յանցաւորին ուղղութիւնն, ուրիշին ջնաջին կամ նոյն իսկ յանցանաց խափանումը կը պահանջէ:

Եթէ ընկերին վրայ միայն թեթեւ պակասութիւն մը զգուցուի, որմէ փոքր հետեւութիւն մ'ըլլայ, լոկ ներելի մեղք է. իսկ եթէ ծանրակշիռ բան մըն է եւ մեծ ջնաս ծնանի, ծանր մեղք է: Զարաբասութիւնը սէրը բոլորովին ոտքի տակ կ'առնու, վասնզի ուրիշին կ'ընէ՝ ինչ որ չ'ուզեր որ ուրիշն իրեն ընէ: Կը վշտանանք, եթէ մէկը վրանիս գէշ խօսի. արդ ինչո՞ւ նոյնը մենք ուրիշին կ'ընենք. եթէ մենք մեր պատուոյն վրայ իրաւունք ունինք, միթէ ընկերնիս չունի՞:

Վատահամբաւողն անխոհեմ բացբերան մըն է, որ լեզուն չի կրնար սանձել, առանց մտածելու դուրս կու տայ, մարդու մըն ալ չի խնայեր: Իւր խօսքերը նետեր են, զորոնք կուրութեամբ կ'արձակէ, առանց վէրքերուն մէջ ո՛չ խելք կայ, ո՛չ միտք, ո՛չ ալ համ ու հոտ, անտանելի շատախօս մըն է: Եթէ մէկը տղայութեան տեղն աս ախտին վարժի, երբեք չ'ուղղուիր: — Վատահամբաւողը գռեհիկ ու ամբարտաւան է: Ընհամարհանօք ուրիշներուն վրայ կը խօսի, կրցածին չափ գլուխը բարձրացնելու կ'աշխատի, կարծէ որ աստ միայն կրնայ իր հանճարն ու անմեղութիւնը ցուցընել: Իր անպիտանութիւնն երբեք չի տեսներ: Ճանչցիր զքեզ,

ով ես դուն. անմեղ ես, որ ուրիշներուն դէմ լեզուդ սրած ես: Ընկերիդ չնչին շիւղը աչքէն չհանած, նախ աչքէդ ահագին գերանը հանէ նետէ, ապա թէ ոչ՝ ուրիշներն ալ քեզի դէմ բերաննին կը բանան:

Գ. Աւելի ծանր կը մեղանչէ մարդ՝ եթէ իւր ծնողացն ու աղգականաց պատուհասանց վրայ խօսի ու գիրենք բամբասէ, մինչդեռ յամենայնի անոնց սէր ու յարգութիւն պարտական է: Նոյնպէս ով որ եկեղեցական ու Աստուծոյ նուիրեալ անձանց վրայ կը խօսի, գիրենք կը նախատէ, անուններին կ'աւրէ՝ սուտ ու անհիմն յանցանքներ վրանին դնելով, ծանր կը մեղանչէ. Քրիստոս կ'ըսէ. Ով որ ձեզի կը լսէ, ինձի կը լսէ. ով որ ձեզի կ'անարգէ, ինձ կ'անարգէ. ու ով որ ինձ կ'անարգէ, ինձ ղրկողը կ'անարգէ: (Ղուկ. ժ. 16:) — Արդ, որպեսզի սրտիդ ու լեզուիդ տիրէ, որ երբեք մէկը չվատահամբաւես, չգրպարտես ու չբամբասես:

15. Շարունակութիւն:

Ա. Զարահոսութիւնն իրարու դէմ իրաւանց կռիւ ունեցողներուն մէջ կ'ըլլայ, որոնք կրքէ, ատելութենէ ու շահախնդրութենէ կուրացած՝ իրար կը նախատեն: Քրիստոնէի մը չի վայելեր անցաւոր շահու համար սիրոյ պատուիրանն ոտքի տակ առնուլ: Բարի քրիստոնեայք առանց մէկզմէկ վշտացընելու՝ արդարութեամբ իրենց

դատերը պէտք է որ որոշեն, առանց իրարու իրաւունքը յափշտակելու, որով մէկմէկու պատիւը կը պահեն:

Բ. Ձարախօսութիւնը կը տիրէ թըշնամեաց ու նախանձորդաց մէջ: Շատ անգամ մէկն երդմամբ կը հաստատէ որ այս կամ այն անձին երբեք չարիք չ'ուզեր. բայց ինչէն առնոց վրայ գէշ կը խօսի, յայտնի է որ չարասիրտ է, վասնզի միշտ ընկերին անունը կ'աւրէ, կամ անոր կը նախանձի, կամ թշնամի է, վրէժ կ'ուզէ առնուլ, եւ կամ իր անմտութենէն իր սրտին ապականիչ նիւթերը դուրս կու տայ:

Գ. Ձարախօսութիւնն ատէպ այնպիսի ընկերութեանց մէջ կ'ըլլայ, ուր միայն ուրիշը վատահամբաւելով ուրախութիւն կ'ըլլայ. ուր բովանդակ խօսակցութիւնք ուրիշին որպիսութեանց, խորհրդոց եւ գործողութեանց կերպերուն վրայ են: Ա ակումբներուն մէջ ամէն մեղք կը գործուի, վասնզի չարախօս լեզուաց նետերը միշտ թիւնալից ու մահաբեր են, որոնք ուրիշներուն բոլոր որոշումները պարապի հանելու կը ջանան. յաճախ ալ ոմանց ըրած ընտրութիւնը կամ կոչումը կը խափանեն: Սակայն այսպիսիք ալ երբեք իրենց վախճանին չեն հասնիր. Ա՞ւրդ՞ յ՞ե՞ն՞ ի՞ յ՞ե՞ղ՞ե՞ծ է վ՞ե՞ր՞ ե՞ւ՞ն՞. կ'ըսէ Դաւիթ:

Դ. Ձարախօսութիւնն ու բամբասանքն աւելի բարեկամաց ու ծանօթից մէջ

կը թագաւորէ, որոնք առհասարակ Բուբեռոյ գողտրիկ բառը լսելով, ինչպէս որ պէտք է՝ լեզուները կը սրեն, բերաններին կը բանան, սրտերնին բիւր անգամ պարպելէն ետեւ, դեռ վերջը չի գար։ Ասիկայ բարեկամութիւն չէ, այլ ատելութիւն. վասնզի ամէն մարդ ինչ որ ընկերին նկատմամբ լսեր է կամ գիտէ, պարտական է գաղտնի պահել։ Եթէ ընկերդ նախատինքը բառ մը լսէ, է էլ ապաննէ. կ'ըսէ Ս. Հոգին։ — Ո՛րդեակ, ըսէ մարգարէին հետ. Դէր, Տէր, պահապան բերանոյ իմոյ. է— դուռն առաջի շրթանց իմոց, ազէ զիս խոտրէսցէ սէրտ իմ բանից չարութեան։ Արհնութեամբ ու մտադրութեամբ պզուշացիր չարախօսելէ, զրպարտելէ, բամբասելէ, վատահամբաւելէ, յանդուգն դատելէ, խօսքով ու լեզուով մէկուն վնաս ընելէ։ Չարախօսք ու բամբասողք, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, զսատանան իրենց լեզուին վրայ կը կրեն, իսկ անոնց մտիկ ընողն՝ ականջին մէջ։ Ասմոլութիւններէն սոսկալի վնասներ կը ծնանին, որոնց համար մարդ շատ հեղ չուզելով հասուցում ընել, ալ աւելի ողբալի հետեւութեանց դուռ կը բացուի. անոր համար միշտ լաւագոյն է լռել քան թէ խօսիլ։

Օրինակ։

Ալբի մարդ մը աղջիկ մը ունէր, զոր իր բարեկամաց յանձնելով ու աշխարհք թողլով՝ անապատ գնաց, ուր շատ խաղաղ

կ՚ապրէր։ Սակայն իր աղջկան վրայ ունեցած հոգն ու սէրն երբեմն իր քաղցր ժամերը կը դառնացընէին։ Աբբան իրեն բսաւ, սիրելի եղբայր, ինչէ՞ն կը տանջիս։ Ո՛հ, կրկնեց ճգնաւորը, մէկհատիկ զաւակս քաղաքը թողլ եւ անոր կրթութեան հոգէն կը տագնապիմ։ Աբբան ենթադրելով որ մանչ զաւակ է, բսաւ անոր. գնա հոս բեր, եւ ուզածիդ պէս կրթէ։ Ճգնաւորը մեծ ուրախութեամբ իր Մարիաննա աղջկան գնաց, որուն անունը փոխելով Մարինոս դրաւ, խստիւ ալ պատուիրեց որ իր սեռը մէկուն չյայտնէ. վանքը տարաւ, ուր սկսաւ գինքը կրթել։ Մահուան ժամուն ալ աղջկան կրկին կրկին հրամայեց որ իր սեռը լռութեամբ ծածուկ պահէ։ Մարիաննա իր հօրը մեռած ժամանակը տասնուեօթը տարեկան էր. մէկն իր սեռը չէր ճանչնար, ամէնքը եղբայր Մարինոս կը կանչէին. եւ գինքը շատ կը յարգէին իր սաստիկ խոնարհութեան ու բարեպաշտութեան համար։ Սակայն չարախօսութիւնն իր առաքինութիւնը խիստ փորձի տակ ձգեց։ Վանեցիք հեռու շուկայէն որոշեալ ատենին ուտելիք կը գնէին. աս պատճառաւ հարկ էր գիշեր մը պանդոկն անցընել։ Անգամ մըն ալ եղբայր Մարինոս իր ուրիշ քանի մը եղբարց հետ շուկայ գնաց ու գիշերն ալ անոնց հետ մէկտեղ անցուց։ Պանդոկապետին աղջիկը գինուորէ մը խաբուած էր. սակայն յանցանքն եղբայր Մարինոսին վրայ ձգեց։ Պանդոկապետն

Աբբային բողոքեց, որն որ Մարինոսին հարցընելով, անիկայ սիրան առ Աստուած վերցուց, եւ Մեղաւոր մըն եմ, ըսաւ, ու պատժոյ արժանի. չուզեց պանդոկապետին անամօթ աղջկան անունն հրատարակելով աւրել: Իսկ Աբբան առանց մանր քննելու՝ խիստ պատիժ մը տալէն ետեւ՝ վանքէն վռնտեց: Մարինոս երեք տարի վանաց դրան առջեւը նստաւ՝ առանց իր անմեղութիւնը պաշտպանելու, դուրս ելլող մտնող եղբարց ոտքը կ'ինկնար. անոնց աղօթքն ու կտոր մը հաց կը խընդրէր: Չարախօս աղջկան տղան քովն առաւ եւ երկու տարի ամէն կերպով խնամեց: Վանականք Մարինոսին սաստիկ խոնարհութենէն ու անտրտունջ համբերութենէն ի գութ շարժելով՝ միաբան Աբբային աղաչեցին, որ զինքը նորէն ընդունի: Աբբան Մարինոսին ըսաւ, քեզի ներուեցաւ, բայց մեղացդ քաւութեան համար ցած պաշտօն պիտի կատարես ու միւս եղբարց ծառայես: Մարինոս ուրախութեամբ ու մեծ եռանդով ամէն բան կը կատարէր: Իր աշխատութեանց բեռան ու խիստ ծոմապահոց տակը մաշելով՝ կարճ հիւանդութենէ մը ետքը մեռաւ: Մահուանէն ետեւ իր սեռն յայտնուելով՝ ամէնքը պաղեցան մնացին անոր դիւցազնական առաքինութեան վրայ, որով այնչափ տառապանաց ու ան զարհուրելի չարախօսութեան համբերած էր, մինչդեռ մէկ խօսքով ինքզինքը կրնար արդարա-

ցընել: Աբրան լսելուն պէս գոչեց. ով սուրբ անմեղութիւն, ներէ անգիտութեամբ քեզի ըրած թշնամանացս: Պանդոկապետն ալ եղածը լսելով՝ շատ զարմացաւ. իսկ իր աղջիկն՝ որ գրպարտութիւնն ըրած էր, շփոթած Ս. Կուսին գերեզմանը գիմելով իր չարախօսութիւնը խոստովանեցաւ ու անոր բարեխօսութեամբը սատանային բռնութենէն ազատեցաւ:

16. Նախապաշարումներու, կասկածոտութեան, չափազանցութեան ու ծաղրածուներուն վրայ:

Ա. Նախատրամադրութիւնը ու կուրութիւնը չար մտքէ կը ծնանին, ազգականաց ու բարեկամաց մէջ անմիաբանութիւն ու բաժանում կը ձգեն, սրտին խաղաղութիւնը կը խռովեն, ատելութիւն, վրէժխնդրութիւն ու յաճախ ալ շատ ընտանեաց կործանում կը պատճառեն: Անոնք կրակի կը նմանին, որ դիւրաւ կը բռնկի, բայց շատ դժուարաւ կը մարի: — Անոնք բանաւոր մարդն անպատիւ կ'ընեն: Ոչինչ բանի, անխորհուրդ բառի մը, չնչին կուռւատի մը պատճառաւ բարկասիրտ ու կուռւասէր մարդիկ կատաղի կուիներ կը հանեն եւ բերաններնէն գարշելի, բիրտ ու կծու խօսքեր կը թափեն: Վերջին աստիճանի յիմարութիւն է այնչափ չնչին բաներու համար գազան դառնալ, բարկանալ, սէրը քակել, իր հոգին կորանցընել, ընկերը վշտացընել ու գայթակղեցընել, իրեն-

ներն ալ ցաւցընել։ Ո՛վ մարդ, մինչ ասով միսաը տեղը կու գայ. եղածը՝ չեղած կ՚ըլլայ, յանցաւորը կ՚ուղղուի։ Կուիւն ինչ օգուտ ունի։ Բարկանալ, նախատել, հայհոյել, թշնամանքը թշնամանօք հատուցանել՝ երբեք աղնիւ զգածում ու մեծանձն հոգի ունեցող մարդու գործքեր չեն. ասիկայ աղտը թանաքով լուալ է, ներելի մեղաց տեղ՝ մահուչափ մեղք գործել է։ Վայրկեան մը համբերելը բազմապիսի չարիք կը խափանէ։ Առնք քրիստոնէի մը չեն վայելեր։ Քրիստոս Տէրն մեր սէր, հեզութիւն, քաղցրութիւն ու խաղաղութիւն սորվեցուց, պատուիրեց բսելով. Ձեզ անիծողներն օրհնեցէք, ձեզ հալածողաց ու բամբասողաց համար աղօթեցէք, որպէս զի ձեր երկնաւոր Հօրն որդիքն ըլլաք, որ իր արեւը բարիներուն ու չարերուն վրայ կը ծագէ, իր անձրեւն արդարոց ու մեղաւորաց վրայ կ՚իջեցընէ։ — Օրհնեցէ՛ք զհալածիչս ձեր։ օրհնեցէ՛ք եւ մի անիծանէ՛ք. Ահ ո՛հ՛ չար հոգոյնէ՛ք. մի՛ զանձոնց վրէժ խնդրէ՛ք, սէրեւէ՛ք, այլ ո՛ո՛ փեղէ բարեւընէ՛ն. մի՛ յաղթիր է չարէ, այլ յաղթեա՛ բարեւո՛ն չարին. կը գրէ Ս. Պօղոս։ Մարդ բարկութեան առեն հրեշի, անասնոյ հաւասար է, որ սէրն ու խաղաղութիւնը կոխկրտելով իր ընկերին ու իր ազգականաց դէմ կը բռնկի կծու եւ պիղծ խօսքերով, աչքերէն կրակ կը թափէ. իսկ բերանն ալ կատարեալ դժոխք է։ Քրիստոս անդադար կ՚աղաղակէ Ո՛ո՛

բո–ւ չինեն, ալ հեղ եմ ե– խոնարհ ոտքե–. իսկ մարդիկ կը գաղանանան: Որբեակ, դուն ձրը կ'ընտրես:

Բ. Նոյնպէս տգեղ մարդութիւն են անպատշաճ շահախօսութիւնք ալ: Ա՛ախտին գերի եղող անձինք բան գործ չունենալով՝ անէ տուն կը պտըտին, կը բամբասեն, բերաննին եկածը դուրս կուտան առանց աչ ու ձախ նայելու, կատղած շան մը պէս, որ մոլեգնութենէն կուրցած՝ առջեւն ելլողին վրայ իր թիւնաւոր փրփուրը կը թափէ: Այսպիսի անձինք հասարակութեան մէջ ճիշդ ախտ են եւ ապականիչ փոխադրական հիւանդութիւն, անոյշ խօսքերու տակ խառնակութեան թոյնը կը ծածկեն: Ա՛ս շաղփաղփութիւնք միշտ մեղանչական են, վասն զի շարունակ խռովութեանց պատճառ կ'ըլլան. անոր համար Հոգին սուրբ կ'ըսէ. Զ+ոոՀն ե– չերխօօն ա–հատարակ անէծանիչէր, չէ բաղե՞ խաղաղութեան ւորոյ: (Սիր. ԻԸ. 15:) — Մինակ չար լեզուներն ու ամպարիշտ սրտերը գժտութիւն կը սերմանեն: Քրիստոս երանի կու տայ խաղաղարարաց, վասնզի Աստուծոյ որդի պիտի կոչուին: Ապա ուրեմն, կ'ըսէ Ս. Գրիգոր, խռովարարք ալ սատանայի զաւակ պիտի ըլլան, եթէ խաղաղարարք Աստուծոյ որդի են: Որբեակ, այսպիսի մարդկան երեսն իսկ մի տեսներ, որ ան ախտէն չբռնուիս:

Գ. Ուրիշ պակասութիւն մըն ալ է յանդիմանութիւնը (Ռկուն պակասու-

թիւնն երեսը զարնելը), որ կ'ըլլայ այլեւայլ պատճառաց համար: Առաջինն է, որ մէկը մէկուն կ'ընէ բնական պակասութեան, տգեղ կերպարանաց, ատոքին ցեղին, ծնողաց ու ազգականաց յանցանաց ու սխալմանց առթիւ. այս տեսակը տմարդութենէ, անկրթութենէ ու ատելութենէ յառաջ կու գայ: Երկրորդ յանդիմանութիւնն ալ՝ ըրած ծառայութեանց պատճառաւ կ'ըլլայ, ասոր պատշաճութեան ու պարկեշտութեան դէմ է, յանդիմանողը ծանր չի մոռածեր եւ տակաւին կրթութիւնը պակաս է: Երրորդն ալ կ'ըլլայ գործուած մեղաց ու մոլութեանց պատճառաւ. ասիկայ երբեմն աղէկ է, երբեմն ալ գէշ: Եթէ մէկը պարտք ու իրաւունք ունի յանցաւորը յանդիմանելու, զանիկայ ուղղելու դիտմամբ ու քաղցրութեամբ պիտի ընէ, որն որ սիրոյ գործ է: Իսկ եթէ բարկութեամբ ու նախատական խօսքերով կամ վրէժխնդրութեամբ ըլլայ, յանցանքն երես զարնելն, օգտակար չըլլալէն զատ, մեղք ալ է: Երբեք ալ հրապարակաւ պիտի չըլլայ:

Դ. Ծաղրածութիւնք եւ զառն կատակք ալ միշտ վնասակար են: Կան մարդիկ, որ ամէն բան ծաղրելի ընել կ'ուզեն, սիրտը կը վիրաւորեն եւ ամենուն ահաւոր ու խորշելի կ'ըլլան: Միայն ան կատակախօսութիւնք մեղք չեն, որոնցմով մէկը կ'ուզէ ուրիշի մը բարի ախտարարութիւն ընել, կամ յանցանքն ուղղել, ընկերու-

թիւն մըն ալ անմեղ ու հաճոյական կերպով զուարճացընել առանց մէկը վշտացընելու: Կրօնի ճշմարտութեանց եւ խորհըրդոց, կամ եկեղեցին կատարուած սուրբ արարողութեանց վրայ եղած ծաղրածութիւնք ու կատակք ապականած սրտի նշան ու հայհոյութիւն են:

Եթէ մէկն ուրիշ մը նախատած կամ կատակով ցաւցուցած է, կամ անունն աւրած ու վինքը սաստիկ յանդիմանած է, պէտք է որ նախ թողութիւն խնդրելով հետը հաշտուի ու յետոյ իր գործոց զբաղի. Եվե ռաս-ցանէյս- ղոտարտ ֆ- է վէրց սելանոց, ե- ան- չիլե-ցե- էվե եղբայր ֆ- ան-ի ինչ խէր ղէն, ևող ղոտարտֆն ֆ- ա-ալէ սելանոյն, էրմ նախ հաչտեց ընդ եղբօր ֆա-մ. կ'ըսէ Յիսուս Քրիստոս: (Մատթ. Ե. 23:) Ո՛րդեակ այսպիսի առիթներու մէջ ամենայն զգուշութեամբ ու խորունկ մտածելով գործէ, կըքով, նեղսրտութեամբ ու վրայ տալով չխօսիս, գքեզ ծաղրողին կծու պատասխան չտաս, այլ լուռ կամ անուշութեամբ խօսէ: Պատահանէ ողտ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, տուչո-ցանէ ղրտֆա-նի-ն: Ինչ որ պիտի խօսիս աղէկ մտածէ, ինչ որ ալ գիտես մի պատմեր, ամէն բանի չհաւատաս, լսածդ ալ ծածուկ պահէ: Խօսքերդ վարձէ, կ'ըսէ Ս. Օգոստինոս, այս ինքն՝ մէկ անգամէն շատ աւելի խորհէ, ցորչափ բերնէդ դուրս չես հանած: Միշտ երջանիկ ես, եթէ բերնէդ բառերն Աստուծոյ երեսը ընես:

17. Բարեկամութեան վրայ։

Ա. Բարեկամութիւնն զմարդն առաքինութեան կը տանի՝ եթէ բարի է, եթէ չար է՝ մեղաց։ Նորահաս անձինք այնչափ տեղեակ չեն բարիները զանազանելու, եւ այնչափ ալ արթուն չեն չարերէն զգուշանալու. ուղիղ ճամբայ մը ասոր անհրաժեշտ հարկաւոր է։ Սիրոյ եւ բարեկամութեան մէջ տարբերութիւն կայ։ Սէրը բովանդակ մարդկան վրայ պիտ՚որ տարածի. սակայն ամէն մարդու հետ բարեկամութիւն չի կրնար ըլլալ. ասիկայ փոփոխակի, անկեղծ ու մէկմէկու հաղորդուող սէր մըն է։ Բարեկամութեան մէջ երկու սիրտ՝ որոնք զիրար առանձին կերպով կը սիրեն, մէկմէկու կ՚օգնեն, կը ծառայեն, խորհուրդ կու տան, կը միխիթարեն։ Հիմն՝ որմէ բարեկամութիւնը կը ծնանի, եւ նպատակն՝ որուն համար կը ստացուի, նոյնը բարի կամ չար կ՚ընեն։ Մէկն անձ մը կը սիրէ անոր մէկ գէշ յատկութեան կամ սովորութեան, զոր օրինակ՝ անոր փառասոր զգեստուց, խօսքերուն մէջ ունեցած բարակութեան, լրբութեան կամ ուրիշ մեղանչական բաներուն համար. ասիկայ գէշ բարեկամութիւն է։ Մէկն ուրիշի բարեկամութիւնը կը խնդրէ՝ անոր գեղեցկութեան, հարստութեան, ճարպկութեան եւ ասոնց նման բաներու համար. աս ալ անցաւոր ու խախուտ է։ Իսկ եթէ մէկն

ուրիշ մը կը սիրէ՝ անոր բարեպաշտութեան, գիտութեան եւ ուրիշ օգտակար յատկութեանց համար, ան ատեն բարեկամութիւնը բարի ու գովելի է։ Ա՛ս տեսակը միայն առաքինութեան վրայ հիմնուած ըլլալով՝ հաստատուն ու օգտակար է, վասնզի իր շահը չի խնդրեր, զմարդը զԱստուած վշտացընելու չի տանիր։ Հազարին մէջէն միայն մէկն ընտրելու է։ — Ո՛րդեակ, անառակաց ու անկրօնից բարեկամութենէն բացէ ի բաց փախիր, ինչուր անոնց կապակցութիւնը սրտի ապականութիւն է, եւ գքեզ ալ նոյն ախտից կը հրապուրէ։ Ա՛խ բարեկամ անունդ պէ՛ս է՛ըլլայ, կ՛ըսէ Իմաստունը։ Խորշէ անոնցմէ, որոնք միայն գքեզ կը շողոքորթեն, բնաւորութիւնդ ու վարմունքդ կը գովեն. լաւ գիտցիր, այնպիսիք բուն թշնամիքդ են, գքեզ դժբախտ կ՛ընեն՝ հոգւով ալ մարմնով ալ։ Այնպիսի բարեկամ խնդրէ, որ քեզի յամենայնի առաջնորդ ու բարի խորհրդատու ըլլայ, տեղւոյն համաձայն քեզի ազդարարութիւն ընէ, պակասութիւնդ յայտնէ, որ ուղղուիս։ Այսպիսւոյն համար Ս. Հոգին կ՛ըսէ. Բարեկա՛մ հաստատի՛ր ա՛ղաւոյ ամօթ. եւ որ գտանէ քե՛զ, եփե՛ գտնէ։ Հաստատի՛ր բարեկամի ա՛ղ գոյ փոխանակ, եւ ա՛ղ նորա լաւութեանն։ (Սիր. Զ. 14։) — Այսպիսի բարեկամդ չնչին պատճառաց համար մի թողուր. քչիկ մը բան ալ դուն պիտի կրես, ան ալ մարդ ըլլալով՝ պակասութիւն ունի։

Որ է Տէսդեմ երկնէր՝ քաղեմ քաղէ յաղէտ ձմեռ, կ՚ըսէ Ս. Հոգին։ Բարեկամ գտնելը սիրով կ՚ըլլայ, վասնզի սիրուելու համար, պէտք է սիրել. աս աչքն ալ պիտի ըլլայ սուրբ, անարատ ու առաքինութեան վրայ հիմնուած։

Բ. Այլասեռ անձի հետ եղած բարեկամութիւնն ամէն անգամ պատասարտելի չէ, բայց միշտ խիստ վտանգաւոր է, չար կասկածանաց գրգիռ ու մեղաց առիթ է։ Ամէն միտութիւն բարի չէ, շատ հեղ ցաւալի վերջ կ՚ունենայ։ Ա տեսակ բարեկամութիւնը սատանայէն է, որ դրսէն անմեղ կ՚երեւայ, բայց չար է։ Ա վտանգէն ու որոգայթէն փախչելու ամենէն կարեւոր միջոցն է արթնութեամբ հսկել աչաց, սրտին ու բերմանց վրայ, առանձին կերպով զգուշանալ սաստիկ մտերմութենէ եւ ընտանութենէ, յաճախ յաբաբերութենէ, խորշիլ առանձին գտնուելէ ու սէգ իրարու հանդիպելէ։ Առանց այս նախազգուշութեանց այլասեռից հետ եղած բարեկամութիւնը միշտ վնասակար է։ Ամենէն լաւագոյն ու ապահովն է անոնց հետ ծանօթութիւն չընել։

Օրինակ։

Շուշան անունով օրիորդ մը՝ պատանւոյ մը հետ ծանօթութիւն ունէր. իրենց առաջին տեսութիւնները բոլորովին անմեղ էին, բայց շատ չանցաւ՝ պատանին սկսաւ իր վարմանց մէջ ընտանի ու հա-

մարձակ ըլլալ։ Օրիորդն ասոր վրայ գոհ չէր, թէեւ իր պատիւն ու առաքինութիւնը կը պահէր։ Բայց իւր մէկ երկիւղած բարեկամուհին անմիջապէս անոր վրայ եղած փոփոխութիւնը տեսաւ։ Շուշան ալ քաշուած ու պարկեշտ չէր. սկսած էր ունայնութիւն հոտիլ։ Մայրն ալ վրան գոհ չէր։ Բարեկամուհին անոր աս վտանգաւոր վիճակը տեսնելով, օր մը իրեն ըսաւ. Սիրելի Շուշանս, զքեզ սրտանց սիրելուս պէտք է որ զքեզ բանի մը մտադիր ընեմ. դուն ան պատանւոյն հետ յաճախ տեսնուելովդ մեծապէս կը սխալիս, զքեզ մեղաց վտանգի մէջ կը դնես։ Մտիկ կ՚ընես անոր շողոքորթութիւններն ու հրապուրիչ խօսքերը, քեզի նկատմամբ համարձակ վարմունքին կը զիջանիս։ Խիղճդ քեզի ի՞նչ կ՚ըսէ։ Եւ ոչ բան մը, կրկնեց Շուշան. պատանին խոհեմ ու պարկեշտ է, չար միտք չունենալուն վրայ զիս ապահովցուց, նոյնպէս ես ալ գէշ բան չեմ մտածեր։ Թէեւ ըսածներդ սոյդ ըլլան, ըսաւ բարեկամուհին, սակայն դուն թեթեւ ու ընտանի վարմունքովդ զինքը չարութեան չե՞ս մի գրգռեր։ Երիտասարդ մը՝ որն որ այլասեռ անձի հետ յարաբերութիւն կը խնդրէ, երբեք անմեղ բարեկամութիւն չ՚ըներ, իր դիտաւորութիւնները սուրբ չեն. իսկ աս համարձակ ու ընտանի վարմանդ աչք գոցող օրիորդը յանցաւոր է։ Ես տարիքս առած ու փորձառու եմ. շատ լաւ կը ճանչնամ մեր

սեռին տկարութիւնն ու դիւրաւ խաբուիլը։ Ա՛ս տեսութեանց ու խօսակցութեանցատեն հոգին միաստակար ապրեցութիւններ կ՛ընդունի, Աստուծոյ երկիւղն ու սէրը մեր սրտէն կամաց կամաց կը հեռանայ. վախճանն ողբալի կ՛ըլլայ։ Շուշան ա՛ս ամէնը մտմտալով եւ Աստուծոյ շնորհօքը լուսաւորուելով, խոստովանահօրը խորհուրդ հարցուց։ Քահանան ալ՝ պատանւոյն իր պատճառաւ գործած բազմադիմի յանցանքներն եւ օրիորդին ըրած մեղքերը մէկիկ մէկիկ աչքին առջեւը դրաւ։ Շուշան ասկէ առակալով գոչեց. ով Աստուած, որչափ մեղք եմ գործեր։ Այո՛, կարծածէդ շատ աւելի, բաւ քահանան. եթէ ան երիտասարդը սրով զքեզ սպաններ, միայն ժամանակաւոր կեանքէդ կը զրկէր, իսկ հիմայ հոգեւոր կեանքդ յաւիտեանս կորանցնելու անդունդը տարեր է։ Շուշան՝ սաստիկ ողջմամբ եւ ցաւով ողբաց իր մեղքերը, եւ Աստուծոյ հետ հաշտուելէն ետքը փութով իր բարեկամուհւոյն գնաց, որուն շատ շնորհակալ եղաւ զինքն ան կործանմանէն ազատելուն համար, եւ աղաչեց որ պնուհետեւ ամէն բանի մէջ իր վրայ հսկէ։

Երբ որ պատանին նորէն իրեն եկաւ, քաջութեամբ անոր բաւ Շուշան. ինծմէ հեռու գնա, ալ բարեկամդ չեմ եւ ոչ ալ պիտի ըլլամ, այսուհետեւ մեր տեսութեանց ժամերը պիտի լամ ու ապաշխա-

րեմ: Պատանին ալ չերեւցաւ, եւ Շուշանին խօսքերէն շինուելով՝ իր վարքը փոխեց ու առաքինի մարդ եղաւ: Շուշան ալ իր յառաջադրութեան մէջ հաստատուն մնաց. քանի անգամ որ գոնուած վտանգը միտքը գար, աչուըներէն յորդ արտասուք կը թափէր ու իր ապաշխարանքները կը շատցընէր:

18. Սխոլաստիկեան վրայ:

Ստախօսութիւնը միշտ մեղք է. Աստուած ճշմարտութիւն է, ատութիւնը կ'ատէ: Սուտը հակառակ է խղճմտանաց Աստուծոյ ի մեզ ձայնին. եթէ միշտ ալ ծանր մեղք չըլլայ, սակայն սուտ զրուցելը թեթեւ բան չէ, այլ անթիւ չարեաց ու անկարգութեանց պատճառ: Սուտզրոյցքնենգութեամբ ու խարդախութեամբ լի են, ուրիշ կերպ կը մտածեն քան զոր կը խօսին, կը գործեն. երբեք պարզ չեն, չնչին բաներու մէջ ալ կը կեղծաւորին, անդադար ծուռ ճամբաներով իրենց նպատակին հասնելու կ'աշխատին: Խաբեբայ են, խօսքերնուն մէջ անհաւատարիմ, կասկածոտ են, վտանգի կեղծաւորութեան ծառայ են, որով ուրիշին վրայ միշտ չար կը մտածեն. ամէն բանի մէջ խաբէութիւն կ'ընեն. տեղւոյն համաձայն ալ սուտ երդումը յառաջ կը քշեն: Աստուած ստախօսները կ'ատէ. Պիղծ են առաջի Տեառն շրխնաւոր առաքեալ պատճենութեան, այլ խօսին առաք: Լաւ է փոքր քան

ընտանեպաշտութիւն, եւ երկրաւոր աշխարհասիրութիւն: — Աստուածութիւնը դիւական ախտ մըն է, զոր առջի անգամ սատանան գործածեց, որուն հայրն ու սկիզբն է: Ինչպէս որ ճշմարտութիւնն Աստուծմէ կու գայ, կ'ըսէ Ս. Օգոստինոս, նոյնպէս ստութիւնն ալ սատանայէն: Ս. Ամբրոսիոս ալ կ'աւելցնէ. իրենք զիրենք ստութեան տուողներն սատանիծեալ հօր՝ սատանային որդիքն են:

Դուն, որդեակ, ասոնց սատանային մեղքէն ընդ միշտ խորշէ եւ մանաւանդ երկու բանի մէջ: Ա. Ընկերին դանդուածքը ծանր մեղք է առուտուրի մէջ ընկերը խաբել, պարտատեարց պահանջն ուրանալ, ընկերին վրայ ստութեամբ ու չարախօսութեամբ ծանր յանցանքներ դնել: Ասոնք ընողը վերջին աստիճանի անպատմամ ըլլալու է: Բ. Իշխանութեան առջին ստախօսութիւնն ալ, ստուտ երդումն ալ ծանր մեղք են, ասով թէ պարտուպատշաճ յարգութեան մէջ կը պակսուի եւ թէ ցաւալի չարիք յառաջ կու գան: Որդեակ, ամէն խօսքերուդ ու գործոցդ մէջ ճշմարտութիւն ու անկեղծութիւն գործածէ: Պատուաւոր անձ կ'ըլլաս, եթէ ճշմարտութիւնը սիրես, եւ ոչ իսկ չնչին բանի մէջ պզտիկ ստուտ մըն ալ ըրուցելու համարձակիս: Սողոմոն թագաւորին հետ ըսէ. Զքո՛ն ըսէ՛ր է ոտսփ հեռո՛ւ ըրա չինէն: (Առ. Լ. 8:) — Արդարը ստախօսութիւնը կը նզովէ:

Օրինակներ։

1. Ս. Փիլմոն՝ իրեն ապաւինած մահապարտ մը պահեց։ Թագաւորական խնդրակը եպիսկոպոսին՝ անոր ուր ըլլալը հարցուցին։ Ձեզի չեմ կրնար պատասխանատալ, բաւ, վասնզի պէտք չէ, որ ոչ սուտ խօսիմ եւ ոչ ալ փնտռածնիդ տամ։ Անգութ տանջանօք եւ մահուան սպառնալեօք զՓիլմոն խոստովանցընելու չկրնացին, որուն ինք միշտ պատասխան կուտար. Կրնամ տանջուիլ ու մեռնիլ, բայց ոչ երբեք ճշմարտութեան ու սիրոյ դէմ խօսիլ։ Զինքը կայսեր տարին, որն որ առաքինութեանը վրայ զարմանալով ինքն ազատ թողուց, նոյնպէս մահապարտին ալ ներեց։ Արդ՝ լաւագոյն է մահ ընտրել քան թէ ճշմարտութեան ու ընկերսիրութեան դէմ գործել։

2. Քանի մը աղքատ Ս. Յակոբ Մրբենայ հայրապետէն ողորմութիւն ուզեցին մեռել մը թաղելու համար։ Անիկայ չէրը աստուածն էր, մեռելը՝ աստ մեռած ձեւացեր էր։ Սուրբն ողորմութիւնը տուաւ, բայց Աստուած ալ անոնց խաբէութիւնը պատժեց։ Երբ մեռելն տուք հանելու վրայ էին, անիկայ հոգին փչեց մեռաւ։

Անտարակոյս, որպեսզի գիտես Աննայի ու Սափիրայի ողբալի դէպքը, որոնք զՍ. Պետրոս առաքեալը խաբել ուատել ուզեցնուն համար, յանկարծական մահուամբ պատժուեցան։

19. Բարի խոստովանահօր մը հարկաւորութիւն վրայ։

Ուրեակ, փրկութեան ճամբան վտանգով լի է. ապահով քալելու համար խոհեմ առաջնորդի մը կը կարօտիս. կայր ե՞րբ յոյժարս առաջնորդէ՝ սխալէ, ե՛ւ երթոյին է խորհուրդ անկանին։ Անծանօթ ճամբէն գացող կոյրը՝ միշտ կը գլորի։ Վա՛յ անոր, որ փնտռէ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, ինչո՞ր երթ էնոյ, էնոյ ո՞րէր մը՝ որ դիտէն ոտ հանէ։ (Ժող. Գ. 10։) Ուրեմն խելքիդ ու անձնական գիտութեանդ մի վստահիր. իր խելքին վստահողը խեղճ է, անդրէն յոռետ է երթ ապօրինել. ու խելացին խոհեմ մարդը խորհրդոյն հոմոյայն ինտ դիտէը ի՞ղէ։ Ընտրէ իմաստուն խոստովանահայր մը, որ քեզի փրկութեանդ միջոցները սորվեցընէ եւ զքեզ կառավարէ՝ առաքինութեան մէջ յառաջացընելով ու մեղքէ խորշեցընելով։ Եթէ լսա պատահման թշնամւոյն որոգայթն իյնաս, զքեզ շուտով ազատէ։ Իսկոյն սրտովդ զինքը մեծարէ, որ քու տեսանելի հրեշտակդ է, որուն ձեռքով Աստուած սրտիդ կը խօսի։ Իր խրատներն ու քեզի տուած պեղերն օգտիւ գործածէ. որպիսական վստահութեամբ իրեն յանձնուէ, բաց սիրտդ իրեն՝ իր բոլոր յօժարութիւններուն ու չարութիւններուն, երբեք չամչնաս որեւիցէ մեղք ու փորձութիւն պարզութեամբ իրեն յայտնելու։ Խոստովանութեան մէջ ա-

մօթը, քաշուիլը չ՚արժեր. Հոն քահանան հայր է, պէտք է որդւոյ անկեղծութեամբ իրեն երթալ, մեղաւորն ալ հիւանդ է, հոն, ուրեմն պէտք է հոգւոյն բժշկին ամէն հիւանդութիւն ու մահացու վէրք ճշդիւ յայտնել:

Ս. Փրանկիսկոս Սալէզեանին խորհրդոյն համաձայն՝ տասը հազարին մէջէն ընտրէ հոգւոյդ առաջնորդ, որ հոգեւոր կարօտութեանդդ դարմանները լաւ հոգայ. ուրիշներուն մտիկ չընես, որոնք ներողամիտ ու իրենց հաճոյակատար քահանայ գտնելով՝ խղճմտանքաւորները վար կը զարնեն: Բարի, գիտուն ու խոհեմ խոստովանահայր մը գտնելէդ վերջը՝ ալ զինքը չփոխես. բայց երբեմն իր խորհրդոյն ուրիշի մը խոստովանիլդ ալ աղէկ է: Խոստովանահօրդ յանդիմանութիւնները, ինչպէս իր քաղցր խրատները՝ սիրով ընդունէ: Եթէ իր խստութեանը վրայ տրտնջելով ցաւիս, անիրաւութիւն կ՚ընես: Բժիշկն եթէ հիւանդաց ուզածին պէս գործէ, երբեք զիրենք չի կրնար առողջացընել: Քահանային ամէն ըսածը քու օգտիդ համար է: Եթէ գէշ յօժարութեանդդ ներողամիտ ըլլայ, մեղանչական սովորութեանդդ չհակառակի, մեղաց առիթներուն մէջ յարատեւելուդ աչք գոցէ նէ, զքեզ ոչ միայն նպատակիդ չի հասցըներ, այլ կործանումդ կը փութացընէ. եթէ առ վախճանաւ երբեմն ալ քեզի արձակումդ չտայ, իրեն հնազանդէ ու շնորհակալ

եղիր՝ որ այս ամէնը գքեզ ուղղելու եւ հոգիդ փրկելու համար կ՚ընէ։ — Ս. Գրոց մէջ կը կարդանք որ Յովաս թագաւորը՝ ցորչափ որ իրեն առաջնորդ ունէր Յովադաս քահանայապետը, բարի ու առաքինի էր, որ միշտ զթագաւորը կը խրատէր, երբեմն ալ խստիւ կը յանդիմանէր։ Սակայն անոր մահուանէն ետեւ՝ Յովաս իր խելքին վստահելով՝ անառակութեանց անդունդը գլորեցաւ ու խեղճութեամբ մեռաւ։

20. Թէ օրլոփ օգտակար է յաճախ խոստովանելու եւ հաղորդուելու երիտասարդաց համար։

Ապաշխարութեան սուրբ խորհրդոյն յաճախ մերձենալը շատ օգտակար է ամէն քրիստոնէի, բայց առանձինն երիտասարդաց։ Քրիստոս աս խորհուրդը մեր հոգւոյն սրբութեան ու փրկութեան համար հաստատեց։ Միայն զղջալից ու խոնարհ սրտով յաճախ աս խորհրդոյն մերձեցողք կը փրկուին, իսկ տարին մէկ անգամ, ան ալ՝ վեր ի վերոյ պատրաստութեամբ մերձեցողք՝ դժուարաւ կը փրկուին։ Արդ ստէպ ամենայն դողութեամբ ասոր մերձեցիր, որ երջանկութեան միակ միջոցն է։

Ա. Եթէ երկար ատեն առանց ծանր մեղանչելու բարի կեանք անցընես, մեղք չունիմ ըսելով՝ չխոստովանիս, կը խաբուիս։ Գիտցիր, որդեակ, որ թեթեւ մեղքերը մեծամեծաց ճամբայ կը բանան։ Բ. Ա-

ուանց յաճախ խոստովանութեան՝ մեղանչական սովորութեանց ու վտանգաւոր առթից մէջ կ'ինյնաս. ասոնցմէ՝ ինչպէս նաեւ ուրիշ ծանր մեղքերէ կը պահպանուիս միայն անկեղծ խոստովանութեամբ։ Գ. Երիտասարդութեան ժամանակն աւելի փորձութեանց՝ գլխաւորաբար ողջախոհութեան դէմ եղածներուն մէջ կ'ինյնաս, առանց հոգեւոր առաջնորդի ու դեղի կը գլորիս. Ով որ պէղը պիտ կ'ընէ, հի-անդ կ'ըլլայ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, հի-անդ-ընէ ու կը մեռնի։ Ո՛րչափ երիտասարդք ապաշխարութեան խորհուրդն ուշացընելնուն համար անմաքրութեան մեղքն են կոծանները։ Գ. Ապաշխարութեան խորհուրդը մեղաց ամենազօրաւոր դեղն է, որուն ձեռքով մարդն Աստուծմէ շնորհք կ'ընդունի հոգւոյն թշնամեաց դէմ քաջութեամբ պատերազմելու. նոյն իսկ անկեղծութիւնն ու խոնարհութիւնն՝ որոնցմով խոստովանահօրը կը դիմուի, մեղքն իր բովանդակ յօժարութիւններովը կը խափանեն։ Յաճախ խոստովանողք իրենց խիղճը մաքուր պահելով՝ ամէն հոգեւոր մխիթարութիւնները կը վայելեն եւ մարմնով ալ զուարթ ու առողջ կ'ըլլան. անոր համար Քրիստոս արտով աւրբ ու խաղաղ եղողներուն երանի տուաւ։

Աստիկ փորձութիւնները, մարմնոյ մեղանչական բերմունքը նուաճելու եւ առաքինութեան ճամբուն մէջ յառաջ երթալու համար, պէտք է աստէպ խոստո-

վանութեամբ զքրիստոս ընդունիլ ու զօրանալ: Խենթ է ան, որ առողջութեան դեղն այնչափ կ'ուշացընէ, մինչեւ բուն մահացու հիւանդութիւնը վրան յարձակի, որուն առջեւն առաջին դեղերով առնուլն անկարելի է: Ո՛րդեակ, չնմանիս անոնց՝ որոնք մեղանչելէն ետեւ անմիջապէս Աստուծոյ հետ հաշտուելու տեղ, նորէն կը մեղանչեն եւ խոստովանութիւննին կ'ուշացընեն՝ անհոգութենէ կամ ամօթէ, եւ կամ մօտաւոր մեծ տօնի մը ձգելով: Սատանան միշտ արգելքներ կը հանէ մեղաւորին դարձը խափանելու: Խոստովանութիւնն իրեն տաղտկալի բան մը կը ցուցընէ, թող չի տար որ լաւ պատրաստուի, երբեմն ալ կը թելադրէ թէ հարկաւոր չէ առ այժմ, դեռ ժամանակ կայ. եթէ մեղաւորն յորդորի խոստովանելու, յանկարծ ուրիշ արգելք մը մէջ տեղը կը քշէ, երբեմն ալ սրտին մէջ անտեղի ամօթ կը զարթուցանէ. վերջապէս բիւր հնարքներ կը գործածէ զմարդիկ խոստովանութենէ ետ կեցընելու:

Եթէ առջի անգամ Աստուծոյ սուրբ սեղանոյն մերձենաս կամ նոր վիճակ մը մտնես, նայէ որ ընդհանրական խոստովանանք ըլլաս, որ շատ օգտակար է: Եթէ խոստովանութեանցդ մէջ վախէ կամ ամչնալէ՝ գիտութեամբ ծանր մեղք մը պահած ես, ան ցաւալի վիճակին մէջ եղած խոստովանութիւնդ պիտի կրկնես, մեղաց թուերն ու տեսակները ճշդիւ պի-

տի խոստովանիս, վասնզի անոնք ամէնն ալ անվաւեր են, եւ ամէն մէկ անգամին ալ ծանր մեղք գործեր ես, միայն մէկ մահուչափ մեղք պահելուդ համար: Նոյնպէս ով որ երկար տարիներով մեղանչական յարաբերութեանց, ատելութեանց, հայհոյութեանց եւ ուրիշ չար սովորութեանց մէջ ապրած է, շատ օգտակար ու մանաւանդ հարկաւոր է որ մէկիկ մէկիկ ու անունով նոյն միջոցին մէջ գործած մեղքերը կրկնէ. վասնզի առանց ուղղութիւն մը ցուցընելու եղած խոստովանութիւնք անվաւեր են:

Ա՛րդեակ, ապաշխարութեան խորհուրդն արժանապէս ընդունելու համար ամէն բանէ յառաջ պէտք է որ ճանչնաս մեղքերդ ու գիտնաս, որ անոնցմով զԱստուած վշտացուցեր ես: Ա՛րեմն մտադրութեամբ խիղճդ քննէ, մտածէ թէ ինչ տեսակ մեղքեր ու յօժարութիւններ աւելի սրտիդ տիրած են: Ա՛ս խղճի մտաց քննութիւնն աղէկ ընելու համար եռանդով Ս. Հոգւոյն լոյսը, Ս. Աստուածածնի օգնութիւնը, պահապան Հրեշտակիդ ու պաշտպան Սրբոցդ բարեխօսութիւնը խնդրէ: Քննութենէն վերջը բովանդակ մեղացդ վրայ սրտանց զղջալով ու ցաւելով եւ մէյ մ՝ ալ չգործել յառաջադրելով, ամենայն խոնարհութեամբ ու պարկեշտութեամբ քահանային՝ Աստուծոյ տեսանելի փոխանորդին գնա: Խոստովանէ անկեղծ՝ առանց մեղք պահելու

եւ զքեզ արդարացընելու. կոչ՝ առանց պարագաներն երկայն բարակ պատմելու. որոշ՝ հասկըցընելու բառերով եւ լսեցընելու ձայնով. կոփարեալ՝ բոլոր յանցանքներդ ու մեղքերդ խոստովանելով, ծանր մեղքերը՝ թուով ու տեսակով, որ քահանան չստիպուի երկար հարցումներ ընել: Ով որ գիտութեամբ, վախէ կամ ամչնալէ ծանր մեղք մը կը պահէ, սրբապղծութիւն կ'ընէ: Խենթութիւն է Աստուծոյ գիտցած բանն իր փոխանորդէն ծածուկ պահելով զինքն ալ աւելիվշտացընել:

Մեղքերդ ցաւով խոստովանելէդ ետքը քահանային խրատները լաւ միտք առ, ջանա որ միտքդ ամփոփ պահես: Եթէ մէկը խղճահար, կասկածոտ ու շփոթոտ է, խոնարհ հնազանդութեամբ խոստովա. նահօր խորհրդոյն հետեւի: Ով որ կը մտածէ թէ Մեղքերս ծիշտ չխոստովանեցայ, տհասնամ հոգւոյս վնասը լաւ չէ ճանչնար, ընելոյ ոչ ձեղ մոռցած ըլլամ ըսելն է. ինք զինքը չխաբէ, աստնք սատանայի փորձութիւնք են, որ աստնցմով հոգին կը չարչարէ ու միտքը կը շփոթէ, որ ապաշխարութեան պատուղները պարապի հանէ: Դուն իբրեւ մարդ ձեռքէդ եկածն ըրէ, մնացածն ալ որդիական վստահութեամբ Աստուծոյ յանձնէ՝ Յիսուսի անհուն արդեանցն ապաւինելով:

Քահանային քեզի տուած ապաշխարանքը սիրով ընդունէ, եռանդով ու ցաւով կատարէ. մտածէ որ այնչափ

մեղացդ համար դառն պատժոց արժանի ես: Եթէ սրտանց ու մեծ ղղջմամբ եղած խոստովանանքէդ վերջը մեղքեր յիշես, որոնք խիղճդ նեղեն ու զքեզ չարչարեն, զղջա ու ցաւէ անոնց վրայ առանց խոստովանութիւնդ կրկնելու. իսկ եթէ ծանր մեղքեր են, խոստովանէ: Միտքդ բեր Դաւիթ մարգարէն, Մագդաղենացին ու Ս. Պետրոս առաքեալն, որոնք մեղաց թողութիւն ընդունելէն ետեւ, անդադար զանոնք կ'ողբային ու կ'ապաշխարէին մահացուցմամբք եւ ուրիշ բարեգործութեամբք. դուն ալ անոնց հետեւէ:

Օրինակներ:

1. Զօրանոցի մը մէջ ծանր հիւանդ պաշտօնակալ մը տեղւոյն քահանան կանչել տալով կ'ըսէ. Երեսուն տարիէ վեր մեղաց վիճակի մէջ կ'ապրիմ. միշտ կամացս համաձայն խոստովանահայրեր գործածեցի, որոնք թոյլ տուին որ անառակութիւնքս շարունակեմ՝ առանց զիս կշտամբելու եւ ուղղելու: Ես ասիմ բոլոր խոստովանանքներս անվաւեր կը համարիմ, ճշմարիտ ղղջմամբ չընելուս համար: Թող ան ներողամիտ քահանայք Աստուծոյ պատասխան տան: Քեզի շատ կ'աղաչեմ, որ զիս աղէկ ընդհանրական խոստովանանքի պատրաստես եւ բովանդակ կեանքս քննելու օգնես. խիղճս տակնուվրայ եղած է. ասվիճակիս մէջ մեռնիլն ինծի յաւիտենական դատապարտութիւն է: Քահանան զինքը

կը հանդարտեցընէ՝ անոր անկեղծ ու զըղջալից խոստովանութիւնը լսելով։

2. Տան՝ուէթ քսան տարեկան աղջիկ մը, կը պատմէ Ս. Անտոնիոս, իր խոստովանութեանց մէջ միշտ ամօթէն գէշ մարմնական մեղք մը կը պահէր, որուն մէջ ձգեր էր զինքն իր մէկ լըրբ բարեկամուհին։ Գիշեր ցորեկ խիղճը զինքը ասատիկ կը տանջէր, եւ միշտ ալ խոստովանելու կ՝ամբչնար։ Խիղճը հանդարտեցընելու դիտմամբ՝ վանք կը մտնէ, յուսալով որ հոն ծանր մահացուցմամբք ու ապաշխարանօք նոյն մեղքը կը ջնջուի, Աստուած իրեն կը ներէ։ Սակայն մահուան անկողնոյն մէջ նոյն մեղքն աւելի զարհուրելի կերպով իր հոգւոյն կը ներկայանայ. ասատիկ տագնապէն կ՝ուզէ խոստովանիլ. բայց նորէն ամչնալով կը պահէ, մահն ալ վրայ կը հասնի։ Վանականք վրան մեծ աղաչանք կը բռնեն՝ արբութեան ու առաքինութեան կենդանի օրինակ մը կորանցընելնուն համար։ Բայց երեք օր ետքը իր մէկ բարեկամուհւոյն երեւալով՝ կ՝ըսէ. Ինծի համար աղօթք մ՝ընէր. ամէն անգամ մէկ անպարկեշտ մեղքս ամօթէս պահելուս եւ արբապղծութեամբ ջհիւսուս առնելուս համար, դատապարտուեցայ յաւիտենական տանջանաց։

3. Գաղղիայի Լուդովիկոս Թ. թագաւորն ամէն ուրբաթ օր կը խոստովա-

նէը, անկէ ետքն ալ ինք զինքը սատիկ կը ձաղկէը. մոռնալով ալ՝ որ իր թագաւորական մեծվայելչութիւնն իւր խոստովանահայրն ետ կեցընէ իրեն խիստ ապաշխարանք տալէն, միշտ խոստովանահօրը կ'ըսէը. Լաւ մոռնալ, դուն հոս հայրն ու գաւազանը ես, իսկ ես քու որդիդ ու հպատակդ եմ: Նոյն թագաւորը Պապեսութինէն գարձած աեեն՝ ծովու վրայ ինքնին իր նուիրական պարտքը կատարելէն ետեւ, նաւատիքը խոստովանանքի կը յորդորէը ըսելով, մի վախնաք ասով ձեր ծառայութեան վնաս չ'ըլլար. խոստովանանք ըլլողին պաշտօնն ես կը կատարեմ. Թի ալ կը քաշեմ, դեկն ալ կը կառավարեմ: Ան խօսքերէն շարժելով՝ ամէնն ալ սատիկ ցաւով ու զղջմամբ կը խոստովանէին:

21. Հաղորդութեան եւ նոյնն արժանաւորութեամբ ընդունելու վրայ:

Ա. Քրիստոս իր անսահման սիրովը մեզաց թողութեան համար ապաշխարութեան խորհուրդը հաստատեց. բայց ասով գոհ չեղաւ, այլ հաղորդութեան ամենասուրբ խորհրդոյն մէջ իր մարմինն ու արիւնը մեր հոգւոյն՝ կերակուր թողուց: Ան խորհուրդը բովանդակ շնորհաց ու առաքինութեանց անսպառ աղբիւրն է: Հոն է իմաստութիւն, արքութիւն, գիտութիւն, երջանկութիւն, յաջողութիւն եւ ամէն բարիք. հոն է մեզաց

վտանգները նուաճելու զօրութիւնը, հոն է ինքն Յիսուս Քրիստոս, բոլոր արարածոց Արարիչը. միթէ իրեն դիմողը կը մերժէ, ինք որ կ'ըսէ. Ոյ եկայ առ իս, ոչ հանիցեմ արտաքս։ Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ։ Աստուծոյ մը մերձեցողն ամենայն խոնարհութեամբ ու դողութեամբ լի պիտի ըլլայ։

Բ. Զէ որոշուած թէ որչափ յաճախ անգամ Ս. Հաղորդութիւնն ընդունելու է. ասիկայ հոգւոյն վիճակէն կախում ունի։ Սուրբ վարդապետաց խորհուրդն ու կանոնն է՝ ամէն ամիս կենաց հացն ընդունիլ ու զօրանալ։ Հոգւոց առաջնորդք՝ խոստովանահարք իրենց խոստովանորդաց հոգւոյն վիճակին ու պատրաստութեան համաձայն հրաման կու տան։ Որչափ որ մէկը ջերմ բաղձանք, եռանդուն սէր ունի եւ արբուխեամբ ապրելու մեծ փոյթ, կրնայ յաճախ հաղորդուիլ. վասնզի Քրիստոս Եկայք ըսելով՝ ամէն օր կը հասկցընէ. եւ միայն աւուր համար հացի կերպարանաց տակ հաստատեց այս սուրբ խորհուրդը, որ ամէն օր ուտուի. Զհոգ չէ հանապազորդ փորձ չէ այօր բառերուն ներքեւ շատ Հարք այս խորհրդական հացը կ'իմանան։ Սուրբ եկեղեցին ալ իր որդիքն ամենայն մեծարանօք ատեպ այս երկնաւոր հացը ճաշակելու կը յորդորէ։ Ս. Ամբրոսիոս կ'ըսէ. Այնպէս ապրեցէք, որ ամէն օր աս հոգւոյ կերակուրը կարենաք ճա-

չակել։ Պէտք է գիտնալ թէ ինչպէս որ մարմնոյ առողջութիւնը առէպ կերակուր ուտելու վրայ չի կայանար, այլ կերածն աղէկ մարսելու վրայ. այսպէս ալ հոգւոյն արբուն թիւնն ու փրկութիւնը յաճախ հաղորդուելու վրայ չի կայանար, այլ միայն զանիկայ աղէկ պատրաստութեամբ ու արժանաւորութեամբ ընդունելու վրայ։ Ով որ գաղջութեամբ, վեր ի վերոյ պատրաստութեամբ կամ մեղանչական յօժարութեամբ ու մեղօք ամենասուրբ Հաղորդութեան կը մօտենայ, թող յիշէ Առաքելոյն զարհուրելի խօսքերը թէ Ոչ ուրեք է՝ ըմպէ անարժանաբար, դատապարտութիւն անձին իւրում ուրեք է՝ ըմպէ, չէ ոչ խորհրդին Տեառն։ (Ա. Կոր. ԺԱ. 28։)

Գ. Որդեակ, եթէ կ'ուզես առէպ առ ահաւոր սեղանոյն մօտենալ ու շնորհօք հարստանալ, նախընթաց իրիկունն ու առտուն կանուխ սիրտդ առ Աստուած վերցուր, զղջմամբ խոստովանէ, որ առ Խորհուրդը քեզի դատապարտութիւն չըլլայ, այլ յաւիտենական կեանք։ Աստուծոյ սիրովը վառէ սիրտդ, միտքդ ու հոգիդ, որոնք անոր տուն պիտի ըլլան։ Ի՜նչ ազանչելի գործք, Աստուած մը որդերու պարկի՛ մը մէջ գայ հանդչի. Գոր՜ծ ըն է, վո՜նչէ ոչ մարդոյ է չինո՜ած, այլ Տեառն Աստո՜ծոյ, կ'աղաղակէր Դաւիթ՝ տաճարը շինելու պատրաստուած ատենը։ Սրտիդ մէջ Յիսուսին արբուն թեամբ զարդարուած տուն մը պատրաստէ։

Ս. Հաղորդութենէն յառաջ կէս ժամ հոգւով ամփոփուէ. Աստուծոյ առջին խոնարհէ, իր մեծվայելչութիւնն եւ քու անարժանութիւնդ ու ոչնչութիւնդ մըտածելով: Հաւատքդ կենդանացուր, սէրդ բորբոքէ, յոյսդ հաստատէ, եւ ալ զինքն որեւիցէ կերպով չվշտացընելու, յառաջադրութիւնդ նորոգելով՝ մօտեցիր միաւորած ձեռուըներով, խոնարհ աչուըներով, մեծ յարգութեամբ ու ջերմեռանդութեամբ եւ ընդունէ բովանդակ արարածոց Տէրն ու քու ստեղծողդ ու Հայրդ: Զետոյ ծանրութեամբ ու պատկառանօք առանձին տեղ մը քաշուելով՝ ծունր դրած որդիական վստահութեամբ սիրելի Յիսուսիդ հետ խօսէ, սիրտդ իր բոլոր կարօտութեամբքն իրեն բաց եւ գքեզ ողջ բովանդակ իրեն նուիրէ: Երկիր պոռ իրեն, վանդիր տէրդ, փրկիչդ, լոյսդ, կեանքդ ու երանութիւնդ սիրտդ հանգչած է. թշուառութեանդ չնայելով քեզի այցելութեան եկած է: Շնորհակալ եղիր իր անսահման սիրոյն ու բարութեան, որ գքեզ ճշմարիտ հաւատոյ մէջ ծնանելէն ու կրթելէն եւ անչափ բարիք ընելէն ետեւ, հիմակ ալ անձամբ քեզի կու գայ: Խնդրէ բովանդակ մեղացդ թողութիւն եւ ամէն հոգեւոր բարիք որ ալ զինքը չցաւցընես: Նոյնպէս մարմնոյդ հարկաւոր եղածներն ալ ջերմ պաղատանօք հայցէ: Ըսէ կենդանի հաւատով. Մինէ՛ր ո՛ր կ՚ուզես, պէտք չէ՛մ ըսել՛ր: Յիսուս առած օրդ՝ որն որ բոլոր

կենացդ ամենէն փառաւոր, գեղեցիկ ու շնորհալից օրն է, սրբութեամբ ու առանձնութեամբ անցուր, հոգեւոր գիրք կարդա, աշխարհքի աղմկալից զուարճութիւններէն ու ընկերութիւններէն խորշէ, բարեպաշտական գործքեր գործէ եւ նոյն օրը միայն Աստուծոյ համար ապրէ։

Օրինակներ։

1. Ս. Կիպրիանոս կը պատմէ թէ կին մը ծանր մեղք մը գործելէն ետեւ՝ առանց խոստովանելու Ս. Հաղորդութիւն առնելու յանդգնեցաւ, սակայն ճիշդ ճաշակման րոպէին սոսկալի դող մը՝ զինքը մեռած գետինը փռեց։ Ուրիշ կին մըն ալ, կ'ըսէ նոյն սուրբը, որ դից նուիրուած կերակուրներէն կերած էր, առանց նոյն մեղքը քաւելու հաղորդուելուն պէս, բոլորովին կատղելով լեզուն պատառ պատառ ըրաւ եւ մատնիչ Յուդային պէս յուսահատութեամբ հոգին փչեց։

2. Ս. Մարգարիտա Հունգարիայի Էլլա Դ. թագաւորին աղջիկը, ամէն օր պատարագի առեն առէք կերէքէն մինչեւ ճաշակում առաջիկ բորբոքած սէրէն կը յափշտակուէր. իսկ Յիսուս առած օրերը, նախընթաց ամբողջ օրը միայն հացով ու ջրով կ'անցընէր, ամբողջ գիշերն ալ աղօթքով ու մտածականով։ Հաղորդութեան օրը ամէն երկրաւոր կերակուր մոռցած՝ Յիսուսի հետ կ'անցընէր, հազիւ երկու րոպէ

օրը կտոր մը բան կը ճաշակէր։ — Նոյնպէս Գաղղիայի Լուդովիկոս թագաւորն ալ ամէն օր արտաքոյ կարգի եռանդով ու խոնարհութեամբ կը հաղորդուէր. շատ անգամ ալ օրւան մեծ մասը հաղորդութեան առջեւը կ՚անցընէր։ Ս. Թերեզիա կը խոստովանէր թէ իր հալածանաց, վըշտաց ու դառն հիւանդութեանց մէջ միակ քաջալերութիւնը, միխիթարութիւնը, զուարթութիւնը, հանգիստն եւ ոյժը Ս. Հաղորդութեան մէջ գտեր էր։

3. Հնդկաստանի քարոզութեանց տարեգրութեան մէջ կը կարդանք, որ աեղւոյն նորադարձ ժողովուրդն իրենց Հաղորդութեան օրը մեծ ջերմեռանդութեամբ եւ ուրախութեամբ կը կատարէին, իրենց ողորմելի անակներուն մէջ ծաղիկներով զարդարած ու ճրագներ վառած խորանի մը առջին աղօթքով ու մտածականներով կ՚անցընէին։

22. Թէ ինչպես վարուելոյ է առտու, երեկոն է օրւան մէջ։

Ա. Օրւանդ առաջին վայրկեանն Աստուծոյ նուիրէ. անօրէն ես, եթէ զանիկայ մեղաց ու սատանային ընծայես։ Աստուած սիրտդ կը խնդրէ, նոյնը կը պահանջէ սատանան ալ. ով որ սիրտդ կը ստանայ, օրդ ալ անորն է։ Զգուշաւոր հանգչելէդ եօթը ուրը ժամ քնանալէդ վերջը, անմիջապէս անկողնէդ ել, առանց ապին անդին

դառնալու։ Լսէ, Աստուած զքեզ կը կանչէ ըսելով. Ո՛րդեակ, ել իմ սիրոյս, բաւական հանգչեցար, մարմինդ զօրացաւ։ Իրեն պատասխան տուր. Ահա պատրաստ եմ, Աստուած իմ, սուրբ կամքդ կատարելու։ Եւ, հոգի իմ, Աստուած քեզի օր մըն ալ շնորհեց իրեն ծառայելու, ասիկա Թերեւս վերջին օրդ է, որ կրնաս երկնից համար արդիւնք շահիլ։ Զքեզ խաչակնքէ եւ օրհնած ջրով ցօղէ ըսելով. Տէր, սիրտս, հոգիս ու զիս բոլորովին քեզի կ՚ընծայեմ, զիս մեղքէ պահէ, քնոյս մէջ ըրած յանցանացս ալ ներէ։ Առաւօտեան աղօթքդ եռանդով ըրէ։ Անապատին մէջ Աստուած Հրէից մանանայ կու տար, զոր առտու կանուխ պիտի ժողվէին. ասկէ սորվէ որ երկնից շնորհքներն առտու պէտք է խնդրել՝ հոգին փորձութեանց ու մեղաց դէմ զինելու համար։ Աստուծոյ երկիր պագ ամենայն խոնարհութեամբ ու շնորհակալ եղիր քեզի տուած բարեաց ու ցուցած խնամոցը համար։ Իւր շնորհքն ու օգնութիւնը խնդրէ, բոլոր գործադրանցդ ու գործոցդ վրայ իր օրհնութիւնը հայցէ եւ հաստատուն յառաջադրութեամբ զքեզ իր հայրական խնամոցը յանձնէ, որ երբեք չմեղանչես։ Յանձնէ զքեզ Ս. Աստուածածնի պաշտպանութեան, պահապան հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ առաջնորդութեանը։ Զքեզ բովանդակ գործքերովդ յանձնէ Աստուծոյ։ Ամէն առտու գոնէ քառորդ մը հոգեւոր գիրք մը կարդա

հոգւոյդ փրկութիւնն ու յաւիտենական ճշմարտութիւնները մտածելով եւ մեղքէ խորշելու միջոցները սորվելով:

Բ. Աստուած հին օրինաց մէջ առաւօտեան ու երեկոյեան զոհ պատուիրելով, մեզի կը սորվեցընէ որ թէ առտու եւ թէ իրիկուն մեր երկրպագութիւնն ու մեծարանքն իրեն մատուցանենք: Արդ երեկոյեան աղօթքդ ալ երբեք զանց չընես: Երանի թէ աս աղօթքը միշտ բոլոր ընտանիք ի միասին ընէին: Ո՞ր որ էմ անուանվը, կ'ըսէ Տէրն մեր Քրիստոս, երկու կամ երեք հոգի ժողվուած են, ես հոն անոնց մէջ եմ: Սրտի ցաւով կ'ըսեմ թէ շատ ընտանիք աս երեկոյեան աղօթքը մէկտեղ ընելու բարի սովորութիւնն ուսուի եւ շատ անգամ բուն աղօթքն ալ թողլով, զուարճութեանց կը վազեն, անոր համար ալ Աստուծոյ օրհնութիւնը հետ գնեսէ իրենց վրայէն կ'երթայ:

Ո՛րդեակ, խիղճդ քննէ՝ թէ օրդ ինչպէս անցուցիր: Ո՛վ անձն իմ, ըսէ, ահա օր մըն ալ անցաւ: Ի՞նչ գործեցի, զրուցեցի, մտածեցի ու լսեցի. փորձութեանց մէջ մեղանչեցի՞. մէկը խօսքով, գործքով գայթակղեցուցի՞, մէկուն մեղանչելու առիթ տուի՞. մէկը վշտացուցի՞. սուտ խօսեցայ՞. մէկուն անիրաւութիւն ըրի՞ եւ այլն: Յետոյ զղջմամբ Աստուծմէ թողութիւն խնդրէ. ծոցը թիւնաւոր օձ մը ունենալէն աւելի զարհուրելի է մահուչափ մեղօք քնանալ. վասնզի անով մեռնողը

դժոխոց մէջ կը զարթնու։ Զքեզ յանձնէ Աստուծոյ, Ս. Կուսին, պահապան հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ։ Քանի մը վայրկեան ալ հոգեւոր գիրք մը կարդա, որ հոգիդ բարի մտածմունքներով զբաղի, որ գիշերային երազներէ ազատ ըլլաս։

Ջպատկած՝ ծնողացդ օրհնութիւնն եւ գիրենք վշտացընելուդ համար թողութիւն խնդրէ։ Զգեստներդ հանելու ատեն պարկեշտ ու գգոյշ եղիր։ Անկողինը՝ մտածէ իբրեւ դագաղդ ու գերեզմանդ, վերմակը՝ պատանքդ, քունն ալ՝ իբրեւ մահուան պատկերը։ Զքեզ խաչակնքելէդ ու օրհնած ջրով ցօղելէդ ետեւ՝ ըսէ. Աստուած իմ, հոգիս քու ձեռքդ կ'աւանդեմ։ Ամէն անգամ որ կ'արթննաս, Աստուծոյ շնորհակալ եղիր։

Գ. Օրւան մէջ բարեպաշտ կրթութիւնդ, վիճակիդ ու կոչմանդ պարտքերը զանց չընես։ Ամէն օր ի պատիւ Յիսուսի ու Ս. Կուսին որոշեալ աղօթքներ ըրէ։ Գործքի եւ աշխատութեան ատեն միտքդ ստէպ ստէպ առ Աստուած վերցուր. համառօտ աղօթք մ'ըրէ, Աստուծոյ փառք տուր. անձնդ ուրացիր. կամքդ կոտրէ, խոնարհէ, սիրած կերակուրներէդ քիչ կեր, որեւիցէ զուարճութենէ հրաժարէ. ողորմած եղիր ուրիշներուն. մէկը չվշտացընես. ինսա, անիրաւութիւն ու խաբէութիւն չընես. սուտ չխօսիս, զքեզ վշտացընողին ներէ։ Բոլոր գործքերդ ու պարտքերդ կատարէ սրտի մտօք,

անձանձրոյթ եւ սիրով։ Այսպէս ապրիլն Աստուծոյ համար ապրիլ է։

Օրէնքներ։

1. Ս. Աննան աղօթքով մեծ սուրբ եղաւ, որն որ ամբողջ գիշերները զԱստուած մտածելով կ'անցընէր։ Առտու արեւն իր ճառագայթներն անոր խղիկն արձակած աեն՝ Ո՛վ գեղեցիկ լոյս, կը գոչէր, ինչո՞ւ զիս մտածութեանցս մէջ կը շփոթես։ Բովանդակ տիեզերք մեծ գիրք մըն է, կ'ըսէր, որուն մէջ տգէտք կը կարդան զԱստուած ճանչնալ ու պաշտել, ինչու որ ամէն տեղ իր աքանչելի գործքերը կը տեսնենք, որոնք Հոգինիս առ Աստուած պիտի բարձրացընեն։ Բոլոր արարածք զԱստուած մեզի կը քարոզեն, բայց մենք մեր չարութենէն ու կուրութենէն անոնց ձայնը չենք լսեր։ Սատանան ամէն ճիգը կը թափէր, որ անոր աղօթքն ու մտածականները խափանէ ու միտքը ցրուէ, բայց սուրբը միշտ կը գոչէր. Ո՛վ դժոխական հոգիք, ես զձեզ կը ծաղրեմ երբ աղօթք կ'ընեմ, որով ձեզմէ շատ գօրաւոր ու անյաղթ եմ։

2. Դաւիթ մարգարէն կ'ըսէ որ Աստուծոյ երկրպագութիւնն ու սուրբ ծառայութիւնը՝ մարդուն առաջին պարտքն է։ Ամէն առտու կը հրամայէր որ ոչ ոք թէ իր տնէն եւ թէ տէրութենէն զԱստուած վշտացընէ. եթէ լսէր որ իր ընտա-

նեացմէ կամ հպատակներէն մէկն Աստուծոյ օրինաց հակառակ յանցանք մը գործեր է, կ՚արտասուէր ու կ՚ողբար։ Աղօթքն իր սիրելի ու առաջին զբաղմունքն էր։ Ամէն գիշեր կ՚ելլէր Աստուծոյ առջեւն իր մեղքերը կու լար, առտուն ալ անկողինը կը թրջէր արտասուօք։ Մարմնոյն վրայ մազէ զգեստ մը կը կրէր, ամէն օր պահք ու ծոմ կը բռնէր, եւ իր անհամար ողջակէզներէն զատ, օրը եօթն անգամ իր աղօթքներն Աստուծոյ կը մատուցանէր, առանց իր թագաւորութեան գործքերը զանց ընելու, եւ ոչ իսկ պատերազմի ժամանակ զանոնք կը թողուր։ Դաւթի այս օրինակն որչափ կը խայտառակէ զանոնք, որ գործ չունենալով ալ՝ անչափ քիչ ժամանակ կու տան աղօթից։

23. Զգեստ հագնելու առթն ընտրելոյ է պետոյ պարկեշտութեան վրայ։

Ա. Զգեստ հագնելու առեն՝ բարի մտածմունք ունենալու է։ Զգեստք մեղաց հետեւութիւնն են, մեր մեղքերը մեզի կը յիշեցընեն. արդ պէտք է ասոնք ալ ապաշխարող հոգւով զգենուլ։ Ասոնք բուն մասին անասնոց մորթերէն շինուած են, անոր համար պէտք է որ մեզի մեր մեղաց վրայ խոնարհութիւն ու ամօթ ազդեն։ Բայց նաեւ Աստուծոյ ողորմութեան պարգեւներն են, որոնցմով զմեզ կը ծածկենք, ցրտէ ու տաքէ կը պահպանուինք, զորոնք

շատ աղքատ մարդիկ չունին: Մենք Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալով ասոնք հագնինք, աղքատաց ալ օգնենք:

Ո՛րդեակ, զգեստաւորուէ Աստուծոյ ամէն տեղ ներկայ ըլլալը մտածելով, զգուշացիր ամէն անպատշաճ նայուածքէ. առանց բոլորովին հագուելու երբեք մէկուն առջեւը չելլես: Ս. Կարոլոս զգեստ հագուելու մէջ այնպէս պարկեշտ ու ամչկոտ էր, որ ծառան անոր ոտքերը մերկ տեսած չէր: Նոյնպէս զգեստուդ մէջ ընդունայն ու կարգէ դուրս չըլլաս, աշխարհքիս զարդասէր սիրամարդներուն չըհետեւիս, որոնք մինակ մարմինը կը զարմանեն աւելորդ զարդերով ու անուշահոտ իւղերով: Պատշաճ ու պարկեշտ սովորութեանց հետեւէ. իսկ անոնց հետեւելու երբեք հրաման չկայ, որ անառակութեան ու ղեղխութեան պատճառ կ'ըլլան:

Իսկ դուք, օրիորդք, նայեցէք որ պարկեշտ ու կոկիկ հագուիք: Ձեր գեղեցիկ զարդերը պիտի ըլլան պարկեշտութիւնը, մաքրութիւնն ու կարգաւորութիւնը: Անհոգութիւնը, թափթփածութիւնն ու աղտոտութիւնը ծուլութեան նշան են: Յիսուս աղքատները կը սիրէ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, ոչ թէ անհոգներն ու աղտոտները: Համեստութիւնն ու քաշուածութիւնը կանանց մեծապայծառ պսակն է. իսկ ունայնութիւնը, զարդարկոտութիւնն ու կոտրտուելն անկարգութիւն է եւ մեղանչելու գրգիռ: Ա՛ղջիկ,

որչափ մարմինդ զարդարելու եռեւէ կ'ըլլաս, այնչափ աւելի հոգիդ երեսէ կը ձգես. որչափ աշխարհի հաճոյ ըլլալու կը ջանաս, այնչափ աւելի Աստուծոյ երեսէն կ'իյնաս: Անպատշաճ զգեստով պտրտող աղջիկը պատժոյ արժանի է. իսկ մայրն ալ՝ որ անոր աչք կը գոցէ, անմեղ չէ: Թէեւ չար միտք չունենայ, սակայն ասիկա գործքն օրինաւոր չէ, այլ մեղանչական, վասնզի ուրիշներուն աչքերն իր վրայ կը ձգէ եւ անոնց սրտին մէջ ցանկութեան կրակը կը բորբոքէ: Խորունկ մտածէ, աղջիկ, թէ Աստուած ինչ ծանր համար պիտի պահանջէ քեզմէ: Անպարկեշտ հագուած աղջիկ մը, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, սատանային ձեռքը գործիք մըն է հոգիներն ապականելու: Սատանան անոր աչաց, կերպարանաց ու անձին կը տիրէ՝ ուրիշներուն աչքերն անոր վրայ բեւեռելու եւ անկարգ ցանկութիւնք գրգռելու համար: Ինչ ծանր յանցանք կը դիզէ իր խղճին վրայ, եթէ իւր չարութիւնը չճանչնայ: Ինչ խիստ համար պիտի պահանջէ Աստուած մայրերէն եւ ուրիշ հոգ տանելու պարտական եղողներէն, եթէ այսպիսի այլանդակութեանց առջեւը չեն առնուր:

Քեզի ալ ճիշդ ան կը հանդիպի, ինչ որ Մովսէս մարգարէին մարմնոյն նկատմամբ հրեշտակին ու սատանային մէջը պատահեցաւ: Հրեշտակը կ'ուզէր որ Մովսեսին մարմինն անյայտ մնայ, որպէս զի Հրեայք զինքն իբրեւ Աստուած չպաշտեն.

իսկ սատանան կ'ուզէր որ անոր գերեզմանին տեղը յայտնի ըլլայ, որ ամէնքը մարմնոյն տեղը գիտնան ու պաշտեն։ Ա՛ղջիկ, պահապան հրեշտակդ կ'ուզէ որ քաշուած ապրիս եւ աշխարհքի չերեւաս. բայց սատանան՝ հոգւոյդ թշնամին, կ'ուզէ որ աշխարհքի երեւաս, աչքերը քեզի քաշես եւ մարմնոյդ ամպարիշտ երկրպագութիւն մը հոգաս։ Ս. Յերոնիմոս ողջակէզ մեղաց կ'անուանէ զանոնք, զորոնք սատանան կը գրգռէ որ իրենք զիրենք զարդարուած հրապարակական տեսութեամբ մեղանչական հաճութեանց տան, որպէսզի անմաքրութեան գեւը մտածմունքներով ու նայուածքներով անոնց մէջ պաշտուի։

Պարկեշտ աղջիկն ամօթխածութեամբ պիտի ծածկուի, եթէ մէկն իր վրայ նայուածք մը ձգէ։ Արդ որչափ պատժապարտ են անոնք, որոնք հագուած ձգուած այնպէս կը կոտրտին, որ ամէնքն իրենց նային ու զարմանան։ Ով որ իր մարմինն աշխարհքիս չքեղութեամբքն ու սատանայի գործովք կը զարդարէ, Յիսուսի Քրիստոսի հաւատքը կ'ուրանայ ու քրիստոնէի անունը կը պղծէ, վասնզի այնպիսին մկրտութեան ժամանակն ուխտ դրած է որ անոնցմէ հրաժարի։ Բովանդակ ուխտից մէջ ամենամեծն ասա է, կ'ըսէ Ս. Յերոնիմոս։ Միայն ասա պայմանաւ քրիստոնեայ օծուեցար ու եկեղեցւոյ մէջ ընդունուեցար։ Քրիստոս ալ կ'ըսէ, եթէ տղու պէս չըլլաք, մարմիննիդ չմահացընէք, խաչը

չշալկէք, երկնից արքայութիւնը չէք մտներ։ Երբ աղջկունք ու կանայք փառաւոր եւ մանաւանդ անպարկեշտ զգեստներով, զարդարուն մազի հիւսուածքներով ու աչք շլացընող զարդարանօք կը շրջին, կրնայ մէկը մտքէն անցընել թէ այնպիսիք Քրիստոսի արտին խոնարհութիւնը, զգայարանաց մահացուցումն եւ հոգին ունին։ Այնպիսիք ան վիճակին մէջ ալ Աստուծոյ արարած ու գործ չեն, հապա զուտ սատանայի, վասնզի սոյնպիսի գործքերով միայն անոր խունկ կը ծխեն։

Բ. Զգեստուց ունայնութեան ու անպատշաճութեան առջեւն առնելու առաջին պարտքը մայրերուն, ամէն կրթիչներու եւ դաստիարակաց է։ Ասոր աւելի պարտաւորած են կուսանք, որոնց դաստիարակութեան կը յանձնուին աղջկունք։ Արթնութեամբ պիտի հսկեն, որ իրենց աշակերտաց ունայնասիրութեան ու փառաւոր զգեստուց միտումը ջնջեն, պարզութիւն ու պարկեշտ հագուիլ սորվեցընեն։ Աղջիկ մը ապագայ տարիները շատ աւելի ինքզինքն աշխարհքի նորամուտ սովորութեանց, անվայել զարդուց ու լրբութեան կու տայ, եթէ քչիկ մը բան վանքին մէջ իրեն շնորհուի։ Եթէ քաղքի մը սովորութեան հակառակ ուրիշ տեղեաց զգեստուց ձեւերուն ու հագուստներուն իրենց աշակերտները վարժեցընեն կուսանք ու կրթիչք, խորունկ մտածեն որ նոյն տեղւոյն կանանց զգես-

տուց զանազան անպատշաճութեանց առիթ կու տան: Ոչ երբեք աղջիկ մը՝ որեւիցէ վիճակէ ու աստիճանէ ալ ըլլայ, անձնատուր պիտի ըլլայ ունայնասիրութեան ու հպարտութեան, եւ ոչ ալ իր գեղեցկութիւնն ու դէմքը անգուրով աւելի կենդանացընէ: Ասիկայ Աստուծոյ սահմանուած աւելի է: Ս. Հոգին ալ առաքելոց բերնով կանանց ու աղջկանց կ'արգելէ մազի զարդարուն հիւսուածքներ, ոսկիներ, պատուական քարեր ու շքեղ կերպասներ, եւ իրենց կը պատուիրէ որ հաւատացելոց մէջ երեսնին քողով ծածկած երեւան. Նոյնպէս ե֊ւ կանայք է զարդ խոնարհութեան, ամաչառութեամբ ե֊ւ պատուականութեամբ զարդարել զանձին. զ' է հետ սակաւ ընդելութիւն զարդարուած կամ է հանդերձ պատճառել: (Ա. Տիմ. Բ. 9:) Որով (կանանց) լինիցի ոչ արտաքոյ հետէ ե֊ւ սակաւ ժամակալօք կամ պատճառել զբաղում: (Ա. Պետ. Գ. 3:) Ա֊ւ փառասիրութիւնն ու զարդերը միշտ բարիներուն գայթակղութիւն կու տան եւ ապքատաց նախանձը կը գրգռեն, որոնք հազիւ ողորմելի լաթերով մերկութիւննին կը ծածկեն ու հարկաւոր ուտելիքնին կը ճարեն: "Թէեւ դուն իշխանուհի մըն ես, կ'ըսէ Ս. Հիլարիոս, սակայն քրիստոնեայ ըլլալէն չես դադրիր. արդ պէտք է որ իբրեւ քրիստոնեայ կին հագուիս, ոչ թէ հեթանոս կնոջ պէս:,, Օրիորդ մը միայն առաքինութեամբ, պարկեշտութեամբ ու անմեղութեամբ պիտի

զարդարուի, որ Աստուծոյ ու մարդկան հաճոյ ըլլայ:

Նոյն վարդապետութիւնք երիտասարդաց համար ալ կ'արժեն: Ս. Հոգին կ'ըսէ... Դուք՝ զինք տո՛ւ ի ներքե՛ւ ձեզնէ (ըստ Օրէնք). (Սիր. Թ. 8:) Երկիւղած դաւթին հետ առ Աստուած աղաղակէ. Դուք՝ ըսա՛ ինձ, ո՛վ ի՛ ձեզ ընտրեաց: Նոյնպէս երիտասարդք ալ իրենց դգեստներովը գայթակղութիւն տալէն զգոյշ պիտի կենան: Ս. Կղեմէս՝ Պետրոս ու Պօղոս առաքելոց աշակերտը կը պատուիրէ երիտասարդաց ըսելով. "Մի հագուիք ու զարդարուիք այնպիսի կերպով՝ որ աղջկանց ու կանանց սիրտը մոլորեցընել կարենաք: Եթէ դուք ձեր զուարթութեամբը, հաճութեամբն ու գեղեցկութեամբն անոնց աչերուն մէջ գէշ խորհուրդ ու ցանկութիւն զարթուցանէք, անոնց ոտքայթ կը լարէք եւ անոնց մեղք գործել տալու առիթ կ'ըլլաք: Ձեր արտաքին զարդն ու հագուստը զանոնք կուրացուցած ու կործանած է:" Ս. Յերոնիմոս մայրերուն կ'ապսպրէ՝ որ իրենց աղջկանց խատիւ արգելեն որ ծիծաղերես, զուարճախօս, խեղկատակ ու զարդարուած երիտասարդաց հետ ամենեւին տեսութիւն չընեն, վասնզի կրնան արտաքին ապրեցութեանց ձեռքով խաբուիլ ու մոլորիլ:

Օրինակներ:

1. Պողոմայիս քաղքին քրիստոնեայ աղջկունքն՝ որոնց մէջ շատ ազնուականք

ալ կային, ողջախոհութեան ու կուսութեան սիրով այնպէս վառուած էին, որ հալածանաց ժամանակն անպատում ուրախութեամբ մեռնիլ կ'ուզէին՝ քան թէ իրենց քողը մէկի առնուլ: Իրենց ձեռօք պրկունքնին ու երեանին կը վիրաւորէին, որ տգեղ կերպարանօք աւելի ու զզուելի ըլլան՝ գէշ մտօք իրենց նայողներուն ու մօտեցողներուն: Ան աւեն կատաղի գազանաց առջեւը նետուեցան ու անգութ դահճաց սրերուն զոհ եղան: Իրենց մարմիններն անպարկեշտ աչաց տակ չձգելու համար՝ աս պառն տանջանաց ուրախութեամբ համբերեցին. իսկ հիմայ երկինքը Քրիստոսի՝ իրենց փեսային փառքը կը վայելեն: Աս օրիորդաց օրինակն որչափ կը խայտառակէ անչափ անձինք, որոնք զարդասիրութեամբ մարդկան աչքերն իրենց ձգել կ'ուզեն:

2. Գոլէդդա օրիորդն ալ կուսութիւնն ու քաշուածութիւնը սաստիկ սիրելուն՝ մարդկան աչաց երեւալէն շատ կը վախնար: Անգամ մը մեծ ընկերութեան մէջ իւր գեղեցկութեան վրայ շատ գովութիւններ լսելով, սաստիկ ամչցաւ եւ արտասուալից հառաչանօք Քրիստոսի դիմելով, Ո՛վ Տէր իմ, ըսաւ, գեղեցկութիւնը՝ քու բարութեանդ պարգեւն՝ անմեղութեանս ու հոգւոյս կորստեան պատճառ պիտի ըլլայ: Ահա, թէեւ ես անմեղ մնամ, սակայն նայուածքներն ուրիշները քու առ-

ջեւդ յանցաւոր կ'ընեն։ Ալ անկէ ետեւ ընկերութեանց մէջ չմնաս, սկսաւ խաստութեամբ ու մահացուցմամբ մարմինը ճղնել։ Աշխարհքի երեսը չտեսնելու համար՝ վանք մնաս, ուր իր բոլոր քոյրերուն առաքինութեանց ընտիր օրինակը լալով սրբութեամբ մեռաւ։

3. Աննա օրիորդը մեծ հոգւոյ տէր էր, բայց աշխարհասէր սիրտ մը ունէր։ Իւր հասակին տասնուվեցերորդ տարին եկեղեցւոյ մը մէջ գգեստուց զարդերէն յառաջ եկած անթիւ մեղքերուն վրայ քարոզ լսելով, սիրտը սաստիկ շարժեցաւ, եւ նոյն քարոզչին խոստովանելով՝ իր շքեղ ու մեղանչական զգեստները վրայէն նետեց, սկսաւ պարզ ու պարկեշտ հագուիլ։ Մայրն ասոր յանկարծական փոփոխութեան վրայ զարմանալով՝ պատճառը հարցուց։ Աննա պատասխան տուաւ, որ իր նոր քարոզիչ խոստովանահայրն իրեն արգելած է ան զգեստները։ Մայրն անձամբ կ'երթայ քահանային, որուն կ'ըսէ թէ ատուգիւ Աստուած բան աշխարհի սովորութեան հագուիլը չարգելեր, եթէ անպարկեշտ չըլլան։ Քահանան անոր բացայայտ կը նկարագրէ զարդարուն զգեստուց բազմազիմի մեղաց գրգիռ ըլլալը, որով կինը շատ շինուելով մեկնած ատենը կ'ըսէ. Եթէ իմ խոստովանահայրս ալ լինի այսպէս խօսած ըլլար, երբեք աղջկանս հրաման չէի տար որ այնպէս հա-

գուի. Նոյն իսկ ես ալ շատ աւելի պարզ ու պարկեշտ կը հագուէի: Տունը հասած՝ին պէս՝ աղջկան ըսաւ. Աստուծոյ շնորհակալ եղիր, որ զքեզ այնպիսի քահանայի մը ձեռքը ձգեց. հետեւէ անոր խօսքերուն: Սակայն Աննա իր բարեկամուհիներէն չարաչար հակառակութիւն կրեց: Ամենէն սաստիկ փորձն երկու տարի վերջը կանանց ընկերութեան մը մէջ ունեցաւ, ուր ոմանք իւր միտքը փոխելու կը ջանային: Իրեն հարցուցին թէ ինչո՞ւ իր զգեստներովն ուրիշին չի համաձայնիր: Պատասխան տուաւ թէ ես պարտական չեմ ուրիշին յարմարելու, միայն առաքինեաց կը հետեւիմ: Ուրեմն մենք գէշ կ՚ընենք, կրկնեց կանանցմէ մէկը, որ հիմակուան սովորութեան համաձայն կը հագուինք: Այո, վասնզի ատով ուրիշներուն աչքերը վրանիդ կը դարձընէք ու անոնց փորձութիւն կ՚ըլլաք: Բայց ես գէշ միտք չունիմ եւ ուզածիս պէս կը հագուիմ, ըսաւ կինը: Սակայն ատոր պատճառաւ եղած մեղաց համար Աստուծոյ ի՞նչ պատասխան պիտի տաս, ըսաւ Աննա. մենք ի խղճէ պարտաւոր ենք ուրիշին մեղաց առիթ ըլլալէն զգուշանալու: Եթէ այսպէս ըլլայ, կրկնեց ուրիշ մը, եթէ բան սովորութեան չհագուիս չզարդարուիս, ալ հետդ չեն տեսնուիր բարեկամուհիդ, չես կրնար հրապարակական հանդիսից երթալ, վասնզի այդ զգեստներովդ ծաղրելի կ՚ըլլաս: Իմ սիրելի զբօսանքս,

բաւ Աննա, տունս մօրս ու քոյրերուս հետ է։ Միայն առաքինութիւնն ու պարկեշտութիւնը պատուաւոր կ'ընեն զմարդ, ոչ թէ զարդք ու զգեստք։ Քանի մը ամիս յառաջ բողոքական կին մը ինծի բաւ որ ձեր զգեստներուն ձեւը շատ գայթակղեցուցիչ է եւ կաթողիկէ կրօնից ճշմարտութեանց չի համաձայնիր։ Կոմսուհի մը այս խօսակցութիւնը լսելով՝ զԱննան խիստ գովեց ու բաւ անոր. ''Օրիորդ, միշտ այսպէս ազնուական ու բարեպաշտ զգածմամբ մնացիր։ Վերջին աստիճանի խեղճութիւն է մեղանչական ու անպատշաճ զգեստներով աշխարհի հետեւիլ, եւ զԱստուած վշտացընել մարդկան աչքը մտնելու համար, որոնք շատ անգամ մոքերնուն մէջ զմեզ կը ծաղրեն։''

4. Ունայնասիրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը Յակոբ նահապետին Դինա աղջիկը մեզաց մէջ ձգեցին, որն որ զբօսանաց ելաւ, եւ Սիւքեմայ աղջկանց հանդիպելով ու անոնց ինչպէս հագուիլը տեսնել ուզելով՝ անոնց հետ քաղաքին մտեցաւ. ինք նոյն միջոցին պեռ տասնուհինգ տարեկան էր։ Բնակիչք զԴինա բռնութեամբ քաղաքը տարին, գինքը մեզաց մէջ ձգեցին։ Դինային եղբարքն ասանկ անօրէն գործքը լսելով, բարկութեամբ Սիւքեմայ վրայ յարձակեցան, քաղաքը քանդեցին ու բնակիչքն սպաննեցին։ Ասոր համար Յակոբ ուրիշ երկիր գնաց։ —

Դինային միայն մէկ հետաքրքրութիւնն այսչափ աղետից առիթ եղաւ։

24. Ս. Աթանաս — Ս. Յովհաննու Ընտանութեան վրայ։

Ա. Մեզքէ պահպանուելու, Աստուծոյ սիրոյն ու շնորհաց մէջ հաստատուն մնալու, առաքինութեան ու անմեղութեան ճամբէն քալելու եւ երանութեան հասնելու գլխաւոր անհրաժեշտ միջոցը, Ս. Աստուածածնի ջերմեռանդութիւնն է։ — Մեր փրկչին Մայրն Աստուծմէ եարբը մեր մեծարանաց արժանի է. վասնզի Աստուած զինքը վերջի աստիճանի շնորհօք հարստացուց իր անարատ յղութեան, կենաց ու մահուան ժամանակը. հիմակ ալ երկինքն ամէն փառօք կը պատուէ։ Մարիամ, իր անբաւ արդեամբքն ու միջնորդութեամբն Աստուծոյ քով մեր հզօր բարեխօսն է, եւ իր առաքինութեամբը մեր իրեն նմանելու մէկ հատիկ նախօրինակ ու նախատիպ պատկերն է։ Մենք իրեն պարտական ենք ազնիւ մեծարանք՝ իր մեծութեան ու փառաւորութեան համար, զորոնք Աստուած իրեն շնորհած է իր աստուածամայրութեան, բարձր արժանաւորութեան եւ անզուգական սրբութեան համար, որով բովանդակ արարածներն անցաւ։

Մեր բոլոր վստահութիւնն ու յոյսը իրեն վրայ պիտի դնենք, վասնզի Ս. Երրորդութեան քով ամէն բանի կա-

ըող է: Կրնայ Աստուած անոր աղաչանքը մերժել, որ իւր սիրելի դուստրը, ամենասուրբ մայրն ու անարատ Հարսն է: Կրնայ Մարիամ իր բարեխօսութիւնը մեղի զլանալ, որ մեր սիրելի եւ ողորմած մայրն է եւ զմեզ ամէնքս իր մայրական ծոցն առած է: Մեր սրտին ամէն աղաչանքը հաճութեամբ կը լսէ ու Աստուծոյ առջեւ կը հանէ: Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. Ոչ ոք աս ողորմութեան Մօրը դիմած է, առանց իր զօրաւոր պաշտպանութեան պտուղները վայելելու: Մարիամ մանաւոր սէր ու գութ ունի եւ կը ցուցընէ պատանեաց ու աղջկանց. առաջիններուն վրայ կը մտածէ իր մանուկ Յիսուսը, վերջիններուն վրայ ալ ինքզինքը, ուստի անմիջապէս անոնց տկարութեանն օգնութեան կը հասնի: Ա՛յո, քաջ գիտէ դժոխական թշնամւոյն յարձակմունքը, որով կը ձգնի պատանեաց ու օրիորդաց գեղեցիկ զարդն — անմեղութիւնն ու սրբութիւնն — ապականել եւ աս պատուական մարգարիտն անոնցմէ յափշտակել: Մարիամ աս գեղեցիկ առաքինութեանց զօրաւոր պաշտպանն է: Ո՛րչափ երիտասարդք ու օրիորդք իր պաշտպանութեամբն անմեղութեան մէջ յարատեւելով՝ սրբութեամբ մեռած են:

Աստուածամօր ճշմարիտ որդեգիր ըլլալու համար, բաւական չէ քանի մը աղօթք ու ջերմեռանդութիւն ընել, եթէ զանոնք ընողն անառակ կեանք կ'անցընէ

եւ զինքը կը վշտացընէ: Ի՛նչպէս իրեն որդի կ՛ըլլանք, երբ զանազան մեղօք իր աչին Որդին զՅիսուս ամէն օր կը խաչենք: Ո՛րդեակ, որպէսզի աս աղնուական Մօր հաւատարիմ մեծարիչ ըլլաս, պէտք է որ:

Ա. ԶԱստուած մեղօք վշտացընելէն եւ ասով Ս. Կուսին անհաճոյ ըլլալէն վախնաս: Աստուծոյ սուրբ անունն արհամարհողը՝ Ս. Կուսին սիրտը սրով կը խոցէ: Եթէ ըստ պատահման մեղանչես, լի վստահութեամբ այս մէկհատիկ Մէջնորդիդ ապաւինէ, որն որ մեղաւորաց ապաստանն է. խնդրէ իր բարեխօսութեամբը մեղացդ թողութիւն:

Բ. Մեծ ջանքով իր առաքինութեանց նմանէ, առանձինն սրբութեան ու խոնարհութեան, որով Աստուծոյ այնչափ սիրելի եղաւ: Ա՛ս երկու առաքինութիւնն ի գործ դնողները՝ մանաւոր կերպով իր սիրելի որդիքը կը կոչուին:

Գ. Ամէն օր սէրդ իրեն ցուցուր աղօթքով, ողորմութեամբ, անձնուրացութեամբ ու մահացուցման գործքերով. իր բոլոր ոծներուն մեծ եռանդով խոստովանէ ու հաղորդուէ, եւ նոյն օրերը իւր պատուոյն համար աւելի բարեպաշտ գործոց զբաղէ:

Դ. Փորձութեանց ու մեղանչելու վայրկեաններուն իր սուրբ անունը կանչէ: Ս. Բեռնարդոս կ՛ըսէ. "Եթէ վրադ յարձակին փորձութիւնք, եւ գէշ ցանկութեանց կատաղի պատերազմները զքեզ

խռովեն, զՄարիամ կանչէ։ Որեւիցէ վտանգաց ու տարակուսանաց մէջ զՄարիամ կանչէ, արտիդ ու բերնիդ մէջ զՄարիամ կրէ, գքեզ կը միսիթարէ, քեզի կ'օգնէ ու գքեզ կ'ազատէ։,,

Եթէ առաքինաբար ապրիս, գքեզ իր որդւոց կարգը կ'անցընէ։ Ջու Մայրդ ու բարեխօսդ է Աստուծոյ քով. իր մայրագորով պաշտպանութեան տակը չես կորսուիր։ Ս. Աննելմոս կ'ըսէ. ,,Ինչպէս որ զԱստուած չսիրողը կը կորսուի, այսպէս ալ զՄարիամ պատուողն ու սիրողը կը փրկուի։,, Լսուած բան չէ որ Ս. կուսին ջերմեռանդ մը կորսուած ըլլայ։ — Ասիկայ հաստատելու համար բիւրաւոր օրինակաց մէջէն մինակ մէկով գոհ ըլլանք։

Ս. Բրիկիտա բանակը որդի մը ունէր, որ պատերազմի ատեն մեռաւ։ Սրբուհին որդւոյն մահը լսելէն ետեւ՝ անոր հոգւոյն փրկութեան վրայ ամաստիկ նեղուելով՝ անդադար կու լար։ Աստուած՝ որ միշտ անոր մեծամեծ շնորհքներ բրած էր, որդւոյն վիճակն ալ յայտնեց, ըսելով թէ Մարիամ զանիկայ իր պաշտպանութեան ու մայրական խնամոցը ներքեւն առած էր, անոր օրհնական մեծարանաց եւ իրեն հաճոյ ըլլալու ունեցած ջանքին համար, եւ զինքն երկինքը վարձատրած է։

Բ. Ս. Յովսէփ Աստուածահօր ալ մեծ պատիւ ու յարգութիւն ընծայէ եւ շատ ջերմեռանդ եղիր, որ նոյնպէս գլխաւոր միջոց է երկրաւոր ու երկնաւոր երջան-

կուԹեանդ։ Ասուած զինքն իր Որդւոյն հոգաբարձու եւ խնամակալ ընտրած էր՝ արդար ու անարատ ըլլալուն համար։ Յիսուս ալ իրեն երկրի վրայ հնազանդ էր, զինքը սաստիկ կը սիրէր ու կը պատուէր։ Ինչ եռանդուն սիրով կը մեծարէր զՅիսուս մանուկն ու անոր ամէն պիտոյքը կը հոգար։ Զինքը Հերովդեսին ձեռքէն ազատեց, անոյշ, կրԹեց՝ ամէն աշխատուԹիւն յանձն առնելով։ Ասուած ալ սոսկ փոխարէն զինքը կը գեղուր պէսպէս շնորհքներով։ Ա՛ս Յիսուսի ու Մարեմայ սիրելի նահապետն առանձին սէր ունի երիտասարդաց ու օրիորդաց, վասնզի երկրի վրայ Յիսուսի տղայուԹիւնն ու երիտասարդուԹիւնը հաւատարմուԹեամբ պաշտպանեց։ Իսկ իւր ներքին սէրը կը ցուցնէ ան տղոց, որոնք մեծ սիրով ու ջանքով Յիսուսի տղայուԹեանն ու պատանեկուԹեան կը նմանին՝ անմեղուԹեամբ, հնազանդուԹեամբ ու բարեպաշտուԹեամբ, եւ սոսկ մէջ մինչեւ մահ կը յարատեւեն։

Որդեակ, ամենայն պատուով մեծարէ սա փառաւորեալ Ասուածահայրը, իրեն դիմէ կենացդ ամէն ծանր վտանգաց մէջ, ամէն օր ջերմ աղօԹքով իր օգնուԹիւնը խնդրէ։ Առանձին կերպով աղաչէ որ քեզի բարի մահուան շնորհքը տայ, որ իրեն պէս Յիսուսի ու Մարեմայ բազկացը մէջ հոգիդ աւանդես։ Ինչ որ իրմէ խնդրես քեզի չի պլանար։ Ս. Թերեզիա կ՚ըսէր Թէ կենացս մէջ ինչ որ Ս. Յովսեփէն խնդրած

եմ, ընդուներ եմ. բայց օր մըն ալ չեմ անցուցեր առանց զինքը պատուելու: Արդ, կ'աւելցընէ նոյն Սրբուհին, դուք ծնողք, Ս. Յովսեփայ գացէք, անիկա ձեզի կը շնորհէ ընտանեաց անոյշ կենօք ապրելու զօրաւոր շնորհքը: Աստուածահօր գացէք, դուք երիտասարդք եւ օրիորդք, անիկա ձեր անմեղութիւնն ու սրբութիւնը կը պաշտպանէ: Դուք ալ, հիւանդք ու հոգեվարք, անոր դիմեցէք, զձեզ կը մխիթարէ ու կը զօրացընէ, եւ հոգինիպ իր սիրելի Որդւոյն անոյշ գիրկը կը տանի, զոր յաւիտեանս իրեն հետ կը վայելէք:

Ս. Յովսեփայ Աստուծոյ քով ունեցած զօրաւոր բարեխօսութիւնն ոչ միայն մեզի ու մեր ազգականաց՝ հապա սուրբ եկեղեցւոյ համար ալ անդադար պիտ'որ խնդրենք: Որպէսզի աւելի ջերմ եռանդով ասոր յորդորուինք, Պիոս Թ. սրբազան Քահանայապետը 1870ին Դեկտեմբերի 8ին իւր կոնդակովը զՍ. Յովսէփ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մասնաւոր Պաշտպան անուանեց: — Արդ որդիական վստահութեամբ մեր սիրելի Փրկչին ազնիւ Հօրն աղաչենք, որ Աստուած անոր բարեխօսութեամբն իւր Եկեղեցւոյն պարգեւէ նպաստ, պաշտպանութիւն ու յաղթանակ:

Օրինակ:

Ս. Վինկենտիոս Փէրարեան կը պատմէ որ Սպանիայի Վալէնցիա քաղաքը, բարեպաշտ վաճառական մը ամէն տարի

ձնընդեան տօնին Յիսուսի, Մարեմայ ու Յովսեփայ պատուոյն համար առանձին ջերմեռանդութիւն մը կը կատարէր։ Նոյն օրը երեք աղքատ սեղանի կը հրաւիրէր, ծեր մը, կին մը եւ տղայ մը։ Վանդի զօրաւոր հաւատքով կը հաւատար Քրիստոսի ան խօսքին, Թէ Ինչ որ մէկն աղքատին կ'ընէ, իրեն ըրած կ'ըլլայ։ Արդ յանձն երեք աղքատաց՝ կը դիտէր կերակրել զՅիսուս, զՄարիամ եւ զՅովսէփ։ Բարի վաճառականն իր մահուանէն եռեւ քանի մը բարեպաշտ անձանց երեւալով, որոնք իրեն համար կ'աղօթէին, ըսաւ, որ իր մահուան ժամուն Յիսուս, Մարիամ ու Յովսէփ իր քովը գալով՝ աս հրաւէրն իրեն ըրեր են. Որովհետեւ դուն կենացդ մէջ զմեզ երեքնիս տունդ ընդունեցար, ահա մենք ալ հիմակ եկանք զքեզ մեր տունն առնելու, եւ անմիջապէս երկինքը տարին զինքը։

25. Պահպան Հրեշտակին — Սբ. Կիրեան-Ցուրեան Վրայ։

Ա. Աստուած իր հրեշտակը պատրէրած է, որ ձեզ բոլոր ճանապարհագնդ մէջ պահպանէ. ձեզ երթոց բովոց մէջ նէրէ, որ երբեք ոտդ տորի չզարնես. (Սաղ. Զ. 11։) Աստուած ամենայն ինչ մեր արքունեան ու երանութեան որոշած է։ Իւր անճառելի բարութեամբը՝ աս կենաց պանդխտութեան վտանգալից ճամբուն մէջ զսուրբ հրեշտակները մեզի պաշտպան ու

առաջնորդ տուած է, որոնք մեր տղայութեան առաջին վայրկենէն՝ մեզի պահապան ու ընկեր կ'ըլլան, զմեզ կը պաշտպանեն, միշտ մեր քովը կը կենան, որ երբեք Աստուծոյ ճամբէն չխոտորինք, մեր թշնամիքն զմեզ չխաբեն, Քրիստոսի շնորհքն ու ողորմութիւնը չկորանցընենք, եւ իրենց ձեռքովն երկինքը մեր վախճանին հասնինք: Դիշեր ցորեկ իրենց սիրալիր խնամոցը տակն ենք, Աստուծոյ առջին մեր բարեխօսն են. միշտ մեր աղօթքներն ու բարի գործքերն իրեն կը տանին, եւ մեր կենաց վերջն ալ իրենց յանձնուած Հոգինիս յաջող պատերազմէ մը ետեւ յաւիտենական կեանք կը տանին: Որչափ մեծ շնորհակալութիւն ենք պարտական Աստուծոյ սիրոյն եւ որչափ սէր, յարգութիւն ու երախտագիտութիւն ասոնց մեր հաւատարիմ բարեկամաց ալ:

Որդեակ, Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ, պահապան Հրեշտակիդ երեք տեսակ պարտք ունիս. Յոբո-ին՝ իր մծտաւորութեան, Սէր՝ իր բարութեան, Պօհո-ին՝ փրկութեանդ ունեցած խնամոց համար:

Իր աջքեր յարգութիւն ունեցիր, զինքը մեծարէ. չըլլայ թէ մարդկան առջեւ ընել ամչցածդ իր առջեւն ընես, միշտ քովդ է ու ամէն րոպեդ կը դիտէ:

Սիրէ զինքը, վանդլ զքեզ կը սիրէ: Վա՜ տապերախտ ես, եթէ իր բարերարութիւնն ու սէրը չճանչնաս, եւ անոնց փոխարէն չարիք հատուցանես: Ինք զքեզ

կենացդ ու հոգւոյդ այնչափ վտանգներէն կը պահէ, միշտ քեզի բարիք կ'ընէ:

Իրեն վստահէ բոլոր եւ առանձինն գլխաւոր գործոցդ մէջ, միշտ իրեն խորհուրդ հարցուր, որմէ աւելի իմաստուն խորհրդատու ու հաւատարիմ բարեկամ չունիս: Իրմէ լոյս խնդրէ, որ ամէն բան Աստուծոյ փառաց ու հոգւոյդ փրկութեան համար ընես: Կոչմանդ ու վիճակիդ ընտրութեանատեն ամենայն վստահութեամբ իրեն դիմէ, երբեք չկասկածիս բարի ելից ու երջանիկ յաջողութեան վրայ: Իրեն ապաւինէ փորձութեանց վայրկենին ու մեղաց վտանգներուն մէջ: Ողջախոհութեան դէմ փորձութիւն ունեցած ատենդ՝ առանձին կերպով կը վայելես իր պաշտպանութեան պտուղը: Հրեշտակը աս առաքինութիւնը սաստիկ կը սիրեն, որն որ զմարդիկ հրեշտակաց նման կ'ընէ. անոր համար ալ սուրբ ու մաքուր հոգւոց առանձին պաշտպանք ու բարեխօսք են հրեշտակք: "Պէտք չէ զարմանալ, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս. եթէ հրեշտակք սուրբ հոգիները կը պաշտպանեն, վանդի ասոնք ալ երկրի վրայ սուրբ կեանք կ'անցընեն, ինչպէս իրենք երկինքը:,,

Բ. Նոյնպէս ամենայն մեծարանօք պիտի պատուենք սուրբերը, առանձին Առաքեալները: Անոնց շնորհակալութիւն ու երախտագիտութիւն պարտական ենք աւետարանին այս աներկիւղ քարոզչաց ու Քրիստոսի սիրելի բարեկամաց, որոնք

իրենց կարողութիւնը, կեանքն ու արիւնը զոհեցին՝ ճշմարիտ հաւատքը քարոզելու համար։ Առաւել սիրով պիտի յարգենք սուրբերը, որոնց անունը կը կրենք։ Ճշմարիտ սէրն ու յարգութիւնն ալ ան է՝ որ իրենց օրինակին ու առաքինութեանց հետեւինք միշտ։ Արդ, սիրելիս, անոր համար մկրտութեանդ առեն Սուրբի մը անունն առիր, որպէսզի անդադար յիշես, թէ անիկա Աստուծոյ քով բարեխօսդ է, եւ քեզի համար շնորհք կը խնդրէ՝ որ իր օրինակին համաձայն մեղքէ խորշիս, առաքինութեամբ ապրիս. իր օրինակն ալ գքեզ կը քաջալերէ որ կրնաս Աստուծոյ պատուիրանները ճշդիւ պահել։ — Կը հաւատանք մենք սրբոց հաղորդութեան, որ սիրոյ կապով մը իրարու հետ միացած են, եւ աս սէրը զմեզ ամէնքս յԱստուած եւ ի Քրիստոս կը միաւորէ, աղօթից ու արդեանց մասնակից կ'ընէ։ Ի՛նչ մխիթարական հաւատք։

26. Ազեւ էր+եր կորսուս-վոյ։

Ա. Առաջնորդաց ու դաստիարակաց իրաւունքն ու վարդապետութիւնները շուտով կը մոռնաս, եթէ զանոնք միշտ աղէկ գրքեր կարդալով միտդ չբերես։ Բարեպաշտութիւնն ու սէրը կրակի կը նմանին, զորոնք բարի մտածմունքներով ու գործուածներով պէտք է միշտ վառ պահել, սառնք ալ լաւ գրքերէ կը քաղուին։ Ա. Օգոստինոսի զարմանալի դարձին

պատճառն եղաւ Ս. Պօղոս առաքելոյն թղթոց ընթերցումը, որմէ անոր սիրտը սաստիկ շարժեցաւ. երկնից ձայնն ալ իրեն բաւ Ա֊ ֊֊ ֊֊֊֊: Թագաւորական ցեղէ երկու հոգի ալ Ս. Անտոն ճգնաւորին վարքը կարդալով՝ աշխարհքէ հրաժարեցան: Նոյնպէս Աստուծոյ շնորհքը դարձուց զՍ. Սրապիոն ալ, որ Ալեքսանդրացի կարդալով՝ սիրտն այնպէս բորբոքեցաւ, որ իր բոլոր հարստութիւնները թողուց, զգեստներն ալ աղքատաց տուաւ, եւ քովը մինակ Ալեքսանդրացին պահելով՝ կ'աղաղակէր. Ա֊ Յ֊֊֊֊֊ Ա֊֊֊֊֊ը Ա֊֊֊֊֊֊: Լաւ գրոց ընթերցումն որչափ որ օգտակար է ու սրտին վրայ ալ մեծ ազդեցութիւն կ'ընէ, այնչափ աւելի ծուլութեամբ կանց կ'առնուի: Կարդա հոգեւոր գրքեր, գլխաւորաբար Ս. Գիրքը, սրբոց վարք, գիտնական եւ ուսումնական գրքեր:

Բ. Գէշ գրքեր չկարդաս. սատանան մեր սիրտն ու միտքն ապականելու այնչափ ազդու միջոց չունի, որչափ գեղ գէշ ու ամպարիշտ գրքեր կարդալու գրգռել, որոնք ամէն լեզուաւ կը սպուին ու մարդկան ձեռքը կ'անցնին: Ասոնք կրօնք, ճշմարտութիւն ու սուրբ պաշտամունք կը ծաղրեն ու կը հայհոյեն, Ասոնք գրող ու տպող անձինք՝ չար ու անկրօն են: Ասոնց գրքերը սովորաբար գեղեցիկ գարդարուած, վառվռուն ու յափշտակիչ ոճով գրուած կ'ըլլան: Ոսկեղէն ծաղկապսակ բաժակով մը՝ անգղոյշ երիտասարդաց մա-

հացու թոյն մը կը մատուցուի, որ հետզհետէ՝ եւ երբեմն նաեւ անմիջապէս հոգւոյն ոյժը կը տկարացընէ, հաւատքն ու սրտի անմեղութիւնը կը յափշտակէ: Երբեք ձեռքդ չառնուս սիրահարական վիպասանութիւնք, բարուց ու պարկեշտութեան դէմ գրուածքներ: Ա՛ս անպիտան գրքերը կարդացողը միշտ մեղանչելու եւ ապականուելու վտանգի մէջ է. սիրտը գէշ ազդեցութիւն կ'ընդունի, խելքը կը խաւնակի, երեւակայութիւնը կը գրգռի ու պիղծ խորհուրդներով կը լեցուի. իսկ միտքն ասոնցմէ ասատիկ յափշտակուած՝ ամէն աշխատական բանի անզգայ կ'ըլլայ: Գէշ գիրք մը՝ օձ մըն է, որ ծոցին մէջ կը մնուցուի. բայց մահացու հարուածներով կը վիրաւորէ:

Օրինակ.

Աշխատական կին մը՝ որ երկու մանչ ու մէկ աղջիկ զաւակ ունէր, խղճի մտօք չհակելով զաւակներուն կարդացած գրոցը վրայ, ասոր ցաւալի հետեւութիւնը տեսաւ: Մեծն՝ Աստուծոյ շնորհիւ իր տղայութեան օրերը սրբութեամբ անցընելով վանք մնաւ: Եւ պրաքսիա աղջիկն ալ՝ իր մինչեւ տասնուեօթներորդ տարին շատ առաքինի էր. սակայն դժբախտաբար ուրիշ աղջկան մը հետ բարեկամանալով, անկէ ամէն տեսակ գիրք առաւ կարդաց, որոնք կրօնք եւ ամէն սուրբ բաներ կը ծաղրէին: Աղջիկն ասոնցմէ աւրուելով ու իր առաքինութիւնը թողլով՝ սկսաւ հպարտ եւ

ունայնասէր ըլլալ։ Մայրն ասոր փոփոխութեան մէկէն միտ չդրաւ։ Օր մը իր տասնուչորս տարեկան պզտիկ որդին իր քրոջը մէկ գիրքը կարդալով եւ շատ զարմանալով, գիրքը ձեռքը՝ մօրը կը վազէ։ Մայրը զանիկայ տեսնելուն պէս՝ կը գոչէ. Ո՜հ, ի՜նչ ամպարիշտ գիրք աղջիկս գլխէ հաներ է։ Ջաւակս, անոր մէջէն կարդացածդ մոռցիր, երբեք այդպիսի գրքեր ձեռքդ չառնուս. ատոնց մէջէն սատանան կը խօսի, ատոնք սիրտն ու հոգին կը մեռցընեն։ Աղջիկն ալ նոյն միջոցին վրայ հասնելով՝ մայրը կ'լսէ անոր. Ատոնք են գրքերդ, որոնցմէ գիտութիւն կը սորվիս. դժբախտ աղջիկ, ասիկայ գէթ մոլորցուցեր է։ Ան կ'լսէ, ու գիրքը կրակը կը ձգէ։ — Բայց Եւպրաքսիա ուրիշ այսպիսի գրքեր ալ ուներ, զորոնք իր կրօնաւոր եղբօրը յանձնեց որպահէ։ Անոնք ալ հետաքրքրութենէն զանոնք կարդալով՝ սիրտն ապականեցաւ ու վանքէն ելլելէն ետք՝ հաւատքն ալ ուրացաւ։ Իսկ Եւպրաքսիա ամէն տեսակ ախտերը թաւալեցաւ, եւ վերջապէս զգուելի հիւանդութենէ մը բռնուելով՝ ան դառնութեանց մէջ կը գոչէր. Երբ վարքս կը մտածեմ, վախէս ոսկրներս կը սարսին. կրօնքս իւր բոլոր ճշմարտութեամբք ծաղրեցի, որով հիմայ զարհուրելի ցաւոց մէջ եմ։ Երանի՛ թէ ուրիշ կեանք վարած ըլլայի։ Եւ այսպէս փչեց հոգին՝ առանց գարձի գալու։ Իսկ այն գէշ գրքերն անոր տուողն ալ ցաւալի

մահը տեսնելով՝ ապաշխարեց։ — Ո՛րդեակ, գէշ գիրք չկարդաս, քովդ չպահես, ուրիշին ալ մի տար. հպատակներդ ալ աս մահաշունչ թոյնէն պահպանէ։

27. Ո՞րն է ամէն ժողովուրդներու համար ամենէն վտանգաւոր յատկութիւնը։

Ա. Բարիներու հետ եղած յարաբերութենէն ու ընկերութենէն աւելի բարոյական կենաց ու առաքինութեան մէջ յառաջանալու մեծ ազդեցութիւն ունեցող բան չկայ։ Ճիշդ ասոր հակառակն է ամպարշտաց ընկերութիւնը։ Մարդն ի բնէ ուրիշին օրինակին հետեւելու միտեալ է. օրինակին զօրութիւնը սաստիկ մեծ է։ Բարիներու հետ մտնող ելլողը՝ միշտ բարի կը մնայ, անոնց կաղապարին վրայէն կը ձեւուի։ Իսկ եթէ մէկն այնչափ ազդու օրինակներէն ալ չօգտուի, այնպիսին ապականեալ սիրտ ունի։ Խոշիներէն փախէ խոշիւմ ընդրէ, կ՚ըսէ Ս. Հոգին, խելացիներուն հետ խորհրդակից, իմաստնոց հետ մտնող ելլուն իմաստուն կ՚ըլլայ։ — Ո՛րդեակ, միշտ երկիւղած ծերունի անձանց ընկերութիւնը խնդրէ. սորվէ անոնցմէ իմաստութիւն ու փորձառութիւն. կապուէ անոնց հետ, որ ըլլաս այր պատուաւոր ու հանճարեղ։ — Ամպարշտաց ընկերութիւնը՝ զմարդն անառակութեան կը տանի, որով անոնց գէշ սովորութիւններն ու սկզբունքն առնելով՝ անբուժելի մոլութեանց խորքը կ՚ընկղմի։ Դժոխք գանուողց մեծ մասը կ՚անիծէ ան վայրկեաններն, որ աս կամ ան անձին

հետ մէկ անգամ միայն տեսնուելով՝ ան սաստիկ տանջանաց մատնուած են. որչափ կ՚ողբան բարիներուն օրինակին չհետեւելնին:

Բ. Աղլաեռից յարաբերութենէն ու ընկերութենէն միշտ խորշելու է, որչափ կարելի է. վանդի մարդը տկար ըլլալուն՝ շուտով վտանգի մէջ կ՚իյնայ: Աղպիսի ընկերութիւն մը միայն ան ատեն կը ներուի, երբ քաղաքավարութիւնը կամ բարեկամութիւնը պահանջէ, որ կարճ, պարկեշտութեամբ ու ամենայն զգուշութեամբ պիտի ըլլայ. իսկ առանց հարկի՝ այցելութիւն, ոչ երբեք: Աղլաեռի յարաբերութիւն խնդրողը, վտանգը կը խնդրէ. Որ երբ գվառնէ՝ ի նմէն կորնչի, կ՚ըսէ Ս. Հոգին: Աղջկունք՝ Ս. Բեռնարդոսի իր Աժեղինա քրոջը տուած գաղը մտուրնուն մէջ անջինջ գրոշմեն. ,,Սիրելի քոյր իմ ի Քրիստոս, կ՚ըսէ, երբեք էրիկ մարդու հետ յաճախ ու ընտանի յարաբերութիւն ունենալու եաեւէ չըլլաս, թէ ծեր ըլլայ, թէ երիտասարդ, թէ աւելի արդար ըլլայ, թէ աւելի սուրբ ըլլայ: Ընտանութիւնը զանոնք կործանած է, որոնց չէր կրցեր վնասել գգայական ցանկութիւնը, ինչու որ մեղաց առիթը նախ մտածութիւնը կ՚արթընցնէ, վերջէն ցանկութիւնը,,: Խորշէ ուրեմն ամէն վտանգաւոր յարաբերութենէ ու ամպարշտաց ընկերութենէ: Լաւագոյն է օձերու եւ առիւծներու մէջը բնակիլ, քան թէ անառակաց հետ:

Օրինակներ։

1. Ինչ որ հոգւով կը սկսի, միշտ հոգւով չի լմննար։ Աբրահամ ճգնաւորն իր հազիւ եօթը տարեկան Մարիամ թոռը քովն առաւ, որ գինքը կրթէ, վանդի ծնողքը կանուխ մեռած էին։ Ճգնաւորն անոր համար իր խրճիթին քով առանձին խղիկ մը շինեց, եւ իր խղիկին պատուհանէն զանիկայ կը կրթէր, որով Մարիամ մինչեւ իր քսաներորդ տարին շատ յառաջացաւ աստուածպաշտութեան մէջ։ Բայց փորձութեան ժամը մէկէն զարկաւ։ Աբրահամին մէկ ճգնաւոր երիտասարդ բարեկամն ան հոգեւոր խօսակցութեանց ներկայ գտնուիլ ուզելով՝ հրաման խնդրեց ճգնաւորէն. ան ալ սիրով յանձն առաւ։ Երիտասարդ ճգնաւորը կամաց կամաց իւր սրտին չարութիւնը Մարիամին յայտնեց, որն որ առջի բերան քաջութեամբ անոր հակառակեցաւ, բայց աւոր վրայօք իր սուրբ հօրեղբօրը բան մը չըսելով՝ վերջապէս մեղանչեց, եւ րոպէական հեշտութեան համար՝ իր տասուիրեք տարուան աշխատութեամբ ժողոված արդիւնքը կորսընցուց։ Խղճին ձայնն արթննալով՝ անօրէնութիւնն երեսը զարկաւ։ Մարիամ սաստիկ ամօթէն ու վախէն շփոթած եւ յուսահատած՝ փախաւ գնաց իւր քաղաքը ուր ամէն մեղաց անձնատուր եղաւ։ Աբրահամ երկու տարի անոր համար անդադար աղօթելէն ու արտասուելէն ետեւ՝ անոր

տեղն իմանալով, ազնուական մարդու գգեստ հագուած՝ անոր բնակած տեղը գնաց ու զինքը լերը օրիորդի մը գգեստով տեսնելով՝ շատ ցաւեցաւ։ Անոր դարձին համար Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելէնետեւ, ինքզինքն անոր ճանչցուց։ Մարիամ ասկէ զարհուրած՝ սկսաւ դողալ. եւ սուրբ Ճգնաւորին խօսքերէն քաջալերուած՝ նորէն անապատը դարձաւ բոկոտն, ուր տասնուհինգ տարի պղջմամբ, ապաշխարութեամբ ու մահացուցմամբ ապրելէնետեւ, մեռաւ մեծ սրբութեամբ։ Աստուած երկուքն ալ զարմանալի հրաշքներով փառաւորեց։

2. Յուլիանէ օրիորդն իր մօրը խրատին համաձայն՝ միշտ բարիներուն հետ յարաբերութեան մէջ ըլլալով՝ առաքինի ու քաշուած կ'ապրէր, որուն առաքինութեան վրայ մայրը մեծ վստահութիւն ունէր։ Սակայն Յուլիանէ զմայրը խաբեց։ Անոնց դրացիներէն երիտասարդ մը Յուլիանէի հետ բարեկամանալ բաղձալով, զանիկայ իր Թերեզիա քրոջը ձեռքով իր տունը բերաւ։ Յուլիանէ, իր նոր բարեկամաց հետ կապուելով, բոլորովին փոխուեցաւ. անկէ վերջը միայն զբօսանաց ու գեշ ճանչուորութեանց վրայ կը խօսէր, ամպարիշտ գրքեր կը կարդար եւ ինքզինքը կը զարդարէր։ Իր բուն խոստովանահայրը թողլով՝ ուրիշ մ'ընտրեց, որ անոր բռնած գեշ ճամբուն աչք գոցեց։ Մայրն ալ անկեղծ բարեկամաց ըրած ազդարարու-

թեանց ականջ չդնելով, աղջիկն իր կամացը ձգեց, զոր միշտ բարի ու առաքինի կը կարծէր. սակայն իր կուրութիւնը շուտով լալ ստիպուեցաւ: Յուլիանէ սկսաւ իր մօրը հետ դիմադարձութեամբ ու անվայել կերպով վարուիլ: Բայց Աստուած կանուխ կամ ուշ անհնազանդ ու ժանտ որդիքը չարաչար կը պատժէ: Յուլիանէ երբ տօնի օր մը իր մօրը հրամանին հակառակ փառաւոր զարդարուած՝ իր բարեկամաց հետ զբօսանաց ելած էր, յանկարծ թունաւոր որդի մը խայթուածքէն երեսը սկսաւ ուռիլ, եւ ցաւը կուրծքին զարնելով՝ մարեցաւ ինկաւ: Բժիշկն անոր երեսը նշտարակով կտրեց՝ հիւանդութեան առջեւն առնելու համար. բայց ի զուր: Յուլիանէ իր տգեղ դէմքն հայելւոյ մէջ տեսնելով՝ պոռաց. Ա՛ս ան կերպարանքն է, զոր կուռքի պէս պաշտեցի ու զարդարեցի աս ծաղիկ հասակիս մէջ ինչպէս պիտի մեռնիմ. բայց արժանի եմ իմ չարութեանցս համար: Սիրելի մայրս, բսաւ, ներէ իմ անհնազանդութեանցս ու միւս քոյրերուս վրայ լաւ հակէ: Արօնի սուրբ խորհուրդները ցաւով ու արտասուօք ընդունելէն վերջը՝ բոլոր ազգականներէն ու ծանօթներէն թողութիւն խնդրելով՝ Թերեզիային՝ որ հոն էր, բսաւ. Ահա ես քու պատճառաւդ կը մեռնիմ. քու չար օրինակովդ դժբախտ եղայ: Բայց հիմայ եղածը չեղած չեմ կրնար ընել. քեզի ալ կը

ներեմ: Սակայն դուն ալ ինծի օրինակ առ ու վարքդ փոխէ. դուն ալ ինծի պէս մահկանացու ես, օր մը Աստուծոյ ահագին դատաստանը պիտի ելլես: Թեբեկիա թողութիւն խնդրեց, եւ մինչեւ անոր մահը քովէն չբաժնուեցաւ, եւ անկէ վերջը վարքը փոխելով՝ ամենուն բարի օրինակ եղաւ:

28. Դատաստանի համար Տէրոջ պէտք դատաւորը:

Դատարկութիւնն ամէն չարութեանց աղբիւրն է: Ս. Բեռնարդոս դատարկութիւնը կ'անուանէ՝ գոբ վատնեսար խորհըրդոց, անօգնէ ծուլութեան մոլութեանց, մահ առաքինութեանց եւ հոգւոյ, ջերմեռանդ ննդանի մարդկան եւ խղճմտանք ներկայ: Արդուն սիրտը կտոր կտոր կ'ըլլայ՝ երբ երիտասարդք առ հասարակ դատարկութեան մոլութեան անձնատուր եղած կը տեսնէ: Ի՞նչ ցաւալի բան է, որ անոնք այն ծաղիկ հասակն առանց զբաղման, գիտութիւն կամ օգտակար արուեստ մը սորվելու, առանց իրենց հոգւոյն ու մարմնոյն կարողութիւնները գործածելու կ'անցընեն: Իրենց կենաց գեղեցիկ տարիները խաղի սեղաններու առջեւ, զուարճութեանց, վնասակար ընկերութեանց, կերուխումի, պարահանդիսից եւ ուրիշ անկարգութեանց մէջ կը շռայլեն:

Ասկից է որ բիւր ախտեր անոնց սրտին մէջ կ'արմատանան, այնպէս ինչ-

պէս խոտերը վայրենի երկրի մը վրայ, եթէ ժիր մշակը զանոնք չմաքրէ. ասկից է՝ որ փափուկ մտքերը բարեգործութեանց կրթութեան անզգայ կ'ըլլան. ասկից է կրօնից սուրբ ճշմարտութեանց տգիտութիւն, աստուածմոռացութիւն եւ ամէն դժբախտութիւն: Եթէ աս ախտը մէյ մը երիտասարդական միտքը դրոշմուի, հոգին ու սիրտն այնպէս կ'ապականէ, որ ալ չի բժշկուիր: Ո՛վ դաստարկապորտ անձ, լսէ Ս. Հոգւոյն վճիռները. Մինչե՞ր դուն տէրդ երկնչո՞ցած կը պահես, ով վախ, համ դուն տնեդ պիտի ուրիշնաս: Քիչ մը կը տնանաս. տէչ մը կը նոպես, տէչ մըն ալ չե՞տէրդ կո՞րչտէդ վրայ կը հանիլչընե՞ս. ե՞հա ազատո՞ւիե՞նը՝ լար ո՞ւրհանդակի պե՞ս կը հասնի, կրօնո՞ւիե՞ն ալ ջինո՞աչ մարդո՞ւ պե՞ս: Ամէն մարդ ծնած է աշխատելու համար. քրտամբ երեսոյ տոյ կերկեր ջհոյ տո. պինչ՞ պոշնչե՞ չերկեր, բսաւ Աստուած Ադամայ եւ իւր բովանդակ սերնդոցը. ապա ուրեմն դաստարկապորտն Աստուծոյ օրինաց հակառակ կը գործէ: — Ո՛րդեակ, եթէ բոլոր կենացդ մէջ երջանիկ ու հանգիստ ըլլալ կ'ուզես, հիմակուընէ օգտակար բան մը սորվէ եւ Աստուծոյ քեզի տուած ձիրքերը գործածէ, որ ծեր ըլլալդ ատեն ուրիշ շատերու պէս չողբաս ու հառաչանօք չխնդրես երիտասարդութեանդ օրերը: Աս անգին ժամանակը փողոցները չափելով մ'անցընես. մտածէ որ ամէն մէկ վայրկեանին համար

Քրիստոս քեզմէ հաշիւ պիտի խնդրէ. եթէ գքեզ պարապ գտնէ, ահա յաւիտենական բաժինդ ու վարձքդ՝ Ար անպիտան ծառան արտաքին խաւարը նետեցէք, ուրկէ էր հառաչները ու շրնեցոցած։

29. Սատանային երեսաւորդները մոլորեցնելու-ը։

Սատանան զմարդը խաբելու համար գանազան հնարքներ կը գործածէ. չարութեան մեծութիւնը մարդէն կը ծածկէ, մեղքն իր հեշտութեամբն անոր կը ներկայացնէ քաղցր ու հաճոյական կերպով. փորձութեան հակառակելու դժուարութիւնն ալ կը մեծցնէ. երբեմն ալ ապագայ խոստովանութեան յուսով մեղաց կը դրգռէ, սա խորհուրդները թելադրելով. Ապաշխարէ ազնիւ է, մարդոն փխրունը գիտէ, վերջէն կը խոստովանիմ — կ՚ապաշխարեմ . . . : Եւ ուրիշ բիւր խաբէութեամբք ու ճարտարութեամբք մարդը մեղաց մէջ ձգելէն ետեւ, վինքը կը յուսահատցնէ զԱստուած իրեն անգութ դատաւոր մը ցուցնելով։ — Բայց դուն, որդեակ, երբեք չխաբուիս հոգւոյդ ու կենացդ թշնամւոյն աս նենգաւոր արուեստներէն. մնաձէ մեղաց ողբալի աղէտքը. արհամարհէ վայրկենական հեշտութիւնը, որուն ետեւէն անմիջապէս կու գան խղճի դառն խայթք եւ անվախճան տանջանք։ Դուն ալ բազմաթիւ խեղթերու պէս Աստուծոյ ողորմութեան վրայ յանդգնու

թեամբ վստահելով՝ մոլութեանց մէջ չգլորիս։ Ո՛րչափ ցած եւ ամօթալի բան է Աստուծմէ թողութիւն յուսալով՝ զինքը թշնամանել ու վշտացընել։ Եթէ թագաւոր մը նախատողը՝ ծանր շղթայի զարնուած մութ ու գարշահոտ բանտ կը դրուի, հապա թագաւորաց թագաւորը թշնամանողն ի՞նչ տեսակ պատժոց արժանի չէ։ Եթէ մարդկային տկարութեամբ ու անզգուշութեամբ կամ նոյն իսկ կամօք այլեւայլ առթից մէջ գտնուելովդ մեղանչած ես, ի վհատիր, այլ քաջութեամբ ել կանգնէ Յիսուսի դիմելով՝ որ խաչէն կախուած կը գոչէ. Որդեակ, սրտանց ինծի դարձիր, ես քեզի կը ներեմ։

30. Փորձութեանց մէջ փորձուածի վարմանց վրայ։

Յաճախ կրկնուած փորձութեանց ատեն գործուած առաջին սխալմունքն է, անհանգստութիւն ու վախկոտութիւն։ Ասոնք մարդուն միտքը կը շփոթեն, որն որ քանի մը անգամ փորձութեանց յաղթուած է, վանդի կը կարծէ թէ միշտ անոնց հետ պատերազմելու եւ զանոնք բոլորովին նուաճելու ոյժ չունի։ Գիտնալու է որ թշնամին որչափ որ մարդուն վրայ վհատութիւն կը տեսնէ, այնչափ աւելի իր դարաններըը կը շատցընէ։ — Երբ որ Հոդոփեռնէս Բեթիղուա քաղաքը պաշարեց, բոլոր քաղաքացիք ջերմ պաղատանօք Աստուծոյ օգնութիւնը խընդ-

դրեցին. երբ Աստուած մէկէն անոնց ապօթքը չլսեց, որոշեցին՝ որ եթէ հինգ օրէն պաշարմանէ չազատին, դուները թշնամւոյն բանան։ Բայց Յուդիթ անոնց անվստահութիւնն յանդիմանելով ըսաւ. ,,Դուք ո՞վ էք որ զԱստուած կը փորձէք. ասիկայ ողորմութիւն շարժելու խօսհուրդ չէ, այլ մանաւանդ բարկութիւն գրգռելու. դուք ձեր հաճոյից համաձայն Աստուծոյ ողորմութեան օր որոշած էք, բայց անիկայ երկայնամիտ է. արդ ապաշխարեցէք եւ լալով իր գթութեանն ապաւինինք,,։ Ճիշդ նոյնը քեզի ալ կը հանդիպի, վատասիրտ քրիստոնեայ։ Եթէ փորձութեանց առեն յուսահատիս, Աստուծոյ կ'անիրաւիս ու չարաչար մեղանչելու վտանգը կը կործանիս։ Նոյն ճգնաժամուն սիրտ առ, համբերէ, յուսա առ Աստուած, որ զքեզ կարողութենէդ վեր չի փորձեր, պատերազմելու շնորհքն ալ չի պակսեցրներ, բաւական որ դուն ալ քու կողմանէդ ամէն կրցածդ ընես։ Յարատեւէ, յաղթութեան պահը մօտ է։ Շատերը քեզմէ աւելի սաստիկ փորձեցան։ Ս. Պօղոս առաքեալին՝ որն որ Քրիստոսի շատ կ'աղաչէր որ զինքը փորձութենէ ազատէ, պատասխան տրուեցաւ։ Իմ շնորհքս քեզ բաւական է, քանի որ զօրութիւնը տկարութեան վրայ կը յաջողի։ — Մարդուն կեանքն անընդհատ փորձութիւն ըլլալով՝ անընդհատ ալ պատերազմ պէտք է, եւ միայն յարատեւ քաջութեամբ

պատերազմողն յաղթութեան պսակը կ՚առնու։

Երկրորդ ախալմունքն աս է՝ որ ամանք երբեմն սատանային յարձակութիներէն յաղթուելով, պատերազմէ ետ կը քաշուին եւ թշնամւոյն գերի կ՚ըլլան։ Անմտութիւն է քանի մը անգամ յաղթուելէն ու վիրաւորելէն ետեւ, բոլորովին անձնատուր ըլլալ եւ զԱստուած վշտացընել նորանոր մեղքերով։ Երբ որ Իսրայելացիք Բենիամինի ցեղին դէմ պատերազմի ելան, առաջին ու երկրորդ անգամ՝ թէեւ թշնամիէն բազմաթիւ էին, ետ մղուեցան. բայց ասոր համար չվհատեցան, այլ աղօթքով ու ապաշխարանօք Աստուծոյ դիմեցին, Ուխտի տապանակին առջեւ պոհ մնաուցին, եւ սաստիկ պատերազմէ մը վերջը թշնամին խորտակեցին։ Դուն ալ նոյն կերպով գործէ. եթէ անգամ մը յաղթուեցար, քաջութեամբ եւ. Աստուած վստահէ, յաւդ դղջումդ նորոգէ, որոնք զքեզ կը զօրացընեն. Աստուած ալ քեզի ողորմելով՝ իր շնորհօքն օգնութեան կը հասնի ու զքեզ կը մխիթարէ։

Օրինակ։

Ս. Յերոնիմոս իր երիտասարդութեան առեն սաստիկ փորձութիւններ ունեցաւ. իր առաքինութիւնն ալ դժբնդակ փորձերու տակ ինկաւ։ Աշխարհքին աղմկալից ուրախութիւններէն ու սիրտը խայթող վշտանքներէն գանելով՝ տնօրի-

նական ուրբ տեղերուն այցելութեան գնաց, եւ հաստատուն յառաջադրութեամբ անապատ քաշուեցաւ, ուր սաստիկ պատերազմներ կրեց։ Լսենք իր գրածները. "Ա ամայի անապատին մէջ՝ ուր արեւուն սաստիկ տաքութենէն հազիւ կը բնակուի, քանի անգամ պիղծ խորհուրդք ու ցանկութիւնք հոգիս չարչարեցին, երեւակայութիւնս գրգռեցին ու արատեցին։ Ցաւն ու դառնութիւնը՝ որոնցմով հոգիս լի էր, զիս վայրենի անապատները քշեցին, որ աւելի դիւրաւ պատերազմիմ ու մեղքերս ողբամ։ Հիւծած մաշած մարմինս քուրձով ծածկեցի. աչուըներէս յորդ հեղեղներ իջուցի, սիրտս անդադար հառաչելէ կը ճաթէր։ Կոշտ հողի վրայ կը պառկէի. ուտելիքս՝ նոյն իսկ հիւանդութեանս ատեն, կարծր խոտ էր։ Ա սոսկալի անապատին, ա՜ս տխուր բանտին մէջ՝ որուն զիս կամաւ դատապարտած էի դժոխքէն ազատելու համար, ա՜ս օձերու եւ վայրենի գազանաց ընկերութեան մէջ՝ ա՜ստէպ հոգւով ու մտածութեամբ Հռոմ կանանց ժողովներուն մէջ կը գտնուէի։ Անընդհատ խստակեցութենէս ուժաթափ եղած էի. սակայն միտքս պիղծ ցանկութենէ կ'այրէր։ Այո, լոկ կաշի դարձած կիսամեռ մարմնոյս մէջ՝ անմաքուր բաղձանաց կրակը դեռ կը բորբոքէր։ Ա դառն վիճակիս մէջ Յիսուսիս ոտքը կը փաթթուէի արտասուօք ու հառաչանօք։ Ապստամբ մարմինս ծոմերով զսպելու

կ'աշխատէի։ Գիշեր ցորեկ կը գոչէի, երկնից օգնութիւնը կը խնդրէի. աղօթելէ, կուրծքս ծեծելէ ու մարմինս ձաղկելէ չէի դադրիր, մինչեւ որ փորձութիւնք բոլորովին չանցնէին, Աստուած իր շնորհքը հոգիս կը հանգչեցրներ։ Աստուած ինծի վկայ է, այս ամենայն ընելէս վերջը քաղցրը հանդարտութիւն մը սրտիս մէջ կը ծաւալէր, զիս հրեշտակաց ընկերութեան մէջ կը կարծէի,,։

31։ Թէ երբոմն էք մը էր երբոմն ըրդոլեան — ոչն է — ամէն ժամանակ ինչ բանէ պէտ էր — չէ է — ինչ կորիլ — վարդապետութեան պէտ հետ։

Պէտք է զգոյշ կենալ մոլար վարդապետութիւններէ ու սկզբունքներէ, որոնք շատ դիւրաւ զմարդը կը մոլորեցրնեն։ Մարդ անգամ մը գէշ սկզբունքներով ու օրինակներով ապականելէնետեւ՝ ալ գրեթէ անուղղայ կ'ըլլայ։ ,,Եթէ, կ'ըսէ Հրէից Երեմիա մարգարէն, Բաբիլոնի մէջ ոսկիէ եւ արծաթէ դիքեր տեսնէք, զորոնք զմարդիկ վախցրնելու համար կը պատրաստրնեն, զգուշացէք որ ուրիշներուն հետ անոնց երկրպագութիւն չընէք։ Եթէ տեսնէք որ ամէնն ալ անոնց առջեւը ծունր կը դնեն, դուք ձեր սրտին մէջ այսպէս ըսէք. Տէր, քեզի միայն պէտք է երկիր պագանել,,։ — Ո՛րպեսզի, մարգարէին այս խօսքերը քեզի կրկնուած համարէ։ Դուն ալ կը տեսնես որ աշխարհքիս մէջ

շատերը հարստութեան, ունայնութեան, հեշտութեան չաստուածները կը պաշտեն, մոլութիւնը կը պատուեն, առաքինութիւնը կը ծաղրեն, կրօնքը կը նախատեն ու Քրիստոսի ճշմարտութիւնները կը մերժեն. սակայն մի հեռեւիր, այլ մտացդ մէջ տպաւորէ Աստուածորդւոյն յաւիտենական վարդապետութիւնները, զորոնք իւր անգին արեամբը կնքեց, իր եկեղեցին հաւատարմութեամբ պահելով կը քարոզէ ամենուն, որոնց մէջ տղայութենէդ կրթուեցար եւ գքեզ միշտ երջանիկ կ'ընեն: Որպէսզի աշխարհքիս ապականութեանց հեղեղը չընկղմիս, հետեւեալները ծանրքննէ:

Ա. Ամէն չարիաց ծնողքը մեղքն է:

Ծանր մեղքն՝ որ մահուչափ ալ կ'բաւէ, Աստուծոյ մեծվայելչութեան այնպիսի աստիկ վշտացուցում ու ապերախտութիւն մըն է, որ բովանդակ մարդիկ եւ հրեշտակք չեն կրնար անոր փոխարէն արժանի հատուցում ընել: Մեղքն զմարդ մարմնով ու հոգւով կը սպաննէ, մարդուն հարստութիւնը կը կողոպտէ, զինքը դժնդակ աղքատութեան ու նեղութեան մէջ կը ձգէ, մարդուն առողջութիւնն ու կեանքը կ'առնու եւ իրեն սոսկալի հիւանդութիւններ ու կանուխ մահ կը պատճառէ: Մեղքը մարդուն պատիւն ու բարի անունը կը յափշտակէ եւ զինքն աշխարհքին առջեւը խաղք ու խայտառակ կ'ընէ:

Աստնք տակաւին ոչինչ են: Մեղքը մարդէն Աստուծոյ շնորհքն ու բարեկամութիւնը կը յափշտակէ, իր սրտին խաղաղութիւնն ու խղճին հանդարտութիւնը կը ջնջէ, վերջապէս զինքն ի մահուն հոգւով, իսկ ընդհանուր դատաստանէն վերջը՝ նաեւ մարմնով դժոխոց անվերջ տանջանաց ու անշէջ կրակին կը մատնէ ընդ ամենայն յաւիտեանս, ցորչափ Աստուած Աստուած է: Մինակ մէկ մահուչափ մեղքով կ՚ոչնչանան մարդուն աղօթից, ողորմութեանց ու մահացուցմանց բոլոր արդիւնքներն եւ իր ամէն բարեգործութիւնները. ցորչափ մարդը ծանր մեղաց մէջ է, միշտ Աստուծոյ թշնամի է: Ի՜նչ անմտութիւն, բոպէական հաճոյքի մը համար Աստուծոյ թշնամի ըլլալ ու յաւիտենական դատապարտութեան ճամբէն քալել:

Գաղղիայի Ս. Լուդովիկոս թագաւորին առաքինի մայրը Պլանգա, ծանր մեղաց գարշութիւնն աղէկ ճանչնալուն՝ իւր որդւոյն հետեւեալ խօսքն ըսաւ. ,,Որդեակ, ղքեզ սաստիկ գորովով կը սիրեմ. սակայն շատ աւելի սիրով ղքեզ թագաւորութենէ ու կեանքէ զրկուած տեսնել կ՚ուզեմ, քան թէ մահուչափ մեղքով աղտեղած:,, Մօրն այս խօսքերն որդւոյն անմեղ մտաց վրայ այնպէս ազդեցութիւն ըրին, որ երբեք կենացը մէջ մահուչափ մեղք չգործեց: Նոյնպէս Ս. Եւտունա մահուչափ մեղքէ այնպէս կը սոսկար, որ իր հասակակցաց

սեպ կը կրկնէը. Եթէ ստիպուիմ մեղաց ու դժոխոց մէջ ընտրութիւն ընել, աւելի սիրով յանձն կ'առնում դժոխքն իջնալ՝ քան թէ մահուչափ մեղք մը գործել:

Ո՛րդեակ, աշխարհքիս մէջ չկայ չարիք՝ որ մեղաց հաւասարի: Արդ հոգւով չափ սոսկա խորշէ անկէ, ոչ միայն մահուչափ, այլ նաեւ թեթեւ ու ներելի մեղքէ ալ, որն որ՝ ստոյգ է՝ զմարդ Աստուծոյ թշնամի չ'ըներ, երկնքէն չի զրկեր, պճոգին չի սպաններ. բայց կամաց կամաց սէրը կը նուազեցընէ, շնորհքը կը պակսեցընէ ու մահուչափ մեղաց ճամբայ կը բանայ. Ով որ փնը կ'արհամարհէ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, կամաց կամաց կը կորնչի:

Ը. Ցնծալ վերջին վախճանդ, եւ երջանիկ ես ստեղծուիդ:

Մարդուն վերջինքն են, Մահ՝ որ աս կենաց վերջ կու տայ, Դատաստան՝ որ մարդուն յաւիտենական վիճակը կ'որոշէ, Երքայութիւն՝ որ բարի գործքերը կը վարձատրէ, Դժոխք՝ որ մեղքերը կը պատժէ:

Ցաճախ ու խորունկ մտածէ. Պիտի մեռնիմ, թերեւս այսօր. ան ճգնաժամուն խիղճս ինչպէս պիտի գտնեմ. երջանիկ եմ՝ եթէ առաքինի կեանք եմ անցուցեր, դժբախտ եմ, եթէ մեղքերով ու անառակութեամբ ապրեր եմ: Աստուծոյ դատաստանը պիտի ելլեմ, որ զիս ամէն տեղ ու ամէն րոպէ կը տեսնէ, իրաւներս

գիտէ եւ խիստ հաշիւ պիտի խնդրէ ինծմէ կենացս ամէն վայրկեաններուն համար։ Ձիս ինչպէս պիտի արդարացընեմ, եթէ ժամանակս դատարկութեամբ անցուցի, քրիստոնէական պարտքերս չկատարեցի, օրերս խաղերով, կերուխումով, զբօսանքներով, մարմինս զարդարելով անցուցի, այնչափ խաբէութիւն, անիրաւութիւն, գողութիւն ու չարիք գործեցի, անէծք, նախատական խօսքեր ու սաեր ղրկուցեցի . . . ։

Աստուած ձիս ստեղծեր է միայն Աբքայութեան համար, ուր ինծի կը սպասէ անթառամ պսակ, մշտնջենաւորութիւն ու փառք։ Վարքս ձիս անոր արժանի պիտի ընէ. եթէ երկինք՝ իմ ճշմարիտ հայրենիքս կորանցընեմ, իմ բաժինս պիտի ըլլայ Դժոխք, ուր են յուսահատութիւն, տանջանք եւ զարհուրանք, որոնց իմ ամպարշտութեանցս համար արժանի եմ, բայց Աստուած իր ողորմութեամբն ինծի ժամանակ կը շնորհէ որ ապաշխարեմ։

Գ. Վարդ քրիստոսի օրինաց՝ ուղիղ աշխարհի ուղբանց՝ համայն։

Աշխարհքիս սկզբունքն է՝ պէտք է ուրիշներուն պէս ապրիլ։ Արդիւկ իրենք ձիրենք արդարացընելու եւ լաւ քմայ ապրելու համար առհասարակ կ'լսեն. Հիմակուան սովորութիւնն այս է. ամէնքն այսպէս կ'ընեն, ես ալ պէտք է որ անոնց հետեւիմ. եթէ անոնք դժոխք երթան, ես ալ կ'երթամ, ձնաս չունի . . . . ։

Ահա ժայռն ուր շատերը կը խորտակին։ Ոչ բան հաճոյից աշխարհի, այլ Աստուծոյ անփոփոխ օրինաց, իր սուրբ կամաց, Ա. Եւտաբանին վարդապետութեան ու Քրիստոսի կատարելութեանց համաձայն պիտի ուղղենք զմեզ, մեր բոլոր խորհուրդներն ու գործողութիւնները։ Աշխարհքի մէջ կը տիրէ մոլորութիւն ու խաբէութիւն. միայն յԱստուած է ճշմարտութիւն, սրբութիւն, արդարութիւն ու երջանկութիւն։ Իր օրէնքները յաւիտենական են եւ ճշմարիտ առաջնորդ առերանութիւն։ Քրիստոսի եւ բոլոր իր սրբոց օրինակները զմեզ առ այն կը յորդորեն։ "Երբեք չենք մոլորիր, կ'ըսէ Ս. Յերոնիմոս, եթէ Աստր հետեւինք, որ է ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք. անոր օրինաց հետեւողն երբեք չի խաբուիր եւ միշտ երջանիկ կ'ըլլայ, իսկ ուրիշ վարդապետութեան եւ օրինակի հետեւողը՝ կը մոլորի կը կորսուի։"

Օրէնք։

Ջորրորդ դարուն մէջ Դոսիթէոս պատանին սուրբ կրօնի ակզբամբք ամրացած՝ աշխարհքի սուտ ակզբունքները մերժեց։ Տղայութեան առեն կայսեր պալատականներէն մէկուն խնամոցը յանձնուեցաւ, որ զինքը կրթէ։ Դոսիթէոս արքունեաց մէջ աղնուական տղոց հետ կրթուեցաւ. սակայն այնչափ վտանգաց մէջ իր առաքինութիւնները պահեց։ Մեծնալէն ետեւ

հրաման խնդրեց որ Երուսաղէմ աւերը տեղերուն այցելութեան երթայ։ Խնդիրքը լսելն ըլլալով, անմիջապէս ճամբայ ելաւ։ Գեթսեմանի պարտէզը դժոխոց պատկեր մը տեսնելով՝ սաստիկ վախցաւ, եւ նշանակութիւնը քովը կեցող կնոջ մը հարցուց. Ո՞վ են, ըսաւ, այդ դառն տանջանք կրող խեղճերը։ Ասոնք, պատասխանեց կինը, Աստուծոյ պատուիրանները չպահողներն են, որոնք աշխարհի սկզբանց ու սովորութեանց համաձայն կեանք անցուցին, մոլութեան ու մեղաց մէջ ապրեցան. եւ ի պատիժ իրենց անզգամութեան դժոխոց դատապարտեցան։ Ուրեմն ինչ պէտք է ընել, կրկնեց Դոսիթէոս, աս դժբախտութենէն ազատելու համար։ Քրիստոսի սկզբանց հետեւէ, անձնդ ուրացիր ու բարիք գործէ, ըսաւ կինն ու անհետացաւ։

Դոսիթէոս միկէն որոշեց որ վանք մը քաշուի, եւ սկսաւ Աստուծմէ լոյս խնդրել։ Ջինքն իւր դիտաւորութենէն ետ կեցընելու համար եղած ջանքերուն յաղթելով, իրօք վանք մտաւ, ուր Աբբան Ս. Դորոթէոսին ձեռքով պատանեայն կոչումը փորձել ուզեց։ Դորոթէոս հարցուց իրեն, թէ ի՞նչ բանէ շարժեալ՝ հոս եկար։ Պատանին պատասխանեց. Միայն երջանիկ ըլլալու համար։ Ձե՞ս կրնար աշխարհքի մէջ երջանիկ ըլլալ, կրկնեց Սուրբը։ Պատասխան տուաւ պատանին. Կը վախնամ, որ աշխարհքի մէջ չեմ կրնար եր-

ջանիկ ըլլալ, ուր մեղաց առիթք ու վտանգք բազմաթիւ ու սաստիկ են: Ես իմ տկարութիւնս ճանչնալով աշխարհէն կը հրաժարիմ: Սակայն արքունիքը գքեզ պիտի ծաղրեն, կրկնեց Ս. Դորոթէոս: Ա՛ս ամենեւին հոգս չէ, բաւ պատանին. ես միայն հոգիս փրկել կ՛ուզեմ: Բայց ինչպէս կրնաս ընդ միշտ հեռու մնալ աղգականներէդ, որ գքեզ ջերմ գորովով կը սիրեն: Դեռ պզտիկ ես, փափկութեամբ սնած ես, ճգնաւորական խստութեան կրնա՞ս դիմանալ: Կրնամ Աստուծոյ ղօրաւոր շնորհօքն, բաւ պատանին: Եկուր ուրեմն, որդեակ, բաւ Սուրբը, Աստուած օրհնէ որոշումդ: Աբբային հրամանաւ երկիւղած պատանին Դորոթէոսին առաջնորդութեանն յանձնուեցաւ, որ իր զարմանալի հնազանդութեամբը բովանդակ վանականաց օրինակ եղաւ եւ շատ տարիներ առաքինութեամբ ու սրբութեամբ ապրելով մեռաւ:

Որդեակ, Դոսիթէոսին նշանաբանը միտքդ դրոշմելով ըսէ միշտ. Աշխարհէ եկած եմ փրկութեանս համար գործելու: Երջանիկ ըլլալ կ՛ուզեմ հոգիս փրկելով:

32. Մ[illegible]-ԸԵՒ ՎՐՈՅ:

Ա. Աստուած հին օրինաց մէջ թլփատութիւնը հաստատեց իր ընտրեալ ժողովուրդն ուրիշ ազգերէ որոշելու համար, որով Աբրահամու սերունդն Աստուծոյ խոստմանց հաղորդակից եղաւ. բայց

պարտաւոր էր Աբրահամու հաւատքն ու հնազանդութիւնն ունենալ եւ անոր առաքինութեանցնմանիլ։ Ակրոութիւնը սուրբ ու բարձր գործողութիւն մըն է, զոր Քրիստոս զմեզ սրբելու համար հաստատեց։ Ասով զմեզ իւր կենաց, չարչարանաց ու մահուան անսահման արդեանց մասնակից կ'ընէ, Աստուծոյ սիրոյն ու մշտնջենաւոր բարեկամութեան մէջ կը հաստատէ, սրբարար շնորհք կու տայ մեզի եւ զմեզ երկնից ժառանգ կ'ընէ։ Ակրոութեան խորհրդոյն մէջ Աստուծոյ անչափ կարողութիւնն ու սէրը կը տեսնենք. կարողութիւնը՝ որ քանի մը կաթիլ ջրով զմեզ սկզբնական մեղքէ կը մաքրէ եւ սկզբնական արդարութիւնը դարձեալ մեզի կու տայ. սէրը՝ որ Ջուրն ընտրեց այս կարեւորագոյն խորհրդոյն ընդունելութիւնը բովանդակ մարդկան դիւրինցընելու եւ զանոնք իր արքայութեան փառացն արժանի ընելու համար, որ մկուն կորուսած չ'ուզեր։

Կը մկրտուինք Յանուն Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն սրբոյ։ Հօր անունով՝ որ զմեզ ոչընչէ ստեղծեց. Որդւոյն անունով՝ որ զմեզ սատանային իշխանութենէն ազատեց խաչին վրայ մեռնելով. Հոգւոյն սրբոյ անունով՝ որ զմեզ սրբեց ու լուսաւորեց։ Ուրեմն Ս. Եկեղեցւոյ շնորհօքը սրբուած ենք, ամէն ազգերէ աւելի Իրեն կը վերաբերինք. ուստի եւ պարտաւոր ենք Իրեն սրտանց ծառայելու,

պինքը սիրելու եւ իր սուրբերն լլալու։ Նթէ քրիստոնեայ մը ողջախոհ, արդար ու անշահախնդիր չապրի, դատաստանին օրը հեթանոսէ մը աւելի դատապարտութեան խիստ վճռոյ տակ կ՚ինյայ։

Բ. Սկզբունքեան ժամանակ սատանայէն եւ իր գործքերէն, աշխարհքի ունայնութիւններէն ու փառքերէն հրաժարեցանք, եւ աս պայմանաւ մեր Հոգւոյն վրայ Աստուծոյ որդի լլալնուս անջինջ կնիքը դրոշմեցաւ։ Բաւական չէ որ միայն աս կնիքը կրենք, հապա ճշմարիտ քրիստոնէի պէս պիտի ապրինք, մտածենք, խօսինք ու գործենք։ Նթէ կարենար մէկն Աստուծոյ որդի լլալ ու փրկուիլ, թէեւ սատանայի գործք գործէր, աշխարհքի ապականութեանց հետեւէր, առանց մնահացուցման ու անձն ուրանալու ապրէր, ան ատեն հարկ չէր լլար որ Աստուծոյ Որդին աշխարհք գար, չարչարուէր ու յաւիտենական ճշմարտութիւնները մեզի աւետարանէր։

Որեակ, հալածենք մեզմէ ամէն անհաւատութիւն, աշխարհքիս խաբեբայ սովորութեանց յարմարելով՝ զմեզ չխաբենք, մեր Հոգւոյն աղնուութիւնն ու վիճակներնուս արբութիւնը լաւ ըմբռնենք։ Քրիստոնեայ ենք, Աստուծոյ որդի, երկնից ժառանգ. ինչ փառք, ինչ պատիւ։ Աստուծոյ օրինաց հակառակ ապրելով՝ ան առանձնաշնորհութիւնը չկորանցընենք։ Ամէն օր Աստուծոյ մարդասէր ողորմու-

թեանը շնորհակալ ըլլանք, որ զմեզ ճշմարիտ կաթողիկէ եկեղեցւոյ ծոցը ծնաւ՝ անչափներ հեթանոսութեան մէջ թողլով, որոնք թերեւս մեզմէ աւելի եռանդնոտ կ՚ըլլային աստուածպաշտութեան մէջ։ Մկրտութեամբ ընդունեցանք սրբութեան ու արդարութեան շնորհքը. արդ ասիկայ աշխարհքիս բոլոր հարստութիւններէն վեր ու պատուական է, ասիկայ պահելու համար ամէն ճիգ պիտի թափենք։ Ասոր գլխաւոր թշնամին մահուչափ մեղքն է, որմէ խորշելու ենք, ի հարկին՝ կեանքերնիս անգամ զոհելով։ Եթէ դժբախտաբար մեղանչենք, անկեղծ զղջմամբ ու ապաշխարութեամբ վերստին աս շնորհքը ձեռք բերելու ջանանք։ Մկրտութեան սուրբ ուխտերնիս նորոգենք Զատկին եւ առանձինն մեր ծնընդեան օրը՝ երբ մկրտուելով՝ Աստուծոյ սիրելի սուրբերէն մէկուն անունն առինք։ — Ծնողք միտ դնեն որ իրենց նորածին մանկանը սուրբի մը անունը դնելուան, ոչ թէ հեթանոսի մը՝ ինչպէս որ այսօրուան օրս պատահարելի սովորութիւն մըն է եղեր։

Օրինակ։

Ափրիկէ քրիստոնէից դէմ ելած սաստիկ հալածանաց առեն Դիոնիսիա ազնուական կին մը իր միամօր մանկիկովը բռնուելով՝ բանտ դրուեցաւ։ Հոն իր զաւկին՝ տանջանաց գործիքներէն սոսկալը տեսնելով, Մակաբայեցւոց մօրը պէս այն-

պէս եռանդով խօսեցաւ, որ տղուն սրտէն ամէն վախ ու սարսափ փարատեցաւ, եւ քաջասրտութեամբ գոչեց թէ ինքն ալ իր մօրը հաւատքին մէջ ապրած է ու կը մեռնի։ Նոյն միջոցին դահիճք տղան մօրն աչաց առջին մերկացընելով՝ սաստիկ ծեծեցին։ Մայրը նոյն միջոցին կը գոչէր. Յիշէ, ով աչքիս լոյսը, յիշէ որ յանուն Ս. Երրորդութեան մկրտուած ենք։ Ա՛լ մօտ է յաւիտենական փառքը, ալ մի վախնար, միայն յարատեւէ։ Մանուկ դիւցազնը մինչեւ վերջը համբերեց, պատերազմը լմնցաւ, յաղթութիւնը կանգնուեցաւ, զոր երկինքը կը կատարէ իր մօրը հետ, որ անմիջապէս սրոյ հարուածով մը երկինքն իր տղուն քովը ալացաւ։ — Մարք, ձեր զաւկրները մկրտութեան անմեղութեան մէջ պահելու համար խրատելէն չդադրիք։ Մօր մը սրտաբուխ խօսքերն որդիական սրտերուն վրայ շատ ազդու են։

33. Դուշի Խորհրդոյն — Ս. Հոգւոյն պարգեւաց վրայ։

Ա. Առաքեալք Հոգեգալստեան օրը խոստացեալ Ս. Հոգին ընդունեցան։ Առաջին հաւատացեալք Առաքելոց ազդմթելովն ու ձեռք դնելովը Ս. Հոգին կ՚ընդունէին. իսկ հիմակուան քրիստոնեայք եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներէն *,

* Ըստ արեւելեան սովորութեան քահանայք մկրտութեան ժամանակը դրոշմ կու տան, բայց անկէ դուրս չեն կրնար առանց հրամանի։

որոնք աղօթելով անոնց վրայ ձեռք կը դնեն եւ զանոնք աւրբ մեռոնով կ'օծեն: Դրոշմը քրիստոնէին հաստատութիւնը, զօրութիւնն ու լրումն է: Մկրտութեամբ Աստուծոյ որդւոց նշանը կ'ընդունինք. դրոշմով՝ մեր Հոգւոյն վրայ կնիք կը տրապաւորի, որ մենք Քրիստոսի զինուորներն ենք: Նոյն միջոցին նոր պատիւ կ'առնունք, քահանայի ու թագաւորի պատիւ: Արդ ամէն օր զմեզ Աստուծոյ պատարագ պիտի մատուցանենք, պիտի նուաճենք մեր չար յօժարութիւններն ու մեղքերը. նոյն իսկ մեր անձն ու կամքը ամէն բանի մէջ պիտի մահացընենք: Մկրտութեան առեն Ս. Հոգիէն արբարար շնորհքը կ'ընդունինք. իսկ դրոշմի առեն Ս. Հոգին իւր պարգեւներովը կու գայ արտերնիս կը բնակի եւ զմեզ կը զօրացընէ, որ հաւատքնիս հաստատութեամբ խոստովանինք ու արբութեամբ ապրինք:

Ս. Հոգւոյն պարգեւներն են՝ իմաստութիւն, հանճար. խորհուրդ, զօրութիւն, գիտութիւն, աստուածպաշտութիւն եւ երկիւղ Աստուծոյ: Մեր Հոգին մեղքէն արբուելէն ետքը՝ աստուածային գերբնական շնորհաց կը կարօտի ճշմարիտ կատարելութեան հասնելու համար, ուրոնցմով Ս. Հոգին դրոշմի առեն մեր Հոգին կը զարդարէ:

Ա. Իմաստութեան պարգեւով Ս. Հոգին մեզի կը սորվեցընէ Աստուծոյ բովանդակ օրէնքները, կարգաւորութիւններն ու

դիտաւորութիւնները, մեր կենաց վախճանն ու նոյնին հասնելու միջոցները: Մեզի կը ցուցընէ իրաց բնութիւնն, իրենց պատճառներն, ազդեցութիւններն ու Աստուծոյ նկատմամբ ունեցած յարաբերութիւնները: Մեզի կ'ազդէ որ յաւիտենական ճշմարտութեանց, մեր հաւատոց ու խղճի մտաց համաձայն գործենք, առաքինութեան ճամբէն քալենք ու փրկութեան միջոցներն ի գործ դնենք: Ով որ մեղք չի գործեր, իմաստուն է:

Բ. Հանճարոյ պարգեւն ան լոյսն է, որ զմեզ առ Աստուած կը բարձրացընէ, մեզի կը ճանչցընէ անոր յատկութիւնները ու անբաւ կատարելութիւնները, զմեզ կը լուսաւորէ, որ բատկարի ուղիղ հասկընանք բարձր խորհուրդներն ու յայտնեալ ճշմարտութիւնները: Բայց աս ծանօթութիւնն աւելի խոնարհութեամբ, ջերմ աղօթքով ու յայտնեալ ճշմարտութեանց հոգւով հնազանդելով կը ստացուի, քան թէ ջանքով ու մտածութեամբ: Անոր համար շատ անգամ պարզամիտ ու մտադիր հոգիք աստուածային բաներուն մէջ աւելի հմուտ կ'ըլլան, քան թէ ամբարտաւան հոգիք, զորոնք Աստուած ի պատիժ իրենց ամբարտաւանութեան՝ խաւարի մէջ կը թողու:

Գ. Խորհրդոյ պարգեւը զմեզ կը լուսաւորէ, որ միշտ խոհեմ զգուշութեամբ վարուինք, թշնամւոյն գաղտնի որոգայթները ճանչնանք, մեզաց վտանգներէն ու առիթներէն զգուշանանք, տարակոյսներու

եւ խղճի շփոթութեանց մէջ ուղիղ ընտրութիւն ընենք, կոչման գործոյն մէջ Աստուծոյ կամքը հարցընենք, փրկութեան ճամբէն քալենք եւ ուրիշներուն ալ առաջնորդ ըլլանք: Առանց աս պարգեւին՝ մարդ դիւրաւ կը մոլորի եւ ուրիշներն ալ կը մոլորեցընէ:

Դ. Զօրութեան պարգեւը կու տայ մեզի քաջասրտութիւն եւ հաստատուք յառաջադրութիւն՝ Աստուծոյ կամքը կատարելու, ամէն արգելք, դժուարութիւնն ու փորձութիւնք յաղթելու, չար օրինակաց, մարդկային ակնածութեանց ու աշխարհքի հրապուրանաց հակառակելու, չարչարանաց ու վշտաց համբերելու, մարմինն իւր ցանկութեամբքը ճնշելու, մեր բերմանցն ու կրից յաղթելու, հաւատոյ համար սիրով կեանքերնիս իսկ զոհելու: Առանց աս պարգեւին՝ մեր տկարութեամբը փորձութեանց տակ կ'ընկճինք:

Ե. Գիտութեան պարգեւով կը սորվինք աստուածային իրաց, շնորհաց ու առաքինութեան յարգը, կը տեսնենք շնորհքը կորսընցընողներուն խեղճութիւնը, մեր թշուառութիւնն ու տկարութիւնը: Կ'ըմբռնենք երկրաւոր իրաց անցաւոր ու ոչինչ ըլլալը, սուրբ իրաց ալ հարկաւորութիւնը: Մարդն առանց աս պարգեւին կը նմանի անաանոյ: Աս գիտութիւնը կ'անուանուի սրբոց գիտութիւն, վասնզի ասով անոնք այնպիսի բարձր ու խորունկ տեղեկութիւններ ընդունեցան, որ աշ-

խարհի գիտուններն անցան: Աստուած ասիկայ միայն իսնարհ Հոգւոց կը բաշխէ: Իրօք ալ ատորին վիճակի մարդկան մէջ որչափներ փրկութեան գիտութեան մէջ աշխարհքիս իմաստուններէն խայտառակեցին:

Զ. Աստուածպաշտութեան պարգեւը մեզի կը սորվեցընէ որ զԱստուած մեր սիրելի Հայրը պաշտենք, սիրենք եւ կրօնից բովանդակ կրթութեամբք պատուենք: Ա պարգեւով Աստուծոյ ծառայութեան մէջ մեզի պատահած ամէն վիշտ ու ծանրութիւն՝ քաղցր ու մխիթարական կու գայ. ասով մեր ընկերն յԱստուած կը ճանչնանք, զԱստուած ալ՝ մեր ընկերին, բարեկամին, հաւասարին ու առաջնորդաց վրայ: Այս կենաց բովանդակ յաջող ու դժբախտ դէպքերն իբրեւ Աստուծմէ խաւրուած կը մտածենք. յաջողութիւնները շնորհակալութեամբ, վիշտերն ալ՝ իր սիրոյն համար իւր ձեռքէն համբերութեամբ կ'ընդունինք:

Է. Աստուծոյ երկիւղին պարգեւը Ս. Հոգւոյն պարգեւաց պսակն է, եւ կ'ազդէ ի մեզ աստելութիւն ու զզուում ամէն բանի, որ Աստուծոյ կամաց հակառակ է եւ զինքը կը վշտացընէ: Ասիկա զմեզ մեղքէ կը ոսկացընէ, մեզի քաջութիւն ու հաստատութիւն կու տայ, զմեզ Աստուծոյ սիրոյն մէջ կը բռնէ ու իր շնորհացը մէջ կը հաստատէ: Իմաստութեան սկիզբն Աստուծոյ երկիւղն է:

Ե. Ուրեակ, դրոշմով Քրիստոսի ընտրեալ զինուոր եղար, ուրեմն դուն կ'աղաղակէ Ս. Պօղոս. Վշտանիմ (ֆոյձեա) իւրեւ ընտրուած զինուոր Յիսուսի Քրիստոսի: Արդեր ընտրուած մարդն հաստատուց, եթե հոր ալինաց յանխափանելոյ՝ յոր խոչեցար, ե՞ պատանիցեր ընտրուած պատուիրանն առալէ քուկդ վէյէց: Ա՛յո, դուն կաթողիկէ հաւատոյ դաւանութիւնդ ան միջոցին առիր, երբ առաքը Միրուռ թեամբ Աստուծոյ եւ եկեղեցւոյ որդի, Քրիստոսի արքայութեան ալ ժառանգ եղար: Իսկ դրոշմի առեն առած դաւանութեամբդ՝ Քրիստոսի բանակին ու պատերազմին քաջ ու հաւատարիմ զօրական եղար: Արդ մ'ամչնար բովանդակ աշխարհքի առջեւ կաթողիկէ հաւատքդ խոստովանելու, ոչ միայն խօսքով, այլ աստուածահաճոյ գործովք: Իբրեւ հարազատ կաթողիկէական քրիստոնեայ՝ կրօնից բոլոր պարտաւորութիւններն ամենայն համարձակութեամբ ու ճշդիւ կատարէ: Ճշմարիտ հաւատքիդ համար պիտի կրես հալածանք, վիշտ ու նախատինք. չըլլայ թէ դաւանութիւնդ ուրանաս. քեզի մեծ պարծանք ու պատիւ համարէ կաթողիկէ եկեղեցւոյ որդի ըլլալդ, որ միակայն ճշմարիտ եկեղեցին է, որմէ դուրս բնաւ փրկութիւն չկայ: Ատոցդ մէջ անջինջ դրոշմէ Ս. Պետրոսի՝ Եկեղեցւոյ Գլխոյն խօսքերը, որոնցմով առաջին քրիստոնեայքը կը քաջալերէր կը յորդորէր որ Յիսուսի

համար ամէն թշնամանաց ու անիրաւութեանց համբերեն. ի-ն էրիք նախատիցէ ե-ս վասն անուանն Քրիստոսի, երանելի ե+: Մէ ոտ ի յերկիր լուսաւորիչ էրիս- ղպանոզ, կամ էրիս- ղիւղ, կամ էրիս- ղնարտիւրդ, կամ էրիս- ղօթարտեսուղ: Ապա երիք էրիս- ղէրնոռնեայ, զի ինչ ասիցիս, այլ ճշմարիտ առնիս զանուանդ անուամբ այսուհի. (Ա. պետ. գ. 14:) — Քեզ բովանդակ տառապանացդ ու հաւատարիմ ծառայութեանդ լինուլի վարձքն Աննկէ ապաստ, որ կ'ըսէ. Ահեղայն որ խոստովանիցի յիս առաջի մարդկան, խոստովանիցից ե- ես զնմանէ առաջի Հօր իմոյ որ յերկինս է: (Մատթ. ժ. 32:)

Օրինակ:

Քրիստոնէութեան առաջին ժամանակաց մարտիրոսները, ինչպէս նաեւ տասնուերկոթնեղորդ դարուն մէջ ճաբոնի վկայք, կը ցնծային՝ որ միակ ճշմարիտ հաւատոց համար տանջանք եւ մահ կրելու արժանի կ'ըլլան: Անհամար օրինակաց մէջէն մէկը միայն յիշենք: Յամի 1613 Հոկտեմբերի 7ին Ալիմա քաղաքն երեք ազնուատոհմ մարդ իրենց ընտանեօքը գլխատութեան տեղը տարուեցան, ուր Քրիստոնէական հաւատոյ դաւանութեան համար կրակի մահուամբ պիտի մեռնէին: Իրենք ուրախութեամբ Աստուծոյ շնորհակալ կ'ըլլային մարտիրոսութեան շնորհքն իրենց պարգեւելուն համար. իսկ իրենց եռեւէն ու առջեւէն գացող գրեթէ քսան հազար

հոգւոյ չափ մարդիկ հոգեւոր երգեր երգելով եւ աղօթք ընելով, ձեռւրնին վառուած ճրագ. բռնած ու գլուխնին ալ ծաղկէ պսակները դրած կը քալէին։ Անոնցմէ մէկուն Յակոբ անուանով տասնուվեց տարեան տղան՝ ճամբան շատ երկար ըլլալուն յոգնելով, ոմանք զինքն ուզեցին գրկի վրայ տանիլ. սակայն մանուկ դիւցազնը յանձն չառաւ ըսելով. ,,Պէտք է որ մենք ալ մեր Տիրոջը նմանինք, որ ոտքով Գողգոթա ելաւ, ասկէ զատ՝ ծանր խաչն ալ շալկած էր։ Հիմակ աշխատութեանց համբերենք, որ երկինքը հանգչինք ,,։ Երբ որ մանուկ նահատակը փայտակոյտը տեսաւ, իր վրայ լացողներուն ցնծութեամբ ըսաւ. Ինչո՞ւ կու լաք, երջանկութեա՞նս կը նախանձիք, մանաւանդ թէ դուք ալ ինծի հետ ուրախացէք։ — Գլխատման տեղն որ հասան, ամէն մէկը ցիցին վազեց, որուն պիտի կապուէր, եւ ուրախութեամբ զանիկայ համբուրեց։ Անոնցմէ մէկը փայտակուտին բարձունքէն ժողովրդեան ըսաւ։ ,,Ակ տեսնենք կրակը, որ զմեզ պիտի այրէ, բայց ամենեւին չենք վախնար, վասնզի աս կրակին ձեռքովն անմիջապէս երկինքը Քրիստոսի պիտի երթանք։ Եղբարք, միայն կաթողիկէ կրօնին մէջ մարդ կրնայ երջանիկ ըլլալ. յարատեւեցէք հաւատոյ մէջ, տանջանքէն մի վախնաք, որ վայրկենական է, որուն կը յաջորդէ մշտնջենաւոր հանգիստ . . . ։,, Երբ որ ամէնքն ալ ամուր կապուեցան, քրիստոնէական եղբայրու-

Թեան նախագահը դրօշ մը պարզեց, որուն վրայ Քրիստոսի մահուան դատապարտուելուն պատկերը նկարուած էր. ,,Ահաւասիկ ձեր Փրկիչն, ըսաւ խոստովանողաց, որուն սիրոյն համար դուք ալ հիմայ կը մեռնիք, որն որ երկինքը ձեզի կը սպասէ:,, Նոյն միջոցին փայտերուն կրակ տրուեցաւ. քրիստոնեայք ծնկան վրայ սկսան արտասուախառն Աստուծոյ ու Ս. Կուսին աղաչել, որ Քրիստոսի զինուորաց օգնեն: Իսկ անոնք ձեռնամած ու աչուընին երկինք ուղղած՝ իրենք զիրենք Աստուծոյ յանձնեցին: Յակոբ՝ երբ որ զինքը ցից կապող չուանը կրակէն սպառեցաւ, բոցերուն մէջէն իր մօրը գլուխը վազեց ու անոր վիզը փաթթուեցաւ: Բայց մայրն ըսաւ. Ո՛րդեակս, երկինք նայէ, Յիսուս եւ Մարիամ քեզի նշան կ՛ընեն: Մանուկն երեք անգամ Յիսուս Մարիամ ըսելէն ետեւ մեռաւ. մայրն ալ անմիջապէս իր տղուն մարմնոյն վրայ հոգին աւանդեց: Յակոբայ Մագդաղենա քոյրը ծռելով բոցերուն մէջէն հրաշէկ փայտեր առաւ գլխուն վրայ դրաւ, յայտնելով թէ որչափ սիրելի են անոնք իրեն. եւ նոյն րոպէին մեռաւ: Բոլոր նահատակներն հոգին աւանդելէն ետեւ, քրիստոնեայք անոնց սուրբ նշխարքը ժողովեցին, Նանկազագիի եկեղեցւոյն մէջ թաղեցին: — Քրիստոս այսպիսի յաղթանակներ կը կատարէ իր զինուորացը վրայ, զորոնք դրօշմի սուրբ խորհրդոյն մէջ Ս. Հոգւոյն զօրու-

թեամբը կը զինէ, որ իր աստուածային վարդապետութեանց դաւանութիւնը կնքեն նահատակութեամբ ու արեան մահուամբ:

34. Եւ ելանէ՛ր պատշ՛ գործ-ին, պատրաստէ՛ է՛ անոր ներսէ՛ն փոխ-ելո՛ վրայ:

Ա. Եկեղեցին՝ Աստուծոյ տունն է, ուր պէտք է մտնել մեծ պարկեշտութեամբ ու զգուշութեամբ: Եթէ ազնուականի մը տունը կը մտցուի ամենայն ակնածութեամբ, որչափ աւելի Աստուծոյ տաճարը: — Եկեղեցւոյ մէջ ամէն բան մեզի յարգութիւն կը հրամայէ: Օրհնած ջուրը կը յիշեցընէ մեզի՝ որ մեղքերնէս մաքրուինք ու սրտի զղջմամբ Աստուծմէ թողութիւն խնդրենք: Խոստովանարանը մտքերնիս կը բերէ որ Աստուծոյ հետ հաշտուելու տեղն է, ուր մեղքերնիս անկեղծ խոստովանութեամբ պիտի լանք: Սրբոց պատկերները մեզի կը յիշեցընեն, որ անոնք Աստուծոյ սիրելի ծառաներն են, որ իրենց պանդխտութեան ընթացքը կատարած ըլլալով՝ երկինքը զԱստուած կը փառաւորեն եւ մեզի համար բարեխօս են: Տապանակին մէջ՝ յամենասուրբ Հաղորդութեան՝ բազմած է Յիսուս Քրիստոս՝ մեր սիրելի Փրկիչն ու արդար Դատաւորը, մեր աղաչանքները կը լսէ եւ մեզի իւր շնորհքներն առատութեամբ կը բաշխէ: Խորանը կը յիշեցընէ խաչին վրայ մատուցուած արեան Զոհը, զորն որ Յիսուս Քրիստոս ամէն օր իր անսահման սիրովը քահանային

ձեռքը հացի ու գինւոյ տեսակաց ներքեւը անարիւն կերպով կը նորոգէ: Ասոնցմէ զատ՝ Եկեղեցւոյ մէջ տիրած լռութիւնն ու անուշահոտութիւնը սրտերնիս նուիրական զգածմամբ կը լեցընէ ու զմեզ կը պատկառեցընէ: Երբ այսչափ սուրբ առարկաներ կը տեսնենք, միանգամայն կը հաւատանք որ ամենակալին Աստուծոյ սուրբ տաճարն է, ինչպէս կրնանք յանդգնիլ հոգւով ցրուելու, ապիկն անդին նայելու, խօսելու, ծիծաղելու եւ անպատշաճ կենալու: Ով որ լրջութեամբ եւ անվայել վարմունքով կը կենայ հոն, յայտնի է որ այնպիսին ամենեւին կրօնական զգածում չունի, զոր որ կը խայտառակեն հեթանոսք եւ այլակրօնք, որոնք իրենց կուռատուններուն ու աղօթատեղիներուն մէջ սաստիկ մեծ յարգութիւն կը դուցընեն:

Բ. Ս. Պատարագը մեր կրօնին ամենէն բարձր ու ամենէն սուրբ գործքն է: Այս գոհը՝ որով Յիսուս Քրիստոս ինք զինքն իր երկնաւոր Հօրը կը նուիրէ, իր սուրբ մարմնոյն ու արեան միեւնոյն զոհն է, զոր ինքը Գողգոթա լեռը խաչին վրայ մեզի համար մատոյց: Հոն արեամբ էր, իսկ հոս անարիւն: Արդ ամենակարող Աստուած մը՝ որ երկինք ու երկիր եւ բոլոր արարածք ոչընչէ ստեղծեց, մեր սիրոյն համար կը զոհուի, քահանային պարզ խօսքերուն հնազանդելով՝ երկնքէն իսկոյն կու գայ կը հանգչի մեր խորաններուն վրայ: Գոհանք ու զարհուրինք Ա-

տուծմէ, որմէ բովանդակ հրեշտակք կը սարսափին:

Յիսուս Քրիստոս չորս դիտաւորութեամբ կը գոհուի: Ա. Որպէսզի Հօր Աստուծոյ իր պարտուպատշաճ երկրպագութիւնն ու մեծարանքն ընծայէ, որոնք հրեշտակաց, արբոց ու մարդկան անդադար մատուցած օրհնութիւններէն ու երկրպագութիւններէն յառնահմանս վեր են: Անոր համար Ս. Պատարագը Զոհ ահեռապարբեր Երկրպագութեան կ'ըսուի: Բ. Որպէսզի իր Հօրմէն մեր մեղաց թողութիւն ու մեզի համար ալ հաշտութիւն խնդրէ: Անոր համար Ս. Պատարագը կը կոչուի Զոհ Հաշտութեան: Գ. Որպէսզի իր մարմնոյն ու արեան զոհին միջնորդութեամբը մեզի ամենէն հարկաւոր շնորհքներն ընդունինք, որ կարող ըլլանք մեղքէ խորշիլ ու առաքինութեան մէջ յառաջանալ: Անոր համար Ս. Պատարագն ամենէն ազդու ու զօրաւոր Աղօթոց Զոհն է: Դ. Որպէսզի մեր բոլոր շնորհակալութեան օրհնութիւններն ու փառաբանութիւններն Աստուծոյ մատուցանէ: Անոր համար Ս. Պատարագը Զոհ Շնորհակալութեան կը կոչուի: Ուրեակ, ասոնք դիտաւորութեամբ աստուածային զոհն Աստուծոյ ընծայէ. նոյն յարգութեամբ, եռանդով, սուրբ զգածութիւններով, որոնցմով Յիսուս Քրիստոս խաչին վրայ ինքզինքը մեզի համար իւր Հօրը նուիրեց:

Գ. Ա՛ս սուրբ Ջոհին ներկայ գտնուէ աս կերպով։ — Պատարագին սկիզբէն մինչեւ Աւետարանը մեղքերդ մտածէ, անոնց վրայ զղջա ու խոնարհութեամբ Աստուծմէ թողութիւն խնդրէ։ Աւետարանէն մինչեւ Առէք կերէք հաւատքդ կենդանացուր, սէրդ բորբոքէ, զքեզ ողջ բովանդակ Աստուծոյ նուիրէ, սիրտդ ու հոգիդ առ Աստուած բարձրացուր, որն որ հրեշտակաց բազմութեամբ խորանին վրայ կը հանգչի, եւ անոնց հետ Յիսուսի Քրիստոսի մեծվայելչութեան երկիր պագ, զինքն օրհնէ ու փառաւորէ։ Առէք կերէքէն մինչեւ ձաշակում կենդանի հաւատքով, յուսով ու սիրով Յիսուսի հետ միացիր, իրմէ ամէն տեսակ շնորհք խնդրէ, իւր անբաւ ողորմութեանն ապաւինելով՝ աղաչէ ծնողացդ, ազգականացդ, կենդանեաց ու մեռելոց համար։ Ի Սուրբ ի սուրբին աստէնը հոգւով գողգոթա լեռը գնա եւ զքեզ բոլորանուէր Աստուծոյ ողջակէզ մատո՝ Յիսուսի հետ, եւ խնդրէ համբերութիւն, որ սիրով տանիս աս կենաց ամէն վշտերուն ու չարչարանաց։ Ճաշակման աստէն Յիսուսին հետ միաւորուէ, եւ ջերմ իղձերով ու բորբոքեալ սիրով զինքը հոգեւոր կերպով սիրտդ ընդունէ, որ զօրանաս ամէն բանի յաղթելու։ Քահանային վերջին օրհնութեան հետ Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրէ բովանդակ գործոցդ ու աշխատութեանցդ վրայ։ Ուրեակ, չհետեւիս անոնց,

որոնք կամ պատարագին կէսին կու գան եւ կամ կէսին կ'ելլեն կ'երթան. նոյնպէս անոնց ալ՝ որոնք եկեղեցի կ'երթան միայն իրենք զիրենք ցուցընելու, Աստուծոյ տան մէջ անպատմութեամբ կը կենան, ուրիշներուն ջերմեռանդութեան արգելք կ'ըլլան: Անոնց համար է՝ որ կ'ըսէ Ս. Պօղոս. Եթէ ոք զրաց Աստուծոյ ապականէ, ապականեսցէ զնա Աստուած:

Օրինակներ:

1. Կը կարդանք Ս. Գրոց մէջ թէ երբ Հեղիոդորոս զօրապետը բռնութեամբ ուզեց Երուսաղէմի տաճարը մտնել ու կողոպտել, յանկարծ փառաւոր ձի մը երեւցաւ, որուն վրայ ոսկիէ զէնքերով սպառազինած մարդ մը կար, երկու կողմն երկու երիտասարդով, որոնք հրեշտակ էին եւ զզօրապետն այնպէս ծեծեցին, որ շնչասպառ գետինը փռուեցաւ, եւ հազիւ մահուանէ աղատեցաւ Ոնիա քահանայապետին աղօթքովը:

2. Յիսուս սուրբ բարկութեամբ տաճարէն դուրս հանեց հոն առուտուր ընողները, որոնք Աստուծոյ տունն աւազակաց այր ըրած էին: — Ս. Ամբրոսիոս ունայնասէր ու սաստիկ զարդարուած կնոջ մը՝ որ եկեղեցի կ'երթար, հարցուց. Տիկին, ուր կ'աճապարես: Եկեղեցի, ըսաւ կինը: Ո՛չ, կրկնեց Սուրբը, մարդ կը կարծէ որ պարի կամ աշխարհական հանդիսի

մը կ'երթաս այդ անպատշաճ զարդարուն գգեստներովդ: Հեռու գնա ասկէ, գնա ողբա անկարգութիւնքդ, մի գար Հոս, որ ունայնասիրութեամբդ զԱստուած չվշտացընես եւ ուրիշներն ալ չչփոթես: Հոս մեղքերը լալու եւ զԱստուած փառաւորելու տեղ է: Եթէ Աստուած Իսրայելի ժողովրդեան՝ [illegible] ըսաւ, որչափ աւելի կ'ըսէ մեզի, որ ինք Հոս Տապանակին մէջ կը կենայ:

3. Յամի 871 Դանիացիք Անգղիայի արեւելեան կողմն ապականելէնետեւ՝ արեւմտեան կողմը յարձակեցան, որոնց վրայ քալեց բարեպաշտ ու քաջ Եթելբէտ թագաւորն իր սակաւաթիւ՝ բայց կորիճ գնդովը: — Պատերազմին օրը թագաւորն ուղեց առտու պատարագ մը տեսնել ու Ս. Հաղորդութիւնն առնուլ՝ աներկիւղ դիմագրաւ կռուելու համար: Ս. Պատարագին ատենը փութով իրեն ծանուցին թէ արդէն թշնամին պատերազմի ճակատեր է, պէտք է որ անմիջապէս իր ջերմեռանդութիւնը թողու եւ զօրաց գլուխն անցնի. սակայն թագաւորն անխռով իր ջերմեռանդութիւնը շարունակեց: Դարձեալ հետզհետէ պատգամաւորք ծանուցին որ եթէ վայրկեան մը միայն ուշանայ, բոլորովին կը յաղթուին: Բայց թագաւորը պատգամաւորին ձեռքովը սպարապետին ծանոյց թէ ինք մինչեւ որ Ջօրութեանց ու Յաղթութեանց

Տէրը Ս. Հաղորդութեամբ սիրտը չընդունի եւ Անոր զօրաւոր օրհնութիւնը չառնու, պատերազմ չի սկսիր։ Եթելբէտ սաստիկ եռանդով ու հոգւով հաղորդուելէն ու մինչեւ պատարագին վերջը մնալէն ետեւ՝ քաջասրտութեամբ իր զօրաց գլուխն անցնելով՝ քիչ ժամանակի մէջ թշնամւոյն յաղթեց։ — Ա թագաւորին օրինակը որչափ կը խայտառակէ զանանք, որ շատ անգամ չնչին գործքերու համար կամ սուրբ պատարագ տեսնելու չեն երթար եւ կամ մէկէն կէսին կը ձգեն կ'երթան։

4. Ս. Լուդովիկոս Գաղղիայի թագաւորն ամէն օր երկու պատարագ կը տեսնէր, շատ անգամ ալ երեք կամ չորս։ Երբ որ անգամ մը ականջը հասաւ թէ իր պալատականներէն ոմանք գինքը կը մեղադրեն այնչափ պատարագ տեսնելուն պատճառաւ տէրութեան գործքերը զանց առնելուն համար, անոնց պատասխան տուաւ թագաւորը. Որչափ խրճմտանքաւոր են այն պարոնայք. ոչ ոք մեղադրանաց բառ մը բերնէն կը հանէ խաղով եւ ուրախով անցուցած ժամանակիս համար։

35. Քահանայէց յորդորեան վրայ։

Ա. Երբ որ Հրեայք Սամուէլ մարգարէին հրամանին դէմ դարձան եւ երբ ինք Աստուծոյ առջեւն անոնց կուրու-

թիւնը կու լար. Աստուած իրեն ըսաւ. Չէիր ընդհեղին, հապա ինչ՝ որ ալ երթայ վրայ կ'երթար: Ամէն նախատինք ու վշտացուցում՝ զորոնք մարդ քահանայից կ'ընէ, Աստուծոյ կ'ընէ. վասնզի քահանայք Աստուծոյ փոխանորդներն են, որոնց տուած է իր իշխանութիւնն եւ իր շնորհաց բաշխումը: Յիսուս Քրիստոս իր առաքելոց եւ անոնց յաջորդաց ըսաւ: Որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ. որ ձեզ անարգէ, ինձ անարգէ: Ս. Ոսկեբերան կ'ըսէ. "Քահանայք առանձին կերպով Աստուծոյ կը վերաբերին եւ իր իշխանութեան լիազօր պաշտօնեայքն են:,, Քրիստոս է մեր հովիւն, ուսուցիչը, եպիսկոպոսն ու յաւիտենական քահանայապետը. քահանայք ալ ձեռնադրութեամբ կ'ընդունին իր հովուութեան, ուսուցչութեան ու քահանայութեան պաշտօնը: Որպէս առաքեաց զիս Հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ, ըսաւ Քրիստոս, եւ իր բովանդակ իշխանութիւնն անոնց տուաւ, այս ինքն՝ իշխանութիւն սորվեցընելու, սուրբ խորհուրդները մատակարարելու, մեղքերն արձակելու, սատանային իշխանութիւնը ջնջելու, սուրբ պատարագին մէջ իր մարմնոյն ու արեան զոհն Աստուծոյ նուիրելու եւ հաւատացելոց առաջնորդելու. իշխանութիւն մը, զոր ոչ երկնից հրեշտակք եւ ոչ երկրի թագաւորք ունին: Երբեմն ալ ձեզ կը յորդեն իբրեւ Աստուծոյ ծառայ եւ իր սուրբ խորհրդոց մատակարար, կ'ըսէ Ս. Պօղոս առաքեալը:

քահանայից զօրութիւնը պատաստանին օրն աւելի եւս պիտի փայլի, որովհետեւ ընտրելոց թուոյն մէջ եղող քահանայք Քրիստոսի խօսքին համաձայն, ամօռի վրայ նստած՝ ազգերը պիտի դատեն. անոր համար կ'ըսէ Ս. Պօղոս. Ձե՞ւ ֆէրեր պ--ի, ու ձեռ ապրարդ հրէշտակներըը պէտ պարձեռ, ոչլափ ե-ս աւ-ել ֆատաստանըը։

Բ. Երբեք պէտք չէ քահանայք, եւ ուրիշ Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը՝ որ եւ իցէ բանի եւ նոյն իսկ անսուրբ ու մեղանչական վարմունքի պատճառաւ նախատել, թշնամանել ու բամբասել. վասնզի Աստուած Մարգարէին բերնովը մեզի կը պատուիրէ. Մի դպչիք յօծեալս իմ, եւ եմ Աստուած արդար եւ խիստ վրէժխնդիր։ Քահանայք Աստուծոյ կը վերաբերին, թող Աստուած զնոսա դատէ, որ ամենագէտ է։ Մեր պարտքն է ընդհանրապէս ընկերին պակասութեանց վրայ չխօսիլ եւ սիրոյ քողով ծածկել, հապա որչափ եւս աւելի Աստուծոյ նուիրելոց թերակատարութիւնները ու յանցանքները պէտք ենք ծածկել։ Քրիստոսի մեզի տուած գեղեցիկ դասը չմոռնանք, որն որ փարիսեցւոց պակասութեանց դէմ յայտնապէս քարոզեց ու մեղքերնին առջեւնին դրաւ. իսկ քահանայից մեղքերը լռեց, իր մեծաբանքն անոնց ցուցուց եւ հրամայեց ժողովրդեան որ անոնց լսեն ու հնազանդին։ Յուդայի անօրէնութիւնը գիտէր, բայց զինքը սիրեց ու պատուեց, նոյն իսկ զինքը

համբուրիւ մատնած առեն ալ, որպէսզի մեզի ցուցընէ, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, թէ ինչ մեծ յարգութիւն ու պատիւ ընծայեալ է քահանայի արժանաւորութեան: Քահանայք ալ ուրիշներուն պէս մարդ են, սակայն իրենց բարձրագոյն պաշտօնովը ու նկարագրովն՝ որոնց արժանի կ'ըլլան ձեռնադրութեամբ ուղիղ ժամանակ, ամէն մարդէ վեր են: Իրենց բոլոր կեանքը սուրբ պիտի ըլլայ. թէպէտ եւ արբութեամբ չապրին եւ Յուդայի պէս իրենց վիճակն արատեն, կը մնան միշտ քահանայ եւ օծեալ Աստուծոյ. ով որ իրենց պատուոյն, պաշտօնին եւ անձին դէմ գէշ կը խօսի, զԱստուած կը վշտացընէ. ՈՎ ՈՐ ԻՄ ԽՈՀԱՆԱՅԻՆ ԼԸ ԴՊՂԻ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, ԻՄ ԱՂԻՆ ԲԲԻՆ ԼԸ ԴՊՂԻ: Աստուած քահանայից դէմ եղած նախատինքն ու թշնամանքը միշտ կը պատժէ: Հրեայք իրենց քահանաները չյարգելնուն համար եօթանասուն տարի Բաբելացւոց ծառայեցին: Մինչ այսօրուան օրս ալ անչափ հարուածք ու թշուառութիւնք՝ որոնք երկիրներու, ժողովրդոց եւ ընտանեաց վրայ կու գան, Աստուծոյ քահանայից, իր եկեղեցւոյն, իր խօսքերուն ու ճշմարտութեանց դէմ եղած թշնամանաց ու նախատանաց պատիժները չեն:

Գ. Քահանայութիւնը թշնամանելն՝ զմարդն անօրէնութեան, կրօնի ծաղրածութեան, հաւատոյ ուրացութեան, հերետիկոսութեան ու անհաւատութեան կը

տանի: Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը ծաղրողներն ու նախատողներն առհասարակ ամբարտաւան ու անկրօն մարդիկ են. պատուաւորները միշտ կը մեծարեն ու կը յարգեն Աստուծոյ պաշտօնեաները: Ամէն մոլորեալք ու հերետիկոսք իրենց մոլորութիւնը տարածելու եւ իրենց հետեւող գտնելու համար՝ մեծ ջանքով կը սկսին քահանայապետը, եպիսկոպոսները, քահանայքն ու ամէն Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը ծաղրել ու թշնամանել: Աստուած ալ զիրենք կը պատժէ իրենց չարութեան ու կուրութեան մէջ թողլով, եւ իր զարհուրելի արդարութեամբն այնպէս կը կարգադրէ՝ որ իրենց մահուան ժամուն առանց քահանայի ու սուրբ խորհրդոց մեռնին:

Որդեակ, քահանայք՝ հոգւոյդ առաջնորդներն եւ ամէն աստուածանուէր անձինքը պատուէ ու մեծարէ. ինչ որ քեզի կ'արգելեն՝ մ'ըներ, ինչ որ կը հրամայեն՝ սիրով ըրէ. ինչ որ ալ կը ուրվեցընեն՝ հաւատա: Աստուծոյ փոխանորդներն են եւ միայն Աստուծոյ խօսքերը կը քարոզեն: Իսկ երբ եկեղեցական մը իր վարդապետութեան մէջ կասկածելի է, եւ հռոմէական սուրբ եկեղեցիէն կը բաժնուի, ոչ միայն պարտական չենք անոր լսելու, այլ նաեւ իրմէ եւ իր վարդապետութիւններէն պիտի խորշինք:

Օրինակներ.

1. Մեծն Աղեքսանդր իր բանակովն Երուսաղեմի վրայ կ'երթար քաղաքը կործանելու եւ բնակիչքը սրէ անցընելու մտօք։ Ժողովուրդը սարսափած ու շփոթած ընելիքը չէր գիտեր. բայց Յադդոս քահանայապետն իր քահանայական շքեղ զգեստներովն անոր դիմացը գնաց։ Աղեքսանդր զանիկայ տեսնելուն պէս՝ կառքէն վար իջաւ ու անոր առջեւը խոնարհեցաւ։ Եւ երբ որ իր թիկնապահներն ասոր վրայ զարմացած՝ պատճառը հարցուցին, պատասխանեց թէ ոչ Յոդդոսին՝ այլ ճշմարիտ Աստուծոյ՝ որուն տահանան է անիկա, երկրպագելուն ըրէ, ու յաւիտենական Աստուածն իր ձառայէն վրայ ճանչցայ ու ընծա պարտիկ էրթալ նայ ինձն Աստուած։

2. Մեծն Կոստանդիանոս երբ որ աստուածանուէր անձի մը յանցանքը կը լսէր, սաստիկ կը ցաւէր եւ կ'ուզէր նոյնը իր ծիրանուովը ծածկել որ մարդիկ չտեսնեն եւ զԱստուած չվշտացընեն։ — Թէոդոս կայսրը՝ թէեւ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ շատ արդիւնաւոր էր, սակայն Ս. Ամբրոսիոսի խիստ հրամանին հնազանդելով՝ ծանր ապաշխարանքը սիրով կատարեց։ — Ս. Աննան ճգնաւորը՝ թէեւ ամենամեծ սուրբ ու թագաւորաց խորհրդատու էր, սակայն քահանային՝ այնպէս կը յարգէր, որ անոնց հանդիպածատեն՝ միկէն ձեռք կը պագնէր

ու մեծարանօք օրհնութիւններին կը խրնդրէր։ — Ս. Կատարինէ Սիէնացին քահանայքն յարգելու մէջ այնչափ յառաջ կ'երթար՝ որ անոնց կոխած տեղերը ջերմեռանդութեամբ կը համբուրէր։

3. Թէ Աստուած ինչպէս իրմէ առայից խրատներն ու արդար յանդիմանութիւնները ծաղրողները կը պատժէ, հետեւեալ դէպքը կը ցուցընէ։ Գաղղիայի քաղաքի մը մէջ երկու տղաք իրենց անկարգութիւններովը ժողովրդեան մեծ գայթակղութիւն կու տային։ Մեծարոյ քահանան անոնց հայրերը յորդորեց, որ իրենց զաւակները զսպեն։ Անոնցմէ մէկն յանդգնութեամբ քահանային պատասխանեց, թէ Դուն քու ժամագիրքդ մնածէ, ընտանեաց գործքերու մի խառնուիր. որուն ժողովրդապետն անուշութեամբ կրկնեց թէ Ես իբրեւ առաջնորդ հոգւոց ու հայր կը խօսիմ։ Բայց քու խօսքերդ քրիստոնէի չեն վայելեր։ Խօսքը վերջացուց ըսելով. Երանի թէ Աստուած զքեզ ալ չպատժէ տղուդ ամպարշտութեանց աչք գոցելուդ համար։ Կոյր հայրը կը պարծէր թէ քահանային լաւ պատասխան տուեր ու ճշմարտութիւնն է ըսեր, որ իր խօսքը ետ պիտի առնու։ Բանը բոլոր ժողովրդեան մէջ հրատարակուելուն՝ քահանան հետագայ կիրակին իր քարոզին մէջ ամենայն զգուշութեամբ ու խոհեմութեամբ փոքր ազդարարութիւն

մ՚ընելէն ետեւ՝ աւելցուց թէ Աստուած շատ անգամ կը պատժէ իրենց հոգւոյն առաջնորդին խրատներն արհամարհողները: Ակէ անմիտ հայրն աւելի եւս կատղելով, ալ քահանային դէմ ամէն կերպ նախատական խօսքեր կը խօսէր: Իսկ տղաք գինետուններըը թափառելով իրենց չարութիւններըը կը շարունակէին: Օր մըն ալ ուրիշ բարեկիրթ տղոց հետ զբօսանքի գացած ատեննին՝ յանկարծ երկինքը կը սկսի սեւ ամպերով ծածկուիլ ու սաստիկ փայլատակել: Ան սոսկալի որոտմանց մէջ կայծակը նոյն երկու անառակաները գետինը կը փուէ՝ անոնց միւս ընկերաց եւ ոչ մէկ մազին վնասելով: Ա՛ս աղէտալի դէպքին մէջ հայրերն աստուածային արդարութեան պատժող ձեռքը ճանչնալով, արտասուալից աչօք քահանային ոտքը կ՚իյնան թողութիւն կը խնդրեն:

36. Խաղն ու զբօսանքը վրայ:

Ամէն մարդ իր վիճակին ու կոչման համաձայն աշխատելէն վերջը, հանգիստ մը, անմեղ զուարճութիւն մը կ՚ուզէ. ասիկայ շատ հարկաւոր է մանաւանդ զուարթ ու նորահաս անձանց, որոնք եթէ շարունակ գործոյ զբաղին, կը վնասին: Բայց որպէսզի խաղն ու զբօսանքն օգտակար ըլլայ, պէտք է միտ դնել անոնց ժամանակին, եղանակ ու պատշաճութեան:

Ա. Խաղն ու զբօսանքը շատ երկար պիտի չըլլայ, եթէ հարկաւոր ժամանա-

կէն աւելի տեւէ, հանգիստ ու զուարճութիւն ըլլալէն կը դադրի ու զբաղում կ'ըլլայ։ Անմիտ է ան մարդն՝ որն որ խաղէն ու զբօսանքէն իրեն գործ մը գտնել կ'ուզէ։ Մարդը ծնած է աշխատելու եւ գործելու համար, որմէ երբեմն որեւիցէ կերպով հանգչիլ պէտք է։ Միայն թէ կենաց բոլոր օրերը եւ ուսման եւ ուրիշ զբաղմանց, հոգւոյ ու մարմնոյ պիտոյից նուիրուելու բոլոր ատենները զուարճութեանց ու ընկերութեանց մէջ վատնելը շատ մեծ անկարգութիւն է։ Ամանք կիրակի եւ տօն օրերը միայն զբօսանաց համար կ'ընտրեն, մինչդեռ նոյն օրերն Աստուծոյ նուիրուած են, ուսոի եւ աստուածահաճոյ գործքերով անցընելու է։

Բ. Խաղի կերպին նկատմամբ՝ երկու բանէ զգուշանալու է, այս ինքն՝ Յարմանէ ու Մեղքէ։ Երբեք սիրտը սաստիկ խաղի կապելու չէ, ապա թէ ոչ՝ կիրք կ'ըլլայ, որ շատ վտանգաւոր է, վասնզի մարդուն բոլոր միտքը կը գրաւէ, հոգին ալ այնպէս կը զբաղեցընէ, որ այնուհետեւ միայն զուարճանալու միջոցներ գտնելու կը ճգնի։ Ա՛ս մոլութիւնը կ'ընկղմին գլխաւորաբար երիտասարդք, որոնք զբաղմանց ատեննին իսկ զբօսանք կը խորհին։ Խաղն ու զբօսանքն առանց մեղաց պիտի ըլլայ. սոնց մէջ անէծք, երդում, բարկութիւն, կռիւ, սիրոյ դէմ նախատական խօսքեր ու խաբէութիւններ պիտի չըլլան։

Գ. Արգելուած ու վնասակար խաղեր խաղալու եւ վտանգաւոր զբօսանքներ ընելու չէ: Այլասեռի հետ խաղալը միշտ վտանգաւոր է: Բարեկիրթ ու պարկեշտ օրիորդ մը միշտ պիտի զգուշանայ երիտասարդաց հետ նոյն իսկ անմեղ խաղ խաղալէն: Խաղն ու զբօսանքն ընտանեաց մէջ պիտի ըլլայ. վանդզի ուրիշ խաղերու ընկերութիւնք վտանգաւոր են:

Դ. Խաղի ու զուարճութեան նպատակը պիտի ըլլայ միայն աշխատութենէ հանգչիլ եւ առողջութիւնը զօրացընել, որպէսզի մարդ աւելի ուժով պատրաստի վիճակին պարտքերը ճիշդ կատարելու եւ Աստուծոյ եւանդեամբ ծառայէ: Ուրեմն, օրիորդակ, զգուշացիր որ խաղը քեզի բան գործ չընես. մտածէ թէ օրչափները խաղով մեծ դժբախտութեան են հանդիպեր: Ա՛ս խաղի կիրքն ամէն հոգեւոր զգացումը կը խեղդէ եւ զարհուրելի անկարգութեանց ու մեղաց, հոգեւոր ու ժամանակաւոր բարեաց կորստեան եւ ուրիշ անթիւ չարեաց կը տանի: Խաղացող մը իր բովանդակ ընտանիքը կը կործանէ. ինք յուսահատութեան մէջ կ'իյնայ, ուրիշներուն ալ մեծ վնասներ կը հասցընէ: Ի՛նչ ողբալի անմտութիւն է իր պատիւը, պատուական ժամանակն, ինչքն ու հոգին կորանցընել եւ սատանային գերի ըլլալ: Ս. Օգոստինոս կը պատմէ թէ խաղացող մը՝ որ սաստիկ խաղի զարնուած՝ ամէն տեսակ երդումներ ու հայհոյութիւններ բերնէն

դուրս կու տար, իր հօրմէն՝ սատանայէն, ընկերութեան մէջէն դուրս տարուեցաւ։ Ընչափ աղիողորմ խեղճութեանց պատճառը՝ խաղի սեղանները չե՞ն։

Օրինակ։

Աղօրմեցէք, ողորմեցէք խեղճ ու անմիտ մուրացկանիս, կ՚աղաղակէր սրտաշարժ ձայնով վ. իննայի փողոցներուն մէջ աղքատ երիտասարդ մը. ով երիտասարդք օգնեցէք ձեր ընկերակցին, եւ ինծմէ օրինակ առէք, որ սաստիկ խաղի սէրէս ամէն օգտակար գիտութիւն ու արուեստ արհամարհելով՝ կեանքս խաղով անցուցի. ծնողացս խրատներուն ու աղաչանաց չանսացի, իրենց արտասուաց ու ցաւոց չնայելով՝ իմ մոլութիւնս շարունակեցի, զիրենք դառնութեամբ գերեզման իջուցի, եւ ինծի թողած անբաւ հարստութիւննին չորս ամսուան մէջ սպառելով՝ աս ողորմելի խեղճութեան մէջ ինկայ։ Ո՛հ շատ կ՚աղաչեմ, խղճացէք ինծի։ Դուք ալ խաղի չզարնուիք, որ ինծի պէս չատիպուիք փողոցներուն մէջ հրապարակաւ անմտութիւննիդ ողբալ ու լալ։

37. Կերակուր, որ ամբարտաւանութեան եւ փնովութեան վրայ։

Ս. Պօղոս Առաքեալն իր Թղթոց մէջ հաւատացելոց կը պատուիրէ ըսելով. Երբ ուտէք, երբ ըմպէք, ամէնայն ինչ ի փառս Աստուծոյ արուածէ։ Որովհետեւ ամէն հո-

գեւոր ու մարմնաւոր բարիք Աստուծմէ կ'ընդունինք, անոր համար յիշենք զԱստուած եւ իւր երկիւղիւը վայելենք մարմնոյ անունդնիս իր անսահման ողորմութեան փառք ու գոհութիւն տալով:

Քրիստոսի Տեառն մերոյ օրինակը մեզի կը սորվեցընէ, որ կերակրէն յառաջ մեր սիրտն ու հոգին առ Աստուած բարձրացընելով, խնդրենք որ մեր կերակուրն ու ըմպելին օրհնէ, մարմնոյ զօրութիւն ու առողջութիւն պարգեւէ, եւ աս բարիքները չափով վայելելու շնորհք տայ:

Ո՛րեակ, կերակրոյ եւ ըմպելեաց մէջ Չափաւոր Եղիր: Ա. Որոշեալ ժամուն կեր, աւոր յաւ միտ դիր ու ճիշդ եղիր, չըլլայ թէ կոկորդիդ ցանկութենէն ամէն բոպէ որճաս, որ անասնոյ գործ է: Զգուշացիր առանձին կերպով շատակերութենէ եւ մանաւանդ մեծերէն ծածուկ ուտելէ: Շատակերութեան եւ աղնիւ բաներ ուտելու վարժողը մէկէն չարութիւն կ'ընկղմի: Բ. Եթէ կերակուրներէն ոմանք ախորժակիդ համաձայն չըլլան, յաղթէ անձիդ՝ յիշելով Քրիստոսի առ սէր մեր խմած լեղին. չհետեւիս անոնց, որոնք սեղանին վրայ իրենց կամացը հակառակ բան մ'որ տեսնեն, բարկութեամբ տունն իրար կ'անցընեն: Գ. Շատ չուտես. շատակերութիւնն առողջութեան շատ վնասակար ըլլալէն զատ՝ մարմնոյ զօրութիւնը կը թուլացընէ եւ հոգին ամէն բանի անզգայ

կ'ընէ ու սաստիկ կը բթացընէ։ Շատակերութիւնը սրէն աւելի մարդ է սպաննել, ընտանիք մխրոյ վրայ նստեցուցեր, տերութիւններ ու քաղաքներ կործաններ։ Դ. Շուտ ու ցանկութեամբ չուտես. աս կերպով ուտելն անկրթութեան եւ անձին չյաղթելու նշան է։ Առողջութիւնն ու վայելչութիւնը կը պահանջեն, որ բանաւոր մարդը սեղանի վրայ ուտելեաց ու ըմպելեաց մէջ՝ չափաւոր ըլլայ։

Աւելորդէն աղքատաց ալ մաս հանէ, ինչպէս Ս. Լուդովիկոս Գաղղիայի թագաւորն ամէն օր իր սեղանէն աղքատաց առատ կերակուր կը բաշխէր. նոյնպէս ուրիշ շատերն ալ։ Երբեմն ալ մարմինդ մահացուր քիչ ուտելով։ Եթէ անօթութենէ նեղուիս, մտածէ որ Քրիստոս քառասուն օր ու քառասուն գիշեր անապատին մէջ ծոմ անցուց. այնչափ վաստառող սուրբեր իրենց բոլոր կեանքը խիստ պահքով ու ծոմերով անցուցին, այնչափ հարուստներ ալ իրենց ինչքն աղքատաց բաժնելով՝ խեղճութեամբ ու մուրալով ապրեցան։ Մարմինդ շատ չգիրցընես՝ որ հոգւոյդ դէմ կին չնետէ։

Խնջոյքներու եւ ընդհանրապէս ամէն ժամանակ զգուշացիր շատ գինի խմելէ. Շատ գինի խմելը, կ'ըսէ Ս. Հոգին, շատերուն կեանքը կործանեց. գինին հոգին կը փոփոխէ, կու, քարկոնէն ու ամէն կերպ անկարգութենէն կը պոռնկութէ, որով իմաստունները կը կործանին ու խելացիներուն յանդու-

Ըլլան: Ձափազանց գինի խմելն՝ եթէ առ-
ւորութիւն ըլլայ, առողջութեան կը վնաս-
ա, պատիւն, ինչքն եւ Աստուծոյ վախը կը
մոռցընէ: Ասոնք մտածողը պէտք է որ
սոսկայ գինովութենէ ու որկրամոլութե-
նէ: Ա մոլութեան մէջ ընկղմողը՝ դժուա-
րաւ կրնայ ազատիլ, անոր համար ալ գի-
նովին մէկ ոտքն արդէն դժոխոց մէջն է:
Ս. Պօղոս այսպիսեաց կուրութեան վրայ
լալով խօսելէն վերջը՝ կ'աւելցընէ թէ
գինովցերն ու որկրամոլներն Աստուծոյ
արքայութիւնը չեն ժառանգեր: Ա-յս
մոլութեամբ մարդ անասուններն ալ կ'անց-
նի: "Էշն ու շունը, կ'ըսէ Ս. Յովհան
Ոսկեբերան, գինովչէն ու որկրամոլչէն շատ
պատուական ու խելացի են. թէ ասոնք
եւ թէ ուրիշ ամէն անասուններ հարկաւո-
րէն աւելի ոչ կ'ուտեն եւ ոչ կը խմեն,
թէեւ հազարաւոր մարդիկ զիրենք ստի-
պեն,,: Մարդ մը որ միշտ իր որովայնը
կը մտածէ, գինեասուններէն կը յաճախէ,
կերակրոց եւ ըմպելեաց գերի կ'ըլլայ, ալ
բանաւոր մարդ չէ. վասնզի իր հոգին՝ որ
Աստուծոյ պատկերն է, կը մնանէ ամէն
տեսակ գարշելի մոլութեանց, եւ այսպէս
կեանքն անդադար զԱստուած վշտացընե-
լով եւ գերդաստանն ալ անարգելով
կ'անցընէ:

Կերակրէն վերջը Աստուծոյ շնորհա-
կալ պիտի ըլլանք, որ իր հայրական ողոր-
մութեամբն զմեզ լիացոյց. մեր շնորհա-
կալութիւնն ու երախտագիտութիւնն

Աստուծոյ աւելի եւս հաճոյական եւ բնդունելի կ'ըլլայ, եթէ աս բարիքները վայելենք՝ միայն զօրութիւննիս աճեցընելու, որ ուրախութեամբ ու գոհութեամբ իրեն ծառայենք եւ յաւիտենական կենաց համար արդիւնք շահինք:

Օրինակներ:

1. Կը կարդանք Աւետարանին մէջ թէ հարուստ մարդ մը ամէն օր փառաւոր ընթրիքներ կ'ընէր եւ տեսակ տեսակ համեղ կերակուրներով իր մարմինը կը պարարէր, առանց աղքատաց կտոր մը բան տալու: Աղքատ Ղազարոն իր սաստիկ խեղճութենէն անոր սեղանին փշրանքը կ'ուզէր, սակայն ան ալ իրեն չտացաւ: Անգութ հարուստն իր առատ վայելմանց մէջ մեռաւ ու դժոխոց մէջէն աղքատ Ղազարոն Աբրահամու գոգը տեսնելով աղաղակեց. Հայր Աբրահամ, ողորմէ ինծի եւ Ղազարոս խաւրէ, որ կաթիլ մը ջրով աս տանջանքներէն պապակած լեզուս զովացընէ: Իրեն պատասխան տուաւ. Որդեակ, մտածէ որ կենացդ մէջ ամէն բարիք վայելեցիր, իսկ Ղազարոս միշտ խեղճ կեանք անցուց. հիմակ անիկայ պիտ'որ մխիթարուի, իսկ դուն պիտի տանջուիս: Ահա հատուցման երկրին մէջ որկրամոլին ու աղքատին վիճակը:

2. Ս. Օգոստինոս կը պատմէ թէ Կիւբեղ անունով գինեսէր ու որկրամոլ

երիտասարդ մը, օր մը բոլորովին հարբած ու կատաղի գազան դարձած՝ իր տունը կը դառնայ, մօրը վրայ կը յարձակի: Սակայն մօրն ուժին չկրնալով յաղթել՝ իր քրոջը վրայ կը յարձակի. բայց ան ալ իր բոլոր զօրութեամբը գինով գազանին դէմ դնելով՝ վայնասուն մը կը փրցնէ: Նոյն միջոցին հայրը վրայ կը հասնի՝ զանոնք գինովին ձեռքէն ազատելու կը ջանայ. սակայն մոլեգին գինովն իր կատաղութիւնն ու զօրութիւնն աւելի սաստկացընելով՝ հայրն ու քոյրը կը սպաննէ: Ի՞նչ սոսկալի ոճիր ու գարշելի գործ: — Նոյն սուրբն ասոր վրայ միեւնոյն օրն երեք անգամ ժողովրդեան քարոզ կու տայ, Կիւրեղին զարհուրելի ոճրագործութիւնը կը պատմէ, եւ այնպիսի ազդու ճարտարախօսութեամբ գինեմոլութեան ու գինովութեան տգեղութիւնը կը նկարագրէ, որ բոլոր ժողովուրդն ան սարսափելի գործքէն զարհուրած ու Սուրբին խօսքերէն շարժած՝ լալով տուն կը դառնայ:

38. Գիշերային հանդիսութիւն, աբօտանոց — պոռն վրայ:

Ա. Ով որ ձեզ կը ծաղրէ, ես՝ կը ծաղրէ — խոստը կը տեսնէ. կ'ըսէ Ս. Հոգին: Որովհետեւ գիշերը՝ սատանային խորհուրդներուն կ'օգնէ, անոր համար գիշերային հանդէսները մարդկան վտանգաւոր են. ուր ազատ խօսակցութիւնք, անկարգութիւնք, լրբութիւնք, միտքն ու հոգին

ցրուող ու ապականող առարկաները սովորական բաներ են. ուր՝ գեշ ճանչուորութիւններ, մեղանչական բարեկամութիւններ, անվայել խօսքեր, անպատշաճ երգեր եւ ուրիշ բիւր անպատշաճութիւններ կ'ըլլան: — Երկիւղած մարդն աս երկաեռ անձանց ժողովքներէն պէտք է որ խորշի. ապա թէ ոչ՝ Աստուծոյ երկիւղը կամաց կամաց մտքէն կը հեռանայ, հոգին կը պաղի, պարկեշտութիւնը կը կորսուի ու բոլոր առաքինութիւնք անեբեւոյթ կ'ըլլան: Աս ակումբներով բարեկիրթ երիտասարդն անմիջապէս կը փոխուի, յամառ, ցրուած, պաղ, անզգամ ու անհնազանդ կըլլայ. շնորհալից համեստ օրիորդը կամապաշտ ու ինքնահաւան կ'ըլլայ, ծնողքը կ'անարգէ, անոնց հակառակ կը գործէ, պարկեշտութիւնն ու առաքինութիւնը կը ծալլէ եւ աշխարհի աչքը մտնելու կը ջանայ: — Ծնողք՝ եթէ իրենց որդւոց լաւութիւնն ու տան խաղաղութիւնը կ'ուզեն, այսպիսի հանդէսներ ոչ պիտի ընեն, եւ ոչ ալ իրենց զաւակաց այնպիսի տեղեր երթալու թոյլ պիտի տան. խղճի մտօք անոնց ընթացքին վրայ պիտի հսկեն եւ ամէն վտանգաւոր բաներէ զիրենք պիտի արգելեն, որ վերջէն մշանջենաւոր ողբերով անէծքներով իրենց կենաց օրերը չանցընեն: — Նոյնպէս աս խառն ընկերութեանց պէս վտանգաւոր են այլասեռից հետ եղող զբօսանքներն ալ. որոնց տխուր փորձը Ս. Յերոնիմոս

անձամբ առած ըլլալուն՝ ծնողաց եւ առանձինն մայրերուն խաւիւ կը պատուիրէ, որ երբեք չմոռնան որ իրենց աղջիկներն երիտասարդաց հետ խօսակցին, ծանօթանան ու վտանգաւոր բարեկամութիւն ընեն: Ա՛ս զբօսանաց առեղծն ալ անմեղութիւնն ու առաքինութիւնը կորուսանող առիթները շատ են: Ա՛ս Սուրբն ինչ պիտի ըսէ անոնց՝ որ իրենց զաւակաց ամէն կերպ ազատութիւն կու տան, անոնց անվայել ընթացքին կը հաւանին, եւ յաճախ իրենց անպատշաճ վարմունքովն անոնց չարութեան դուռ կը բանան: Ջեմ գիտեր թէ այսպիսիք ինչ խղճով իրենց կրօնական պարտքերը կը կատարեն, եւ ինչ համար պիտի տան Աստուծոյ թոզ ծանր մտածեն:

Թեթեւամիտ ու հոգւոյ փրկութիւնը շատ դիւրին կարծող մարդիկ իրենք զիրենք արդարացընել կը՝ կարծեն՝ հիմնաւոր ըսելով: Բայց ինչպէս մարդ այնպիսի սովորութեան կրնայ հետեւիլ, որ քրիստոսի վարդապետութեան հակառակ է. եթէ քրիստոսի կը հաւատան, ինչո՞ւ իր սկզբանց ու օրինակին չեն նմանիր: Ս. Պօղոս Առաքեալը կ'ըսէ. Մէ հերպրանէ հերպրանօ աշխարհի սովորութեանց, ձեւերուն ու անպատշաճութեանց մի նմանիք, մի հետեւիք, որոնց մէջ առաքինութիւնը շուտով կը խեղդուի: Աշխարհի կարգն ու գէշ

սովորութիւնն երբեք զմարդն Աստուծոյ առջեւը չ՚արդարացրներ. որչափ աւելի մարդս աշխարհքի յարմարի, այնչափ աւելի իր հոգին կորանցընելու վտանգի մէջ կը դնէ: Աշխարհք չէ՞ որ շատերուն յայն ճամբէն առաջնորդելով՝ զիրենք կը կործանէ. աշխարհք չէ՞, որ շատերուն երջանկութիւն, ուրախութիւն ու հանգիստ կը խոստանայ իր վայելչութիւններովը, սակայն անոնց միայն խայթ ու մտատանջութիւն կը պատճառէ, եւ վերջէն անոնց դժբախտութեան՝ մանաւանդ թէ անմտութեան վրայ կը ծիծաղի: Յիսուս աշխարհքի միշտ վայ տուաւ, ուր միայն գայթակղութիւն, խաբէութիւն ու մեղք կայ: Ով որ աշխարհս կը սիրէ՝ էր սովորութիւնն — ներսովը Աստուծոյ ընտրեալ է. կ՚ըսէ Ս. Հոգին: Կրնա՞յ մէկը վտանգաւոր ու ապականիչ զբօսանաց մէջ ճշմարիտ ու անմեղ գուարճութիւն եւ ուրախութիւն գտնել. ուր միտքն ու սիրտը կ՚արատին, կը պղծին եւ ամէն օգտակար բաներու անզգայ կ՚ըլլան: Զբօսանքն անմեղ պիտի ըլլայ, առանց առաքինութիւնը կորանցընելու վտանգի, առանց ուրիշին գայթակղութիւն տալու:

Բ. Այս գիշերային վտանգաւոր զբօսանաց, ընկերութեանց եւ առանձինն պարի վրայ Ս. վարդապետ մը այսպէս կը խօսի: "Պարը՝ միշտ մեղք գործելու առիթ է՝ անթիւ չարեաց աղբիւր ու շատ հոգւոց յաւիտենական դատապարտութեան պատ-

ճառ: Գիշերուան խաւարին մէջ ինչ արուեստներ կը գործածուին, որչափ շողոքորթութիւններ ու խոստումներ կ'ըլլան, որոնք սիրտը կ'աղտեղեն ու մեղօք կը բեռնաւորեն: Իսկ գինի եւ օղի խմելուն ալ չափ ու կանոն չկայ, որոնցմէ գրգռուելով՝ շատերը բիւր չարիքներ կը գործեն. կռիւ, հայհոյութիւն, թշնամութիւն, իրարու գլուխ պատռելներ, մկրմկիկ ծեծելներ, երբեմն ալ ծանր վիրաւորելներ եւ ուրիշ անթիւ վնասներ: Ասպիսի ակումբներու եւ մանաւանդ պարի տեղն սատանան առաջ հունձք կը ժողվէ, անհամար հոգիք՝ զորոնք ուրիշ կերպով պարապ տեղ աշխատած էր խաբելու, ոչինչ աշխատութեամբ իր որոգայթը կը ձգէ: Ուր որ պար կայ, հոն սատանան տօն կը կատարէ, կ'ըսէ Ս. Եփրեմ: Պարը, կ'ըսէ Ս. Կարոլոս Բորրոմէոս, շրջանակ մըն է, որուն միջավայրը սատանան կեցած է: Ո՜հ, եթէ երիտասարդք ու աղջկունք կարենային տեսնել թէ պարի տեղն զերծնք կառավարողն ով է, վախէ ու սարսափէ կը մեռնէին: Սակայն կրնան մտածել թէ ինչպէս դժոխք կ'ուրախանայ, եւ սուրբ հրեշտակները կու լան: Ստոյգ է եւ տխուր փորձառութիւնն ալ կը հաստատէ, թէ շատ անմեղ անձինք այսպիսի տեղեր թշնամւոյն դարաններէն կը բռնուին, եւ եթէ չզգուշանան՝ իրօք կը մեղանչեն ու անմեղութիւննին կը կորնչցնեն: Ասոր

համար Ս. Ամբրոսիոս իրաւամբ պարերը դոփող անդրօնեան ու փերիզման ամօնեան կ՚անուանէ։ Ո՞հ, պարը քանի քանի ծնողաց հրեշտակի պէս զաւակները սատանայ ըրած է։,,

Սիրելի ընթերցող, ջանա որ դեռահաս անձինք այսպիսի խառն ընկերութենէ ետ կեցընես, որոնց համար ուրիշ շատ անմեղ զբօսանքներ կան։ Դուն տանուտէրը, հպատակներդ զգուշացուր ու խրատէ. եթէ թեթեւամտութեամբ անոնց թոյլ տաս, Սատուծոյ անէծքը գլուխդ կ՚իջեցընես։ Դուք երիտասարդք, խորշեցէք այնպիսի առիթներէ, ուր կը սպասէ փորձիչն ու անմեղութիւննիդ սպաննողը։ Պահապան հրեշտակնիդ հետերնիդ հոն չ՚երթար, Յիսուս եւ Մարիամ հոն չեն. հոն զԱստուած՝ ձեր տէրը կը վշտացընէք, հոն Քրիստոսի արիւնն ոտքի տակ կ՚առնուք, հոն յաւիտեանս կը կորսուիք։ Սատուծոյ ձեր սրտին ու խղճին խօսող անոյշ ձայնին լսեցէք։ Պոր խոլացող ինձ հոգւոյս ընթ, կ՚ըսէ Ս. Հոգին, երթ մրիկ ընթ, որպեսզի իր ջրաւոր ճարպութենամբն ջրել ինծանէ։ Կիկերոն հեթանոս ճարտարախօսն ալ կ՚ըսէ. ,,Ոչ ոք կը կաքաւէ, եթէ խենթի կամ գինով չըլլայ,,։

Օրինակներ։

1. Մարտիրոս անունով երիտասարդ մը իւր ծնողաց սաստիկ հնազանդ ու իր ամէն պարտքերը կատարելու մէջ շատ

ճիշդ էր, իր զուարճութիւնն ու զբօսանքն ալ միշտ իր ծնողաց հետ կ'ընէր։ Հայրն անոր առաքինութեան վրայ վստահ ըլլալով, անգամ մը հրաման տուաւ, որ գրացւոյն տունը պարահանդեսի մը ներկայ գտնուի. սակայն երիտասարդը մինակ երթալ չուզելով՝ հայրն իրեն ընկեր կ'ըլլայ, զինքն երեք անգամ հոն կը տանի։ Բարի երիտասարդն հոն յաճախալէն՝ ալ կը փոխուի, միտքն ու խելքն ան զուարճութեանց զբաղեցնելով՝ իր պարտքերը զանց կ'առնու եւ աղջկան մըն ալ սէր կը ձգէ։ Հայրն ասիկայ տեսնելով, որ գործն խստիւ կը հրամայէ որ ալ հոն ոտք չկոխէ։ Սակայն ցանկութիւնն հնազանդութեան յաղթելով, Մարտիրոս իր հօրը հրամանին հակառակ միշտ նոյն տեղը կը յաճախէ։ Հայրն ասոր վրայ որդոզելով, միանգամայն որդւոյն վրայ պարտած գէշ համբաւն ալ լսելով, զինքը կը պատժէ, որմէ Մարտիրոս առնուելով ու դառնանալով՝ տնէն կը փախչի ու զինուոր կը գրուի, քանի մը ամիս վերջը կը մեռնի՝ ձիէն կոխկրտուելով։

2. Պարահանդեսի մէջ մը երեք քոյր երկու ժամ առանց հանգչելու՝ պար կը խաղան. եւ ծնողքն ալ ներկայ գտնուելով՝ աստիճ կ'ուրախանան այնպիսի ճարտար կաքաւող զաւակ ունենալնուն վրայ։ Ընծանօթ ազնուաբարոյ մարդ մը անոնց ծնողաց կը հարցընէ՝ առանց զիրենք

ճանչնալու, թէ ով են ան օրիորդները: Կարծեմ երեք քոյր են, կը պատասխանէ հայրը: Ինծի ալ այնպէս կ'երեւայ, կ'ըսէ անծանօթ մարդը, երկու ժամ շարունակ խաղալնուն՝ ամենէն ծափահարութիւն կ'ընդունին. բայց սրտի ցաւով կ'լսեմ որ երեքն ալ երեք տարուան մէջ պիտի մեռնին: Ա՛ս չար գուշակութեան ծնողք սաստիկ կը ցաւին. սակայն իրօք ալ երեք տարի վերջը դառն արտասուօք ու պարապ դղջմամբ մէկ գերեզմանի մէջ իրենց երեք աղջիկները կը թաղեն:

39. Վիճակն ընթրութեան վրայ:

Մարդկան մեծ գերդաստանին մէջ զանազան վիճակներ ու կոչումներ կան: Աշխարհք մեղօք արտասուաց ձոր լլլալէն ետեւ՝ մարդն իր բազմակերպ թշուառութեանց մէջ զանազան կարօտութիւններու տակ ինկաւ, անոր համար Աստուած զմարդիկ ընկերութեան մը ձուլեց, որպէսզի մարդկային հոգւոյն ու մարմնոյն իւր պարգեւած տեսակ տեսակ ձիրքերովը ու կարողութիւններովը՝ անթիւ խեղճութեանց օգնութիւն լլլայ եւ հոգեւոր ու մարմնաւոր բարօրութիւնը ծաղկի ու յառաջանայ: — Երկնաւոր պարգեւաց լիութենէն մէկն աւելի, միւսը քիչ կ'ունենայ. անոր համար ալ մէկն այս ինչ գործքին, միւսն ուրիշ գործքի կը կոչուի իր Արարչէն. պէտք է որ իւրաքանչիւր ոք իր որոշումը կատարէ ու վախճանին հասնի.

ակայն իր վիճակն ու կոչումը ճշդիւ պիտի ճանչնայ ու ընտրէ, որ Աստուած ալ իրեն շնորհք ու զօրութիւն տայ, ձիրք ու գործունէութիւն պարգեւէ:

Մարդկային ընկերութեան մէջ երկու գլխաւոր վիճակ կայ՝ աշխարհական-հոգեւոր վիճակ. առաջինը ժամանակաւոր կարօտութիւնները հոգալու, իսկ երկրորդն հոգեւոր գործքերը մատակարարելու համար է: Աշխարհական վիճակին մէջ ոմանք կը կոչուին կառավարելու, ոմանք՝ ծառայելու, ոմանք՝ երկիր մշակելու, ոմանք՝ առնաուն բուծանելու, ոմանք ալ՝ զանազան արուեստից ու վաճառականութեան: — Իսկ մարդկան հոգեւոր գործքերն հոգացողները կը կոչուին եկեղեցականք եւ ուրիշ ամէն Աստուծոյ ծառայող անձինք:

Մարդն իր Արարչէն առ կոչումներէն մէկուն որոշուած եւ ասոր համար ալ մասնաւոր շնորհք ու ձիրք ընդունած է: Երանի՛ անոր, որ իր վիճակն ու կոչումն ուղիղ կ'ընտրէ. իսկ սխալ ընտրողը միշտ թշուառական է: Ոմանք հոգեւոր վիճակ կ'ընտրեն, որուն չեն կոչուած. անոր համար միշտ ողբալի վերջ կ'ունենան. ոմանք ալ աշխարհական կ'ըլլան, որուն չեն կոչուած, ուստի եւ անոնք ալ միշտ դառն կեանք կը վարեն: Արդ աշխարհքիս վրայ պատանւոյ մը եւ աղջկան մը ամենահարկաւոր ու ծանրակշիռ գործքն է իր վիճակն ու կոչման ուղիղ ընտրութիւնը: Ասոր

վրայ հիմնուած է իւրաքանչիւրին ժամանակաւոր ու յաւիտենական երջանկութիւնը։

Ո՛րքեակ, եթէ հոգեւոր վիճակի մէջ մտնել կ՛ուզես, ամէն բանէ յառաջ մեծ եռանդով ճշմարիտ աստուածպաշտութեան, գիտութեան ու արքութեան եռեւէ եղիր. ուրիշ դիտաւորութիւն պիտի չունենաս, բայց եթէ եկեղեցւոյ ծառայութեան մէջ Աստուծոյ փառքն ու պատիւը, եւ թէ քու հոգւոյդ ու թէ ուրիշներուն հոգւոց փրկութեան պարապիլ։ Իսկ վանական կամ կրօնաւորական վիճակ ընտրողները՝ վերոյիշեալ առաքինութիւններէն զատ, եռանդնալից հոգւով ու փութով՝ առանձնասիրութեան, անձնական կամքն իր բոլոր յօժարութիւններովն ուրանալու, ամէն բանի մէջ ճիշդ հնազանդելու, եռանդուն աղօթից, կատարելութեան եւ արքութեան հասնելու եռեւէ պիտի ըլլան։ Անոնք՝ որ թեթեւամիտ ու ցրուած են, գիտութիւն սորվելու բաղձանք չունին, իրենց կիրքերն ու բերումները զսպել չեն ուզեր, առաքինի կեանք չեն անցրներ, կերուխումի մէջ չափաւոր չեն, երբեք հոգեւոր կենաց չփափագին, ապա թէ ոչ՝ վերջէն գայթակղութիւն կ՛ըլլան եւ անթիւ չարեաց պատճառ։

Աղջիկ մը Աստուծոյ մատնաւոր չնորհաց պէտք ունի, եթէ վանք մտնել որոշած է. ինքզինքը լաւ քննէ, փորձէ ու

ճանչնայ. առանց ծանր ու խորունկ մտածելու եւ կամ իր հոգւոյն առաջնորդին խորհուրդ հարցընելու, իր յառաջադրութիւնն անմիջապէս ի գործ դնելու ետեւէ չըլլայ: Ով որ տկար առողջութիւն ունի, կամապաշտ, անձնասէր, նեղսիրտ, զարդասէր, իր ձրիցը վրայ պարծենկոտ է, ուրիշին բնաւորութեան համաձայնիլ չի կրնար, այլ միայն հրամայել ու տիրել կ'ուզէ, կամ ուրիշ պակասութիւններ ունի, կամ վանական վիճակէ հեռու կենայ եւ կամ օրըստօրեայ ջանքով ու Աստուծոյ շնորհօքն ինք զինքը բոլորովին ուղղելէն ետեւ, իր կոչման հետեւի եւ նոյնը բարի գործքերով հաստատէ: Կուսութեան վիճակն ամէն վիճակէ բարձր, գերազանց ու կատարեալ է եւ Յիսուսի Քրիստոսի շատ հաճոյական: Անոր համար Ս. Պօղոս Առաքեալ կը գրէ թէ՝ Կոյս մը միայն Աստուծոյ հաճոյ ըլլալու. պիտի աշխատի, մարմնով ու հոգւով սուրբ պիտի ըլլայ: — Ո՛րդեակ, դեռ վիճակդ չորոշած՝ ջերմ ու անդադար աղօթքով աղաչէ Ս. Հոգւոյն, Ս. Աստուածածնի, պահապան հրեշտակիդ ու պաշտպան սուրբիդ, որ զքեզ լուսաւորեն ու քեզի օգնեն բուն կոչումդ ու վիճակդ ընտրելու, որ միշտ երջանիկ ու գոհ ըլլաս:

Օրինակներ:

1. Քսաւէրեան Ս. Փրանկիսկոս ամէն օգտակար գիտութիւնները սորվելէն ետեւ,

Փարիզի Համալսարանին մէջ բարձրագոյն գիտութեանց դասատու դրուեցաւ, ուր իր բազմաթիւ աշակերտաց գովութիւններէն ու ծափահարութիւններէն յափըշտակուած՝ ընդունայն փառաց ու պատուոյ անձնատուր եղաւ։ Ան վիճակին մէջ իր ճշմարիտ կոչման բաւական ժամանակ հակառակելէն ետեւ, վերջապէս Աստուծոյ շնորհօքն իր վիճակը ճանչցաւ ու Յիսուսեանց կարգը մտաւ, ուր կրօնաւորական ուխտերը դնելէն ու քահանայ ձեռնադրուելէն վերջը, հոգւոց փրկութեան սաստիկ եռանդէն ամէն արգելք ու դժուարութիւն արհամարհելով՝ դէպ ի Հնդկաստան ճամբայ ելաւ։ Թէ հոն եւ թէ Ճաբոն դառն աշխատութիւններով քրիստոնէութիւնը քարոզելէն ու բիւրաւոր հոգիք փրկելէն ետեւ՝ իր արդիւնաշատ կեանքը կնքեց։ Աստուած ալ աս իր սիրելի ծառան թէ կենդանութեան ատեն եւ թէ մահուանէն ետեւ անհամար հրաշքներով փառաւորեց։

2. Ս. Ագնէս շատ հարուստ ու բարեպաշտ ծնողաց զաւակ էր։ Ընտիր կրթութիւն առնելով՝ ինք գինքը մշտնջենաւոր կուսութեամբ Աստուծոյ նուիրեց, եւ իր ծնողաց քով իբր վանք մը քաշուած՝ օրերն Աստուծոյ ծառայութեան մէջ կ'անցընէր, զանազան կրթութիւններով ու խիստ մահացուցումներով։ Սակայն իր գեղեցկութեան, պարկեշտու-

թեան ու ազնիւ վարմանց համբաւը տարածուելով, Հռոմայի ազնուական երիտասարդներէն մէկը կը բաղձար զինքն իրեն հարսնացընել, անոր համար շատ պատուական ընծաներ կը խաւրէր, որ սիրոն իրեն շահի: Սակայն առաքինի օրիորդը թէ ընծաներն ու թէ երիտասարդը մերժելով, Հեռու գնա ինծմէ, ամուսնայ, ըսաւ, շատոնց ուրիշ փեսայ մը գիս իրեն հարս ընտրած է, որն որ քեզմէ ազնուական է՝ թէ ցեղով ու թէ պատուով. գիս իր սուրբ սիրոջն իրեն գրաւած ու ինծի անսպառ գանձեր խոստացած է. եթէ իր սիրոյն ու ծառայութեան մէջ հաւատարմութեամբ յարատեւեմ. ես ալ իմ սէրս ու կուսութիւնս իրեն նուիրած եմ: Ո՛չ մարդիկ, ոչ բրտնութիւնք, ոչ տանջանք եւ ոչ սուտ ու անցաւոր խոստմունք կրնան գիս իմ Աստուծմէս բաժնել. ամէն բանէ պատրաստ եմ: Երիտասարդին հօրը հրամանաւ Ս. Ագնէս գլխատուեցաւ. եւ հիմայ երկինքն իր սրբութեան ու կուսութեան վարձքը՝ երանելեաց հետ կը վայելէ:

3. Եղիսաբէթ հաւատաւոր կոյսն իր ծնողաց բարի կրթութեամբն իւր տղայութեան տարիներն անմեղութեամբ ու սրբութեամբ անցընելէն ետեւ, կուսանաց վանքը մտաւ, զոր սաստիկ սիրելուն՝ երբեք վանքին դռնէն դուրս ելլել չէր ուզեր, անոր համար իր ընկերներէն՝ քոյր

փակեալ անուանեցաւ։ Եղիսաբէթ աշխարհքի մէջ ամէն քրիստոնէական առաքինութեանց օրինակ էր, իսկ վանք մտնելէն ետեւ՝ կատարելութեան ընտիր պատկերն եղաւ. ամենափոքր մեղքէն իսկ սաստիկ կը գարշէր. իր ընկերսիրութեամբն աղքատութեամբը, հնազանդութեամբը, մահացումովն ու սրբութեամբն ամենուն կատարեալ օրինակ էր։ Երկայն ատեն իր ընկերակից քոյրերուն իրեն պատճառած դժուարութեանց ու վշտացումանց սիրով ու հեզութեամբ համբերեց։ Իր ամենամեծ ուրախութիւնն էր վանքին սուրբին ծառայութիւններն ընել ու կամքն ամէն բանի մէջ կատարել։ Անդադար Յիսուսի Քրիստոսի դառն չարչարանքներն ու մահը կը մտածէր, երբեմն ալ խիստ ապաշխարանքներ կը կատարէր իր տղայութեան ատենսա խորհրդոց վրայ չմոռնալուն համար։ Ա՛ս ամէն աշխատութեանց փոխարէն Յիսուս իր հաւատարիմ աղախնոյն սիրտն երկնաւոր շնորհքներով ու մխիթարութիւններով կը լեցնէր եւ արքայութեան սիրով կը բորբոքէր, որուն ալ իր խրատամբեր մաշած մարմինը չկրնալով դիմանալ՝ ուրախութեամբ հոգին իր սիրելի փեսային ձեռքն աւանդեց։

40. Ա՛ստուածածնի վրայ։

Աստուածածնի մէջ Ամենանութիւնը, երկան ու կնկան մէջ այն անլուծանելի կապն, սուրբ եւ հաւատարիմ

բարեկամութեան մէջ հաստատեց, որ մարդկային սերունդն երկրի վրայ բազմանայ: Առաւած մարդն իր պատկերին համաձայն ստեղծեց, օրհնեց ու ըսաւ. Աճեցէ՛ք, բազմացէ՛ք եւ երկիրը լեցէ՛ք: Ա՛ն լուծանելի կապով միացած երկու անձինք՝ կենաց նեղութեանց, աշխատութեանց, ցաւոց, գործոց եւ ամէն հոգոց մէջ իրարու պիտի օգնեն, մէկզմէկ պիտի մխիթարեն, հաւատարմութեամբ ու սիրով իրարու պիտի ծառայեն: Ա՛ս յարգելի վիճակին ձեռքով մարդկային ընկերութենէն պիտի հեռանան մեղք, անկարգութիւն ու անառակութիւն. ասով պիտի ծաղկին ու յառաջանան կարգաւորութիւն, միաբանութիւն ու ամէն առաքինութիւն: Ա՛ս Առաւծմէ հաստատուած ու սրբուած վիճակը՝ մարդուն չար կամքն իր սկզբնական մաքրութենէն ու աղնութենէն հեռացուց, չարութեան ու անկարգութեան մէջ ընկղմեց: Սակայն Քրիստոս Տէրն մեր նորէն իր սկզբնական անարատութեան բերաւ եւ իր սուրբ Եկեղեցւոյն մէջ ա՛նօ՛թեւ հրատարակեց, ըսելով՝ Զո՛ր Առա՛ջ ը՛փեաց, մո՛ւտ դ՛ընե՛ցէ, միանգամայն խորհուրդ աստիճան բարձրացուց: Քրիստոս ուզեց որ ամուսնական կապն, Եկեղեցւոյ հետ իւր ունեցած միաւորութեան հաւատարիմ պատկերն ըլլայ: Ինչ որ Քրիստոս՝ իր սուրբ Եկեղեցւոյն, եւ Եկեղեցին՝ իր աստուածային հիմնադրին նկատմամբ է, ճիշդ

նոյնը պիտի ըլլան իրարու նկատմամբ երկու ամուսնացեալք փոփոխակի սիրով։ Ինչպէս որ Քրիստոս իր Հարսին՝ եկեղեցւոյ հետ անբաժանելի կերպով կապուած է, այսպէս ալ մշտնջենաւոր անլոյծ կապ մը պիտի կապէ ամուսնացեալները։ Ինչպէս որ Քրիստոս իր Հարսը սուրբ եկեղեցին երբեք չի թողուր, զինքը կը հոգայ՝ հալածանաց, նեղութեանց ու ամէն ծանր վշտաց մէջ, այսպէս ալ ամուսնացեալք երբեք մէկզմէկ պիտի չթողուն՝ որեւիցէ տառապանաց, ձախորդութեանց ու հիւանդութեանց մէջ։ Տարակոյս չկայ որ Աստուած ալ իրենց իր ձեռնտուութիւնն ու շնորհքը չի զլանար, որ կարենան իրենց վիճակին ծանր պարտքերը կատարել, գլխաւորաբար զաւակաց կրթութիւնն ամենայն ճշդութեամբ, զգուշութեամբ եւ իրարու գործակցութեամբ ի գլուխ հանել, որն որ ամուսնութեան գլխաւոր ու էական նպատակն է։

Ամուսնութեան վիճակը կը մնանեն միայն երկու ազատ անձինք՝ այր եւ կին։ Ինչպէս որ մէկ Քրիստոս եւ մէկ ճշմարիտ եկեղեցի կայ, այսպէս ալ ամուսնութեան մէջ մէկ այր եւ մէկ կին պիտի ըլլայ։ Սակայն պէտք է որ երկուքն ալ բոլորովին ազատ ըլլան. իրաւցնէ ազատ պիտի ըլլան նախընթաց որեւիցէ ըրած կամ հանդիսաւ խոստացած ամուսնական դաշինքէ, ազատ ամէն տեսակէտէ ու բոնութենէ. վասնզի ամուսնութիւնն անլու-

ծանելի կապանաց յօժարակամ խոստումն մըն է. ազատ պիտի ըլլան՝ վիճակին պարտքերը կատարելու անկարող ընող պակասութիւններէն, ազատ խաբէութենէ ու մոլորութենէ, ազատ բռնի յափշտակութենէ, ազատ հոգեւոր ու մարմնաւոր ազգականութենէ ու խնամութենէ, ազատ կուսութեան ամէն ուխտէ, ազատ ծանր լանցանքէ: Եթէ երկու ամուսնացեալներէն մէկն ասոնց արգելքներով կապուած է, չի կրնար վաւերաբար պսակուիլ, նախ հոգեւոր իշխանութենէ տնօրինում առնելու է:

Ամուսնացեալք պէտք է՝ որ կրօնից ճշմարտութիւնները ճիշդ ու ազէկ գիտնան, եւ քրիստոնէական առաքինութիւններով զարդարուած ըլլան՝ որովհետեւ ինչպէս կրնան ամուսնացեալք քրիստոնէաբար ապրիլ ու իրենց զաւակները կրթել, եթէ իրենք կրօնից ճշմարտութիւնները, եկեղեցւոյ վարդապետութիւնները ու քրիստոնէաբար ապրելու կերպը չգիտնան: — Նոյնպէս երկու ամուսինքն ալ պէտք է որ միեւնոյն եկեղեցւոյ, հաւատոյ ու կրօնից որդի ըլլան. վասնզի ինչպէս կրնայ մնաց եւ սրտի միութիւն ըլլալ, եթէ երկուքը մէկ չեն ամենահարկաւոր պարագային, կրօնից եւ Աստուծոյ երկրպագութեան ու պաշտօնին մէջ: Եթէ մէկ կերպով զԱստուած չսիրեն, երբեք իրենց մէջ քրիստոնէական ճշմարիտ սէրն հաստատուն, զօրաւոր ու փոփոխակի չի

կրնար ըլլալ։ Անոր համար մեր գործա-
գութ մայրը սուրբ Եկեղեցին արգելած
է իր հաւատացեալց՝ ուրիշ ամէն այլա-
կրօնից ու այլահաւատից հետ ամուսնա-
նալ։ Ուղղափառ հաւատացեալ ամու-
սինն՝ աս տեսակ պսակով վտանգի մէջ
կը դնէ իր հաւատքը՝ եւ նոյնին պարտքերն
առ Աստուած եւ առ անձն իւր, իր որդւոց
ու ցեղին Ֆաւատքը. ինքն ալ միւս այլա-
կրօն ամուսնոյն ծաղրածութեանց ու թշնա-
մանաց ենթակայ կ'ըլլայ, շատ անգամ
ալ մարդկային ակնածութենէ՝ իր կրօ-
նական պարտքերը զանց կ'ընէ, եւ այս-
պէս թէպէտեւ իր ճշմարիտ հաւատքը
չկորնցընէ, գէթ անտարբեր, պաղ ու
անհոգ կ'ըլլայ։ Բաց ասկէ՝ մէջերնին շա-
րունակ անվիաբանութիւն, կռիւ ու
տեղութիւն կը տիրէ։ Ա՛ս ճշմարտու-
թեան տխուր եւ ողբալի օրինակներն ամէն
տեղ կը տեսնուին։ Ս. Եկեղեցին սաստիկ
կը ցաւի ու կը տրտմի, երբ կը տեսնէ որ
իր զաւկներէն մէկը ժամանակաւոր նկա-
տութենէ կամ կիրքէ կոյրցած՝ իր հրա-
մանին հակառակ այլակրօնի հետ կ'ա-
մուսնանայ եւ իր դաստապարտութեան
ճամբայ կը բանայ։ Այս նիւթին վրայ
Ս. Ամբրոսիոս այսպէս կը գրէ. «Եթէ ան-
զգամին՝ ուրիշ որեւիցէ յարաբերութեան
մասնակից ըլլալովդ, իրեն պէս անզգամ
կ'ըլլաս, հապա որչափ աւելի ամուսնու-
թեան մէջ, ուր մէկ մարմին ու մէկ
հոգի կայ։ Բայց ի՞նչպէս աչքը մէկ կրնայ

ըլլալ, ուր հաւատքը տարբեր է. անոր հա-
մար, ով ուղղափառ, մի պսակուիր անոր
հետ, որ հերետիկոս ու հերձուածող է
ու կաթողիկէ հաւատք չունի ,, : —
,, Ճշմարիտ հաւատացեալը, կ'ըսէ Տերտու-
ղիանոս, պէտք է որ ուղղափառի հետ ա-
մուսնանայ, վասնզի նոյն իսկ հին օրէնքն
օտարազգեաց հետ ամուսնութիւնը կ'ար-
գելէր ,, :

Ամուսնութեան վիճակին մէջ Աս-
տուծոյ օրհնութիւնը, կենաց երջանկու-
թիւնը, խաղաղութիւննու յաջողութիւնը
վայելելու համար պէտք է ամուրի վիճակին
մէջ առաքինի կեանք անցընել, ծնողաց
ամէն բանի մէջ հնազանդիլ, զերեկ
սիրել ու չվշտացընել եւ անդադար Աս-
տուծոյ շնորհքն ու օգնութիւնը խնդրել:
Անկարգութեամբ ապրողն, իր ծնողաց,
ազգականաց եւ ուրիշներու հետ անհնա-
զանդութեամբ, ատելութեամբ ու թըշ-
նամանօք վարուողը, ոչ երբեք ամուսնա-
նալէն եռեւ երջանիկ ու գոհ կ'ըլլայ:
Պսակը սուրբ խորհուրդ է, նոյնն ար-
ժանաւորապէս ընդունելու համար՝ վարուց
անարատութիւն ու խղճի մաքրութիւն
պէտք է. աս ալ կ'ըլլայ ապաշխարութեան
ու Հաղորդութեան խորհրդոց արժա-
նաւոր ընդունելութեամբը:

Ուրեակ, եթէ աս վիճակը մտնել
կ'ուզես, նախ զքեզ փորձէ ու քննէ.
ծանր մտածէ ամէն պարագաներն ու կենաց
բազմադիմի դժուարութիւնները: Աւ

միտ դիր, ամուսնական վիճակին մէջ երեւակայած երջանկութիւնդ՝ արտաքին պատահական բաներ, ժամանակաւոր բարիքներ, հարստութիւններ ու պատիւներ ստանալուն վրայ չի կայանար, եւ ոչ ալ երկրաւոր ուրախութիւններ, հաճութիւններ ու զուարճութիւններ վայելելու վրայ: Երբ անձ մը կ'ընտրես, որուն հետ Աստուծոյ առջեւ ամուսնութեան անլուծանելի կապով կապուիլ կ'ուզես, երբեք չնայիս ապականացու արտաքին առաւելութեանց, հարստութեան ու գեղեցկութեան. արտաքին երեւոյթներէն չխաբուիս, կրքէ ալ չկուրանաս: Այլ ամենայն զգուշութեամբ ու մտադրութեամբ դիտէ արտին առաքինութիւններն, անմեղութիւնն ու բարութիւնը, կրօնքն ու բարեպաշտութիւնը, որոնց վրայ հիմնուած է ամուսնական երջանկութիւնը: ,,Ինչո՞ւ համար, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, հարսնացուի մը վրայ պարկեշտութենէ ու բարեպաշտութենէ աւելի կերպարանաց գեղեցկութիւն կը խնդրես: Անիկայ քեզի միայն առաքինութեանց համար հաճելի պիտի ըլլայ. Աստային պէս երկիւղած ու առաքինի մէկն ընտրէ, որ Աստուծոյ օրհնութիւնն Աբրահամու պէս լիուլի վայելէս,,: Նոյնպէս Ս. Օգոստինոս կ'ըսէ. ,,Ան մարդիկ քեզի հաճոյական չըլլան, որ շատ հարուստ են, պատուաւոր պաշտօն ունին, աղնուական ցեղէ ու գեղեցիկ մարմնով են. հապա անոնք որ քրիս-

տունեայ, բարեպաշտօն, ողջախոհ ու արդար են,,: Ս. Հոգին ալ կ'ըսէ. Սո՛ւրբ եղէք՝ որովհետև ես սուրբ եմ: Աստուած իր օրհնութեամբն հոն կը բնակի, ուր միայն Աստուծոյ երկիւղն ու սուրբ սէրը սրտերը կը միաւորէ:

Ամուսնացեալք մինչեւ մահ իրարու հետ աստուածպաշտութեամբ ու առաքինութեամբ պիտի յարատեւեն. անդադար աղօթքով, կենդանի հաւատքով, յուսով ու սիրով Աստուծոյ հետ պիտի կապուին. զինքն իրենց սրտին մէջ ու աչաց առջեւը պիտի ունենան, իր պատուիրանները ճշդիւ պիտի պահեն, իրենց պարտքերը հաւատարմութեամբ ու խղճի մտօք պիտի կատարեն, Աստուծոյ խօսքերը պիտի լսեն, ահիւ ու յարգութեամբ սուրբ պատարագի ներկայ պիտի գտնուին, յաճախ ապաշխարութեան ու ամենասուրբ Հաղորդութեան խորհրդոց պիտի մերձենան, միշտ Աստուծոյ շնորհքն ու զօրութիւնը պիտի խնդրեն, որ կարենան աս վիճակին ամէն աշխատութեանց ու դժուարութեանց համբերել: Խօսքով, գործքով ու վարմունքով իրարու բարի օրինակ պիտի ըլլան, մէկզմէկ աստուածպաշտութեան ու առաքինութեան պիտի յորդորեն. մէկմէկու պակասութեանց պիտի համբերեն, մէկզմէկ պիտի սիրեն ու ամէն բանի մէջ մանաւանդ հիւանդութեանց ժամանակ իրարու պիտի օգնեն: Երկու ամուսնացելոց աս գեղեցիկ ու շինիչ

ընթացքը Տերտուղիանոս այսպէս կը նկարագրէ. "Ի միասին կ'աղօթեն, պահք կը պահեն, մէկզմէկ կը խրատեն, կը սորվեցընեն, կը յորդորեն, իրարու սիրտ կուտան ու կ'օգնեն: Մէկտեղ եկեղեցին կ'երթան. ի միասին Աստուծոյ սեղանը կը մօտենան: Նեղութեանց ու հալածանաց՝ ինչպէս նաեւ ուրախութեանց մէջ իրարմէ չեն բաժնուիր: Հիւանդաց այցելութեան կ'երթան, աղքատաց կ'օգնեն, ողորմութիւն կու տան, սուրբ Պատարագին ներկայ կը գտնուին, օրըստօրեայ ջերմեռանդութիւնները կը կատարեն, առանց իրարու հակառակելու՝ զԱստուած փառաւորելու եւ օրհնելու մէջ ալ իրարու հետ կը մրցին: Քրիստոս այսպիսեաց կը նայի, կը լսէ եւ կ'ուրախանայ, իր խաղաղութիւնն ալ այսպիսեաց կը պարգեւէ...: Իրենք իրարու հետ կը պահակուին Հօր, Որդւոյ եւ Ս. Հոգւոյն անունով, քահանան ալ զիրենք նոյն անուամբ կ'օրհնէ, արդ ցկեանս աս անուամբ իրարու հետ պիտի ապրին, ամէն բանի մէջ աս անունը պիտի փառաւորեն, որեւիցէ անկարգութեամբ ու մեղքերով պիտի չարատեն: Աստուծոյ առջեւ իրարու հետ մէկ մարմին կ'ըլլան, մէկզմէկ իբրեւ ստացուածք իրարու կու տան: Ի՜նչ անիրաւութիւն կ'ըլլայ, եթէ մէկը միւսէն հեռանայ, եթէ մէկը միւսին անհաւատարիմ գտնուի: Իրարու մատանի կու տան, որ է խորհրդաւոր նշան յաւիտենական անլուծանելի

միաւորութեան, անոր համար իրենք ալ պիտի ըլլան մէկ սիրտ, մէկ հոգի եւ մէկ խորհուրդ:

Ամուսնական միաւորութեան վախճանը՝ միայն ամուսիններուն օրհնութիւնը չէ, այլ նաեւ զաւակաց կրթութիւնն է, զորոնք Աստուած իրենց կը պարգեւէ: Ծնողք իրենց որդիքը պիտի կրթեն աստուածպաշտութեան ու ամէն քրիստոնէական առաքինութեանց մէջ, տան մէջ անոնց բարի օրինակ պիտի ըլլան թէ խօսքով ու թէ գործքով, զիրենք ամէն վնասակար բաներէ զգուշացընեն, մարմնաւոր ու հոգեւոր պիտոյքնին պիտի մատակարարեն, ժամանակին իրենց արուեստ մը սորվեցընեն, որ խեղճ ու դատարկ չմնան: Աստուած ինչպէս որ զաւակները մկրտութեան աւազանէն սուրբ ու անմեղ ծնողաց կը յանձնէ, նոյնպէս իրենցմէ կը պահանջէ: Եթէ իրենք անձամբ կրթել չեն կրնար, պէտք է որ առաքինի կրթիչներու ձեռքով կրթել տան՝ ամենեւին ծախքի չխնայելով իրենց վիճակին համաձայն: Ծնողք որչափ երջանիկ կ'ըլլան, եթէ օր մը կարենան Քրիստոսի հետ ըսել. Հայր սուրբ, ըրա՛ երեսդ ինձ, պահեցի՛ր զոր ա՛ղ տուեր ինծի՛:

Օրինակներ:

Ս. Մոնիկա՝ երբ իր ծնողքը զինքը Պատրիկիոսի հետ կարգեցին, քրիստոնեայ կնոջ մը վայել գեղեցիկ վարմունքն ան-

միջապէս ցուցուց՝ հեթանոս, բարկացոտ ու դաժան ամուսնոյ մը: Հեզութեամբ, մեծանձն հոգւով, հնազանդութեամբ եւ ուրախութեամբ կը համբերէր իր էրկանէ ամէն դառնութեանց, վշտացուցմանց ու նախատանաց. սիրով կը լռէր անոր բարկութեան ու նեղսրտութեան սաստկութեանը: Զ.Պատրիկիոս աս կերպով հանդարտեցընելէն ետեւ ուրախ ու զուարթ դէմքով անոր վարմանց իրաւունք կուտար: Երբ դրացի կանայք իրենց էրիկներուն դէշ բնաւորութեան նկատմամբ կը տրտնջէին, որոնք Պատրիկիոսին պէս բարկացոտ ու դաժան ալ չէին, Մոնիկա անոնց կ'ըսէր. "Ա՛ս ամէն վշտակրութիւնները՝ որոնց վրայ կը տրտնջէք, առանձին կերպով ձեր չար ու արձակ լեզուին տուէք, զոր բռնել ու լռել չէք ուզեր, որն որ ձեր գրգռուած ու բարկացած էրիկներն ալ աւելի կը կատղեցընէ: Ես իմ էրկանս բարկութեանը՝ հեզութեամբ կը համբերեմ, եւ տաքութեամբ բերնէն դուրս տուած յանդիմանութեանց՝ խոնարհութեամբ կը լռեմ. մէկէն փոթորիկը կ'անցնի եւ սրտմտութեամբ բորբոքած կրակը կը մարի, խաղաղութիւնն ու ցանկալի հանդարտութիւնը կը տիրեն. ան ատեն բերանս կը բանամ միայն սիրոյ ու խաղաղութեան քանի մը խօսք ըսելու համար, որ ինքն ալ իր պակասութիւնները ճանչնայ եւ ուղղուի,,: Այսպէս կը վարդապետէր դեռահաս կինն իր [illegible]-

տախօս ու տրտնջող դրացիներուն, եւ զիրենք համբերութեան, հեզութեան ու իրենց պարտուց կատարմանը կը յորդորէր, եւ իր խրատներուն ու օրինակին հետեւողները վիշտ տնական խաղաղութիւնը կը վայելէին։ — Ս. Մոնիկայի սքանչելի վարմունքը, հրեշտակային հեզութիւնն ու անդադար աղօթքը վերջապէս իր էրիկը քրիստոնէութեան դարձուցին, որ այնուհետեւ բոլորովին փոխուեցաւ, հեզ ու պատուական մարդ եղաւ ու երջանիկ մահուամբ մեռաւ։

2. Ս. Գոմէր ութերորդ դարուն՝ հարուստ ու բարեպաշտ ծնողացմէ ծնաւ, ուրոնք իրենց որդւոյն ճշմարիտ քրիստոնէական կրթութիւն տուին։ Պիպինոս Թագաւորն արքունիք կանչեց նոյն յուսալից ու սիրուն պատանեակը՝ որ իւր ազգականն էր։ Հոն ալ Գոմէր իւր պարկեշտութիւնն ու անմեղութիւնը պահեց։ Պիպինոս կարծելով որ Գոմերին մեծ բարիք կ'ընէ, զինքն իր կամացը հակառակ աշխարհական ու հարուստ կվինմարիա անունով օրիորդին հետ պսակել տուաւ։ Սակայն կվինմարիա անմիջապէս իր ինչ հոգւոյ տէր ըլլալը յայտնեց, որ կը կարծէր թէ հարուստ եւ աշխարհական եղողը պէտք չէ որ առաքինի ըլլայ։ Ասիկա ինչ դառնութիւն էր երկիւղած Գոմերին եւ որչափ վիշտ պիտի կրէր այսպիսի կնոջմէ։ Բայց Գոմէր ամէն բանի մէջ զԱստուած օրհնելով կը մխի-

թարուէր, որ այսպիսի միաւորութեամբ ղինքը մեղքէ ու պակասութիւններէ կը պահպանէ, ղինքը համբերութեան ու հեզութեան մէջ կրթելու եւ յաւիտենականութեան համար արդիւնք շահելու առիթ կու տայ։ Ընոր բարկութեան՝ հեզութիւն, կուսասիրութեան՝ ղիջողութիւն ու լռութիւն, թեթեւամտութեան՝ քրիստոնէական ծանրութիւն կը ցուցնէր։ Երբ աս իր խոհեմ, սիրալիր ու յանկուցիչ վարմունքն իր կինը փոխելու յոյս կու տար, յանկարծ թագաւորին հրամանը ղինքը պատերազմի դաշտն հրաւիրեց։ — Ավինմարիա՝ որուն ուզածն էր իր էրկան հեռաւորութիւնը, ալ սանձարձակ իր կրից՝ անձնատուր ըլլալով՝ սկսաւ գայթակղեցուցիչ կեանք վարել։ Բոլոր ինչքերն սպառելէն եաեւ՝ սկսաւ իր հպատակներն ու վարձուորները սաստիկ խստութեամբ հարստահարել ու նեղել։ Անգթութեան մէջ այնչափ յառաջ գնաց, որ եզան տեղ ծառաները կառքերու եւ արօրի լծել, գաւազանի հարուածներով քշել եւ ան սաստիկ աշխատութեանց մէջ միայն հացով ու ջրով կերակրել կու տար։ Ս. Հոգւոյն՝ Փ-ւր է ամենայն չար-ի-ն ա- չար-ի-մբ ինձ վճիռը ճիշդ կատարուեցաւ։

Վերջապէս Գումէր ուխտամեայ հեռաւորութենէն տուն դարձաւ։ Բայց ինչպէս կտոր կտոր եղաւ սիրտը, երբ իր տան կործանումը տեսաւ ու իր հպատա-

կաց քաշածները լսեց: Ծանրութեամբ ու քաղցրութեամբ իր կինն յանդիմանեց եւ հրամայեց որ անչափ անգթութեանց փոխարէնն ընէ եւ ուղղուի: Գոմէր իր աղնուասիրտ ու առատաձեռն բնաւորութեամբն ամէն անիրաւութեանց հատուցում ըրաւ եւ իր տունը նորէն կարգաւորեց. իսկ կինն անուղղայ մնալով՝ իրեն ծանր խաչ եղաւ, որուն դարձին համար անդադար աղօթք կ'ընէր: Աստուած ալ անոր ջերմ պաղատանացը լսելով՝ վերջապէս կվինմարիա զգաստացաւ ու անկարգութիւնները մեծ զղջմամբ ապաշխարելով մեռաւ: Ս. Գոմէր սուրբ վրայ աստիկ ուրախանալով, իր դառնութեամբ ու արդիւնքով լի կեանքը կնքեց 774ին:

ՅԱՆԿ

1. Առաքինութեան եւ իւր յատկութեանցը վրայ 1
Օրինակներ. Շուշան. — Տօրթիթ. — Ս. Վինկենտիոս . . . . . 4—9
2. Առաւծոյ սիրոյն վրայ 9
Օրինակ. Եւքարիստ ու Մարիամ իր կինը 12
3. Երիտասարդութեան առեն ու բոլոր կենաց մէջ Յիսուսին նմանելու վրայ 15
Օրինակ. Դորոթէա բարի աղջիկը . 19
4. Ծնողաց պարտական յարգութեան ու սիրոյն վրայ 24
Օրինակներ. Ալփոնսոս. — Երեք եղբարք. — Անհնազանդ տղուն պատիժը . . . . . 33—37
6. Հնազանդութեան վրայ 39
Օրինակ. Յովակիմ պատանին . . 41
7. Ծնողաց խրատներն ընդունելու եւ ի գործ դնելու վրայ 43
Օրինակ. Ս. Օգոստինոս 45
8. Խոնարհութեան եւ հպարտութեան վրայ 47
9. Ընկերասիրութեան վրայ 53
Օրինակ. Ճգնաւորն ու Աղքատը . 59
10. Ողջախոհութեան վրայ 62
Օրինակներ. Յովսէփ. — Ս. Ագնէս 64—65

11. Ողջախոհութիւնը պահելու միջոցներուն վրայ 67
12. Ողջախոհութիւնը պահելու ուրիշ միջոցներ 74
Օրինակներ. Հերովդեսին Աղջիկը. — Հռովմայեցի տիկինը . . . . 76—77
13. Սալէզեան Ս. Փրանկիսկոսի պարի վրայ ըրած խորհրդածութիւնները 78
14. Խօսքերու զգուշութեան վրայ . . 80
Օրինակ. Բարեկիրթ Սպան . . . 82
15. Անուն աւրելու եւ չարախօսութեան վրայ 84
Օրինակ. Մարիաննա աղջիկը . . . 89
16. Նախատական խօսքերու, կռուոյ, չատախօսութեան, յանդիմանութեան ու ծաղրածութեանց վրայ 92
17. Բարեկամութեան վրայ 97
Օրինակ. Շուշան օրիորդը. . . . 99
18. Սուտախօսութեան վրայ 102
Օրինակներ. Ս. Փիրմոս. — Ս. Ցակոբ 104
19. Բարի խոստովանահօր մը հարկաւորութեան վրայ 105
20. Թէ որչափ օգտակար է յաճախ խոստովանութիւնն ի մասնաւորի երիտասարդութեան ժամանակը 107
Օրինակներ. Պաշտօնակալը. — Աղջիկը. — Լուդովիկոս Թ. Թագաւորը . . . . . 112—113
21. Հաղորդութեան եւ նոյնն արժանաւորութեամբ ընդունելու վրայ 114
Օրինակներ. Կինը. — Ս. Մարգարիտա. — Հնդկաստանի ժողովուրդը . . . . . 118—119
22. Թէ ինչպէս վարուելու է առտու, իրիկուն եւ օրուան մէջ 119

Օրինակներ. Ս. Աննան. — Դաւիթ մարգարէն 123
23. Զգեստ հագուելու առեն ըլլալու աղօթից եւ զգեստուց պարկեշտութեան վրայ 124
Օրինակներ. Պաղեմայիս քաղքին օրիորդները. Գոլէդդա. — Աննա. — Դինա. . . . . 130—134
24. Ս. Ատուածածնի ու Ս. Յովսեփայ ջերմեռանդութեան վրայ . . . 135
Օրինակ. Բարեպաշտ վաճառականը 140
25. Պահապան Հրեշտակին ու Սրբոց ջերմեռանդութեան վրայ . . . 141
26. Ադեկ գրքեր կարդալու վրայ . . 144
Օրինակ. Եւպրաքսիա 146
27. Ուրիշներու հետ եղած յարաբերութեան վրայ 148
Օրինակներ. Մարիամ. — Յուլիանէ . . . . . 150—151
28. Գործունէութեան ու ժամանակն աղէկ գործածելու վրայ . . . 153
29. Մատանային երիտասարդները մոլորեցընելու արուեստները . . . 155
30. Փորձութեանց մէջ գործուածախառնման վրայ 156
Օրինակ. Ս. Ցերոնիմոս 158
31. Թէ քրիստոնեայ մը իր երիտասարդութեան առեն եւ ամէն ժամանակ ինչ բանէ պիտի խորշի եւ ինչ կարգի ու վարդապետութեան պիտի հետեւի . . . 160
Օրինակ. Դոսիթէոս պատանին . . 165
32. Մկրտութեան վրայ 167
Օրինակ. Մայրն ու Որդին 170
33. Դրացւի խորհրդոյն ու Ս. Հոգւոյն պարգեւաց վրայ 171

Օրինակ. Ճարտոնի մարտիրոսները . 177
34. Եկեղեցւոյ պատուհաս յարդուլեան, պատարագի եւ անոր ներկայ գանուելու վրայ 180
Օրինակներ. Հեղինոդորոս. — Ս. Ամբրոսիոս. — Եվեբիոս. — Ս. Լուդովիկոս . . . . . 184—186
35. Քահանայից յարդուլեան վրայ . 186
Օրինակներ. Մեծն Աղեքսանդր. — Մեծն Կոստանդիանոս. — Առուծոյ պատիժը . . . . . 190—191
36. Խաղի ու զբօսանաց վրայ 193
Օրինակ. Անմիտ մուրացկանը . . 196
37. Կերակրոյ, արկրամոլութեան ու գինովութեան վրայ 196
Օրինակներ. Մեծատունն ու Ղազարոս. — Գինով կիւրեղը . . 200
38. Գիշերային հանդիսից, զբօսանաց ու պարի վրայ 201
Օրինակներ. Մարտիրոս. — Երեք քորք . . . . . 206—207
39. Վիճակի ընարութեան վրայ . . .
Օրինակներ. Ս. Փրանկիսկոս. — Ս. Ագնէս. — Եղիսաբեթ կոյսը. 211—213
40. Ամուսնութեան վրայ 214
Օրինակներ. Ս. Մոնիկա. — Ս. Գոժէր . . . . . 225—226

2013

001543 9

001543 8

001543 7

2001

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0015439
ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0015438
ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0015437